

**

*0: EK

*1: 2005-2006

*2: 13

*3: WordXP

*4: 13de vergadering

*5: Dinsdag 20 december 2005

*6: 10.00 uur

**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 71 leden, te weten:

Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Bierman-Beukema toe Water, Biermans, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Dalen-Schiphorst, Dees, Doesburg, Dölle, Van Driel, Dupuis, Eigeman, Engels, Essers, Franken, Van Gennip, De Graaf, Hamel, Hessing, Van Heukelum, Hoekzema, Ten Hoeve, Holdijk, Jurgens, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Ketting, Klink, Kox, Van der Lans, Van Leeuwen, Leijnse, Lemstra, Van der Linden, Linthorst, Luijten, Maas-de Brouwer, Meindertsmas, Meulenbelt, Middel, Van Middelkoop, Nap-Borger, Noten, Van den Oosten, Pastoor, Platvoet, Pruiksmas, Putters, Van Raak, Rabbinge, Rosenthal, Russell, Schouw, Schuurman, Schuyer, Slagter-Roukema, Swenker, Tan, Terpstra, Van Thijn, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Wagemakers, Walsma, Werner, Westerveld, Witteman, Witteveen en De Wolff,

en de heer Remkes, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer Zalm, vice-minister-president, minister van Financiën, mevrouw Dekker, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, de heer De Geus, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer Pechtold, minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties, mevrouw Verdonk, minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie, en de heer Wijn, staatssecretaris van Financiën.

**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Doek en Woldring, wegens ziekte.

**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**. De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan, dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

*B

!Fiscale behandeling pensioen!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op de loonbelasting 1964 en van enige andere wetten (Wet aanvullend overgangsrecht fiscale behandeling pensioen) (30330).

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris van Financiën van harte welkom. De minister heeft laten weten dat hij in een file zit, maar hij komt over ongeveer vijf minuten. Ik stel dus voor, maar snel te beginnen omdat de staatssecretaris mij informeel heeft toevertrouwd in die vijf minuten de Kamer alles toe te zeggen wat zij wenst!

*N

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): Voorzitter. Ik moet dus snel beginnen voordat de minister er is. Helaas is de pensioenpraktijk nog niet volledig klaar voor invoering van de Wet VPL. Het siert de minister dat hij zijn belofte aan ons inlost en met dit wetsontwerp aanvullend overgangsrecht fiscale behandeling pensioen komt. Vanuit het veld horen we weinig. Het lijkt erop dat bijna alle partijen tevreden zijn met de gekozen oplossing. Toch zijn er nog een paar punten die de CDA-fractie, mede namens de fracties van de PvdA, D66 en OSF wil aankaarten, maar ik zal het kort te houden.

In de Tweede Kamer is het punt van pensioenopbouw in relatie tot arbeidsongeschiktheid uitgebreid aan de orde geweest. Het aanvaarden van het amendement-Koomen/Depla dat inhoudt dat bij verlaging van het loon in het tweede ziektejaar, de toekomstige pensioenopbouw gebaseerd kan blijven op het contractuele loon, lost een deel van het probleem op.

Helaas zie ik dat de minister nu al binnenkomt! Wat overblijft is de premievrij voortgezette pensioenregelingen door arbeidsongeschiktheid. Dit onderwerp is ook hier in deze Kamer bij de behandeling van de Wet VPL door de CDA-fractie nadrukkelijk aan de orde gesteld. Het is de CDA-fractie niet ontgaan dat het debat in de Tweede Kamer van 23 november jl. niet ging over de vraag of de premievrij voortgezette pensioenregelingen zouden moeten worden aangepast aan de Wet VPL, maar over de vraag hoe deze aanpassing zou moeten plaatsvinden. Echter, er zijn al zoveel ideeën gelanceerd zonder tot een oplossing te komen dat de CDA-fractie, mede namens de fracties van de PvdA, D66 en de OSF, de minister een simpele oplossing aan de hand doet. Een oplossing die ook administratief zeer eenvoudig is. Laat de staatssecretaris een besluit uitvaardigen, waarin bepaald wordt dat voor op 31 december 2005 bestaande gevallen de pensioenopbouw bij arbeidsongeschiktheid gehandhaafd kan blijven. Uiteraard kan de mate van premievrijstelling, en dus de mate van toekomstige pensioenopbouw, wijzigen als door herkeuringen het arbeidsongeschiktheidspercentage wijzigt.

Ik haal een stukje tekst uit het besluit van 9

januari 2004 aan: "Het recht op premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid is ingevolge de verzekeringsovereenkomst civielrechtelijk definitief geworden op het moment dat die premievrijstelling is ingegaan. De voortgezette pensioenopbouw kan in die gevallen niet worden aangepast, tenzij de mate van arbeidsongeschiktheid wijzigt." Deze overweging is nog steeds relevant. Bovendien, mensen kiezen niet voor arbeidsongeschiktheid, het overkomt ze. Als de overeenkomsten moeten worden aangepast, betekent dit veel werk voor pensioenuitvoerders. Wie gaat deze kosten betalen? De uitkering, de vrijgestelde premie, moet gelijk blijven, maar moet anders worden aangewend. Een eventueel bovenmatig deel mag niet bij de verzekeraar blijven, maar kan in onze ogen ook niet uitgekeerd worden, want dat lijkt op afkoop van pensioenrechten. De fracties van het CDA, de PvdA, D66 en de OSF dringen er dan ook bij de minister sterk op aan om de staatssecretaris een soortgelijk besluit te laten uitvaardigen als het besluit van 9 januari 2004, zodat arbeidsongeschikte deelnemers van voor 1 januari 2006 hun pensioenopbouw ongestoord kunnen voortzetten als er niets aan hun arbeidsongeschiktheidspercentage wijzigt.

Mevrouw de Voorzitter. Ik wil het kort houden maar heb toch nog twee vragen onder het kopje overig. Als antwoord op onze vraag of het ouderdomspensioen deels bovenmatig wordt als de desbetreffende werknemer na de omzetting van de VUT-rechten een lager loon ontvangt, wordt opgemerkt dat dit niet het geval is. Loonsverlagingen hebben geen gevolgen voor reeds opgebouwde rechten. Blijft de vraag staan: "als het reeds opgebouwde recht, inclusief het omgezette VUT-recht, en de jaarlijks regulier nog op te bouwen rechten hoger worden dan het laatste salaris of het fiscaal maximale pensioen, wordt de aanspraak of een gedeelte van de aanspraak dan bovenmatig, of betekent dit dat er geen toekomstige pensioenopbouw meer kan plaatsvinden?" Kan de zieke of arbeidsongeschikte deelnemer of deeltijd werkende deelnemer nog wel pensioen opbouwen in de laatste jaren voor zijn pensionering, als hij zijn VUT-recht heeft omgezet?

Ik heb nog een tweede vraag die slechts zijdelings met dit wetsvoorstel verband houdt. Om werknemers alsnog de mogelijkheid te geven om in het jaar 2006 levensloop te sparen, krijgen zij tot 1 juli de mogelijkheid om de inleg in de spaarloonregeling terug te draaien, mits deze niet bestemd is voor een lijfrente of iets dergelijks. De bank stort de inleg terug naar de werkgever en deze keert het bedrag vervolgens weer uit als loon, onder inhouding van loonheffing. Over de inleg in de spaarloonregeling heeft de werkgever eindheffing afgedragen. Kan de minister bevestigen dat de betaalde eindheffing dan niet verschuldigd is en wordt terugbetaald aan de werkgever?

Mevrouw de Voorzitter. De fracties van het CDA, de PvdA, D66 en de OSF zien de antwoorden met vertrouwen tegemoet.

*N

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Wat ik ga vertellen had ik de minister en de staatssecretaris graag willen besparen. Begin dit jaar spraken wij in deze Kamer over de Wet aanpassing fiscale behandeling VUT/prepensioen en introductie levensloopregeling, nu moeten wij beslissen over een wetsvoorstel dat een nader overgangsrecht regelt. De achtergrond van het overgangsrecht is dat wij bij de behandeling van de Wet VPL onze zorg hadden uitgesproken over de buitengewoon korte tijd die er zou zijn om alle pensioenregelingen tijdig voor 1 januari a.s. aan die wet aan te passen. Die zorg is terecht gebleken. Veel pensioenregelingen zijn tijdig aangepast, maar 25% nog niet. Op die 25% ziet dit wetsvoorstel toe.

Het is de vraag of dit voorstel voldoet aan de in deze Kamer door de minister gedane toezegging. Voor het geval een verantwoorde invoering op 1 januari niet mogelijk is, is uitstel de aangewezen oplossing, zei de minister in de tweede termijn van de behandeling van de Wet VPL. In de visie van de leden van de VVD bevat dit wetsvoorstel geen uitstel. Het verschuiven van de peildatum van de aanpassing van de pensioenregelingen na bijvoorbeeld 1 juli 2006 met terugwerkende kracht naar 1 januari 2006, zou meer recht aan de toezegging doen. De wereld vergaat beslist niet door een vriendelijker aanpak.

Het wetsvoorstel voorziet erin dat de niet aangepaste pensioenregelingen niet in totaliteit als onzuiver worden aangemerkt. Dat is een pluspunt, maar daarvoor moet de werkgever wel erg veel inleveren. Allereerst wordt de bovenmatige opbouw van 2006 belast tegen een eindloontarief van 52%. Mijn fractie acht een heffing van 26% al adequaat. De minister en de staatssecretaris delen die mening niet, zo blijkt uit de nota naar aanleiding van het verslag. Zij vergelijken de druk op de bovenmatige opbouw met de gemiddelde belasting aan premiedruk die op normaal loon drukt. Deze vergelijking gaat om twee redenen mank. De eerste reden is dat de minister en de staatssecretaris vergeten dat de bovenmatige opbouw na de heffing van 52% niet naar de privévermogenssfeer van de werknemer overgaat. De uitkering wordt te zijner tijd nogmaals belast. Een heffing van 104% kan derhalve het gevolg zijn.

De kabinetsleden bezweren deze dubbele heffing onder meer met de toverformule van het voorkomen van administratieve lasten. De tweede reden is dat de Wet VPL zelf een overgangstarief van 26% kent. Waarom wordt een VUT-regeling die niet in de haak is gedurende de overgangperiode die tot 2011 loopt zoveel gunstiger behandeld? Deze vraag klemt te meer daar de scheidslijn tussen een VUT-regeling en een prepensioenregeling soms erg dun is. Derhalve vraag ik opnieuw de bewindslieden naar een meer overtuigende motivatie van dit hoge tarief.

Bij de schriftelijke behandeling van dit wetsvoorstel heb ik namens de leden van de VVD-fractie ook de vraag gesteld of de heffing van dit voorstel met name bij het MKB terecht komt. Daaraan ligt de veronderstelling ten grondslag dat het grote bedrijfsleven en de grote pensioenfondsen wel tijdig de regelingen hebben weten aan te passen. Hierop is in de nota niet geantwoord. Wellicht wil de minister of de staatssecretaris dit vandaag alsnog doen.

Dit wetsvoorstel legt, gelet op de dubbele heffing, een strafheffing op voor de niet tijdige aanpassing van de

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

pensioenregelingen. Voor de rechtvaardiging van deze strafheffing zullen de minister en de staatssecretaris duidelijk moeten aangeven waarom de getroffen werkgevers gestraft moeten worden. Is hen een duidelijk verwijt te maken voor de niet tijdige aanpassing van deze regelingen? Wij gaan ervan uit dat de vertegenwoordigers van het kabinet dat onderzocht hebben en vernemen derhalve graag of die redenen deze strafheffing rechtvaardigen, zeker nu deze eenzijdig bij de werkgevers terecht komt.

Tot slot steunen wij de kritiek die de woordvoerder van het CDA mede namens de PvdA terzake van de pensioenopbouw en de relatie tot arbeidsongeschiktheid naar voren heeft gebracht. Wij zijn niet gelukkig met dit wetsvoorstel en wachten de reactie van de minister en de staatssecretaris af.

*N

Minister De Geus: Voorzitter. Wij spreken hier over het overgangsrecht in het kader van de Wet aanpassing fiscale behandeling VUT/prepensioen en introductie van de levensloop, de Wet VPL. Bij dat overgangsrecht gaat het over de effectivering van door de Tweede Kamer geaccordeerde bepalingen die ertoe leiden dat 2006 in zekere zin een overgangsjaar kan worden. Hierbij blijft de stelling overeind dat het nieuwe regime kan ingaan, dat de aangepaste regelingen fiscaal zuiver zijn en dat de fiscaal nog niet aangepaste regelingen zo onzuiver zijn dat dit tot ongewenste gevolgen zal leiden. Enige maanden lang is hierover indringend overleg met het veld gevoerd, zoals de heer Bierman zei, ter uitwerking van toezeggingen en afwegingen die in de Eerste en de Tweede Kamer zijn gemaakt.

De heer Bierman stelt een aantal fundamentele vragen over het overgangsrecht die ik zal beantwoorden. De staatssecretaris zal ingaan op de specifieke vragen van mevrouw Vedder over eventuele aanpassingen in de fiscaliteit. De heer Bierman keert zich tegen het tarief van 52%. In de stukken hebben wij betoogd dat een dergelijk tarief niet ongebruikelijk is. Wij benadrukten met deze oplossing het budgetaire neutrale karakter ten opzichte van het oorspronkelijke voorstel. Ook hebben wij betoogd dat er een reële mogelijkheid bestaat om het tarief te voorkomen. Alles afwegend, moet een dergelijk tarief hoog, maar aanvaardbaar worden geacht.

De heer Bierman vroeg speciaal naar de gevolgen voor het MKB.

De voorzitter: Als ik even mag corrigeren: de naam is Biermans met een s op het eind.

**

Minister De Geus: Dank u wel. Met het MKB is nadrukkelijk over de gevolgen gesproken. Onderscheid moet worden gemaakt tussen ondernemingen die deel uitmaken van een sector met een sectorwijze regeling. Bij een sectorwijze regeling is vaak een pensioenfonds betrokken dat de zaken regelt. Er zijn echter vele sectoren zonder een dergelijke regeling en dan kom je bij een grote groep verzekerde regelingen die vaak bij een particuliere verzekeraar zijn ondergebracht. Omdat het om een grote

groep gaat, is in overleg met de ondernemers, de fiscaliteit en de verzekeringsbranche de bovenmatigheid goed zichtbaar gemaakt. Dit betekent dat hierop goed kan worden geanticipeerd. Wij voorzien geen grote problemen meer van de kant van het MKB of de verzekerde regelingen, omdat de verzekeraars hun volle medewerking hebben toegezegd om bovenmatige regelingen eruit te lichten en eventueel aan te passen.

De heer Biermans sprak verder over de eenzijdigheid. In verband met de fiscale heffing is met de werkgevers gesproken over de vraag waarom het een werkgeversheffing moet zijn. Het is een pensioentoezegging die alleen door de werkgever kan worden gewijzigd, hoewel hij daarvoor de instemming van de werknemer nodig heeft. Wanneer de regeling niet wordt aangepast, is vanaf 2007 door de fiscale onzuiverheid van de regeling de fiscale afrekening met de werknemer over het pensioenvermogen van dien aard dat de stok die nu bij de werkgevers achter de deur staat, een boomstam voor de werknemer is geworden. Het in één klap fiscaal onzuiver afrekenen van het pensioenvermogen legt een grote druk op de betreffende werknemers. Dit is zo door de vakbonden en de werkgevers verstaan. Om deze reden is er in het evenwicht geen sprake van eenzijdigheid. Wel zal dit evenwicht in de tijd nader moeten worden bezien.

De heer **Biermans** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Ik wil nog een vraag stellen aan minister De Geu.

Minister De Geus: Dat mag nog twee keer, mijnheer Biermans. Ik heb mij drie keer versproken.

De heer **Biermans** (VVD): Minister De Geu praat over de 52%-heffing. Ik heb in dat verband ten principale de vraag gesteld of minister De Geu -- dat was de derde keer -- vindt dat dit wetsvoorstel recht doet aan de toezegging dat er uitstel zal komen. Ik vind een directe heffing per 1 januari 2006 van 52% geen uitstel. Dat is gewoon belastingheffing vanaf het eerst mogelijke moment.

Minister De Geus: De heer Biermans gaat terug naar het moment van de toezegging. Wij hebben daarover indertijd indringend van gedachten gewisseld. Ik heb toen aangegeven dat, als de problematiek sec met tijd van doen zou hebben, tijd ook de oplossing zou kunnen zijn. In het overleg met het veld hebben wij vastgesteld dat, gegeven het grote aantal regelingen dat inmiddels gewijzigd was en gegeven de voorkeur van degenen die de regelingen maken, de werkgevers- en de werknemersorganisaties, om het nieuwe regime ingang te doen vinden, de eventuele optie van uitstel grote schade zou toebrengen aan de belangen van een groot aantal partijen. Dat is de reden waarom toen heel indringend is gesproken over de modaliteiten van overgangsrecht. Daar is ook overeenstemming over gevonden. Ik versta de toezegging die hier destijds is gedaan, dus niet zo dat de enig mogelijke oplossing voor de problematiek tijd zou zijn. Wij hebben afgesproken dat wij zouden bezien welke problematiek zich voordoet. De afgelopen maanden hebben wij gezien dat voor de nog niet aangepaste regelingen tijd een probleem is, maar dat dit probleem zich voor de al wel aangepaste regelingen juist andersom zou

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

voordoen. Daarom is er een politieke keuze gemaakt voor een overgangsregime, waarover vervolgens overeenstemming is bereikt.

*N

Staatssecretaris **Wijn**: Voorzitter. Vorige week stond dit debat nog niet op de agenda, maar nu wel. Mevrouw Vedder heeft dit debat zo vlak voor de kerst aangevraagd en zij was heel gedetailleerd en vasthoudend. Ik kan nu al zeggen dat ik twee toezeggingen zal doen. Anders kom ik hier ook niet weg.

Mevrouw Vedder sprak over het bij arbeidsongeschiktheid premievrij voorzetten van pensioenen. Zij vroeg daarbij, een beleidsbesluit uit te brengen dat lijkt op het beleidsbesluit dat uitgebracht is bij de introductie van het Witteveenkader. Dit beleidsbesluit behelste dat pensioenen die wegens arbeidsongeschiktheid premievrij worden voortgezet, niet behoeven te worden aangepast aan het Witteveenkader. Het ging toen net als nu om regelingen met een al ingegane premievrijstelling. Het moet dus gaan om werknemers die al arbeidsongeschikt zijn geworden. Toen wij hier eerder over spraken, hebben wij de voors en tegens goed tegen elkaar afgezet. Ik vind het nog steeds een belangrijk punt contra dat werknemers die al een premievrijstelling wegens arbeidsongeschiktheid hebben, daardoor de facto ruimere opbouw mogelijkheden hebben dan andere werknemers.

Tegelijkertijd -- dat benadrukte mevrouw Vedder -- zou het de uitvoeringspraktijk veel werk besparen. Het moet gezegd: de uitvoeringspraktijk heeft het afgelopen jaar buitengewoon forse inspanningen geleverd om de aanpassingen aan de Wet Vpl op tijd rond te krijgen. Daarom is het, alles afwegende, misschien toch goed om de balans conform het verzoek van mevrouw Vedder naar de andere kant te laten doorslaan en toch een beleidsbesluit uit te brengen dat in lijn is met het beleidsbesluit dat is uitgebracht bij de introductie van het Witteveenkader. Wij zullen dat dan ook op deze manier doen. Als de pensioenregeling echter om een andere reden dan deze gewijzigd wordt, dan moet er volgens ons alsnog een aanpassing aan de Wet Vpl plaatsvinden. Als er overigens geen wijzigingen plaatsvinden, laten wij het precies zoals het is en krijgt mevrouw Vedder op dit punt dus haar zin. Dat betekent dat, als er sprake is van arbeidsongeschiktheid en er een premievrije regeling is, de regeling niet aangepast hoeft te worden aan de nieuwe wet en dat bestaande WAO'ers de facto dus ruimere mogelijkheden krijgen.

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ik reageer maar onmiddellijk, omdat dit tijd scheelt voor de tweede termijn. Er zijn twee punten die mij opvallen. De staatssecretaris zegt toe dat pensioentoezeggingen aan arbeidsongeschikten niet aangepast behoeven te worden aan de Wet Vpl, maar wel aangepast moeten worden als de pensioenregeling om een andere reden wijzigt. Ik begrijp niet waarom dit er nu weer achter moet. Immers, als de pensioenregeling om een andere reden wordt aangepast, geldt voor de arbeidsongeschikte deelnemers precies hetzelfde. Zij hebben niets meer met de werkgever te maken. De

verzekeraar kan de polis wel wijzigen, maar de pensioentoezegging die door de werkgever aan de werknemer is gedaan, verandert niet meer.

Staatssecretaris **Wijn**: Ik wil strikt vasthouden aan het bewilligende beleid dat ook is toegepast bij de introductie van het Witteveenkader. In de toekomst kunnen wij vervolgens bekijken of zich in dat kader in de praktijk grote problemen voordoen. Ik moet hier echter het voorbehoud maken dat ik de ruimte wil hebben voor andere veranderingen. Ik kan mij voorstellen dat mevrouw Vedder vraagt om het bij de aanpassing van de Wet Vpl te laten zoals het nu is -- ik vind dat trouwens al een behoorlijke toezegging -- maar ik wil niet nu al zeggen dat de pensioenregeling nooit meer aan andere veranderingen hoeft te worden aangepast. Dat is iets wat alsdan in de praktijk bekeken moet worden. Voor dit moment krijgt u uw zin, maar voor de toekomst moeten wij bekijken wat zich alsdan voordoet.

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): Ik vind het heel fijn dat ik mijn zin krijg, maar daar gaat het niet om.

Staatssecretaris **Wijn**: Zo bedoel ik het ook niet. U staat hier met het politieke doel om iets voor mensen te bereiken, en dat doel bereikt u vandaag.

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): Dat is maar beperkt. Ik begrijp nog steeds niet hoe de wijziging van een pensioenregeling ook invloed kan hebben voor arbeidsongeschikte deelnemers, omdat zij eigenlijk niets meer van doen hebben met de werkgever die de pensioenregeling wijzigt. Ik heb dus wat moeite met die halfslachtige toezegging.

Staatssecretaris **Wijn**: Ik zal niet ontkennen dat er een bepaalde hypothese in zit. Het is echter denkbaar dat er op dit vlak nog eens een wetsvoorstel komt in de categorie gelijke behandeling en dat daardoor regelingen moeten worden aangepast. Om die reden wil ik nu geen beleidsbesluit uitbrengen waarin staat dat er nooit meer iets veranderd zal worden aan die voortgezette premievrije pensioenen. Dat gaat net een slag te ver. Ik denk overigens dat die clausule in de praktijk niet zo veel om het lijf heeft, maar ik wil dat wel op deze manier gemarkeerd hebben.

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): Dat betekent dat dit ook geldt voor het besluit van 9 januari voor de Witteveenarbeidsongeschikten. Op het moment dat er een wetsvoorstel komt in het kader van gelijke behandeling, kunt u op dat moment besluiten dat dit wetsvoorstel voor iedereen geldt. Dat hoeft niet nu al vastgelegd te worden.

Staatssecretaris **Wijn**: Er kunnen ook andere redenen zijn. Ik pleit er dus voor om het nu zaak voor zaak te bekijken. Op grond van deze wet behoeven de bestaande regelingen voor pensioenen die premievrij kunnen worden voortgezet bij arbeidsongeschiktheid, niet te worden aangepast. Ik wil nu echter geen toezegging doen die verder strekt dan dit wetsvoorstel.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De heer **Biermans** (VVD): Mevrouw de voorzitter. De staatssecretaris heeft geluk dat er in zijn naam geen "s" zit, anders zou ik die ook vergeten. Ik begrijp het zo dat met de toezegging die de staatssecretaris nu doet, de problematiek die het CDA en andere partijen aangekaart hebben, afgehandeld is. Verder begrijp ik hieruit dat, als er in de toekomst een andere wijziging komt die niets te maken heeft met de Wet Vpl, dan opnieuw bekeken moet worden of die wijziging van toepassing kan zijn op de pensioenregelingen waar wij het nu over hebben. Ik moet zeggen dat ik daar dik vrede mee heb.

Staatssecretaris **Wijn**: Wellicht zegt u het nog beter dan ik. Ik bedoel dit inderdaad.

De heer **Biermans** (VVD): Dank u wel!

Staatssecretaris **Wijn**: Voorzitter. Ik kom op de omzetting van VUT-rechten in ouderdomspensioenen. Het kan zijn dat ik mevrouw Vedder op dit punt niet helemaal begrepen heb. Het is namelijk een complex vraagstuk, want het lijkt alsof er een relatie wordt gelegd tussen enerzijds de ruimte in ouderdomspensioenopbouw na een loonsverlaging en anderzijds het omzetten van VUT in ouderdomspensioen. In het verslag is het onderwerp "gevolgen voor opgebouwde rechten" uitgediscussieerd. Het is belangrijk om hier te zeggen dat een loonsverlaging nooit gevolgen heeft voor reeds opgebouwde rechten. Alle opgebouwde rechten worden sowieso gerespecteerd. Een loonsverlaging kan daarentegen wel gevolgen hebben voor de na die loonsverlaging op te bouwen rechten. Als een lager loon wordt genoten, wordt de ruimte voor pensioenopbouw immers lager. Op zichzelf staat dit evenwel los van het gebruik van de mogelijkheid om VUT-rechten om te zetten in een ouderdomspensioen. Zowel met als zonder een omzetting van VUT-rechten is pensioenopbouw alleen mogelijk voor zover er binnen het fiscale kader nog ruimte is voor verdere opbouw. Bij een lager loon is die ruimte voor verdere opbouw kleiner dan bij een hoger loon.

Mevrouw Vedder heeft nog gevraagd hoe het in dit licht zit met zieke of arbeidsongeschikte deelnemers. Voor hen mag worden uitgegaan van het loon vóór de ziekte of de arbeidsongeschiktheid. Dat is een gevolg van het amendement dat mevrouw Koomen in de Tweede Kamer heeft ingediend. Verder heeft mevrouw Vedder gevraagd hoe het zit, als een in deeltijd werkende deelnemer nog wel pensioen kan opbouwen in de laatste jaren vóór zijn pensionering, als hij zijn VUT-rechten heeft omgezet. Het financiële belang is dan trouwens niet meer zo groot, omdat je er zo dicht op zit. Maar goed, op het moment dat je in deeltijd werkt, wordt net als bij alle andere werknemers de pensioenopbouw gebaseerd op het loon dat feitelijk wordt genoten. Dat gebeurt op basis van de discussie over de deeltijdfactor. Hierdoor kunnen de in deeltijd werkende deelnemers net als de voltijds werkende deelnemers, maar dan naar rato van het loon dat zij genieten, een oudedagsvoorziening opbouwen. Op dit punt kan ik mevrouw Vedder dus maar gedeeltelijk tegemoetkomen, maar op het volgende punt ga ik weer meer bewegen.

Dit punt betreft de eindheffing bij de herstelbaarheid van spaarloon. Er is inderdaad een

amendement van mevrouw Van Vroonhoven en de heer Crone aangenomen om het mogelijk te maken dat een keuze voor spaarloon tot 1 juli 2006 ongedaan gemaakt kan worden en een en ander teruggedraaid kan worden, waarna mensen alsnog kunnen overgaan tot de levensloopregeling. Als dit gebeurt en de automatische storting op de spaarloonrekening is bijvoorbeeld nog niet stopgezet, dan zou de werkgever de facto opdraaien voor een betaalde eindheffing over het spaarloon terwijl die eigenlijk niet meer aan de orde is omdat men voor de levensloopregeling kiest. Het is inderdaad wat ongewenst om de al door de werkgever betaalde eindheffing dan niet terug te draaien. Wij zullen het dan ook zo doen dat de zaak teruggedraaid kan worden en dat de werkgever de betaalde eindheffing kan verrekenen met de overige afdrachten voor de loonbelasting in 2006. Ik zal daartoe een algemene maatregel van bestuur uitbrengen, zodat dit nog kan ingaan per 1 januari 2006. Ik hoop niet dat dit te veel kerstverloven scheelt.

Volgens mij zijn de vragen van de heer Biermans allemaal door minister De Geus beantwoord. Ik hoop dat ik de Kamer hiermee zo vlak voor de kerst heb kunnen contenteren.

De heer **Biermans** (VVD): Volgens mij is mijn vraag over de dunne scheidslijn tussen VUT- en prepensioenregelingen nog niet beantwoord. Ik heb gevraagd of dat het verschil in fiscale behandeling van 52% nu direct versus 26% tot 2011 rechtvaardigt.

Staatssecretaris **Wijn**: Minister De Geus heeft hierover wel degelijk een aantal fundamentele opmerkingen gemaakt. Van mijn kant kan ik hier nog aan toevoegen dat verdere verlaging van dit tarief tot budgettaire derving zou leiden, gegeven de gedragseffecten die bij ons ambtelijk zijn ingeschat. Naast de principiële argumenten speelt dus ook het budgettaire argument een belangrijke rol. Let wel: wij hebben het hier alleen over het overgangsrecht, niet over de eindsituatie. Dit is gewoon een beweging die wij maken in het kader van het overgangsrecht. Wij hebben hierover zowel met werkgevers als met werknemers overeenstemming bereikt. Zij stellen het op prijs dat het kabinet toch is overgegaan tot een overgangsrecht. Het kabinet zat op dat punt ook enigszins in de klem. U hebt hier diverse malen, vooral in discussies met minister De Geus, gevraagd of een en ander niet te veel met stoom en kokend water gepaard ging. Wij hebben gezien dat er te veel regelingen zijn omgezet om de ingangsdatum integraal uit te stellen. Tegelijkertijd waren er echter nog zo veel regelingen niet omgezet dat wij niet tot een soort overgangsrecht konden komen. Het is dus een mengeling van praktijk en principe.

De heer **Biermans** (VVD): Wij blijven hier moeite mee houden. Er is namelijk geen sprake van uitstel; het is directe belastingheffing vanaf 1 januari 2006. Een uitstel tot 1 juli 2006 met terugwerkende kracht naar 1 januari 2006, als de regeling dan niet aangepast is, levert budgettaire geen enkel probleem op want dat leidt tot precies dezelfde uitkomst. Overigens ben ik benieuwd wat de staatssecretaris precies verstaat onder budgettaire belang.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Ik denk dat de oplossing die wij voorstellen, een stuk eleganter en vriendelijker is.

Staatssecretaris **Wijn**: In onze optiek vindt de tegemoetkoming met terugwerkende kracht plaats. Dat is een fundamenteel andere aanvliegroute. Ik ga er dan nog even op in wat een elegantere oplossing is. De Belastingdienst laat op basis van de verklaring of regelingen zijn aangepast of niet, bedrijven die aangegeven dat zij de regeling hebben aangepast, in 2006 met rust. De andere bedrijven krijgen nog wat extra tijd. Werkgevers en werknemers hebben ieder van hun kant aangegeven dat zij accepteren dat het zo moet. In de balans tussen werknemer en werkgever heeft het niet tijdig aanpassen van de pensioenregeling in 2006 geen gevolgen voor de werknemer.

In het gemeen overleg dat wij met hen hebben gehad, is dat een uitkomst geweest waarmee iedereen het eens was. Overigens, men moet de regelingen uiterlijk op 1 januari 2007 hebben aangepast. Men heeft daarvoor het kalenderjaar. Past men de regeling niet in het kalenderjaar aan, dan wordt de hele regeling alsnog onzuiver, maar niet met terugwerkende kracht tot 1 januari 2006. De tegemoetkoming van het niet onzuiver zijn is met terugwerkende kracht. Dus wat op 1 januari niet deugt, is onzuiver, maar past men vervolgens in het kalenderjaar 2006 alsnog de boel aan, dan maken wij het met terugwerkende kracht zuiver. Het daartoe strekkende wetsvoorstel is hier aangenomen. In alle scherpste, de bewilliging is met terugwerkende kracht en het onzuiver zijn geldt in beginsel met directe ingang per 1 januari 2006.

De heer **Biermans** (VVD): Het betoog van de staatssecretaris overtuigt absoluut niet, omdat de belastingheffing per 1 januari 2006 start over de waardeaanwinst in 2006. Er is in die zin dus geen uitstel. Blijft de vraag naar het budgettaire belang. De staatssecretaris is er zelf over begonnen. Ik ben voor de tweede of derde keer benieuwd wat dat budgettaire belang dan is.

Staatssecretaris **Wijn**: Dat is gedetailleerd uitgewerkt in de schriftelijke voorbereiding van de behandeling in de Tweede Kamer. Om dat nu gedetailleerd te gaan uitwerken met aannamen enzovoorts ...

De heer **Biermans** (VVD): Het noemen van een bedrag is mij voldoende.

Staatssecretaris **Wijn**: Ik heb mij daarop niet geprepareerd. Uiteindelijk is het effect nu natuurlijk nul. Op het moment dat wij naar een lager tarief gaan, is er sprake van budgettaire derving. De omvang daarvan heb ik nu niet op het netvlies. Die is vermeld in de stukken aan de Tweede Kamer. Misschien kan minister De Geus er nog iets over zeggen. Ik zal niet ontkennen dat bij de bepaling van het tarief het budget heeft meegewogen. Dat verwacht u toch van mij als staatssecretaris van Financiën? Uw Kamer heeft er al mee ingestemd dat er op 1 januari een nieuw regime ingaat. Nu ligt voor het overgangsrecht dat, de tarieven uitgezonderd, louter bestaat uit positief nieuws.

*N

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): Mevrouw de voorzitter. De CDA-fractie dankt, uiteraard mede namens de fracties van de PvdA en D66 en de OSF, de staatssecretaris voor zijn ruime toezegging. Het is toch gelukt. Wel wil ik van de staatssecretaris een duidelijke bevestiging van de juistheid van de conclusie van de heer Biermans dat de woorden van de staatssecretaris zo moeten worden uitgelegd dat voor arbeidsongeschikte deelnemers de regeling in de toekomst kan wijzigen bij een generieke wetswijziging en dat de arbeidsongeschikte deelnemers dus niet bij aanpassing van de regeling door een individuele werkgever moeten worden meegenomen.

Voor het overige kan ik zeggen dat onze fractie en de overige fracties zeer tevreden zijn.

*N

De heer **Biermans** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Blij te horen dat de andere fracties tevreden zijn. De VVD-fractie is dat absoluut niet, omdat met het wetsvoorstel ten principale niet tegemoet wordt gekomen aan de toezegging die hier in deze Kamer is gedaan.

*N

Minister **De Geus**: Voorzitter. Op de vraag van mevrouw Vedder zal de staatssecretaris uiteraard specifiek ingaan. Ik heb er behoefte aan nog een aantal zaken naar voren te brengen naar aanleiding van het debat dat wij destijds en nu weer met de heer Biermans hebben gevoerd. Ik meen uit zijn tweede zin een conclusie te proeven. Graag completeer ik de argumenten. Ik hoop daarmee de VVD-fractie in deze Kamer te overtuigen van het belang van het overgangsrecht dat wij hier hebben voorgesteld.

De heer Biermans heeft mij destijds nadrukkelijk gevraagd of uitstel een optie zou kunnen zijn. Ik heb daarop ja gezegd. Het kabinet heeft geen absoluut veto uitgesproken over de optie van uitstel als zodanig. Het lijkt mij belangrijk dit hier te wisselen, omdat het te maken heeft met de consistentie van de standpuntbepaling van het kabinet in deze Kamer, en vervolgens in het veld. In de beschouwing van de materie is uitstel niet om politieke redenen absoluut onaanvaardbaar geweest. Integendeel, wij hebben het als serieuze optie meegenomen. Vervolgens bleek dat een groot aantal regelingen al was aangepast en dat de sociale partners het nieuwe regime wilden laten ingaan. Dat gold niet alleen de koepels, maar ook het grote aantal werkgevers en vakbonden die bezig waren met de aanpassing van de regelingen. Dit gegeven heeft voor ons zwaar gewogen en heeft ons ertoe gebracht, na te gaan of een aanvaardbaar overgangsrecht te smeden was. Bij die zoektocht is intensief overleg geweest met de verschillende partijen, omdat er natuurlijk verschillende redelijke belangen mee zijn gemoeid: het belang van de werknemer, het belang van de werkgever, het belang van de verzekeraars, het belang van de pensioenfondsen.

De optie die door de VVD-fractie is bepleit, namelijk uitstel met eventueel een periode van bijvoorbeeld een halfjaar, is serieus overwogen, althans de optie van uitstel om met terugwerkende kracht te kunnen

wijzigen. Bij de afwegingen heeft zwaar gewogen dat het mogelijk maken van het met terugwerkende kracht aanpassen van pensioenregelingen een ingrijpende wijziging vraagt van het pensioenrecht als zodanig, omdat een pensioentoezegging een toezegging is met privaatrechtelijke betekenis. Het met terugwerkende kracht wijzigen daarvan zou een ernstige ingreep betekenen in dat deel van ons contractenrecht. Het debat daarover zou niet alleen in de Tweede Kamer, maar zeker ook in de Eerste Kamer zeer gevoelig worden. Wij hebben alle argumenten tegen elkaar afwegend, vastgesteld dat dit een zeer riskante operatie zou zijn, niet in de laatste plaats voor al diegenen, die bijvoorbeeld in dat halfjaar van werkgever veranderen en dan een gewijzigde toezegging van een ex-werkgever moeten krijgen. Het is de vraag of dat goed komt en dat geldt ook voor de nabestaanden van diegenen die in die periode komen te overlijden. Er komt dan een wijziging met terugwerkende kracht, terwijl er op dat moment geen pensioencontract meer is. Al dat soort situaties maakt die optie van het overgangsrecht, waarbij het pensioenrecht met terugwerkende kracht wijzigt, zeer bezwaarlijk. Dat is ook met partijen besproken.

Vervolgens is bekeken of er een aanpassing mogelijk was waarbij enerzijds een druk zou liggen op het tijdig aanpassen en anderzijds het eventueel nog niet aangepast zijn niet tot onoverkomelijke financiële gevolgen zou leiden. Er is daarbij niet gekozen voor het heffen van 52% over de hele pensioenpremiebetaling, maar slechts over dat deel van de premiebetaling dat bovenmatig zou zijn. Om goed te bepalen wat bovenmatig zou kunnen zijn in de premiestelling, is gekeken naar de fiscale ruimte in de pensioenopbouw. Daar dit over het algemeen voor verzekeraars een zeer bekend gegeven is, omdat dit voor hen de commerciële ruimte is voor het verkopen van aanvullende producten, is dit een zeer praktische oplossing die door partijen is gedragen. Op grond daarvan is eenvoudig vast te stellen welk deel bovenmatig is. Dan staat inderdaad de betreffende werkgever of verzekeraar voor de keuze om ofwel in de loop van het jaar tot een aanpassing te komen en het overgangsrecht te accepteren met die heffing op het deeltje dat bovenmatig is, dan wel de pensioenregeling contractueel aan te passen. De administratieve verwerking van die aanpassing zou het komende jaar kunnen geschieden. Men zou dan met een verklaring dat de regeling per 1 januari 2006 is aangepast, de bovenmatige heffing kunnen voorkomen.

Ik meen mij te herinneren dat het budgettaire belang bij dit overgangsrecht in de orde van honderd miljoen is. Wij zullen de Kamer over het exacte bedrag schriftelijk nader informeren. Het merkwaardige feit doet zich voor dat daar waar het risico van een eventuele heffing van 52% wordt voorkomen door de regeling aan te passen, er sprake is van budgettaire neutraliteit. Wij hebben een schatting gemaakt van het aantal regelingen dat eventueel niet aangepast zou kunnen zijn en van de opbrengst van de heffing over het bovenmatige deel. Geschat wordt dat dit gelijk is aan wat anders budgettair zou worden gederfd.

De heer **Biermans** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Ik neem aan dat de minister zich ook realiseert dat het

wetsvoorstel zoals het er nu ligt geen budgettair belang heeft en dat het voorstel dat ik namens de VVD-fractie heb gedaan eveneens geen budgettair belang heeft. Hij zal zich ook realiseren dat als een pensioenregeling niet wordt aangepast het resultaat daarvan zowel in het kader van het wetsvoorstel als in het kader van het door mij geformuleerde voorstel hetzelfde is, namelijk belastingheffing tegen 52%.

Minister **De Geus**: Ik onderken dat er geen budgettair verschil is tussen het voorstel, dat u hebt gedaan om de pensioenregelingen tot een later moment te kunnen aanpassen en met terugwerkende kracht te laten werken, en het wetsvoorstel. Er spelen, zoals ik zojuist uiteen heb gezet, andere redenen. Alle redenen zijn samen met de verschillende belanghebbende partijen gewogen. Het verschil schuilt in het contractuele aspect en het PSW-aspect.

*N

Staatssecretaris **Wijn**: Voorzitter. Ik moet het helaas toch even precies doen, want mevrouw Vedder geeft net een heel klein draaitje aan wat de heer Biermans bij interruptie heeft gezegd en rekt het daardoor weer ietsje op. Ik zal het nog een keer zeggen, dan weten wij daarna of wij elkaar goed verstaan.

De invalshoek van mevrouw Vedder is: er zijn pensioenregelingen die premievrij worden voortgezet bij arbeidsongeschiktheid, er komt een herziening in het kader van VUT en prepensioen/levensloop en dan moet men niet alle bestaande dingen gaan aanpassen, want dat geeft veel uitvoeringsgedoe. Daarvan zeggen wij: akkoord, die hoeven niet te worden aangepast aan het nieuwe VPL-kader. Wij laten de praktijk dus zoals die is. Dat doen wij via een algemene maatregel van bestuur die in zijn bewoordingen ontzettend zal lijken op de regeling die destijds is gekozen bij de invoering van het Witteveen-kader. Echter, op het moment dat in een pensioenregeling bijvoorbeeld de opbouw mogelijkheden worden verruimd onder optrekking van de richtlijn van 62 naar 65, moet men dit in één keer meepakken bij de verandering van de regeling. Immers, dan vervalt de praktische argumentatie dat men niet al die regelingen kan aanpassen. Kortom, op het moment dat het praktisch mogelijk blijkt om de regeling aan te passen, moet het nieuwe VPL-kader er ook in één keer in worden meegenomen. Wij doen dan dus precies wat bij Witteveen is gedaan. Er is dan ook geen enkele reden meer om te zeggen: het hoeft niet te worden aangepast.

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): Begrijp ik het goed dat een pensioenregeling ook VPL-proof voor de arbeidsongeschikten moet worden gemaakt, op het moment dat de regeling wordt aangepast en deze aanpassing ook voor arbeidsongeschikten geldt?

Staatssecretaris **Wijn**: Ja.

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): En als de pensioenregeling wordt aangepast, maar de regeling voor de arbeidsongeschikten niet, dan mag de regeling voor de

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

arbeidsongeschikten blijven zoals die was vóór de Wet VPL?

Staatssecretaris **Wijn**: Ja.

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): Prima, bedankt.

Staatssecretaris **Wijn**: Wij pakken zo inderdaad de praktische invalshoek.

De heer **Leijnse** (PvdA): Voorzitter. Mag ik nu de staatssecretaris kennelijk klaar is, een vraag aan de bewindslieden stellen? Ik hoor van de VVD-fractie dat die overweegt tegen te stemmen. Is mijn indruk juist dat wanneer dit wetsvoorstel wordt verworpen, er in het geheel geen overgangsrecht is en alle regelingen die nog niet zijn aangepast, dus onzuiver zullen zijn, onder de strafheffing van 52% zullen vallen?

Staatssecretaris **Wijn**: Dat is inderdaad het effect van het verwerpen van het wetsvoorstel. U impliceert het, maar laat mij het zeggen: dan zou Leiden goed in last zijn. En niet alleen Leiden, zegt senator Jurgens erbij.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fractie van de VVD wordt conform artikel 121 Reglement van Orde aantekening verleend, dat zij geacht wensen te worden zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.

**

*B

!Aanpassingen in verband met WIA!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Aanpassing van en verbeteringen in diverse wetten in verband met de invoering van de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen alsmede enkele andere correcties (Aanpassings- en verzamelwet Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen) (30318).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Voorzitter. Toen ik aanvankelijk spreektijd vroeg voor dit debatje verkeerde ik in de veronderstelling dat wij het vooral zouden gaan hebben over de toezegging van de minister tijdens WIA-debat over de no-riskpolis Ziektewet. Ik aarzelde over de omvang van de spreektijd die ik zou vragen, omdat er nog een brief zou komen en ik ook nog een paar vragen had gesteld. Tien minuten? Vijf minuten? Toch maar tien minuten? Ik blijf onvoldoende rekening te hebben gehouden met wat er in de schriftelijke behandeling zou gaan gebeuren. De minister is namelijk op onze vragen over zijn bevoegdheid om "afwijkende regels te stellen" gekomen met enkele antwoorden die een grondwettelijk

dimensie brengen in dit debat. Daarover wil ik het vanochtend met de minister hebben. Preciezer, het gaat om artikel 81: wetten in formele zin worden gemaakt door regering en Staten-Generaal.

Je zou het niet zeggen als je naar deze "overvolle" zaal kijkt, maar ik mag dit debat mede voeren namens de fractie van GroenLinks waaraan de eer toekomt dit onderwerp in de context van de WIA via gerichte vragen voor het eerst te hebben geagendeerd bij de behandeling van het wetsvoorstel WIA. De WAO kende al een breed scala aan delegatiebepalingen, waarvan diverse waarin de term 'afwijkend' voorkomt. De formulering luidt dan: er worden nadere en zonnodig afwijkende regels gesteld. De WIA en vervolgens de ontwerp-Aanpassingswet doen hier nog een forse schep bovenop. Ik noem een voorbeeldje uit de ontwerp-Aanpassingswet. In een heleboel socialeverzekeringswetten, inclusief de Wet WIA, staat de bevoegdheid om regels te stellen voor de toekenning van voorzieningen bij inschakeling in de arbeid als zelfstandige. In de ontwerp-Aanpassingswet wordt die bevoegdheid in al die wetten vervangen door de bevoegdheid om er zo nodig afwijkende regels van te maken. Vandaar dat wij de minister schriftelijk hebben gevraagd: Afwijkend waarvan? Wie bepaalt de noodzaak?

De term 'afwijkend' staat voor 'afwijkend van de hoofdregel' in de delegerende regeling, in dit geval afwijkend van de wet, aldus de minister. Er bestaan geen officiële criteria voor het opnemen van de bevoegdheid om afwijkende regels te stellen, maar in de praktijk wordt hiervoor gekozen, aldus de minister, indien te verwachten is dat de hoofdregel in de delegerende regeling niet in alle gevallen een goede voorziening biedt voor situaties die zich in de praktijk kunnen voordoen. Het gaat dan met name om situaties waarvoor de van de hoofdregel afwijkende regels te gedetailleerd zijn om op hoger niveau te regelen en om mogelijke situaties waarvan op voorhand niet duidelijk is hoe deze er uit zullen zien. Dat laatste lijkt mij wezenlijk. Op de vraag wie de noodzaak bepaalt, antwoordde de minister dat dit ervan afhangt in wat voor regeling de afwijkende regels gesteld mogen worden. Is dit bij algemene maatregel van bestuur, dan bepaalt de regering deze noodzaak. Betreft de bevoegdheid het stellen van regels bij ministeriële regeling, dan is het de betrokken minister.

Ik neem aan dat de minister zich bij deze formulering baseert op de bijbel voor wetgevingsjuristen Aanwijzingen voor de regelgeving. In aanwijzing nr. 34 lezen wij: De lagere regelgever heeft als zodanig niet de bevoegdheid een regeling van een hogere regelgever te wijzigen. Denkbaar is evenwel dat de hogere regelgever de lagere bevoegd verklaart in de hogere regeling materieel wijziging te brengen. Een dergelijke constructie leidt evenwel tot onoverzichtelijke regelgeving en dient derhalve in beginsel niet te worden toegepast.

Vervolgens wordt gemeld waarvoor een uitzondering kan worden gemaakt. Vermeld wordt een groot aantal technicalities, zoals het routinematig aanpassen van bijvoorbeeld tarieven. En dan komt het: "Van een dergelijke constructie dient te worden onderscheiden dat wordt toegestaan dat bij lagere regeling uitzonderingen worden gemaakt op een voorschrift in een hogere regeling. Een dergelijke opzet is

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

zeker aanvaardbaar en soms zelfs de meest voor de hand liggende".

In deze Kamer is uitgesproken dat deze aanwijzing de wetgever te veel ruimte geeft en feitelijk ongrondwettig is. Dit is een paar maanden geleden doorgegeven aan minister Pechtold, die dit zou bezien. Wij gaan ervan uit dat ministers in het kabinet wel eens overleggen met elkaar. Onze vraag aan deze minister: heeft onze bedenking zijn ministerie bereikt? Wij zijn erg benieuwd naar hoe het ermee staat.

Deze discussies kun je heel abstract voeren, maar laat ik terugkeren naar de wet. Hoe ziet de minister de delegatiebepalingen in de WIA in het licht van de formulering van de aanwijzingen? Leidt de constructie in een aantal gevallen tot onoverzichtelijke wetgeving en kunnen wij haar dus beter vermijden, of vindt hij dat in alle gevallen sprake van een uitzondering op de hoofdregel is?

De WAO-discussies in dit huis en aan de overkant zijn doorgaans verhit over de inhoud. Dat gebeurde vorige maand bij de behandeling van de WIA ook. Enkel naar de inhoud kijken, kan echter tot gevolg hebben dat je sluipende ontwikkelingen negeert en zaken niet meer agendeert die te maken hebben met de kwaliteit van beleid, van wetgeving en ook, als het de Grondwet betreft, van onze parlementaire democratie. Een goed voorbeeld was het debat van gisteravond over de Verzekeringwet. Dat was een debat met good practices en bad practices: de fundamentele beschouwing van de CDA-woordvoerder over de toekomst van het verzekeringsrecht en de eveneens fundamentele beschouwing van de minister waren voorbeelden van de eerste; de reactie van dezelfde minister op vragen van mijn fractie over de effecten van private uitvoering op de positie van werknemers, de mogelijkheid dat uitvoerders competitie op de verkeerde zaken gaan voeren et cetera was een voorbeeld van een bad practice. De minister zei toen: het gaat al veel langer zo, dus waarom zouden we er nu nog naar kijken? Een dergelijke benadering is gevaarlijk, omdat die het gevaar van betonrot negeert, een sluipend proces dat al langer gaande is en een gebouw tot op het fundament kan slopen. Ja, het is inderdaad al een tijd aan de gang en daar gaat het nu juist om!

Ik wil de zorgen van mijn fractie illustreren met een enkel voorbeeld, maar niet voordat ik deze zorgen nog eens duidelijk heb benoemd. In de WAO/WIA is de uitvoering dicht bij de minister geplaatst. De dagelijkse uitvoering, maar ook de concrete invulling van regels -- regels die wij hier menen vast te stellen -- gebeurt in een samenspel tussen UWV en minister, waarbij de minister doorgaans het laatste woord heeft. Aan het eind van mijn betoog zal blijken wat ik hiermee bedoel. Gaandeweg, in een sluipend proces, is deze wet opgetuigd met meer en meer delegatiebepalingen en deze trend zet zich met de WIA voort. In die delegatiebepalingen duikt steeds vaker de term "afwijkend" op. Dit negeert dat dit een praktijk is waar je niet voorzichtig genoeg mee kan zijn. Als we dit accepteren, als wij deze trend niet stoppen, kan deze Kamer net zo goed nog één wet aanvaarden, en wel: de minister mag alles doen wat hem goeddunkt. Daarna kunnen we onszelf opheffen. Ik chargeer bewust, maar dit is wel een ernstige zaak.

Sprekend voorbeeld is de behandeling een jaar geleden van de herbeoordelingsoperatie. Beide Kamers hadden toen te oordelen over het besluit hiertoe, het traject en het thema van overgangsrecht. Dat ging allemaal bij wet in formele zin. Het feitelijk veel belangrijkere thema, namelijk de ingrijpende verandering van de beoordelingsnormen, had plaats via het inhoudelijk in feite veel ingrijpendere Schattingsbesluit. Dit had niets meer te maken met uitzonderingen op de hoofdregel, het is wetgeving as such. Mijn fractie vindt dit niet alleen onwenselijk, zij twijfelt aan de grondwettigheid.

Een tweede voorbeeld is in de schriftelijke voorbereiding ook genoemd: de WIA bepaalt dat afwijkende regels mogen worden gesteld ten aanzien van het volledige negende hoofdstuk over het dragen van eigen risico. De laatste bepaling van het hoofdstuk zegt, tout court: bij AMvB kunnen nadere en zonodig afwijkende regels worden gesteld met betrekking tot dit hoofdstuk. Afwijkende regels met betrekking tot een heel hoofdstuk? Waar past dit binnen de strakke kaders van de Grondwet en de iets ruimere -- deze Kamer trekt dit enigszins in twijfel -- kaders van de Aanwijzingen op de regelgeving?

Tot zover mijn inhoudelijke betoog. Ik heb nog een enkele opmerking over de zaak waarvan ik dacht dat wij die vandaag zouden bespreken: de brief van de minister aan de Kamer in antwoord op de toezeggingen van 1 november. Ik stel om te beginnen vast dat deze toezeggingen toch wat minder verregaand zijn geweest dan de fracties van VVD en CDA, naar het mij voorkomt, blijkens hun stemverklaringen hebben aangenomen. Ik kan tenminste in deze brief niets terugvinden van een open gesprek met de gemeenten over de vraag of de toedeling van de kwalificatie "probleemeigenaar" wel zo terecht is. Eerder krijg ik de indruk van een overleg met een gesprekspartner die zijn mind ten aanzien van het eerste onderdeel allang had opgemaakt. Maar ik neem aan dat de overige fracties de minister hierop zullen bevragen. Bij mijn fractie riep de brief de nodige vragen op. De minister kondigt een pilot aan in drie representatieve gemeenten. Wat behelst deze pilot? Krijgen deze gemeenten extra middelen, of krijgen ze carte blanche in de zin dat het Rijk garantstaat voor eventuele kosten van de inzet van de polis? Geldt deze toezegging voor de volledige gemeentepopulatie of uitsluitend voor de anw'ers en nuggers? En belangrijker: wat denkt de minister uit de pilot te kunnen leren? Waarmee gaat hij over een jaar de plaatsingscijfers vergelijken van degenen voor wie het instrument ter beschikking is gesteld? En ten slotte: waartoe dient de pilot? Wat wil de minister met de resultaten van deze pilot gaan doen?

Mijn fractie ziet de antwoorden van de minister met belangstelling tegemoet.

*N

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Voorzitter. Ik zal mijn bijdrage beperken tot hetgeen waarvan mevrouw Westerveld zei dat deze discussie was bedoeld. Ik zal ook proberen een antwoord te verkrijgen op een verzoek dat tijdens de behandeling van de WIA door de CDA-fractie in deze Kamer is gedaan. Ik dank de minister dat hij in de brief van 16 december uitwerking aan deze toezegging

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

heeft gegeven en met de VNG heeft overlegd over de inzet van enkele reïntegratie-instrumenten; daarover ging het, niet meer en niet minder. De minister heeft meer gedaan dan was gevraagd. Ik verschil hierin dus van mening met mevrouw Westerveld. In de Handelingen staat op bladzijde 2007 wat de minister heeft toegezegd. Ik beperkte de zaak daar uitdrukkelijk tot de anw'ers en de nuggers. De minister is ook op het eerste punt ingegaan. Ik heb daar niet meer over gesproken, omdat de minister had geantwoord dat binnen de reïntegratiemiddelen mogelijkheden zijn voor de gemeenten om te doen wat ook door andere fracties is gevraagd. In de afgelopen tijd ben ik dat zelf nagegaan bij een aantal gemeenten. Ik heb daardoor de overtuiging gekregen dat de uitleg van de minister na het eerste gedachtestreepje juist is. Het overleg heeft geleid tot de een aantal uitkomsten. De VNG kent deze uitkomsten, had weliswaar vermoedelijk wat anders gewild, maar heeft niet kunnen onderbouwen dat hetgeen zij in de brief van 27 oktober vroeg, hout sneed. En daar ging het toch om: dat in een groot aantal gevallen, in de bijzondere bijstand of bij de reïntegratiemiddelen, helaas nog sprake van een grote onderuitputting is. Als daarin later verandering komt, wil ik graag nogmaals praten over deze problematiek. Zulks zou bewijzen dat het beleid is geslaagd.

Nu mijn tweede thema. Daarin zat voor mij veel zorg, omdat dit een heel andere groep betreft. Ik zal aangeven hoe ik de toezegging van de minister heb verstaan. Ook mijn naspeuringen resulteerden in geen enkele kwantificering van de problematiek van de gemeenten. Dat is nodig om te weten of het verzoek van de VNG hout snijdt. De minister komt met een aantal pilots. Ik zou voor deze problematiek altijd aanbevelen om de combinatie van de regiogemeenten te nemen, tenzij het om heel grote gemeenten gaat. Ik neem aan dat een aantal RPA's in Nederland -- bijvoorbeeld Haaglanden en de Rotterdamse regio, waar 27 gemeenten in zitten -- graag gebruik van deze pilot zullen maken. Volgens mij kunnen vanaf het eerste moment gedurende dat jaar de no-riskpolis en de premiekorting worden toegepast. Waarschijnlijk is dit ook in tegenstelling met hetgeen mevrouw Westerveld zei. Er staat dat in drie representatieve gemeenten, c.q. regio's van gemeenten gedurende een jaar de no-riskpolis en de premiekorting bij het bestaan van een relevante beperking -- uiteraard is dat een voorwaarde -- ter beschikking zullen worden gesteld, zonder dat de eis wordt gesteld van twee jaar voorafgaande registratie als werkzoekende bij het CWI. Welnu, dat was mijn vraag. De minister zegt dit voorlopig te willen oplossen met drie pilots. Ik ga ervan uit dat de minister bereid zal zijn om het voor alle gemeenten toegankelijk te maken, als uit de pilots blijkt dat een substantieel aantal anw'ers en nuggers door gebruikmaking van deze instrumenten de kans krijgen om op de arbeidsmarkt te participeren, ook al zou dat in de loop van het jaar zijn. Wij zouden deze moeilijke groep mensen een goede dienst bewijzen door hen aan het werk te helpen. Dit is mijn uitleg. Ik zie geen andere, tenzij de minister mijn uitleg met argumenten kan bestrijden.

*N

Mevrouw **Swenker** (VVD): Voorzitter. De VVD-fractie kan zich niet aan de indruk onttrekken dat wij voor een groot deel de discussie van 1 november jongstleden overdoen. Het gaat om de vraag of gemeenten extra geld of faciliteiten moeten krijgen om met name hun uitkeringsgerechtigden sneller te kunnen reïntegreren. Wij hebben daarover reeds uitgebreid gedebatteerd. Hoewel het toen laat was, heeft de VVD-fractie overwogen dat er enerzijds uiteraard verschillen zijn in de positie van werknemers die arbeidsongeschikt zijn en uitkeringsgerechtigden, maar anderzijds dat de prikkels voor gemeenten en werkgevers goed vergelijkbaar zijn met betrekking tot de zo snel mogelijke reïntegratie van mensen. De gemeenten krijgen in hun uitkering van de rijksoverheid een bedrag aan reïntegratiekosten. De VVD-fractie heeft niet vernomen dat dit om enige reden onvoldoende zou zijn; sterker nog, er is sprake van onderuitputting. Het geld kan het dus niet zijn. De werkgever krijgt na twee jaar arbeidsongeschiktheid van de werknemer de mogelijkheid van een no-riskpolis -- althans de werknemer krijgt de mogelijkheid om deze bij de nieuwe werkgever te effectueren. Op 1 november was de VVD-fractie al van mening dat het redelijk is om voor gemeenten eenzelfde termijn te hanteren als voor een werkgever en zodoende de prikkels op eenzelfde wijze te laten werken.

Eén punt bleef over. Op 1 november is gesproken over het overleg dat de minister met de VNG zou voeren. Dat heeft inmiddels plaatsgehad. De minister heeft toegezegd, een pilot te houden voor groepen waarbij voor de gemeenten geen prikkel tot reïntegratieactiviteiten zou bestaan, zoals de anw'ers en de nuggers. De VVD-fractie denkt dat het goed is om inzicht te krijgen in de omvang van deze groep: is dit de moeite waard? Wat houdt die pilot in? Gaat die over een no-riskpolis, direct of niet?

*N

Minister **De Geus**: Voorzitter. Deze behandeling spitst zich toe op twee vraagstukken: het grondwettelijk debat dat mevrouw Westerveld aansneed en mijn brief over de pilot met de gemeenten. In de Aanpassingswet is in twee situaties gebruikgemaakt van de mogelijkheid om bij lagere regelgeving af te wijken. Ik ga eerst in op die mogelijkheden. Vervolgens behandel ik hoe dit zich verhoudt met de geldende aanwijzingen.

De twee mogelijkheden betreffen allereerst de mogelijkheid om bij ministeriële regeling een andere dag als eerste arbeidsongeschiktheidsdag aan te wijzen dan de eerste werkdag waarop wegens ziekte niet is gewerkt of door ziekte het werk is gestaakt. In het oude regiem bestond al de mogelijkheid voor het UWV om bijzondere regels te stellen en dus een andere dag te kiezen. Conform het bij SUWI ingezette beleid wordt de mogelijkheid voor het UWV om regels te stellen overgeheveld naar het niveau van de ministeriële regeling. De bevoegdheid tot afwijken als zodanig bestaat dus al lange tijd. Daarin wordt geen wijziging aangebracht, alleen het niveau van de regelgeving waarin kan worden afgeweken, wordt verlegd naar de ministeriële regeling.

De tweede situatie heeft betrekking op de mogelijkheid om bij AMvB reïntegratievoorzieningen nog

tijdelijk te blijven verstrekken aan gewezen uitkeringsgerechtigden die als zelfstandigen zijn gestart. Als een uitkeringsgerechtigde aan de slag gaat als zelfstandige, kan hij aanspraak maken op voorzieningen. Dit recht op voorzieningen eindigt als het uitkeringsrecht eindigt. De afwijkende regels maken het mogelijk om de reïntegrerende zelfstandige nog tijdelijk in het genot van die voorzieningen te laten; er wordt dus een uitlooptermijn gegeven. Deze regeling werkt alleen ten gunste van de betrokken uitkeringsgerechtigde. Deze afwijkende regels kunnen alleen bij AMvB worden gesteld, zodat de Raad van State altijd zijn advies geeft over het gebruik van deze bevoegdheid.

Ik heb mij bij het formuleren van deze wetsbepalingen natuurlijk laten leiden door de Aanwijzingen voor de regelgeving. Drie aanwijzingen zijn met name van groot belang: 22, 24 en 34. In aanwijzing 22 staat dat het primaat van regelgeving bij de wetgever ligt, maar er staat ook dat dit niet zo moet worden begrepen dat altijd directe parlementaire betrokkenheid bij de vaststelling van de regels in de rede ligt. De mogelijkheid van het parlement om de regering achteraf te controleren, is in die gevallen voldoende. Aanwijzing 24, tweede lid geeft aan dat voorschriften omtrent het bestaan van financiële aanspraken jegens de overheid zo veel mogelijk in de wet worden opgenomen, tenzij de financiële aanspraken slechts zeer tijdelijk of incidenteel van aard zijn of het slechts om een zeer beperkt aantal gevallen gaat. Laat ik op dit punt terugkijken naar de twee voorgestelde aanpassingen. Zowel de afwijkende regels over de eerste werkdag als over het doorlopen van de reïntegratievoorziening voor startende zelfstandigen hebben betrekking op een beperkte groep van uitkeringsgerechtigden en gewezen uitkeringsgerechtigden. De doorlopende voorzieningen zijn bovendien nog eens van tijdelijke aard; het gaat namelijk om doorloop van drie respectievelijk zes maanden.

Ten slotte is aanwijzing 34 van belang. Vaak wordt er door de Kamer in dit verband op gewezen dat wijziging van een hogere regel door een lagere regeling niet is toegestaan. Dit principe is opgenomen in aanwijzing 34. In de toelichting op die aanwijzing staat: "van een dergelijke constructie dient te worden onderscheiden dat wordt toegestaan dat bij lagere regelingen uitzonderingen op een voorschrift in een hogere regeling worden gemaakt. Een dergelijke opzet is aanvaardbaar en soms zelfs de meest voor de hand liggende." Ik heb aangegeven dat er in dit geval redelijkheid is om deze aanpassingen mogelijk te maken. Ik heb de Kamer rekenschap gegeven van de verantwoording aan de aanwijzingen voor de regelgeving. Mevrouw Westerveld verwees naar het debat dat zij hierover met collega Pechtold heeft gevoerd. Ik ben uiteraard op de hoogte van dat debat. Het is inderdaad een zaak die in het kabinet wordt gewogen. Via de woordvoerder op dit punt, de heer Pechtold, zal de Kamer hierop een antwoord vernemen. Ik heb nu in ieder geval verantwoord waar het bij deze aanpassingswet om gaat.

Mevrouw Westerveld heeft ook gesproken over een andere afwijkingsmogelijkheid, die nu geen deel uitmaakt van het debat maar die zij er wel bij betreft. Het gaat om artikel 87. Zonder dat ik hierover volledig

pretendeer te zijn, want ik doe het à l'improviste, staat mij bij dat de noodzaak om op dit vlak nadere regels te treffen, bijvoorbeeld samenhangt met het feit dat er in geval van eigen risico dragen ook sprake is van een mogelijkheid om een deel van de premie, namelijk de WGA-premie, voor de helft op de werknemers te verhalen. In het geval van eigen risico dragen moeten er dus, waar het het totale risico betreft, rekenregels en zeggenschapsregels zijn over de splitsing van de premie in een IVA-deel en een WGA-deel. In een bepaling wordt technisch uitgewerkt hoe het is geregeld en hoe het moet worden berekend. Ik wil hiermee zeggen dat het nooit de bedoeling is geweest om via een dergelijke mogelijkheid tegen de geest of de bedoeling van de wet of de wettelijke behandeling in te gaan. Soms is het nodig dat zaken nader worden geconcretiseerd. Het klinkt dan inderdaad een beetje als een *carte blanche* als ik schrijf dat er situaties zijn waarvan het op voorhand niet duidelijk is hoe zij er uit zullen zien. Daarbij past de erkenning dat als een regering daarmee op de loop gaat omdat zij het niet voorzien had en daarom dit of dat doet, dit leidt tot een volstrekt onwerkbaar verhouding met uw Kamer. In alle ernst: er kunnen situaties zijn die nu nog niet precies kunnen worden voorzien. Dan heb je een dergelijke bevoegdheid nodig. Ik ben graag bereid om mij van elke daad in dit kader rekenschap te geven en mij te onderwerpen aan de tucht van het parlement.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Om te beginnen wil ik zeggen dat ik collega Jurgens heb gevraagd om mij bij het principiële debat een beetje bij te staan, omdat hij dit onderwerp diverse keren heeft geagendeerd. Het kan dus betekenen dat de minister nog een opponent krijgt.

De minister gaf wat voorbeelden die ik natuurlijk ook heb gezien, omdat ik heb gekeken om wat voor situaties het gaat. Ik begrijp van hem dat hij zich beroept op de aanwijzing die ik heb voorgelezen en dat er uitzonderingen worden gemaakt op een voorschrift in een hogere regeling. De vraag die hij niet heeft beantwoord -- impliciet misschien wel door in te gaan op het voorbeeld van die eigenrisicodrager -- is of hij van oordeel is dat de delegatiebepalingen die nu in de WIA staan eigenlijk allemaal onder die uitzondering zijn gekomen. Of zegt hij: eigenlijk maken wij nog meer uitzonderingen dan in de aanwijzingen staan, maar dat moet u ons maar gunnen?

Minister **De Geus**: Die vraag zou ik graag beantwoorden, maar dat kan ik nu niet, omdat ik de totale materie toch onvoldoende overzie om te kunnen claimen dat ik op een ruimere wijze van die bevoegdheid gebruik zou willen maken. Ik kan wel zeggen dat ik bij het treffen van lagere regelgeving mij in elk afzonderlijk geval volledig rekenschap geef van de drie aanwijzingen die in dit geval relevant zijn en die ik zojuist heb genoemd.

De heer **Jurgens** (PvdA): Mijn stiel in de Kamer is onder meer het letten op de bepalingen van de Grondwet. Mevrouw Westerveld heeft uitdrukkelijk gevraagd of de minister er rekening mee wil houden dat in artikel 81 van de Grondwet staat dat de wet wordt gemaakt door Koning en Staten-Generaal, en dus door niemand anders. De wet wordt dus niet gemaakt door de maker van algemene maatregelen van bestuur en ook niet door ministers. Dat

standpunt hebben wij al vanaf 1999 bij de behandeling van verschillende wetsvoorstellen telkens opnieuw naar voren gebracht. Wij proberen de regering ervan te overtuigen, nu eens af te zien van het wijzigen van de wet op grond van besluiten van lagere wetgevers. De minister beroept zich op de aanwijzingen voor de regelgeving, maar dat is een sigaar uit eigen doos. Die aanwijzingen voor de regelgeving vormen zelf een ministeriële regeling, namelijk die van de minister-president. Zij hebben geen enkel gezag, behalve binnen het overheidsapparaat als leidinggevend instrument voor ambtenaren die een wetsvoorstel voorbereiden.

De Eerste Kamer heeft een- en andermaal bezwaar gemaakt tegen deze wijze van opereren. Zeker als de minister van tevoren is ingelicht dat dit onderwerp aan de orde zou komen, mag ik een wat beter antwoord verwachten van de met één mond sprekende regering. Bij de behandeling van de Telecomwet en bij verschillende zaken die met Verkeer en Waterstaat te maken hebben, hebben wij telkens opnieuw gevraagd om geen bepalingen op te nemen waarin de wetgever aan lagere regelgevers de bevoegdheid geeft om van de wet af te wijken. Dat kan de wetgever namelijk niet. Als wetgever heb ik niet de bevoegdheid, aan een lagere wetgever de macht te geven om van de wet af te wijken. Dit is een oude discussie in het staatsrecht over competens of competent. Een competentie die de Grondwet je heeft gegeven, kun je niet aan een lagere regelgeving overdragen. Dat kan alleen de Grondwet zelf.

Gedurende de afgelopen zes jaar hebben verschillende fracties uit deze Kamer telkens weer gevraagd om hier nu eens mee op te houden. In dat licht vind ik de reactie van de minister op de opmerkingen van mevrouw Westerveld geheel tekortschieten. Hij kan dat niet op het bord van een collega leggen; hij moet zelf betogen waarom hij vindt dat hij straks als minister een AMvB kan voorstellen die afwijkt van de wet, terwijl de wet volgens artikel 81 van de Grondwet wordt gemaakt door Koning en Staten-Generaal.

Minister De Geus: Ik ben natuurlijk bekend met het principiële debat, maar ik ben op dat punt geen woordvoerder van het kabinet. Dat weet de heer Jurgens ook. Het fundamentele debat zal zeker worden gevoerd. Ik heb mij in mijn beantwoording echter geconcentreerd op datgene wat hier voorligt. Er ligt hier een aanpassingswet voor. Ik heb voorgesteld om bij lagere regelgeving af te wijken. Dat betreft twee zaken: de mogelijkheid om een andere dag als eerste arbeidsongeschiktheidsdag aan te wijzen en de situatie dat een reïntegratievoorziening voor zelfstandigen blijft doorlopen. In beide gevallen betreft het de concrete vormgeving van regels. In beide gevallen, maar vooral in het tweede geval, kan het alleen maar ten gunste van de betrokken uitkeringsgerechtigden werken om zo'n voorziening te laten doorlopen. Die afwijkende regels zouden bij algemene maatregel van bestuur kunnen worden opgesteld.

De heer Jurgens heeft gezegd dat de aanwijzingen, omdat het mijn eigen aanwijzingen zijn, een sigaar uit eigen doos vormen. Volgens hem kan dat nooit het fundament vormen voor een afwijking van de regels. Dat is juist. Het is alleen zo dat wij bij de aanwijzingen die

wij volgen, in ieder geval kenbaar maken aan welke toetsen wij ons rekenschap willen geven als wij komen met dergelijke afwijkingen. Ik acht het mijn plicht om in dit debat aan te geven dat ik mij rekenschap heb gegeven van de bij de Kamer bekende aanwijzingen, waaraan ook de Kamer zelf waarde hecht, zoals bleek uit het betoog van mevrouw Westerveld. Nog even los van de vraag of het ten fundamentele wel of niet zou mogen, kijkt de Kamer natuurlijk ook of de aanwijzingen die daarvoor gekozen zijn, wel of niet worden gevolgd. Ik heb mij daar ook rekenschap van gegeven. Van de twee punten waarover het hier zou gaan, heb ik het zakelijk belang genoemd. Ik ben iets verder gegaan door bij een van de punten die niet direct aan de orde is, maar wel in het betoog van mevrouw Westerveld voorbijkwam, aan te geven wat de redelijkheid is. Op het fundamentele staatsrechtelijke debat over de vraag of er überhaupt lagere regelgeving mag zijn die afwijkt van hogere regelgeving, heb ik mij niet geprepareerd. Ik heb mij geprepareerd op een verantwoording van deze casuïstiek ten opzichte van de aanwijzingen die door het kabinet worden gehanteerd.

De heer Jurgens (PvdA): Ik heb alle begrip voor de situatie waarin de minister verkeert. In het kader van een bijzonder onderwerp dat hij moet behandelen, wordt een principieel onderwerp aan de orde gesteld. Toch persisteer ik, omdat de minister in de gelegenheid is om zich aan de Grondwet te houden. Hij heeft een eed op de Grondwet afgelegd; ik vraag hem om zich daaraan te houden. Dat zou kunnen betekenen dat, nu het in dit stadium van de wetsbehandeling niet meer mogelijk is om een verandering aan te brengen, hij verklaart dat hij geen gebruik zal maken van de mogelijkheid om van de wet af te wijken vanwege de grondwettelijke bezwaren daartegen.

Minister De Geus: Gegeven de aanwijzingen die er liggen en gegeven de mogelijkheid die in de wet is geschapen om bij lagere regelgeving af te wijken, ben ik van mening dat ik in de desbetreffende situaties waarbij in de aanpassingswet de bevoegdheid tot afwijken van de wetgeving is opgenomen, niet in strijd ben met de Grondwet of met enige andere wetgeving.

Voorzitter. In het tweede punt gaat het over de brief die ik heb gestuurd over de VNG-pilot. De brief van de VNG ging over een aantal situaties. Enkele situaties betroffen de mogelijkheden voor gemeenten om te komen met specifieke instrumenten voor bijstandsccliënten. Zoals mevrouw Swenker al betoogde, is in het eerdere debat gebleken dat de regering van mening is dat in de eerste twee jaar de bestaande middelen voor bijstandsccliënten de mogelijkheid geven om een scala aan instrumenten toe te passen en dat het redelijk is dat de aanvullende instrumenten die bij werkgevers na twee jaar beschikbaar komen, ook bij gemeenten na twee jaar beschikbaar komen.

De VNG heeft ook niet ontkend dat de regelgeving zo luidt. Wel is gesproken over de vraag of de WIA de gemeenten voor grote complicaties zou stellen gegeven het feit dat dit vanuit het bestaande reïntegratie-instrumentarium niet het risico zou zijn. De gemeente gaat dan zitten wachten met dingen. Ik heb toen aan de gemeenten gevraagd om mij in aantallen duidelijk te

maken in hoeveel gevallen er de afgelopen tijd binnen twee jaar bij reïntegratie gebruik is gemaakt van de instrumenten, zodat ik een gevoel kon krijgen voor de vraag wat zij missen aan middelen op het moment dat het na twee jaar mogelijk zou zijn. Daaruit is gebleken dat dit naar schatting van de VNG een aflopend getal is tot enkele honderden anno 2004-2005. De omvang daarvan is dus niet van dien aard dat wij kunnen spreken over ontbrekende middelen. Gevoegd bij het principiële punt dat het reïntegratiebudget van de gemeenten ook hierin mag voorzien -- men mag met bepaalde instrumenten mensen aan de slag helpen -- hebben wij gezegd: met behoud van de gevoelens sluiten wij dit deel van ons overleg daarbij af. Ik heb nu dus de uitkomsten daarvan gegeven, meer in constaterende zin dan in de zin dat het een onderhandeling is geweest of dat daarin partijen naar elkaar toe bewegingen hebben gemaakt. Dat gewogen hebbende, is dit de uitkomst van dat overleg. Die constatering heb ik dan ook genoemd. Die wordt ook door de VNG niet bestreden.

Een ander punt betreft de ANW'ers en de nuggers. Bij de ANW'ers en de nuggers doet zich natuurlijk een heel andere situatie voor, omdat de gemeenten geen uitkeringsverstrekker zijn en dus ook geen financieel belanghebbende zijn bij het inzetten van reïntegratie-instrumenten. Gemeenten hebben in hun reïntegratiebudget wel de mogelijkheid om deze mensen te helpen, maar de vrees zou kunnen zijn dat de gemeenten bij het aan de slag helpen van ANW'ers en nuggers de gedeeltelijk gehandicapten zouden laten zitten, omdat die een extra inspanning vergen ten opzichte van andere ANW'ers en nuggers, en dat die extra inspanning niet zou kunnen worden geleverd bij gebrek aan specifieke instrumenten. Het feit dat die specifieke instrumenten wel na twee jaar kunnen worden ingezet, zou dus kunnen leiden tot een afwachtende houding van ANW'ers en niet-uitkeringsrechtigen. Zij vragen de gemeente dan om hen te helpen om te reïntegreren, maar zeggen daarbij dat zij misschien niet volledig arbeidsgeschikt zijn. De gemeente zou dan kunnen zeggen: kom over twee jaar maar terug, want anders hebben wij er geen middelen voor. Ik heb toen gevraagd of het mogelijk was om een inschatting te geven van het volume dat zich daarbij voordoet. De VNG heeft toen in alle oprechtheid moeten zeggen dat zij dat niet kan schatten.

Zij heeft wel een schatting gemaakt van het aantal ANW'ers en nuggers dat zij aan het werk heeft geholpen. Dat gaat om enkele duizenden; ik geloof dat het in de orde van grootte van negenduizend ligt. Dat is op zich een mooi aantal, maar er wordt geen onderscheid gemaakt tussen ziek en gezond, laat staan tussen gedeeltelijk arbeidsgeschikten die een wachttijd van meer of minder dan twee jaar hebben doorgemaakt. Daar is dus geen beeld van. De regering heeft wel de indruk dat degenen die een ANW-uitkering hebben of niet uitkeringsgerechtigd zijn en een beroep doen op de gemeente om weer aan de slag te komen, over het algemeen gezond zijn. Vanuit hun eigen situatie doen zij een beroep op de gemeente om weer aan de slag te komen. Als zij vanuit eerder werk arbeidsgehandicapt zouden zijn, zouden zij een WAO-uitkering, een dienovereenkomstige uitkering of een Wajong-uitkering hebben. Het is dus niet heel

waarschijnlijk dat het om grote groepen zal gaan. Tegelijkertijd is dat wel denkbaar. Het kan ook zijn dat in een niet-uitkeringsgerechtigde situatie of in een ANW-situatie de gezondheid verslechtert en mensen gedeeltelijk arbeidsgeschikt zijn, maar toch een beroep doen op de gemeenten. Ik heb tegen de VNG gezegd dat deze situatie op het moment moeilijk te overzien en te bezien is. Misschien betreft het een verwaarloosbaar klein aantal, maar wij hebben met elkaar de hoop dat het hier toch een substantieel getal betreft. Wij hebben die hoop, omdat het zowel in het belang is van de mensen als van de gemeenten dat een inwoner van de gemeente die kan werken en dat ook graag doet, inderdaad aan de slag komt. Het is ten dele ook in het belang van de gemeenschap dat zo veel mogelijk mensen die kunnen werken, gaan werken. De hoop is dus zeer wel dat wij ook mensen uit deze groep aan de slag krijgen. Het is zeer ongewenst als gemeenten pas over twee jaar gedeeltelijk arbeidsgeschikten aan de slag kunnen helpen doordat dit een onevenredige inspanning van ze vergt in de zin dat zij deze mensen een extra reïntegratietraject moeten bieden. Afgesproken is dat de pilot in januari van start gaat en tot eind 2006 duurt. Misschien hebben wij halverwege dat jaar al een beeld dat conclusies rechtvaardigt. Zo ja, dan spelen wij daarop in, zowel naar de ene als naar de andere kant. De pilot houdt in dat instrumenten als de no-riskpolis en de premiekorting zonder wachttijd worden ingezet en afzonderlijk kunnen worden gedeclareerd. Die hoeven dan niet meer uit eigen middelen te worden bekostigd. Dat wordt in deze pilot afgesproken, zodat er inzicht verkregen kan worden in de mate waarin deze problematiek zich voordoet. Zodra wij daar een beeld van hebben, trekken wij de conclusie dat dit hetzij in het reïntegratiebudget van de gemeenten moet blijven zitten, hetzij wij het aantal beschikbare middelen moeten vergroten.

Mevrouw **Swenker** (VVD): Voorzitter. Mijn vragenreeks is aanzienlijk verminderd dankzij dit laatste antwoord van de minister. Ik begrijp dus goed dat wij de uitkomst even moeten afwachten. Het bekende woord "werkenderweg" komt nu bij mij op. Als er een substantieel aantal te vinden is, het de moeite waard is, de groepen groot genoeg zijn of het daadwerkelijk werkt, al naar gelang van de criteria, wordt dat gemeentebreed geregeld, als ik het goed begrijp.

Minister **De Geus**: Ja, het is sowieso de bedoeling om welke conclusie dan ook toe te passen op het gehele land. Toen ik in het overleg zei dat het misschien interessant was om halverwege het jaar na te gaan wat de pilot zou opleveren, heeft de VNG geantwoord dat er dan wellicht nog te weinig bekend was om conclusies te trekken. Toch bestuderen wij de stand van zaken na het eerste halfjaar, al is het waarschijnlijker dat wij pas aan het einde van het jaar conclusies kunnen trekken.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Voorzitter. In elk geval is de strekking van de brief van de minister mij nu duidelijker dan toen ik die las. Heeft de minister aan het overleg met de gemeenten over de mensen van wie zij zozegged de probleemeigenaars zijn, de indruk of zelfs het antwoord overgehouden dat het idee dat de no-riskpolis

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

een waardevol instrument is, zodanig leeft dat de gemeenten het actief gaan inzetten?

Minister **De Geus**: Ja, dat idee heb ik, anders had men in dat overleg ook niet zo nadrukkelijk gevraagd of zij niet eerder dan pas over twee jaar over dat instrument konden beschikken. In het overleg is ook gevraagd of de gemeenten wel over de middelen en het financieel belang beschikten om in de eerste twee jaar een waaier aan instrumenten in te zetten. Ik wil nadrukkelijk opgemerkt hebben dat de gemeenten niet alleen maar de mogelijkheid hebben om de no-riskpolis en de premiekorting in de eerste twee jaar en nadien in te zetten; de gemeenten kunnen allerlei instrumenten inzetten, dus ook loonkostensubsidies en dergelijke verstrekken. Mijn indruk is dus dat de gemeenten zich op de vlakken waarop zij het zelf voor het zeggen hebben, niet vastpinnen op deze instrumenten, maar deze instrumenten betrekken bij hun overige mogelijkheden. Dat is in ieder geval gezegd.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): U gaat drie representatieve gemeenten kiezen. Wij stellen met elkaar vast dat gemeenten de no-riskpolis desnoods uit eigen zak betalen. Vervolgens starten wij een pilot voor een bepaalde groep, omdat er geen financiële prikkels zijn, waardoor het achterwege wordt gelaten. Hoe krijgen wij daar relevante gegevens uit? Vergeef mij mijn scepsis als onderzoeker, maar ik blijf met die vraag zitten.

Minister **De Geus**: Dan heb ik mij zojuist verkeerd uitgedrukt. Ik dacht dat u bij uw vorige interruptie op de doelgroep doelde die ik bij het eerste gedachtestreepje in de brief had genoemd. Daarvoor geldt dus dat de gemeenten ook als financieel belanghebbenden bij het beperken van de uitkeringsduur eigenlijk een brede waaier aan instrumenten kunnen en zullen inzetten. De gemeenten staan dankzij het reïntegratiebudget allerlei instrumenten voor de tweede groep ter beschikking, maar zij hebben betoogd dat de animo om betrekkelijk dure klanten aan het werk te helpen, niet groot zal zijn. Als de financiële prikkel ook nog eens ontbreekt, blijft de kans bestaan dat de gemeenten hun taak ten aanzien van AOW'ers en NUG'ers niet aanstonds zullen uitvoeren. Dat klemt te meer daar meer participatie de algemene trend is. Als dientengevolge zich ook AOW'ers en NUG'ers gaan melden, gaan de gemeenten zich wellicht afvragen of zij niet meer middelen en instrumenten moeten hebben. Daarom is mij gevraagd of het maatschappelijk niet zeer ongewenst was als de gemeenten belanghebbenden werden. Zij zouden dan namelijk tegen die mensen zeggen dat zij die wel konden helpen, maar dat zij eerst twee jaar moesten wachten. Dat is het probleem. Daarom is mij gevraagd om de wachttijd niet te schrappen op het vlak waarop de financiële prikkel ontbreekt. Ook is mij meegedeeld dat het zeer de vraag was hoe dit zich zou voordoen en wat de gemeenten dientengevolge zouden aanmerken als nuttig en nodig. Om die reden is besloten tot deze pilot, die dus in januari van start gaat.

Over de reikwijdte van de pilot ben ik u ook nog antwoorden schuldig. Wij hebben voorgesteld om drie naar aard en omvang verschillende gemeenten te nemen. Het kan een grote stad zijn, een regionale club en een

middelgrote stad. De VNG zal hiervoor voorstellen aan mij doen. Deze maand worden die nog uitgewerkt, zodat de pilot in januari van start kan gaan. Serieus is overwogen om niet drie gemeenten in formele zin te nemen, maar bijvoorbeeld een grote gemeente en een intergemeentelijke sociale dienst. In sommige regio's bestaan die. Het ligt namelijk veel meer voor de hand om in dezen aan te sluiten bij het werkgebied van een sociale dienst dan bij het formele grondgebied van een gemeente. Wij kiezen dus voor een praktische aanpak, zodat wij hier dicht bij de uitvoering gestalte aan kunnen geven met zo min mogelijk complicaties.

*N

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Voorzitter. Ik zal het zeer kort houden. Ik dank de minister voor zijn antwoorden en voor de manier waarop hij zich uit een vrij lastig en onverwacht parket heeft moeten losmaken. Kennelijk is de minister naar aanleiding van onze waarschuwing goed gaan bestuderen wat er in de Aanpassingswet met dit onderwerp is gebeurd. Een snelle telling leerde mij dat er op ongeveer zeven plaatsen sprake is van de mogelijkheid om afwijkende regels te stellen. Dat is wel wat meer dan twee. Dit maakt in mijn ogen wel duidelijk hoe traag dit proces verloopt. Mijn fractie en ik maken ons sterk dat er meerdere fracties in dit huis zijn die dit onderwerp zeer belangrijk vinden in de context van de sociale verzekeringen. Wij zien de minister dan ook graag op een nader te bepalen moment terug. Collega Jurgens vroeg mij de minister te vragen om dan iemand mee te nemen die dit thema en het grondwettelijke thema in de vingers heeft, zodat wij het kunnen hebben over het effect van afwijkende regelgeving op de socialezekerheidswetgeving. Hier laat ik het voorlopig bij.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen. De aanwezige leden van de fracties van GroenLinks en de SP wordt conform artikel 121 van het Reglement van orde aantekening verleend, dat zij geacht willen worden zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.¶

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Gebruikersdeel ozb!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Gemeentewet in verband met het afschaffen van het gebruikersdeel van de onroerendezaakbelasting (OZB) op woningen en het maximeren van de resterende OZB-tarieven (Afschaffing gebruikersdeel OZB op woningen) (30096).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

De heer **Van Driel** (PvdA): Voorzitter. Gezien onze schriftelijke inbreng, zal het de ministers niet ontgaan zijn dat onze fractie grote problemen heeft met het afschaffen van het gebruikersdeel van de ozb en het maximeren van de tarieven. Het meest staat ons wellicht het *dédain* tegen dat het kabinet in een aantal stukken en blijkens de Handelingen in de Tweede Kamer jegens de gemeenten aan de dag legt. De geur stijgt op van een rijksoverheid die vindt dat de gemeenten maar wat aanrommelen met hun belasting- en inkomensbeleid, kortom: met belangrijke onderdelen van hun financiële handel en wandel. Nu zult u zeggen dat dit *dédain* niet zo bijzonder is, gezien het feit dat het kabinet dit *dédain* ook aan de dag heeft gelegd jegens werknemers die maar zeuren over sociale zekerheid en moeite hebben met langer doorwerken, jegens werkgevers die zeuren en negatief zijn over het negativisme van het kabinetsbeleid en jegens de burgers die maar niet begrijpen dat er zoveel moet veranderen in de zorg en het inkomensbeleid. Er is *dédain* genoeg, maar het kabinet heeft zijn houding jegens werkgevers en werknemers inmiddels herzien, waardoor na een conflictueus najaar de vrede is getekend. De burger wordt inmiddels ook veel positiever bejegend en nu met een optimistische toon gepaaid. De verkiezingen zijn immers in aantocht. De gemeenten hebben schijnbaar dat respect nog niet verdiend. Gemeenten zijn in de ogen van deze bewindslieden de lagere overheid. Dat zullen zij weten ook. Vroeger was er nog wel eens een minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties die van gemeenten hield, maar dat is nu niet aan de orde. In deze sfeer wordt dit wetsvoorstel behandeld.

Na deze sfeertekening zal ik de inhoudelijke bezwaren van mijn fractie tegen dit wetsvoorstel uiteenzetten. Allereerst wil ik nog eens gememoreerd hebben dat niemand de argumenten van het kabinet om het gebruikersdeel van de ozb af te schaffen, sterk vindt. Alleen het kabinet vindt dat. Alle adviezen die zijn uitgebracht, wijzen in een andere richting. Het kabinet zegt dan ook dat zijn uitgangspunt en de aannames anders zijn om te motiveren waarom het geen van de adviezen volgt. Eigenlijk zegt het kabinet gewoon: wij leggen alle adviezen naast ons neer. Dat mag, want daar zijn adviezen tenslotte voor, maar een erg sterke indruk maakt dat niet. Het maakt de motivatie er ook niet geloofwaardiger op.

Laat ik nog even de motieven doornemen. Het kabinet spreekt overigens van drijfveren, misschien wel om duidelijk te maken hoe vederlicht het karakter van de motieven is. Het eerste motief is dat er onvoldoende samenhang is tussen het lokale voorzieningenniveau en de lokale belasting. Dat lijkt mij logisch, nu het belastinggebied zo klein is en het meeste geld uit het gemeentefonds komt. Het tweede motief is lastenverlichting. Dat klopt, maar het had ook op een andere manier gekund. Daar kom ik nog op terug. Het derde motief is de beheersing van de lokale lasten. Daarmee is impliciet gesteld dat de lokale democratieën dat niet zelf kunnen regelen. Ik maak dan ook bezwaar tegen die redenering.

Mijn fractie heeft om drie redenen grote moeite met dit wetsvoorstel. Ten eerste is het kabinet bezig met

het decentraliseren van een aantal belangrijke wetten. Nadat de WVG was gedecentraliseerd, is twee jaar geleden de Wet werk en bijstand gedecentraliseerd. Voor volgend jaar staat de WMO op het programma. Als de financiële randvoorwaarden voldoende zijn ingevuld, vindt mijn fractie het een goede ontwikkeling, maar juist in dat verband begrijpt mijn fractie niet hoe deze decentralisatie zich verhoudt tot het inperken van het belastinggebied van de lokale overheid. Het kabinet heeft als standpunt over het thema decentralisatie, zo blijkt uit de memorie van antwoord: decentraal waar het kan, centraal echter indien het resultaat ermee gediend is. Een blauwdruk is volgens het kabinet niet te geven. Mijn fractie vindt de criteria die het kabinet in het achterhoofd heeft om de ozb af te schaffen, niet overtuigend. De behoefte van de regering om te kunnen sturen op de lasten van burgers en bedrijfsleven is op zichzelf legitiem, maar van die lasten is de ozb maar een zeer klein onderdeel. Waarom in dezen het credo "decentraal als het kan" niet opgaat, maakt het kabinet ons niet duidelijk. Het is ook in strijd met het feit dat het kabinet doorgaans de bestuurslaag die het best in staat is om bepaalde maatschappelijke vraagstukken effectief en efficiënt op te lossen, als de meest effectieve bestuurslaag beschouwt. Als nu de hele ozb, dus ook het eigenarendeel, verdween had die redenering op kunnen gaan, want dan waren de vaststellings- en perceptiekosten weggefallen. Dat is nu echter niet het geval. Om die reden is deze afschaffing dus niet efficiënter.

Mijn fractie heeft ten tweede moeite met het argument dat op deze manier de heffing neerkomt op belasting op arbeid in plaats van op belasting op kapitaal of vermogen. Via deze maatregel komt ruim een miljard beschikbaar voor lastenverlichting. Mijn fractie kan er zich geheel in vinden dat dit bedrag via belastingen bij de burger terecht komt. Laat daarover absoluut geen misverstand bestaan. Nu iedereen, dus ook de regeringspartijen, er echter wel van overtuigd is dat de loonkosten moeten dalen, had het veel meer voor de hand gelegen als dit geld was ingezet voor verlaging van de arbeidskosten. Voor mijn fractie staat werk voor iedereen voorop. Zij had dit dus een maatschappelijk veel positievere aanwending geacht, te meer daar het voordeel in onze ogen nu niet rechtvaardig verdeeld is. Dat is het derde motief. Iemand die in een huis met een waarde van 1 mln. woont, gaat er in absolute bedragen vijf à zeven keer op vooruit in vergelijking met iemand die in een huis van €150.000 woont. Weliswaar zegt het kabinet op een vraag van ons dat het wel wat ingewikkelder ligt, maar *grosso modo* komt het hier toch op neer.

Zij die vrijgesteld zijn, en dat zijn heel wat bejaarden met geen of een heel klein pensioen of uitkeringsgerechtigden met een uitkering, profiteren hier helemaal niet van, omdat zij van dat voordeel al jaren hebben genoten. Het kabinet haalt dan het motief van armoedeval weer te voorschijn, maar dat speelt mijns inziens bij bejaarden geen rol. Recente onderzoeken wijzen uit dat de armoedeval helemaal niet zo'n sterk motief is om weer aan het werk te gaan. Los van deze motieven betreurt mijn fractie het dat de Raad van Europa Nederland op de vingers tikt vanwege deze voorgenomen afschaffing. Het congres van lokale en regionale overheden van de Raad van Europa vraagt het

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Nederlandse parlement geen goedkeuring te verlenen aan het wetsvoorstel.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Betreurt u het dat de Raad van Europa ons op de vingers moet tikken?

De heer **Van Driel** (PvdA): Ik betreurt het dat het zo ver moest komen.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik vind het een goede zaak dat Straatburg op dit punt waakzaam is, maar u vindt dat dus ook.

De heer **Van Driel** (PvdA): Dat vind ik ook. Het congres doet deze aanbeveling omdat het van mening is dat het wetsvoorstel leidt tot een met het Europees Handvest inzake lokale autonomie strijdige inperking van het toch al kleine Nederland belastinggebied voor gemeenten. Artikel 9 van het Handvest bepaalt onder andere dat gemeenten over een substantieel eigen belastinggebied moeten beschikken en dat zij zelf de hoogte van de tarieven moeten kunnen bepalen. Als alternatief oppert het congres het gelijktijdig invoeren van alternatieve belastingen. Het congres geeft aan dat het niet alleen gaat om het waarborgen van voldoende middelen. Het kabinet gebruikt steeds het argument dat ruim 1 mld. voor compensatie beschikbaar is gesteld. Het gaat "om het fundamentele recht van gemeenten om zelf te beslissen over de heffing van de lokale belastingen". Het is toch te gek dat wij vanuit Europa op de vingers getikt worden of moet ik concluderen dat het kabinet ook al niet van de Raad van Europa houdt?

De verhouding met de gemeenten baart mij zorgen. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat de gemeenten zich niet serieus genomen voelen, zo niet zich geschokt voelen en dat betreurt mijn fractie in hoge mate. Van de sterkste partij, te weten het kabinet, mag in dit conflict een meer coulante houding worden verwacht en het feit dat gemeenten overwegen naar de rechter te gaan schrijft mijn fractie toe aan de starre houding van het kabinet. Toch wil ik ook de gemeenten oproepen, zich te houden aan een democratisch genomen besluit en geen gerechtelijke procedure te starten.

Dat brengt mij op het punt van de compensatie. Dit kabinet spreekt daar geruststellende woorden over door te stellen dat de gemeenten meer dan toereikend worden gecompenseerd. Daarbij geeft het kabinet tevens aan dat over de modaliteiten van de verdeling van het compensatiebedrag overleg mogelijk is. Is al iets bekend over het overleg dat geïnitieerd is door het kabinet over deze modaliteiten met de VNG?

Ter verdere geruststelling zegt het kabinet dat de compensatie niet alleen toereikend is, maar ook dat de maximumtarieven dusdanig hoog zijn vastgesteld dat gemeenten in beginsel hun begroting sluitend moeten kunnen krijgen. De regering garandeert dat gemeenten er in 2006 en in de volgende jaren niet op achteruit gaan ten opzichte van de inkomsten die zij in 2005 genereren. Zij benadrukt nog eens dat dit ook geldt voor gemeenten met relatief goedkope huizen en relatief veel inwoners met een laag inkomen.

Anderzijds zijn er nogal wat gemeenten die klagen dat ze er op achteruit gaan en ik meen te begrijpen hoe dat komt. Gemeenten die boven het rekestarief zitten, net als gemeenten die daaronder zitten, worden uiteindelijk gecompenseerd op dat rekestarief. Dat is, zo zegt het kabinet, in lijn met de Financiële-verhoudingswet. Gemeenten die boven het rekestarief zitten, percipiëren dat als een structureel inkomstenvermindering, zo gaat het kabinet verder. In de memorie van antwoord staat dat de regering dit overigens een gewenste ontwikkeling acht. De gemeenten percipiëren dit niet alleen als een structurele inkomstenvermindering, het is ook een structurele inkomstenvermindering voor de desbetreffende gemeenten. Een vermindering die het kabinet gewenst acht, maar daarmee is het nog wel een inkomstenvermindering. Dat treft in de praktijk vooral de arme gemeenten die om hun adequate voorzieningenniveau te handhaven boven het rekestarief zitten. Ik geef een voorbeeld. Den Haag maakt uit dat de gemeente Sneek er vanwege het compenseren op het rekestarief 800.000 op achteruit gaat. Laat de minister niet uitleggen dat dit nu eenmaal in het systeem besloten zit. Nogmaals, de regering acht het een gewenste ontwikkeling, immers de lokale lasten gaan omlaag. Er is wel degelijk sprake van een achteruitgang en niet van een volledige compensatie zoals het kabinet ons wil laten doen geloven, tenzij ik het geheel verkeerd begrijp. Het klopt toch dat het kabinet de ozb voor gebruikers in Sneek te hoog vindt en dat compenseert op het rekestarief met als gevolg dat zo'n gemeente erop achteruit gaat. De Haagse meester Albedil heeft bepaald dat Sneek te veel ozb heft, draait dit besluit terug met als gevolg dat ongetwijfeld de voorzieningen in Sneek hieronder leiden. Den Haag weet beter dan de gemeenteraad van Sneek wat het voorzieningenniveau voor die stad moet zijn. De democratische ruimte die de gemeente Sneek wordt gelaten is dat de gemeenteraad bepaalt of die 800.000 gevonden wordt bij onderwijs, bij onderhoud van wegen, bij het aan het werk helpen van mensen of waar dan ook. Het verhaal van de compensatie vindt mijn fractie dan ook niet geloofwaardig.

In het wetsvoorstel staat dat er een maximum gesteld wordt aan het resterende ozb-tarief. Mijn fractie vraagt zich af of deze maximering niet een tijdelijk karakter moet hebben. Ik denk dan aan een periode tot 1 januari 2009. Het zou een gebaar naar de gemeenten zijn; al zou de minister maar uitspreken dat dit de bedoeling is. Enerzijds kan die maximering dan een rol spelen bij de komende gemeenteraadsverkiezingen, anderzijds kan het kabinet zeggen dat er ruim voor 1 januari 2009 een nieuwe wet komt die het belastinggebied van de gemeenten adequaat regelt.

Er kan een reden voor mijn fractie zijn om, zij het morrend en schoorvoetend, mee te gaan met dit wetsontwerp. Immers, ook wij zijn blij dat de burgers minder lasten hoeven op te brengen en ik zou zeker niet het beeld willen laten ontstaan dat wij dat de burger misgunnen. Als het kabinet een stap verder wil gaan op dit terrein, als het kabinet verder wil gaan door te verklaren dat het op zijn minst het huidige belastinggebied wenselijk zou vinden, als het verder wil gaan dan alleen de technische exercities die men nu onderneemt rondom

onder andere het rapport-Eenhoorn en als het kabinet nog verder wil gaan door toe te zeggen dat het in deze kabinetsperiode een wetsontwerp indient waarin een lokaal belastingtarief geregeld is met de huidige omvang, ja, dan wil mijn fractie misschien nog wel bewegen. Het gaat mijn fractie niet direct om het overeind houden van de ozb, maar om een belastinggebied voor de gemeenten dat aanzienlijk ruimer is dan dat vanaf 1 januari 2006, althans, als het aan het kabinet ligt. Verder krijgen de gemeenten meer armslag dan alleen via het gemeentefonds. Daarmee krijgt de lokale autoriteit de positie die zij verdient. Tot slot wordt belastingruimte besteed aan het verlagen van de kosten van arbeid. Wij wachten met belangstelling de reactie van de regering af.

*N

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. Dit wetsvoorstel vraagt een gedegen behandeling. De achterliggende motieven, de effecten op de aard en omvang van de gemeentelijke inkomsten en vooral ook de vraag wat dit voorstel betekent voor de positie van gemeenten als in beginsel autonome en zelfstandige overheden binnen de gedecentraliseerde eenheidsstaat, vormen even fundamentele als ook problematische punten van discussie.

Bij de schriftelijke voorbereiding heeft de fractie van D66 op elk van deze punten aangegeven, aarzelingen te hebben over de met dit voorstel ingeslagen weg. De antwoorden van de regering hebben onze bedenkingen niet kunnen wegnemen. In dit debat wil ik mij niettemin beperkingen tot enkele hoofdzaken.

De aan het voorstel ten grondslag liggende argumenten blijven overtuigingskracht missen. Zo achten wij de opvatting dat aan het eigen belastinggebied van gemeenten slechts een bufferfunctie toegekend kan worden te beperkt. Naar algemene opvatting kunnen ook op lokaal niveau meerdere functies van belastingheffing worden onderscheiden, zoals de allocatiefunctie. Niet voor niets hebben de gemeentelijke belastingen en met name de ozb als algemeen dekkingsmiddel een specifieke betekenis in het kader van de afwegingen in de begroting. De bufferfunctie veronderstelt niet een maximale, maar juist een minimale omvang van de eigen inkomsten in relatie tot onvolkomenheden in de verdeling van de algemene en specifieke rijksuitkeringen en de opvang van financiële tegenvallers bij de uitvoering van autonoom beleid.

De stelling dat er een onvoldoende zichtbare samenhang zou zijn met het niveau van de lokale voorzieningen is al even fragwürdig. Als voormalig wethouder financiën heb ik daar toch wel een ander beeld bij, maar ook los daarvan en meer in het algemeen hebben mij dergelijke signalen nimmer bereikt. In de lokale besluitvorming over de begroting neemt de afweging met betrekking tot de hoogte van de tarieven en belastingen een belangrijke plaats in. Dat vertaalt zich nadrukkelijk in de informatievoorziening daarover richting de burgers, daarmee tevens naar de besteding van deze heffingen en daarmee uiteindelijk naar de relatie met het voorzieningenniveau.

Met betrekking tot het aspect van de lastenverlichting blijven wij vinden dat de met dit voorstel gekozen vorm selectief uitpakt en daarmee niet precies genoeg stuurt in

termen van koopkrachtontwikkeling. In de memorie van antwoord heeft mijn fractie overigens geen antwoord gekregen op onze in dit verband gemaakte opmerkingen over de cumulatieve effecten van gemeentelijke vormen van direct, dat wil zeggen curatief, en indirect, en dat wil zeggen preventief, minimabeleid. Het zou plezierig zijn als de minister daar in zijn antwoord alsnog op in zou willen gaan.

Mijn fractie is niet tegen een beheersing van de lokale lasten. Sterker nog, wij zijn daar voor, maar wij vinden dat de verantwoordelijkheid daarvoor primair behoort te liggen bij de lokale besturen zelf. Autonome, zelfstandige gemeentebesturen stellen beleidsprogramma's op, vertalen die financieel in de begroting en maken daarbij afwegingen, met name ook over de verhoging van tarieven. Dat vergt maatwerk dat het Rijk met generiek beleid niet kan bieden. Afrekenbare lokale bestuurders zijn zich daarbij zeer bewust van de reacties die buitenproportionele lastenverhogingen oproepen in de lokale samenleving. Overigens meent mijn fractie in dit verband dat zich een te ver doorgesloten vorm van gelijkheidsdenken lijkt aan te dienen op grond waarvan beleidsuitvoering, voorzieningenniveau en lastendruk in elke gemeente hetzelfde zouden moeten zijn.

Een tweede opmerking is dat mijn fractie toch wel enige vraagtekens zet bij de fixatie van rijksfunctionarissen op de lokale lastenontwikkeling en de daarbij vaak zichtbare reflexen. Wij hebben uit geen enkel cijfer de conclusie kunnen trekken dat hier sprake zou zijn van een excessieve trend. Noch uit de Monitor inkomsten lokale heffingen, noch uit studies van het Groningse onderzoekcentrum voor de economie voor de lagere overheden, de ROB en de RFV vallen dergelijke signalen af te leiden. Overigens komt dit voorjaar blijkens stuk nr. 30364 een door de Tweede Kamer gevraagd advies uit van de RFV over de achtergronden van de stijging van lokale lasten en de invloed van lokale beslissingen daarop. Dat zou een meer gefundeerd debat over de hoogte van de lokale lasten beter mogelijk maken.

Zonder daar verder op vooruit te willen lopen, wil ik daarover nog wel een enkele opmerking maken.

Gemeenten zijn op grond van de Gemeentewet verplicht een evenwichtige, dat wil zeggen sluitende begroting in meerjarenperspectief op te stellen waarmee alle met het voorgenomen beleid gemoeide uitgaven kunnen worden gedekt. Een belangrijk deel van dit beleid is de uitvoering van rijksbeleid, met alle daarbij behorende controlemechanismen. Mijn fractie is in dat licht niet zo verbaasd dat de stijging van de lokale lasten de gemiddelde trendcijfers niet volgt. Algemeen bestaat immers het inzicht dat het Rijk niet altijd even royaal is met het leveren van de bijbehorende middelen.

Voor de volledigheid is het wellicht ook goed in herinnering te roepen dat de lokale tariefvrijheid binnen de ozb in 1997 al behoorlijk is gelimiteerd als gevolg van de wettelijk vastgelegde herijking van de verdeling uit het Gemeentefonds. Gemeenten met tot dan toe gematigde ozb-tarieven hebben vanaf dat moment als gevolg van een door het Rijk berekende normatieve ozb-opbrengst een bovengemiddelde inhaalslag moeten maken om een lagere algemene uitkering te compenseren. Ook in dat licht komt de voorgestelde ozb-maatregel wonderlijk over en dat

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

geldt temeer waar deze in de sleutel van te grote lastenstijgingen wordt geplaatst.

Ik wil hieraan tot slot van dit onderdeel nog toevoegen dat het niet ondenkbaar is dat juist als gevolg van de afschaffing van een deel van de ozb andere gemeentelijke belastingen extra gaan stijgen en dat ook de tarieven van de in beginsel kostendekkende afvalstoffenheffing en de rioolheffing bovengemiddeld zullen stijgen.

Om redenen van proceseconomie beperk ik mij verder tot het hoofdbezwaar van mijn fractie. Naar het oordeel van de fractie van D66 wordt met dit voorstel een significante inbreuk gemaakt op het fundamentele rechtsbeginsel van de gemeentelijke autonomie, zoals dat in de Grondwet en het Europees Handvest voor de Lokale Autonomie is gewaarborgd. Juist die constitutionele en verdragsrechtelijke waarborg markeert de gemeentelijke autonomie als een rechtsbeginsel en daarmee als een voor de rijksoverheid verplichtend principe. Nog steeds kan ik niet tot een andere vaststelling komen dan dat met dit voorstel een substantiële inperking tot stand wordt gebracht op het punt van de gemeentelijke bevoegdheid eigen inkomsten te genereren.

Het beeld dat bijvoorbeeld door het Congress of Local and Regional Authorities in Europe, maar ook door onder meer de ROB en de RFV wordt geschetst van de omvang van deze eigen inkomsten en het aandeel van de ozb daarin komt reëler over dan hetgeen de regering op dit punt naar voren brengt. Het aandeel van de lokale belastingen en daarmee van de eigen inkomsten in het geheel van de gemeentelijke inkomsten bedraagt ongeveer 9%. Daarvan komt meer dan 80% uit de ozb. Afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb zal het geheel van de eigen inkomsten met tenminste 1/4 en wellicht zelfs met 1/3 volgens het congres terugbrengen tot zo'n 6 à 6,5%. Mijn fractie meent met andere woorden dat de positie van gemeenten als volwaardige medeoverheden binnen de bestuurlijke hoofdstructuur met een in beginsel integraal takenpakket en een directe democratische legitimatie meer dan gemiddeld verder onder druk komt te staan. In het bekende rapport van de Amsterdamse hoogleraar Fleurke over de bestuurlijke verhouding tussen Rijk en gemeente uit 2004 is al vastgesteld dat met de toenemende vormen van monitoring het lokale beleid steeds meer centraal dreigt te worden aangestuurd. Ook vanwege de hiermee gepaard gaande trend naar een afrekencultuur ontstaat steeds meer het beeld van gemeenten als uitvoeringsorgaan van het Rijk.

De staatsrechtelijk in een helder concept vastgelegde gemeentelijke autonomie kan slechts blijvend als een bestuurlijke realiteit worden aangemerkt in het geval dat tevens sprake is van een voldoende mate van financiële en fiscale autonomie. Niet voor niets formuleert het Handvest een fundamenteel recht voor lokale democratieën om zelf te beslissen over de heffing van overigens wettelijk ingekaderde lokale belastingen. Dat recht impliceert nadrukkelijk de aanwezigheid van een eigen belastinggebied met een betekenisvolle omvang.

Het in de memorie van antwoord door de regering geformuleerde uitgangspunt dat in de vigerende financiële verhouding een bescheiden lokaal belastinggebied past is in objectieve zin onbegrijpelijk. Hetzelfde geldt voor de

vaststelling als zouden gemeenten na deze maatregel toereikende mogelijkheden behouden om eigen inkomsten te genereren. Met het hierbij gehanteerde cijfer van 14% als overblijvend percentage eigen inkomsten schetst de regering een beeld dat wij nergens anders hebben kunnen terugvinden.

Een vasthoudend als onjuist is het regeringsstandpunt dat de compensatie uit het Gemeentefonds vanwege de daarbij behorende bestedingsvrijheid eenzelfde functie vervult als een gemeentelijke belasting. De regering kan worden toegegeven dat hier sprake is van een zekere beleidsvrijheid, maar ik zou toch niet willen volhouden dat beleidsvrijheid zowel staatsrechtelijk als bestuurlijk eenzelfde figuur zou zijn als autonomie. Autonomie veronderstelt de initiële vrijheid tot ontwikkelen van beleid. Beleidsvrijheid veronderstelt het bieden van marges in een overigens door het Rijk genormeerd en begrensd geheel.

Ter afsluiting van dit onderdeel merk ik nog op dat mijn fractie op zichzelf genomen wel kan instemmen met de opmerking in de memorie van antwoord op pagina 5 dat de uitgangspunten en aannames van de regering verschillen van die van anderen.

Mijn fractie heeft in de schriftelijke inbreng nadrukkelijk gevraagd, nog in deze kabinetsperiode een duurzaam perspectief te bieden op herstel van de omvang van het huidige lokale belastingdomein. Wij voelen ons daarin gesteund door het rapport van het congres van 3 oktober 2005. De regering blijft echter van mening dat in deze kabinetsperiode nog slechts een technisch onderzoek zal worden gedaan naar de figuur van de opcenten inkomstenbelasting als voorgesteld door de commissie-Eenhoorn. Meer in het bijzonder zal daarbij aandacht worden besteed aan de relatie tussen belastinggebied en voorzieningenniveau in verband met het door de regering verwachte gevolg van meer differentiatie tussen gemeenten. De regering acht het niet zuiver om een volgend kabinet op dat punt met keuzes te belasten. Blijkbaar is er sprake van twee afzonderlijke trajecten: ten eerste afschaffing van de ozb en ten tweede mogelijke alternatieve belastingen. Bij die twee trajecten zouden twee kabinetten passen, maar kennelijk niet Balkenende I en II.

De fractie van D66 ziet dat een beetje anders. Wij menen dat de wetgever serieus dient om te gaan met de beginselen van decentralisatie en lokale autonomie. Dat geldt te meer waar deze beginselen over een fundamenteel constitutionele en internationaal-rechtelijke grondslag beschikken. Zoals uiteengezet, vormt de fiscale autonomie voor mijn fractie een wezenlijk onderdeel van de lokale autonomie en impliceert dit uitgangspunt het bestaan en behoud van een substantieel lokaal belastinggebied. Dat betekent, wat D66 betreft, dat in geval van een substantiële inperking van het huidige lokale belastingdomein, zoals zich dat zal voordoen als gevolg van de voorgestelde ozb-maatregel, binnen een afzienbare termijn en met uitzicht op een concreet resultaat een traject tot herstel van het aangetaste belastingdomein zal moeten worden ingezet. Dat traject zal meer moeten omvatten dan een technisch onderzoek naar de voorstellen van de commissie-Eenhoorn. Er liggen bovendien meerdere studies, bijvoorbeeld van de commissie-Boorsma.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Mijn fractie stelt zich met andere woorden op het standpunt dat nog in deze kabinetsperiode concrete maatregelen moeten worden voorgesteld tot herstel van de huidige omvang van het lokale belastinggebied. Met de nodige nadruk vraag ik namens mijn fractie of de regering daartoe bereid is. Gelet op het belang dat mijn fractie aan deze toezegging hecht, overweeg ik zo nodig in tweede termijn een uitspraak van de Kamer te vragen.

De heer **Biermans** (VVD): Een van de achtergronden van dit wetsvoorstel is lastenbeheersing. Ik denk dat wij het daarover eens zijn. De heer Engels heeft aan het begin van zijn inbreng geconstateerd dat de lastenbeheersing een zaak is van de gemeenten zelf. De gemeentelijke heffingen zijn de afgelopen tien jaar echter al heel erg fors gestegen. Op een ander moment merkte de woordvoerder op dat dit wetsvoorstel kan leiden tot lastenverhoging bij andere gemeentelijke heffingen. Hoe moet ik de autonomie en de lastenbeheersing nu combineren met de dreigende stijging van andere lasten omdat deze lasten beheerst worden?

De heer **Engels** (D66): Op zichzelf is dat vrij eenvoudig. In mijn betoog heb ik willen aangeven dat, als het belastingdomein van de gemeenten zou afnemen als gevolg van de voorgestelde maatregel, dan de druk om vanuit het perspectief van een sluitende begroting toch tot een evenwichtig geheel te komen, sommige gemeenten kan nopen om via andere belastingen tot een sluitende begroting te komen. Het heeft ermee te maken dat de druk op andere belastingen kan toenemen als het belastingdomein afneemt.

De heer **Biermans** (VVD): Een partijgenoot van de woordvoerder van D66 probeerde mij van een vraag af te houden, maar zo gemakkelijk gaat dat niet.

De heer **Engels** (D66): Ik zag dat ook en daarom hield ik al even in. Ik vreesde echter ook al dat het resultaat anders zou zijn dan ik hoopte.

De heer **Biermans** (VVD): Als wij het er samen over eens kunnen zijn dat dit wetsvoorstel en de uitingen van de regering leiden tot een complete compensatie voor het wegvallen van het ozb-gebruikersdeel, dan hebben wij er samen geen probleem mee. De gemeente kan dan namelijk gewoon volstaan met de heffingen die zij nu heeft.

De heer **Engels** (D66): Hier blijkt uit dat u weliswaar goed naar twee onderdelen van mijn betoog hebt geluisterd, maar niet naar een ander onderdeel daarvan. Ik heb aangegeven dat er een fundamenteel verschil is tussen de beleidsvrijheid die op zichzelf bestaat als gevolg van de bestedingsmogelijkheden uit het gemeentefonds, en het kunnen beslissen in autonomie vanuit de initiële vrijheid om zelf beleid te ontwikkelen en daar dekking voor te zoeken. Dat zijn voor mij twee heel verschillende dingen. Op dat punt is de overeenkomst dan ook minder groot dan u hoopte.

De heer **Van Raak** (SP): De heer Engels verzoekt het kabinet om het verloren belastinggebied van de gemeenten te herstellen of in ieder geval nog deze kabinetsperiode

met concrete voorstellen te komen waarover deze Kamer dan nog kan spreken of op grond waarvan een volgend kabinet uit een aantal maatregelen kan kiezen om het verloren belastinggebied te herstellen.

De heer **Engels** (D66): Het eerste deel van uw betoog was correct, maar het tweede deel hebt u er volgens mij zelf bij verzonnen. Ik heb namelijk niet gesproken over een mogelijke rol van de Eerste Kamer. Dat lijkt mij, omdat wij nogal achteraan zitten, namelijk een iets te ambitieuze vraag

De heer **Van Raak** (SP): Het zou ook de Tweede Kamer kunnen zijn.

De heer **Engels** (D66): Over de exacte procedure en de modaliteiten daarin heb ik geen opmerkingen gemaakt. Overigens denk ik dat wij eerst moeten afwachten hoe de regering op de oproep van mijn fractie zal reageren, alvorens ik nadere uitspraken kan doen over manieren waarop je dat zou kunnen doen.

*N

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Voorzitter. Er is veel voor een behoorlijk niveau van gemeentelijke belastingen te zeggen. Het belangrijkste vindt GroenLinks het democratische beginsel. Een gemeenteraad behoort geen wassen neus te zijn, maar behoort belastingmacht te hebben om een relatie tussen voorzieningenniveau en belastingniveau te kunnen beoordelen. Gemeenteraden moeten dit verband ook kunnen leggen. Bij gemeenteraadsverkiezingen moeten bewoners via hun stem invloed kunnen uitoefenen op het gemeentelijke belastingbeleid. Een ander argument betreft de subsidiariteit. Daarmee doel ik op het verschijnsel dat bevoegdheden en beslissingen op een zo laag mogelijk bestuursniveau moeten liggen, ook als het om het recht op belastingheffing gaat. Wij vinden het dus belangrijk dat gemeenten die mogelijkheid hebben. Dan is er nog het meer financiële argument van de compensatie- of de bufferfunctie. Een eigen belastingmacht van gemeenten kan tegenvallers opvangen en buffers of reserves kweken. De heer Engels wees er ook al op dat dit niet het enige en het belangrijkste argument is voor wat de regering doet. Dat zou ook nogal mager zijn. De vraag is of de regering zich herkent in de andere argumenten die pleiten voor een eigen gemeentelijk belastinggebied.

Ondanks al deze goede argumenten is het eigen belastinggebied van gemeenten in Nederland erg laag, zeker in internationale context bezien. De opbrengst van lokale belasting in Nederland, gemeten in procenten van het bbp, bedraagt 1,1%. In Zweden en Denemarken is dat 15,5%, in Duitsland 11,1% en in België ruim 12%. Er is dus een enorm verschil tussen wat in Nederland gebruikelijk is en wat in ons omringende landen gebruikelijk is. De ozb brengt in totaal ruim 3 mld. op aan belastinggeld. Dat lijkt een enorm bedrag -- dat is het ook -- maar het is nog geen 3% van de totale belastingopbrengst die in dit land wordt gegenereerd. Toch wil de regering met dit wetsvoorstel het gemeentelijke belastinggebied verder inkrimpen. Zij zet daarmee de lokale autonomie

verder op het spel. Hoewel ook decentralisatie van de taken van het Rijk naar de gemeenten één van de parolen van dit kabinet is, geldt dat blijkbaar niet voor het heffen van belastingen. Dat is nogal een incongruentie in regeringsbeleid. Ik vraag de regering dan ook om haar licht hier nog eens over te laten schijnen. De gemeentelijke beleidsvrijheid wordt namelijk kleiner en daardoor verzwakt de lokale democratie. Ook wordt de financiële afhankelijkheid van gemeenten ten opzichte van de rijksoverheid groter. Gemeenten moeten echter in staat zijn om zelfstandig een afweging te maken tussen belastingdruk en voorzieningenniveau. Als dat zo sterk wordt gereduceerd, is dat een grote inbreuk op de relatie tussen de gemeenten en het Rijk.

Opmerkelijk is dat de regering in haar antwoorden, zowel aan de Tweede Kamer als aan de Eerste Kamer, glashard ontkent dat er een samenhang is tussen voorzieningenniveau en wijze van belastinginning. Daarmee ontkent zij ook de politieke dynamiek in het jaarlijkse gemeentelijke begrotingsdebat, waarin de discussie over de hoogte van het tarief van de ozb de aanjager is. Daaruit blijkt ook hoe slecht de VVD-bewindslieden achter de regeringstafel op de hoogte zijn van wat er op gemeenteraadsniveau speelt. Zelf heb ik zo'n veertien keer in twee verschillende gemeenten jaarlijks het debat over de gemeentefinanciën mogen voeren. In die debatten was zowel in een kleine gemeente als in de grootste stad van het land het tarief van de ozb een heel belangrijk politiek discussiepunt. Dat is nog steeds zo en dat is niet voor niets zo. Met de filosofie die achter het wetsvoorstel zit, bestrijdt de regering in feite de gemeentelijke politieke discussie op dit punt.

De minister ziet blijkens zijn antwoorden geen enkel probleem en ontkent elke relatie. De regering stelt: de afweging tussen besteding van maatschappelijke gelden en voorzieningenniveau is onafhankelijk van degene die de financiële middelen genereert. Zij is onderhand wel de enige die dit vindt, want zoals de PvdA-woordvoerder ook al zei, is er een reeks instanties in het land -- ik noem de Raad voor de Gemeentefinanciën, de VNG, de talloze gemeenteraden die ons gebombardeerd hebben met brieven, de Raad voor het openbaar bestuur, de door de regering zelf ingestelde commissie-Eenhoorn en de Raad van Europa -- die allemaal dit wetsvoorstel bekritisieren dat een breuk betekent met het streven naar een samenhang tussen meer gemeentelijke autonomie en een adequaat eigen belastinggebied. Zo stelt de Raad voor de Gemeentefinanciën dat met dit wetsvoorstel een kritische ondergrens wordt overschreden, waardoor de positie van de gemeenten als volwaardige bestuurslaag in het gedrang komt. De raad pleit juist voor verruiming van het gemeentelijk belastinggebied. Aangezien ook deze regering is gehouden aan haar handtekening onder het Europese Handvest voor Lokale Autonomie, denken wij dat zij in de problemen gaat komen.

De regering speelt met vuur, als het haar tenminste ernst is om een andere leuze van haar beleid na te komen, namelijk herstel van vertrouwen. Ervaringen in enige andere Europese landen tonen volgens het advies van de ROB vrij overtuigend aan dat beperking van het lokale belastinggebied leidt tot een geringere betrokkenheid van de bevolking bij raadsverkiezingen, een

geringere financiële discipline bij gemeenten en een vergroting van financiële claims van gemeenten op de centrale overheid. Dat zijn nogal leerzame ervaringen uit het buitenland. Ik hoor graag hoe de regering die analyseert. De regering gaat namelijk nogal geringschattend om met de kritiek die alom wordt geuit. De minister vraagt in zijn antwoord zelfs -- zo kun je het althans interpreteren -- waar wij ons nou druk om maken, omdat na de afschaffing van het gebruikersdeel ozb het eigen belastinggebied van gemeenten ongeveer 14% zal bedragen. Hier worden voor het gemak echter belastingen en heffingen, zoals de riool- en reinigingsheffing, bij elkaar opgeteld, hetgeen nogal misleidend is. Deze heffingen zijn doelgebonden en kennen een maximumopbrengst -- er mag geen winst gemaakt worden die vrij inzetbaar is -- en kunnen derhalve niet onder de definitie van een lokale belasting vallen, zoals die ook in het Europese Handvest wordt gehanteerd, namelijk een vrij besteedbaar bedrag. Als het gebruikersdeel verdwijnt, daalt de totale lokale belastingopbrengst met 25% van ruim 4 mld. naar ruim 3 mld. En dat is geen 14%, maar nauwelijks 7% van het totaal aan gemeentelijke middelen.

De minister zegt in dit verband dat de koopkracht van de burgers op orde moet worden gehouden en dat dit kan door het afschaffen van het gebruikersdeel voor woningen. Op het eerste gezicht is dat een ijzersterk argument, maar wie even doordenkt ziet snel in dat ook dit argument smelt als sneeuw voor de zon. GroenLinks is natuurlijk een groot voorstander van het verbeteren van de koopkracht van burgers die nu een laag inkomen hebben. Daar kan geen misverstand over bestaan. Daar draagt de afschaffing van het gebruikersdeel echter niet aan bij. Integendeel, de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb heeft een denivellerend effect. Volgens onderzoek van het Erasmus Studiecentrum Belastingen Lokale overheden komt 30% van het profijt terecht bij de 14% duurste woningen en profiteren 850.000 huishoudens niet, waaronder 530.000 huishoudens met een minimuminkomen, omdat zij nu al kwijtschelding krijgen. Als het kabinet zo graag een sociale lastenverlagende belastingmaatregel wil treffen, zouden de minima daar toch het eerst voor in aanmerking moeten komen? Dat gebeurt echter niet met dit wetsvoorstel.

Het laatste argument van de minister is dat de ontwikkeling van de lokale lasten beheerst moet worden. Nu is dat in de eerste plaats natuurlijk de verantwoordelijkheid van de gemeenteraden. En zij doen het niet slecht. Er is sprake van een gematigde ontwikkeling van de lokale lasten, ook over een langere periode gemeten. Immers, tussen 1985 en 2002 hield de ontwikkeling van lokale en landelijke belastingen gelijke tred. Zo'n gemakkelijk argument van de regering geeft voedsel aan het vooroordeel dat de gemeenten er maar een potje van maken. Het is dan ook pertinent onjuist als de regering stelt in haar antwoord dat de ozb een steeds groter beslag is gaan leggen op de huishoudens. Nog afgezien van het krakkemikkige taalgebruik is dit onjuist, want er is sprake van een evenredig beslag als je het vergelijkt met andere, landelijke belastingen. Bovendien gaat het niet op voor huishoudens die er echt toe doen als het om lastenverlichting gaat, de huishoudens met een laag inkomen.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Als het de regering echt menens is met de koopkracht van burgers, moet zij eerst in haar eigen keuken de zaken eens op orde brengen. Dan moet zij eindelijk eens werk maken van een samenhangend, sociaal beleid, de hoogste inkomens aanpakken, de werkgelegenheid stimuleren en kansen bieden aan laaggeschoolden en laagbetaalden. Als zij dat doet, heeft zij een argument. Dat argument gaat echter niet op bij dit wetsvoorstel. Als je alles bij elkaar optelt en aftrekt, vermenigvuldigt en deelt, dan blijft er uiteindelijk maar één argument over: de VVD denkt met deze populistische maatregel een wit voetje bij haar kiezers te kunnen halen. Tot nu toe heeft zij daarbij overigens weinig succes, als wij de peilingen mogen geloven. Die zogenaamde veronderstelde irritatiefactor is uiteindelijk ook voor de regering, helaas, het doorslaggevend VVD-argument. Ook het CDA, D66 en de PvdA hebben zich in de Tweede Kamer achter deze wet geschaard, terwijl vele gemeentebestuurders van die partijen terecht de alarmklok luiden. Of, zoals het commentaar in het CDA-blad Bestuurdersforum van november jongstleden stelde: de afschaffing van het gebruikersdeel past niet in de CDA-visie op de gemeente. Ik ben dan ook zeer benieuwd hoe de woordvoerder van het CDA met dit wetsvoorstel omgaat.

Is de ozb dan heilig voor GroenLinks? Nee, dat is niet zo. Het gaat ons echter wel om een voldoende groot belasting gebied voor gemeenten, waar zij zelf de baas over zijn middels zeggenschap over de tariefhoogte en zeggenschap over de besteding. En dus is de discussie gewettigd over de alternatieven. Van vele kanten is de regering gevraagd, soms zelfs gesmeekt -- de heer Engels deed dat ook, zij het in de van hem bekende geserreerde bewoordingen -- om positief te reageren op de mogelijkheid van uitbreiding van het lokale belastinggebied en in ieder geval te werken aan een vergoeding van de schade die nu wordt geleden. Ik geef toe dat het tamelijk tegenstrijdig en inconsequent is om eerst de belangrijkste lokale belasting voor de helft af te schaffen en vervolgens weer naar uitbreiding te streven. Ik moet dan ook nog zien hoe de regering dadelijk reageert op die smeebede. Je kunt echter ook stellen dat de regering dit over zichzelf heeft afgeroepen door de commissie-Eenhoorn tot leven te wekken die daar onderzoek naar moest doen. Wat doet de regering vervolgens echter met dat advies? Meer dan een toezegging dat er nader technisch onderzoek wordt gedaan naar de opcenten op de inkomstenbelasting, kon er niet van af. Wat moeten wij ons precies voorstellen bij een technisch onderzoek? Wordt bekeken of het technisch mogelijk is? Zo'n onderzoek kan snel gedaan zijn en hoeft niet meer dan een half A4-tje te beslaan. Politieke wil, daar gaat het om. Daar heb ik tot nu toe echter helemaal niets van kunnen bespeuren als het om dit onderwerp gaat. Op gemeentelijk niveau is er sprake van onevenwichtige effecten, omdat gemeenten worden gecompenseerd voor hun gederfde belastinginkomsten op basis van een rekenmodel dat uitgaat van gemiddelden en niet op basis van hun concrete belastinginkomsten. Hierdoor gaan gemeenten met een hoog ozb-tarief erop achteruit. Dat zijn veelal grote steden, met grootstedelijke problemen. En andersom gaan gemeenten met een laag ozb-tarief, vaak

rijkere gemeenten, erop vooruit. Het bedroevendst vinden wij dat deze rekenmethode ertoe leidt dat artikel-12-gemeenten, die door de wet gedwongen zijn om op het maximale ozb-tarief te gaan zitten (minimaal 140% van het rekentarieff), slechts tegen het rekentarieff compensatie krijgen. Is de minister bereid deze gemeenten te ontzien en dus meer te compenseren?

Terecht merkt de Vereniging van Nederlandse Gemeenten op dat met dit rekenmodel een negatief oordeel wordt uitgesproken over de 'keuzes die gemeenten in het verleden volledig binnen hun bevoegdheden hebben gemaakt.' Die keuzes worden bestraft.

Over de compensatie van na 2006 bestaan nog veel onduidelijkheden. De regering is bereid tot een open overleg met de VNG waarbij ook over andere modaliteiten kan worden gesproken. Wij zijn benieuwd welke dat zijn en waartoe dat leidt, want tot nu toe lijkt deze minister weinig op te hebben met "open" overleg. De heer Van Driel heeft er ook enkele vragen over gesteld. Ik ben benieuwd naar het antwoord.

Onderdeel van het wetsvoorstel is ook maximering van het overgebleven eigenarendeel, zowel van het tarief als van de tariefstijging. Ook dit getuigt van een overbodige bedilzucht van de rijksoverheid. Voor gemeenten die nu boven deze limiet zitten, betekent dat bovendien een extra achteruitgang. De maximering leidt er voorts toe dat gemeenten in gebieden met lagere huizenprijzen er structureel op achteruitgaan, omdat ook de maximering is gebonden aan een rekenmodel dat uitgaat van gemiddelden. De maximering wordt ingegeven door de angst dat gemeenten de lokale lasten te hard zullen laten stijgen. Ook in dit geval is angst een slechte raadgever. Want de praktijk wijst uit dat gemeenten niet uit de pas lopen waar het tariefstijgingen betreft. Dit hele wetsvoorstel verdient al niet de schoonheidsprijs, maar het schrappen van de maximering had nog enigszins de pijn kunnen verzachten.

Tenslotte heb ik nog twee nieuwe punten die zijn komen bovendrijven in een recente VNG-brief die mij nieuwsgierig maken naar het antwoord van de regering. Het ene punt betreft de compensatie van belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten. Het gaat dan bijvoorbeeld over woonboten. Er zijn gemeenten die nogal wat woonboten hebben waarop de roerendezaakbelasting wordt geheven. Vallen die gemeenten ook onder de compensatie? Het tweede punt is de erbijdragende werking. Er zijn gemeenten die met terugwerkende kracht aanslagen opleggen over voorbijgaande belastingjaren. Dat kan nog over 2004 en 2005. Kunnen die gemeenten dat nog doen op basis van de oude wet? Ik ben benieuwd naar de reactie van de regering.

*N

Mevrouw **Bemelmans-Vidéc** (CDA): Mevrouw de voorzitter. De onroerendezaakbelasting vormt als overigens onverplichte belasting de belangrijkste eigen gemeentelijke inkomstenbron met als functie het genereren van eigen inkomsten voor de gemeente als algemeen dekkingsmiddel. Deze inkomstenbron heeft dus niet alleen een bufferfunctie, maar raakt direct aan de allocatiefunctie van gemeenten; een allocatiefunctie die dit kabinet dat

immers optimale decentralisatie nastreeft, ter harte gaat. Zoals de premier het zei tijdens de algemene politieke beschouwingen: het kabinet geeft prioriteit aan het lokale niveau, omdat daar burger, gemeenschap en bestuur het meest direct en tastbaar bij elkaar komen. Overeenkomstig van toonzetting waren de afspraken tussen het kabinet, het IPO en de VNG in de zogenoemde code voor interbestuurlijke verhoudingen, waarin, zoals al vaker is gezegd vandaag, als uitgangspunt is geformuleerd: decentraal wat kan, centraal wat moet. Tevens is er een aantal omgangsregels in geformuleerd waarvan de belangrijkste is de verruiming van de decentrale beleidsvrijheid, zowel in bestuurlijke als in financiële zin.

Het kabinet heeft het voornemen, het gebruikersdeel af te schaffen en de resterende ozb-tarieven te maximeren. Wat de motivering daarvan betreft, over de veronderstelde irritatie die deze belastingen lokaal zouden oproepen, zullen wij in dit huis maar niet al te veel meer wisselen, maar het moet ons van het hart dat wij dit deel van de motivering weinig overtuigend vinden. De minister rept in de memorie van antwoord van een onvoldoende zichtbare samenhang van de ozb met het lokale voorzieningenniveau. Wij horen de minister graag een betoog houden over de band tussen bijvoorbeeld vennootschapsbelasting, inkomstenbelasting of de btw en de nationale voorzieningen. Beschikt de minister over cijfermateriaal waaruit blijkt dat de burger het inzicht in bestedingen van rijksbelastingen groter acht dan het inzicht in de bestedingen van gemeentelijke belastingen?

Een tweede motief, te weten het leveren van een bijdrage in de lastenverlichting aan de burgers, komt ons sympathieker voor. Daarnaast spreekt de regering over het in balans houden van de verhouding tussen de bekostigingswijzen en het beheersen van de negatieve effecten op het macro-economische beleid van de regering door maximering. Over de verschillende motieven heeft de CDA-fractie de nodige vragen gesteld in het verslag. De fractie kreeg daarop nogal knorrig antwoorden die soms niet ingingen op de kern van de gestelde vragen. Wij gaan daarom dóór met vragen, waarbij de betekenis van een zelfstandig lokaal belastinggebied centraal zal staan.

De reacties op het wetsvoorstel zijn, zoals bekend, kritisch te noemen. De Raad voor de financiële verhoudingen stelt vast dat de afschaffing van de ozb-gebruikersheffing op woningen "afbreuk doet aan de ook door de huidige regering uitgesproken bekostigingsvoorkeur. Daarbij staan eigen belastingen van gemeenten als financieringsbron voorop". Commissies van uiteenlopende signatuur, zoals de commissie-Eenhoorn en de commissie-Boorsma c.s., brengen de gevolgen van dit wetsvoorstel in beeld en onderzoeken alternatieven voor een versteviging van het fiscale gebied van lokale overheden.

Ook als lid van de parlementaire assemblee van de Raad van Europa gaan mij de aanbevelingen van dit actieve orgaan zeer ter harte, niet alleen de aanbevelingen die worden gericht tot de "nieuwe Europese landen" ergens ver weg aan de oostgrenzen van de Europese Unie die zich nog oefenen in de formele en informele spelregels van de democratie, maar óók de kritische adviezen en aanbevelingen aan die westerse staten die zich baden in de

weelde, zich geconsolideerde democratieën te weten. Het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa wijst erop dat het wetsvoorstel leidt tot een met het Europees Handvest inzake Lokale Autonomie, meer in het bijzonder met artikel 9 van dat handvest, strijdige inperking van het in internationaal vergelijkend licht toch al kleine Nederlandse belastinggebied voor gemeenten. Het congres geeft aan, dat het niet alleen gaat om het waarborgen van voldoende middelen, maar ook "om het fundamentele recht van gemeenten om zelf te beslissen over de heffing van lokale belastingen". Het congres pleit bij aanname van het voorliggende wetsvoorstel dan ook voor invoering van alternatieve belastingen. De CDA-fractie pleit voor hetzelfde en verzoekt de minister dan ook uitdrukkelijk daarop te reageren.

De regering spreekt van een ook na invoering van deze wet in omvang en samenstelling toereikend belastinggebied voor de gemeenten en stelt dat vast op circa 14%, waarvan ongeveer de helft belastingen en de helft heffingen en rechten. Dat betekent een teruggang van thans 18% à 19% naar dus ongeveer 14%, en dat noemt de regering toereikend. Wij zijn zo vrij het niet met de regering eens te zijn waar het gaat om de duiding van deze becijferingen. De regering neemt immers in de 14% de heffingen en rechten mee, welke retributies zijn, dat wil zeggen vergoedingen voor geleverde diensten/prestaties aan derden en derhalve niet relevant voor de fiscale autonomie van gemeenten. Kunnen de ministers het met ons eens zijn, dat genoemde 14% eerder moet zijn 7% à 8%, zoals door de adviesorganen becijferd? Vandaag is zelfs gesproken over 6% en 6,5%. Zijn de ministers het met ons eens dat er derhalve wel degelijk sprake is van een substantiële inperking van het belastinggebied van gemeenten? Kan de regering het meer in het algemeen met ons eens zijn, dat fiscale autonomie niet hetzelfde is als bestedingsvrijheid en dat die fiscale autonomie een integrerend element vormt van de grondwettelijke autonomie van gemeenten?

Tot slot nog enkele specifieke vragen. Ten aanzien van het motief van de lastenbeheersing vragen wij de ministers nog eens toe te lichten hoe, blijkens onder andere de Monitor lokale lasten, dit beheersingsmotief moet worden geduid. Kunnen de ministers bevestigen dat de compensatie voor gedeelde inkomsten ook geldt voor de gevolgen van het amendement-De Pater voor het jaar 2006 en voor de extra uitvoeringslasten die dit amendement met zich brengt?

Wij wachten met belangstelling het antwoord van de ministers af.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Het lijkt alsof het kabinet met de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb en het maximeren van de tarieven of tariefstijging van het overblijvende deel van de ozb alleen maar enkele duidelijke en concrete doelen wil bereiken: een irritante belasting afschaffen, de belastingdruk verminderen, de toename van de lokale lasten tegengaan, de armoedeval verminderen, perceptiekosten verminderen. En dat alles, zonder dat er een gemeente op achteruitgaat én zonder dat

het ten koste gaat van de gemeentelijke autonomie. Want, zo redeneert het kabinet, de uitkering uit het Gemeentefonds is toch ook vrij besteedbaar. Maar tegelijk geeft de minister van BZK in een brief van 15 november aan de Tweede Kamer over het advies "Autonoom of automaat" van de Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor de financiële verhoudingen de volgende, in dit verband opmerkelijke conclusie: "Een relevante vraag is of wij verschillen in voorzieningenniveau tussen gemeenten wenselijk achten. Zo ja, dan ligt een groot belastinggebied in de rede. Zo nee, dan kan worden volstaan met een klein belastinggebied en een vereveningsmechanisme tussen belastingcapaciteit en inkomsten uit het Gemeentefonds." Daar komt ineens wel duidelijk naar voren dat aan de discussie die hier wordt gevoerd toch ook wel degelijk een aanzienlijk principieel belang zit met betrekking tot de autonomie van de gemeenten.

Maar eerst de praktische zaken. Vermindert de belastingdruk door deze maatregelen? Dat is zeer de vraag. Het is de bedoeling dat er, in ieder geval in eerste instantie, geen gemeente op achteruitgaat. Dus wat nu in de vorm van de ozb wordt opgehaald, zal straks uit het Gemeentefonds, oftewel uit de rijksmiddelen moeten komen. Voor de collectieve lasten kan dat niet echt verschil maken. Misschien dat wel op termijn de lastendruk beperkt kan blijven door de beperkingen die worden gelegd op de ozb op niet-woningen en op de eigenaars van woningen. Alhoewel, dat lijkt weliswaar effectief, maar er is nu al duidelijk zichtbaar dat gemeenten uitwijken naar andere heffingen als rioolbelasting en afvalstoffenheffing, die soms met zeer hoge percentages worden opgetrokken. Dus het uiteindelijk effect is ook wat dit betreft twijfelachtig.

Voor degenen die nu geen gebruikers-ozb voor hun woning betaalden, omdat zij een inkomen op minimumniveau hebben, of die om een andere reden niet profiteren van de afschaffing ervan -- en in totaal zijn dat wel 850.000 huishoudens -- vermindert in ieder geval de belastingdruk niet. Wel wordt voor de groep met minimuminkomens natuurlijk de armoedeval die bij inkomensstijging kan optreden, enigszins beperkt. Dát beoogde effect zal het kabinet hiermee wel bereiken!

Wordt er geen gemeente slechter door de vervanging van de gebruikers-ozb op woningen door extra uitkeringen uit het Gemeentefonds? Daaraan wordt in brede kring getwijfeld. De heer Van Driel heeft helder uiteengezet dat die twijfel wel eens terecht kan zijn. Er komen heel veel meldingen van gemeenten die menen er wel degelijk op achteruit te gaan en er zijn dus ook, zoals gezegd, veel gemeenten die andere heffingen verhogen, met de uitdrukkelijk uitgesproken bedoeling om het verwachte verlies te compenseren.

Is de ozb een dure belasting gemeten naar perceptiekosten? De periodieke waardebeoordeling van al het onroerend goed is duur, maar blijft nodig voor de resterende delen van de ozb en ook voor de inkomstenbelasting en de waterschapsheffingen. Het effect van de voorliggende ontwerpwet is dus alleen dat de hoge kosten voor een beperkter belastingheffing worden gemaakt. Daar wordt het niet echt beter van.

Is de ozb een irritante belasting, die daarom voor de woninggebruikers zo snel mogelijk en eigenlijk

helemaal zou moeten worden afgeschaft? Och, ook dat is de vraag. Iedere belasting is natuurlijk irritant, maar, zoals prof. Stevens in Het Financieele Dagblad opmerkte: "Door haar zichtbaarheid is de ozb misschien wel de meest legitieme belasting. De afweging tussen de belasting en het voorzieningenniveau is nergens zo goed zichtbaar als op gemeentelijk niveau. De ergernis is een weerspiegeling van de betrokkenheid van de burger bij de politiek". Dus, ook al is het heffen van belasting op onroerende zaken van zowel de eigenaar als de gebruiker economisch gezien eigenlijk dubbelop en overbodig, want als alleen de eigenaar belasting betaalt, kan hij die immers verhalen op de huurder, dan nog is er uit een oogpunt van democratie, van burgerparticipatie nog steeds wat te zeggen voor de gebruikersbelasting. Daarmee raken wij aan de principiële aspecten.

Er is geen principieel belang van gemeenten gemoeid met het recht om belasting te heffen van woninggebruikers. Er is, zoals ik zojuist al aanduidde, uit economisch oogpunt zelfs iets voor te zeggen om op hetzelfde onroerend goed niet twee belastingplichtigen aan te slaan, omdat in feite evengoed met één kan worden volstaan. Maar er is wel een principieel belang gemoeid met een gemeentelijk belastinggebied dat voldoende ruimte geeft, namelijk het principiële belang van de gemeentelijke autonomie. Het kunnen beschikken over vrij besteedbare middelen uit het Gemeentefonds is niet hetzelfde als het kunnen beschikken over eigen belastinggebied. Middelen die van het Rijk worden verkregen vormen, opnieuw prof. Stevens citerend, "gratis geld". De afweging wat je met dat geld gaat doen, is relevant, maar de afweging tussen er iets mee doen en er niets mee doen, is nauwelijks relevant. Met eigen belastingruimte is dat principieel anders. Daar is de afweging juist uitdrukkelijk tussen belastingheffing en het achterwege laten van belastingheffing. Dat dit nu juist heel direct te maken heeft met de mate van autonomie van het gemeentelijk handelen geeft de minister, ook al beweert hij telkens het tegendeel, zelf heel duidelijk aan in de uitspraak die ik in het begin citeerde uit zijn brief van 15 november. Als wij willen dat alle gemeenten eenzelfde voorzieningenniveau hebben, ligt een klein belastinggebied en veel verdelende rechtvaardigheid van rijkswege via het Gemeentefonds voor de hand. Als wij vinden dat gemeentelijke autonomie ook de vrijheid inhoudt om zelf te kiezen voor een hoger of lager voorzieningenniveau, in afweging met de daarvoor te heffen belastingen, dan ligt een groter belastinggebied voor de hand met een kleiner deel rijksuitkeringen. Die laatste blijven overigens in het vigerende systeem de gelijktrekking in mogelijkheden van armere en rijkere gemeenten waarborgen.

Wij kiezen, met de gemeenten, met het Congres van Lokale en Regionale Overheden van de Raad van Europa, met de Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor de financiële verhoudingen en met de commissie-Eenhoorn, en in overeenstemming met het Europees Handvest Lokale Autonomie voor een inhoudsvolle gemeentelijke autonomie. Dat betekent, dat wij het eens zijn met iedereen, bijvoorbeeld de commissie-Eenhoorn en zelfs de minister zelf, die zegt dat er nog wel eens gestudeerd kan worden op de vraag welke belasting

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

nu precies het meest geschikt is om door gemeenten geheven te worden. Maar het gaat niet aan om daarop vooruit lopend nu het gemeentelijke belastinggebied fors in te perken en bovendien de vrijheid in het resterend gebied ook nog in te snoeren. Autonomie was immers, in de formulering van de ROB en de Raad voor de financiële verhoudingen "een gebod tot het respecteren van, overlaten en inhoud geven van een zo groot mogelijke beleidsvrijheid van gemeenten". Dus, zelf afwegen hoeveel voorzieningen opwegen tegen hoeveel extra lasten voor de burgers.

Lokale belastingen vormen 1,1% van het BNP en maar 8,8% van de gemeentelijke middelen bestaat uit eigen belastingen. Daarnaast is er nog een beperkte ruimte van heffingen, maar uit hun aard lenen die zich minder voor de afweging van nut en kosten. De verantwoordelijkheden van gemeenten en daarmee ook hun financiële risico's worden steeds groter door ingrijpende wijzigingen als de Wet Werk en Bijstand en straks de WMO. Nog afgezien van het motief van de autonomie, ligt ook daarin een goede reden om de toch al beperkte eigen mogelijkheden van risicodekking niet nu af te breken; dat is het laatste wat de gemeenten nog hebben, doordat zij via belastingheffing zelf inkomen kunnen genereren.

Voorzitter. Het zal duidelijk zijn dat de minister wel met onwaarschijnlijk sterke argumenten zal moeten komen om ons er nog toe te bewegen om voor te stemmen.

*N

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Nu de ministers van Financiën en Binnenlandse Zaken toch hier zijn, lijkt dit mij een geschikte gelegenheid om het kabinet proficiat te wensen met de EU-korting van 1 mld. Wij spraken hierover vorige week bij de financiële beschouwingen. Ik zei toen dat alles op zijn pootjes terecht zou komen. Van deze minister kunnen wij op aan!

Namens de leden van de VVD-fractie spreek ik de overtuiging uit dat wij vannacht in deze Kamer het besluit nemen om het gebruikersdeel van de OZB af te schaffen. Ondanks alle bezwaren die de oppositiepartijen, maar ook het CDA en D66, vandaag nog naar voren zullen brengen, zullen wij dit jaar afsluiten met een lastenverlichting van 1 mld. voor onze burgers. Wie kan zich een mooier besluit van het jaar voorstellen? Het jaar stond in het teken van hervormingen, nodig om voor onze jeugd eenzelfde bestaan te garanderen als wij nu mogen genieten. Een periode van noodzakelijke lastenverzwaringen en andere, de populariteit van het kabinet aantastende maatregelen wordt afgesloten.

Voorzitter: Schuyer

De heer **Van Raak** (SP): Voorzitter. Het wordt feestelijk, want we gaan 1 mld. lastenverlichting aan de mensen teruggeven. We kunnen in Nederland dus allemaal feest gaan vieren.

Of niet? Kan iedereen wel feest gaan vieren? Is deze lastenverlichting wel voor iedereen even gunstig, of zal iedereen er in even grote mate van profiteren? Zal het

feest van sommigen niet wat groter zijn dan dat van anderen?

De heer **Biermans** (VVD): Ik zal zo meteen op dit thema terugkomen.

Als wij de kritieken op dit wetsvoorstel bezien, kunnen wij niet anders concluderen dan dat de bestuurders tegen zijn. De discussie over de afschaffing is met name een discussie tussen bestuurders. De vraag zou kunnen opkomen of die bestuurders komend voorjaar op lokaal niveau net zo moedig hun argumenten zullen verdedigen ten overstaan van de kiesgerechtigde burgers.

De burgers juichen de afschaffing toe. Dé spreekbuis van de eigenwoningbezitters, de Vereniging Eigen Huis, vat het kernachtig samen: zij is blij met de voorgenomen afschaffing, omdat het een eerste stap is om een einde te maken aan de bovenmatige groei van de woonlasten van de afgelopen jaren. Overigens: huurders zullen hier niet anders over denken. Wel vindt de vereniging dat de maatregel niet ver genoeg gaat: ook het eigenarendeel van de OZB moet snel worden afgeschaft. Daarmee is ook de mening van de VVD-fractie samengevat: het is goed dat het gebruikersdeel vandaag wordt afgeschaft, moge de afschaffing van het eigenarendeel spoedig volgen.

De voorstanders van de afschaffing -- en dat zijn er velen -- storen zich al jarenlang aan de haast onbeperkte stijging van de tarieven van de OZB. De gemeentelijke woonlasten stijgen jaarlijks met meer dan tien procent. De burgers ergeren zich dermate aan deze heffing, dat zij maar liefst 600.000 bezwaarschriften per jaar indienen. Alleen al deze irritatie zou voldoende reden kunnen zijn om vóór dit wetsvoorstel te zijn.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Is het niet handiger als wij ons bij de feiten houden? Ik weet niet of u het rapport van Boorsma en De Kam heeft gelezen, maar daarin wordt met cijfers aangetoond dat over een periode van bijna twintig jaar de lokale belastingen eenzelfde trendmatige verhoging hebben laten zien als de landelijke belastingen. Het is dus niet juist om te stellen dat een buitensporige stijging van lokale belastingen heeft plaatsgevonden. Daarmee wék je namelijk de suggestie dat de gemeenten het nog bonter maken dan de rijksoverheid, waar Zalm al twaalf jaar lang de scepter zwaait over de schatkist. Dat mag u dus niet zeggen, want het klopt gewoon niet.

De heer **Biermans** (VVD): Ik heb het met die tien procent over de laatste tien jaar. Eerlijk gezegd, heb ik de cijfers van de laatste twintig jaar niet paraat. Maar tien procent gemiddeld over de laatste tien jaar vind ik vreselijk veel. Tot ons groot genoegen zijn de rijksbelastingen in ieder geval niet in die mate gestegen; gelukkig niet!

De heer **Platvoet** (GroenLinks): In dat geval lijkt het mij een goede zaak als u dat rapport nog eens leest. Ik wil u eventueel wel helpen om de juiste bladzijden te vinden. Wat daar staat, lijkt mij niet voor discussie vatbaar.

De heer **Biermans** (VVD): Dat lijkt mij een uitstekend voorstel. Ik zal dan ook mijn eigen stukken overleggen.

Nu geldt die irritatie voor meer heffingen, wellicht voor belastingheffing in het algemeen; in elk geval voor heffingen als de overdrachtsbelasting, de BPM en de successiebelastingen. Het is goed dat het kabinet daarom, naast de irritatie, nog andere redenen aanvoert voor de afschaffing. Een ander argument is dat de centrale overheid meer grip wil krijgen op de jaarlijkse lastenverhoging van de plaatselijke overheid. Tevens wil het kabinet niet-kiesgerechtigde eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van andere gebouwen beschermen. In het licht van het macro-economische beleid, het loonmatiging- en het koopkrachtbeleid wenst de centrale overheid het gemeentelijke belastinggebied te beïnvloeden. Daartoe voorziet het wetsvoorstel, naast in afschaffing van het gebruikersdeel, tevens in de maximering van de resterende tarieven. Het afgelopen decennium stegen de lokale heffingen met circa zeven procent per jaar. De OZB was een belangrijke factor daarbij.

De lokale woonlasten zijn in dit jaar maar liefst twaalf procent hoger dan in 2004. Komend jaar dalen die lasten voor het eerst met gemiddeld twintig procent. Dat betreft de door het kabinet beoogde lastenverlichting van de burgers. De invloed op de koopkracht van die lastenverlichting van 1 mld. is 0,5%. Dat komt natuurlijk allereerst door de afschaffing van het gebruikersdeel. Daarnaast moeten gemeenten zich op basis van dit wetsvoorstel inhouden bij de jaarlijkse stijging van de tarieven van de OZB. Dit heeft overigens een buitengewoon vervelend neveneffect: de lasten voor het bedrijfsleven stijgen bij sommige heffingen buitenproportioneel. Gemeenten lijken geanticipeerd te hebben op dit wetsvoorstel. Zo stijgen de precarioheffingen dit jaar met circa twintig procent. Die lastenverhoging is de reden waarom VNO-NCW niet onverdeeld gelukkig is met dit wetsvoorstel. VNO-NCW vreest een lastenverschuiving van de burgers naar de ondernemers en vraagt om verder ingrijpen van de overheid.

De tegenstanders van de afschaffing dragen een veelheid aan bezwaren aan. Ik wil enkele bezwaren kort tegen het licht houden. Een veelgehoorde stelling is dat diegenen die de belasting jaarlijks kwijtgescholden krijgen, niet van dit wetsvoorstel profiteren. Dat is juist. Zij betalen die belasting niet, dus er valt voor hen ook geen belastingdruk weg. Dit wetsvoorstel verkleint wel de door dit kabinet niet-gewenste armoedeval. Door het vervallen van het gebruikersdeel is het eerder profijtelijk om te gaan werken. De afschaffing leidt ertoe dat gemeenten het centrale inkomensbeleid minder kunnen doorkruisen.

Als belangrijk bezwaar wordt de aantasting van de lokale autonomie genoemd. Die stelling is in financiële zin onjuist. De gemeenten worden, in macroperspectief gezien, geheel gecompenseerd voor het wegvallen van het gebruikersdeel. In dat kader verheugt het ons dat de VNG inmiddels is ingegaan op de uitnodiging van het kabinet om te praten over de

modaliteiten van de compensatieregeling. Het eigen belastinggebied daalt natuurlijk wel door dit wetsvoorstel, maar blijft nog steeds op een -- ook internationaal gezien -- acceptabel niveau. Een bedenkelijk argument is dat gemeenten zorgvuldiger zouden omgaan met eigen belastingopbrengsten dan met een uitkering uit het Gemeentefonds. Ook de aantasting van de lokale democratie door dit wetsvoorstel wordt als tegenargument aangevoerd: hoe zwaarder de lokale heffingen, hoe krachtiger de lokale democratie. Dit "pijn-is-fijn-argument" houdt in dat burgers wel zullen afrekenen met een gemeentebestuur dat onzorgvuldig is bij de belastingheffing. Als de gemeenten de burgers niet meer irriteren met de OZB, daalt de belangstelling van die burgers voor het gemeentebestuur -- sic! Naar onze mening is de besteding van de gemeente-inkomsten veel belangrijker voor de instandhouding van het democratisch gehalte van de gemeentepolitiek. In hun besteding blijven de gemeenten autonoom. Burgers kunnen hun invloed op de verdeling van de gelden over de diverse gemeentelijke publieke taken blijven uitoefenen.

Met het oog op de verkleining van het belastinggebied van de lokale overheid door de afschaffing van het gebruikersdeel wordt er tevens geroepen om een alternatieve gemeentelijke belastingheffing. Het kabinet is van mening dat eerst onderzoek dient plaats te vinden naar de technische kanten van alternatieven, alsook naar bestuurlijke vraagstukken. De feitelijke uitwerking van mogelijke alternatieven laat de regering over aan het volgende kabinet. In onze visie is dat te typeren als zorgvuldig kabinetsbeleid. Het is veel te vroeg om op basis van deze rapporten een besluit te nemen over, bijvoorbeeld, een opcentenregeling. Wij pleiten ervoor dat ook andere heffingen onderwerp van studie worden. Dient het voorbeeld van de gemeente Amersfoort, die onlangs de toeristenbelasting afschafte, niet breed nagevolgd te worden?

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik begrijp uit uw woorden dat de VVD op zich geen tegenstander is van een onderzoek naar alternatieven voor deze weggevalLEN gemeentelijke belasting?

De heer **Biermans** (VVD): Dat heeft u uitstekend begrepen.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Hebben wij het daarmee over een alternatief op gemeentelijk niveau?

De heer **Biermans** (VVD): Dat zou op gemeentelijk niveau kunnen zijn, of op rijksoverheidsniveau. Het zou ook tot de conclusie kunnen leiden dat hetgeen vandaag wordt besloten, het enige juiste besluit is en dat gemeenten gecompenseerd moeten worden uit een compensatiefonds.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Dat is geen principiële opvatting. Laat ik u mijn vraag duidelijk stellen, om te bezien of ik u goed begrijp: vindt u het een goede zaak om te onderzoeken of er een alternatief op lokaal, gemeentelijk belastingniveau kan komen voor deze weggevalLEN OZB? Zegt u daar "ja" op?

De heer **Biermans** (VVD): Daar zeg ik inderdaad "ja" op, maar ik vind dat het onderzoek zich ook moet richten op de mogelijke overige alternatieven.

Ik ga verder met mijn vragen voor het onderzoek dat ook de heer Platvoet graag wil. Staan de inningskosten van een heffing wel in verhouding tot de opbrengst? Denk aan de hondenbelasting. Is de rechtvaardiging van een belasting wel voldoende? Denk aan de reclamebelasting. Wordt de betaler wel voldoende gebaat door de baatbelasting? Dienen legeskosten niet landelijk vastgesteld te worden? Welke motivatie en rechtvaardiging zijn er voor het feit dat deze per gemeente verschillen? Misschien bevordert de totale afschaffing wel de efficiency en de snelheid van de besluitvorming. De neiging om het aantal vergunningen te verminderen, zal ongetwijfeld toenemen. De burgers, het grootbedrijf en het MKB zouden juichen. En als laatste: dient de OZB niet geheel afgeschaft te worden? Gelukkig onderkent de regering -- gelet op de schriftelijke antwoorden op onze vragen -- onze wens dienaangaande.

Voorzitter. Wij zijn blij met dit wetsvoorstel. Wij zien uit naar de reactie van de minister.

*N

De heer **Van Raak** (SP): De kerstman belooft een cadeautje, maar sinterklaas moet het geven; zo lijken de verhoudingen bij de voorgestelde afschaffing van het gebruikersdeel van de onroerendezaakbelasting op woningen. Het kabinet, of beter de regeringspartijen, of nóg beter de VVD, heeft haar kiezers een belastingverlaging beloofd. Het kabinet geeft dit cadeautje echter niet uit eigen zak, maar uit de zak van de gemeenten. Dat is opmerkelijk. Ook inhoudelijk heeft de minister ons vandaag een opmerkelijk voorstel voorgelegd: het lijkt er immers sterk op dat eerst de maatregel is bedacht, en pas later het probleem en de argumenten zijn geformuleerd.

Wij begrijpen dan ook de vele kritiek die op het voorstel is gekomen: van de Raad van State, de Raad voor het Openbaar Bestuur, de Raad voor de financiële verhoudingen, maar ook de Raad van Europa, de vakbonden en, niet in de laatste plaats, het Interprovinciaal Overleg en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Vrienden maken is een kunst die dit kabinet niet altijd goed beheerst. We zullen zien of deze Kamer vandaag de helpende hand kan bieden en een begin kan maken om de vriendschappen in bestuurlijk Nederland wat te herstellen.

Na het, overigens aantrekkelijke, euforische verhaal van de heer Biermans wil ik nu maar terugkeren naar de harde werkelijkheid. Het begon allemaal met een verkiezingsbelofte van de VVD. Tijdens de formatie hebben de liberalen dit OZB-voorstel in het regeerakkoord gekregen en de fracties van CDA en D66 hebben het voorstel in de Tweede Kamer gesteund. We zullen vandaag zien of de vriendschap tussen deze fracties ook in déze Kamer groot is. Ik ga eerst kort in op de argumenten voor afschaffing van het gebruikersdeel van de OZB, daarna op de kritiek die het voorstel heeft losgemaakt en ten slotte wil ik een suggestie doen om de bestuurlijke schade te beperken.

Eerst de argumenten. Mevrouw Bemelmans-Vidéc ging daar ook al op in; zij was niet overal even overtuigd. De heer Biermans was wel overtuigd door de argumenten van het kabinet. Hier komt onze versie. Een verkiezingsbelofte is snel gedaan, maar een wet moet met redenen zijn

omkleed. Het gebruikersdeel van de OZB moet worden afgeschaft, zo luidt een van de argumenten, omdat deze belasting veel irritatie zou opwekken. Maar daarop heeft de OZB niet het alleenrecht; er zijn maar weinig belastingen die géén irritatie opwekken. Ik vroeg de minister om een onderbouwing van de stelling dat mensen juist deze belasting zoveel erger zouden vinden dan andere belastingen, maar die kon de minister niet geven -- in ieder geval niet tot nu toe.

Een tweede argument is dat deze OZB-voorstellen belangrijk zijn voor de beheersing van de lokale lasten. De minister kan echter niet aantonen dat de lokale lasten de afgelopen jaren buitenproportioneel zijn gestegen. Integendeel: de laatste Monitor Inkomsten uit Lokale Heffingen spreekt juist van een "gematigde", trendmatige ontwikkeling. Er is natuurlijk wel kritiek mogelijk, maar eerder van de andere kant: de lokale lasten lopen eerder achter bij de toename van de diensten die gemeenten moeten leveren. De Tweede Kamer heeft dan ook op voorstel van de SP besloten om onderzoek te doen naar de ontwikkeling van de lokale lasten. Natuurlijk ervaren veel burgers verhoging van lokale lasten als ongewenst en onplezierig, vooral omdat ze er vaak zo weinig voor terugzien. Veel geld verdwijnt in allerlei prestigieuze projecten, terwijl zaken blijven liggen die wél gedaan moeten worden. Toch zie ik hier niet zozeer een taak weggelegd voor het kabinet, maar veel meer voor de gemeenteraden.

Een derde argument is de vrees van het kabinet dat gemeenten de heffing van OZB gebruiken om inkomensbeleid te voeren. Of dat ook daadwerkelijk gebeurt, daarover kan de minister evenmin cijfers overleggen. Wél stimuleert het kabinet zélf het voeren van inkomenspolitiek door de gemeenten, bijvoorbeeld door de compensatie voor de gestegen energiekosten, die deels via de bijzondere bijstand moet gaan verlopen. Als gemeenten inkomenspolitiek voeren, komt dat overigens altijd doordat de landelijke overheid gaten laat vallen en scheve verhoudingen tussen burgers veroorzaakt, waardoor gemeenteraden zich gedwongen zien om bij te sturen.

Deze argumenten voor afschaffing van het gebruikersdeel van de OZB zijn dus non-argumenten. Maar er is meer: de huidige heffing van de OZB zou negatieve effecten hebben op de werking van de arbeidsmarkt. Ik moest even slikken toen ik dat argument las. Wat zou het geval zijn? Omdat gemeenten sommige bijstandsgerechtigden de OZB kwijtschelden, zouden deze mensen niet meer willen werken. Een prachtig argument, maar wel onzin natuurlijk.

Belastingkwijschelding is geen modernisme, maar dateert al uit de negentiende eeuw. Van kale kippen hoort men geen veren te plukken. Dat is een pijnlijke en nodeloze exercitie, zo wisten onze politieke voorouders al. Ook nu deugt het argument van de regering niet; misschien moeten de ministers de Armoedemonitor er nog maar eens op

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

nalezen, waarin het argument van de armoedeval zeer sterk wordt gerelativeerd.

Wat houden wij dan over? Het laatste argument is dat de ozb de internationale concurrentiepositie van ons land zou aantasten. Ook dat is weer een heel mooie. Lokale lasten zouden leiden tot hogere lonen en zouden daarmee ons land internationaal uit de markt prijzen. Ik moest wel een beetje lachen om dat argument. Wat vindt de minister nou zelf van dit argument? Dacht hij, toen hij in voorbereiding op dit debat de memorie van toelichting nog eens las, nu echt dat dit argument de Eerste Kamer definitief over de streep zou trekken? Ik ben heel benieuwd. Wordt er in het buitenland geen lokale belasting betaald? Als elders de lokale lasten lager zijn, zal dat toch verdisconteerd moeten worden in de nationale lasten? Ik snap het niet; leg het mij nog eens uit. Laat ik het zo zeggen: de argumentatie voor dit voorstel is origineel te noemen, maar heeft mijn fractie niet kunnen overtuigen.

De heer **Biermans** (VVD): Vorige week heeft in de Tweede Kamer een discussie plaatsgehad over lastenverlichting. Wij hebben hier een lastenverlichting van ongeveer 1 mld. op ons bureau liggen. Ik ben benieuwd wat de woordvoerder van de fractie van de Socialistische Partij daarvan vindt. Is hij daarvoor of daartegen? Moeten wij het niet doen? Hoe zit dat eigenlijk?

De heer **Van Raak** (SP): Ik ben dol op lastenverlichtingen, vooral als er een kabinet zit dat naar mijn opvatting niet altijd de goede dingen met het geld doet. De economie zal aantrekken, maar de minister van Financiën heeft mij vorige week niet kunnen beloven dat alle inkomensgroepen daadwerkelijk daarvan zullen profiteren. In de afgelopen tien jaar zijn de inkomensverschillen in Nederland zo veel groter geworden, dat ik het heel goed vind om een lastenverlichting te geven aan mensen die er de afgelopen jaren niet of nauwelijks op vooruit zijn gegaan. Een ongerichte lastenverlichting vind ik eigenlijk gewoon een slecht instrument.

De heer **Biermans** (VVD): Het ligt er natuurlijk maar aan hoe je het leest. Het is absoluut geen ongerichte maatregel. Het is een maatregel die is gericht op de bewoners van woningen. Belangrijker dan dat is natuurlijk dat het kabinet heeft uitgesproken, ook vorige week bij de financiële beschouwingen en ook in de Miljoenennota, dat er een lastenverlichting moet komen voor de middengroepen. Die vindt ongetwijfeld plaats door middel van deze maatregel. De maatregel is dus niet ongericht, maar gaat misschien niet in de richting die de heer Van Raak als vertegenwoordiger van de Socialistische Partij wenst. Dat is echter iets heel anders.

De heer **Van Raak** (SP): De heer Biermans heeft helemaal gelijk. De maatregel is niet ongericht, maar hij is wel verkeerd gericht. De heer Biermans ziet altijd maar één kant van Nederland: die van de heel grote bedrijven en de heel rijke mensen. Hij zegt altijd maar hoe zielig het is dat grote bedrijven en rijke mensen zo veel belasting moeten betalen. Ik kijk ook wel eens naar de andere kant van Nederland, naar de arme kant. Ik zou heel graag een

lastenverlichting hebben die eens een keer op die kant wordt gericht. Dat heeft de partij van de heer Biermans de afgelopen jaren niet voor elkaar gekregen.

De heer **Biermans** (VVD): Sommige dingen moet je gewoon weerspreken, anders beginnen ze een eigen leven te leiden. Ik zal dat bij de woordvoerders van de fractie van de Socialistische Partij overigens vaker moeten doen. Ik denk dat de cijfers gewoon anders uitwijzen, namelijk dat dit kabinet en deze minister zeker wel oog hebben gehad voor de laagste klassen. Ik wilde dat toch even gezegd hebben.

De heer **Van Raak** (SP): Lieve mijnheer Biermans, onder tien jaar Zalm zijn de inkomensverschillen in Nederland heel veel groter geworden. Heel veel mensen in Nederland zijn er heel veel op vooruitgegaan, maar er zijn groepen in de samenleving die er, in situaties van grote economische groei, kleine economische groei en weer grote economische groei, niet op vooruit zijn gegaan of er zelfs op achteruit zijn gegaan. De voedselbanken, de kredietbanken en al dat soort dingen waarvan wij dachten in een beschaafd land zoals Nederland afscheid te hebben genomen, zijn weer terug. Daarvoor zijn de heer Biermans en de ministers blind geweest.

De heer **Biermans** (VVD): Ik wil mijn opmerkingen beperken, want zo meteen zijn wij echt de financiële beschouwingen over aan het doen. Deze zinnen heb ik vorige week ook allemaal gehoord. Er is toen ook op gereageerd. Ik twijfel er niet aan dat de ministers die opmerkingen gewoon rechtzetten. Ik laat het erbij.

De heer **Van Driel** (PvdA): De heer Biermans spreekt over de middengroepen, maar als ik het goed begrijp hebben mensen die in een huis van een miljoen wonen veel meer baat bij deze regeling dan iemand met een huis van 150.000 euro. Ik weet niet waar de heer Biermans de middengroepen wil laten beginnen, maar die beginnen volgens mij wel met een heel hoog inkomen.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Driel, uw opmerking is niet gericht tot de spreker.

**

De heer **Van Raak** (SP): Maar de heer Van Driel heeft wel gelijk dat een middeninkomen voor de VVD veel hoger is dan voor hem of voor mij. Wij hebben het dus niet over dezelfde middeninkomens.

Voorzitter. Zoals ik al zei, is de argumentatie origineel en goed bedacht, maar niet overtuigend. Het is allemaal te gezocht. Het kabinet stelt echter niet alleen voor om het gebruikersdeel van de ozb af te schaffen, maar zij wil ook de resterende ozb-tarieven maximeren. Hiermee moet worden voorkomen dat gemeenten door verhoging van deze tarieven het verloren belastinggebied zullen compenseren. Dat is een beetje een straf voor nog niet begane zonden. De minister kan ook niet hard maken dat gemeenten de resterende ozb-tarieven zullen verhogen. Zouden wij eerst niet moeten afwachten of gemeenten de tarieven daadwerkelijk gaan verhogen voordat wij regels opleggen?

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Hebben gemeenten na aanname van deze voorstellen nu wel of niet voldoende eigen belastinggebied? Daarover is een welles-nietesdiscussie uitbroken tussen de minister en de gemeenten. Het Europees Handvest inzake Lokale Autonomie stelt dat gemeenten een voldoende eigen belastinggebied moeten hebben. Internationaal gezien hebben de Nederlandse gemeenten een relatief klein eigen belastinggebied. De minister stelt dat zijn voorstellen de lokale autonomie niet aantasten. De Vereniging van Nederlandse gemeenten, gesteund door de Raad van Europa, meent van wel. Zij stelt dat de voorgestelde compensatie via het Gemeentefonds niet gelijkwaardig is aan een eigen belasting. De minister stelt voorts dat het eigen belastinggebied vooral een bufferfunctie heeft, om te voorkomen dat gemeenten in financiële problemen komen. De Raad voor de financiële verhoudingen wijst echter op de allocatiefunctie van het lokale belastinggebied, dat moet verzekeren dat gemeenten een autonome zeggenschap hebben over het lokale voorzieningsniveau. Gemeentelijke belastingen moeten niet alleen de tekorten opvullen bij het uitvoeren van nationaal beleid, maar ook een basis zijn voor het voeren van eigen beleid. Zij zijn in die zin een pijler onder de lokale democratie.

In de schriftelijke voorbereiding heeft mijn fractie een aantal vragen gesteld over ontwikkelingen in andere Europese landen. In Noorwegen wordt een verband gelegd tussen het afnemende eigen belastinggebied van gemeenten en de afnemende belangstelling van kiezers voor de lokale politiek. In Groot-Brittannië wordt mede om deze reden overwogen om de trend van toegenomen centralisatie te keren. Italië heeft, mede om de betrokkenheid van de bevolking bij de lokale democratie te vergroten, enkele jaren terug voor gemeenten weer een eigen ozb ingevoerd. De minister zegt geen oordeel te willen uitspreken over de ontwikkelingen in deze landen. Waarom wil hij dat niet? Waarom zouden wij, bij een voorstel dat leidt tot zoveel onrust, niet eens kijken naar de situatie in andere Europese landen? Het kan toch geen kwaad om ons licht ook eens elders op te steken? Graag krijgen wij daarom alsnog een reactie van de minister.

Kritiek is er ook op de effectiviteit van de voorstellen. De afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb is een nogal ongerichte belastingverlaging, zeg ik nogmaals tegen de heer Biermans, of beter gezegd, het is een verkeerd gerichte belastingverlaging. Volgend jaar trekt de economie naar verwachting aan en zal de koopkracht van de meeste huishoudens verbeteren. De minister van Financiën liet vorige week in deze Kamer in ieder geval niet na om dit te benadrukken. Hij kon echter niet toezeggen dat iedereen zou meedelen in de groei. Of de economie nu wel of niet aantrekt, sommige groepen met een laag inkomen zullen er naar verwachting volgend jaar opnieuw op achteruit gaan.

Juist die groepen zullen niet profiteren van deze belastingverlaging. 850.000 huishoudens met een minimuminkomen zullen niets merken van de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb; zij betalen immers geen ozb. Huishoudens met een hoog inkomen en een duur huis profiteren onevenredig veel van deze belastingverlaging. Kan de minister nog eens uitleggen waarom wij juist op het moment dat de economie aantrekt en vooral de hogere

inkomens daarvan zullen profiteren, de hoge inkomens een forse belastingverlaging moeten geven waarvan de minima niet profiteren? Die logica is ons ontgaan.

De minister stelt voor om de gemeenten voor de gedeerde inkomsten volledig te compenseren via het Gemeentefonds. Ook dat is opmerkelijk. Het extra geld voor dit fonds komt immers opnieuw uit de belastingen. Dan ontstaat de situatie dat de belastingen worden verlaagd en dat deze verlaging wordt betaald met belastingen. Dat lijkt toch verdacht veel op een sigaar uit eigen doos. Dat gaat natuurlijk niet helemaal op, want de rijken profiteren veel meer dan de armen. Voor hen is het dus meer een eigen sigaar in andermans doos.

De afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb lijkt ook vooral voordelig voor rijke gemeenten. Verschillende fracties in deze Kamer vroegen de minister of de rijke gemeenten door deze voorstellen rijker zouden worden en de arme gemeenten armer. De minister ontkent dat dit het geval is, omdat gemeenten worden gecompenseerd naar het zogenoemde rekentarief. De praktijk is echter zo dat veel gemeenten met relatief hoge ozb-tarieven ook gemeenten zijn met relatief weinig financiële armslag. De minister acht het een gewenste ontwikkeling dat de gemeenten toegroeien naar het rekentarief. De VNG beklemtoont echter de noodzaak van een structurele compensatie op basis van de feitelijke tarieven.

De compensatie via het Gemeentefonds is aanleiding tot een hevig getouwtrek tussen de minister en de gemeenten. Daarbovenop komt nog het amendement-De Pater-van der Meer dat de Tweede Kamer heeft aangenomen. Dat leidt eveneens tot een inkomstenderving die opnieuw moet worden gecompenseerd. Mijn vraag is niet of het allemaal gaat lukken. Ik ben ervan overtuigd dat de minister die compensatie gaat regelen en dat hij op de een of andere manier tegemoet kan komen aan de vele bezwaren die door de gemeenten, door de Tweede Kamer en vandaag ook weer door deze Kamer op tafel worden gelegd. Ik denk echter ook dat dit gepaard zal gaan met veel geregeld, met veel bureaucratie en met heel veel scheve gezichten.

Mijn vraag is vooral of de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb dit gedoe allemaal wel waard is. Staat het bestuurlijke gedoe waartoe deze voorstellen leiden nog wel in verhouding tot de politieke winst die ermee wordt beoogd? De goede verhouding tussen de minister en de gemeenten komt wel erg onder druk te staan. Het komt niet vaak voor dat de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, toch niet de meest opstandige organisatie in Nederland, naar de rechter stapt om wetgeving tegen te houden. De minister zegt wel dat hij de procedure met vrouwen tegemoet ziet, maar wij vrezen dat de bestuurlijke verhoudingen ongeacht de uitslag verder verziekt zullen raken. Wij moeten nog verder met de gemeenten. Ook de minister moet verder met de gemeenten.

De vraag dringt zich op of de voorstellen wel proportioneel zijn. Mijn fractie vindt de argumentatie voor de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb en de maximering van de resterende ozb-tarieven veel te mager en het verzet van de getroffen gemeenten veel te groot. Het verzet komt niet van sommige gemeenten, maar van bijna

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

alle gemeenten, van uiteenlopende politieke kleur. Door nieuwe en toekomstige wetten, zoals de Wet werk en bijstand en de Wet maatschappelijke ondersteuning, krijgen gemeenten naar onze verwachting meer taken en dragen zij grotere financiële risico's. Voor lokale democratie is lokale beleidsruimte nodig en daarmee ook lokale belastingen. De Raad van Europa, maar ook de Raad voor het Openbaar Bestuur en de Raad voor de financiële verhoudingen pleiten voor handhaving of zelfs uitbreiding van het eigen belastinggebied van gemeenten. In reactie op een rapport van de commissie-Eenhoorn heeft het kabinet zelf laten weten een onderzoek te willen naar uitbreiding van de lokale belastingen. De minister wil de besluitvorming hierover graag overlaten aan een volgend kabinet.

Met de voorliggende ozb-voorstellen trekt hij echter wel een wissel op de toekomstige discussie. Goedkeuring van deze voorstellen stelt immers beperkingen aan de discussie over de lokale belastingen, nog voordat wij die goed en wel zijn begonnen. Het is van tweeën een: of wij laten deze ozb-voorstellen hier niet passeren -- dat heeft onze voorkeur -- of wij bieden de gemeenten vandaag al zicht op een nieuw belastinggebied. Mijn fractie geeft niet graag rondjes op andermans kosten. Zij vraagt de minister dan ook om tegemoet te komen aan de bezwaren van de gemeenten. Wij willen niet dat de minister wacht tot een volgend kabinet. Wij willen dat hij zelf met voorstellen komt, zodat wij nog deze kabinetsperiode het verloren belastinggebied van de gemeenten kunnen herstellen. Veel woordvoerders hebben deze wens in andere bewoordingen vandaag al uitgesproken. Mijn fractie sluit zich daar in haar eigen woorden bij aan.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. Als hekkensluiter in de eerste termijn van deze gedachtewisseling zou ik in de verleiding kunnen komen om een inschatting te maken over het verdere verloop van dit debat. Wat de houding van de fracties in deze Kamer betreft, is mij dat echter ietwat te riskant. Ik heb mij daar ooit een keer eerder in vergist. Een ezel stoot zich niet graag twee keer aan dezelfde steen. Dat wil dus zeggen dat ik de voorspelling die de heer Biermans hier deed, niet zonder meer op dit moment tot de mijne maak.

Minder risico's loop ik, denk ik, als het gaat om de flexibiliteit in de positiekeuze van het kabinet. Het lijkt uitgesloten dat wij de regering in de persoon van de ministers vandaag tot andere gedachten brengen. Dat leid ik af uit hetgeen de minister van BZK bij het begin van het debat in de Tweede Kamer op 28 september jl. vooropstelde, namelijk dat het voorstel berust op een politieke keuze. Ik citeer uit de Handelingen van de Tweede Kamer (pagina 5-252): "Die politieke keuze is ook gemaakt bij het regeerakkoord. Collega Zalm en ik zijn gehouden aan de uitvoering van het regeerakkoord; anders hadden wij er niet voor moeten tekenen". Intussen weten de ministers zich verzekerd van de steun van de Tweede Kamer, doordat niet alleen de coalitiefracties, maar ook de fracties van de PvdA, de Groep Wilders en de Groep Lazrak voor het voorstel hebben gestemd. De fracties van

de SGP en de ChristenUnie gaven hun steun niet. Voor een goed begrip: dit kan voor genoemde fracties in deze Kamer niet zonder meer de enige reden zijn om de Tweede-Kamerfracties te volgen.

Het wetsvoorstel oogt, vanuit burgerperspectief bezien, op het eerste gezicht aantrekkelijk. Welke burger zou niet vóór belastingverlaging zijn? Volkvertegenwoordigers weten echter uit jarenlange ervaring dat voor verreweg de meeste belastingverlagingen de voorwaarde geldt dat zij budgettair neutraal moeten verlopen, zodanig dat de overheidsinkomsten niet dalen. Irritatie bij burgers over de ozb wordt door de regering als een belangrijk, zo niet het belangrijkste argument gehanteerd voor een lastenverlichting via de voorgestelde afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb op woningen. Dat die irritatie ook veel andere, ook gemeentelijke belastingen betreft, zoals het eigenarendeel van de ozb alsook de ozb betreffende niet-woningen, vormt kennelijk geen argument om ook die belastingen af te schaffen. Duidelijk is in ieder geval geworden dat de gemeenten weinig boodschap aan die irritatie hebben of het bestaan ervan misschien wel ontkennen. Zij stellen zich op het standpunt dat het om "hun" geld gaat. Zij lijken eraan voorbij te gaan dat de lokale lasten de afgelopen jaren behoorlijk zijn gestegen, ondanks dat de algemene uitkering uit het Gemeentefonds -- behalve in 2004 -- reëel is verhoogd.

Als de irritatie niet tegen de ozb als zodanig is gericht, maar zich richt tegen de onduidelijkheid over wat de belastingbetaler terugkrijgt -- anders gezegd: het voorzieningsniveau -- voor die jaarlijkse stijgingen, zou het dan niet meer voor de hand hebben gelegen om gemeenten te verplichten om iets aan die onduidelijkheid te doen? Of wij uit het feit dat bij de regering geen brieven van burgers zijn binnen gekomen die aandringen op het in stand houden van de ozb, zoals in de memorie van antwoord op pagina 10 wordt gemeld, mogen afleiden dat het voorstel de gesignaleerde irritatie inderdaad zal wegnemen, zullen wij maar in het midden laten. Het zou ook op, in dit verband niet euvel te duiden, kort zicht kunnen berusten.

Wij zijn het erover eens dat in een gedecentraliseerde eenheidsstaat krachtens onze Grondwet niet decentrale overheden maar de wetgever exclusief bevoegd is om de omvang van de belastingheffing te bepalen. Daarbinnen behoort ruimte te zijn voor gemeentelijke en provinciale overheden. Wij zijn het eens met het uitgangspunt dat een systeem van beheersing van lokale lasten onontbeerlijk is. Wij stemmen er daarom mee in dat de regering c.q. de wetgever een systeem van maximering behoeft om te kunnen sturen op de lastenontwikkeling van burgers en bedrijfsleven, ook waar het de ozb betreft. Wij zijn het er ook over eens dat het voeren van een lokaal inkomensbeleid door gemeenten ongewenst is. Dat gemeenten zich met een beroep op hun autonomie verzetten, is alleszins begrijpelijk. Zoals ik al zei, menen zij immers dat het om hun geld en vrijheid gaat. Dat verzet gaat zo ver dat de gemeente Doetinchem naar verluidt het voornemen heeft geuit om op initiatief van de VNG een procedure tegen de Staat te starten indien de Eerste Kamer dit wetsvoorstel vandaag aanneemt. Dat zij daarbij dan onder andere voor anker zullen gaan liggen van de Code

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Interbestuurlijke Verhoudingen, de Grondwet en het Handvest voor Lokale Autonomie, lijkt wel voor de hand te liggen. Het antwoord op pagina 13 en 14 van de memorie van antwoord op onze vraag of het wetsvoorstel niet strijdig is met het Handvest, heeft onze fracties vooralsnog overtuigd. Het antwoord van de regering is nee. Zij ziet een eventuele procedure ook met vertrouwen tegemoet, zo schrijft zij op pagina 8 van de memorie van antwoord. Dat vertrouwen zal mede gebaseerd zijn op het feit dat de verkleining van het lokale belastinggebied wordt gecompenseerd door een even grote verhoging van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds ten bedrage van 1063 mln. Daardoor houden de gemeenten per saldo de zelfde bestedingsruimte.

Over deze compensatieregeling zijn de nodige vragen gesteld. De regeling doet ook de vraag rijzen in hoeverre er van een reële lastenverlichting voor de burger sprake kan zijn. Daarom hebben wij in het voorlopig verslag gevraagd of er niet beter van een lastenverschuiving dan van een lastenverlichting gesproken kan worden. De compensatie door het Rijk is volgens de regering ingepast binnen de bestaande uitgavenkaders. Daardoor zou de ruimte voor andere uitgaven op de rijksbegroting worden beperkt. Per saldo zou de compensatie dus geen opdrijvend effect op de rijksbelastingen hebben. Niet bestreden zal worden dat die methodiek van minder rijksuitgaven ten koste van het één of het ander zal gaan, dus van voorzieningen voor burgers of iets anders. Daarmee is dan de problematiek van de relatie tussen belastingheffing en voorzieningen van de gemeentelijke schaal naar de landelijke schaal verschoven. Het probleem is verplaatst, maar niet opgelost.

Nu de compensatieregeling er toch komt, willen wij echter van onze voldoening blijk geven over het amendement De Pater-van der Meer op stuk nr. 19. Daarmee wordt beoogd, ook huishoudens die in hoofdzaak niet-woningen bewonen, zoals woningen die bij bedrijfspanden horen, te laten profiteren van de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb op woningen. De gemeenten zullen daardoor naar schatting 25 à 30 mln. aan inkomsten derven, zo lees ik. Er bestaat nog enige onduidelijkheid over de hoogte van de inkomstenderving en over de wijze waarop deze budgettair kan worden verwerkt. Wij mogen er toch vanuit gaan dat de compensatieregeling ook op dit punt kan worden aangepast?

Ten slotte merk ik nog iets op over de gedachte om naar alternatieven voor de lokale belastinggebieden te zoeken, ook al is dat een wat ongelijktijdige discussie in het licht van het voorliggende wetsvoorstel. Het zoeken naar alternatieven vinden wij sympathiek in het verleden van onze visie op de gemeentelijke autonomie, dus ook de fiscale gemeentelijke autonomie. Zoals ik al zei toen ik het over de ongelijktijdigheid had, schuift de regering deze zaak door naar het volgende of een volgend kabinet. Dat laat ik in het midden. Intussen zal er nader technisch onderzoek worden gedaan naar de variant van opcenten op de inkomstenbelasting als lokale belastinggrondslag, zo las ik. In dit verband kwam bij mij een vraag op die ik graag beantwoord zie: waarom heeft het provinciale belastinggebied, dat steunt op opcenten op de motorrijtuigenbelasting, tot dusver blijkbaar weinig of

geen irritatie opgeleverd? Komt dat alleen doordat het hier uitsluitend automobilisten betreft? Zijn die minder gevoelig voor belastingheffing op auto's of hebben zij het gevoel dat er een sterkere relatie bestaat tussen de de belastingheffing en prestaties van de overheid? Met deze vragen sluit ik mijn bijdrage af, echter niet zonder gezegd te hebben dat wij met belangstelling naar de reactie van de regering zullen luisteren.

De beraadslaging wordt tot uiterlijk 18.30 uur geschorst.

*B

!Grootstedelijke problematiek!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Regels die een geconcentreerde aanpak van grootstedelijke problemen mogelijk maken (Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek) (30091).

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Voorzitter. Het voorliggende wetsvoorstel heeft nogal wat discussie losgemaakt en kent voor- en tegenstanders. Wij mochten net een petitie van FNV-bondgenoten ontvangen. Ik moet zeggen dat ik het betreurt dat uitsluitend de leden van de oppositie deze petitie in ontvangst genomen hebben en dat niemand van de regeringspartijen daarbij aanwezig was.

De fractie van de PvdA worstelt met het voorliggende wetsvoorstel.

Die worsteling heeft te maken met het enerzijds doordrongen zijn van de maatschappelijke werkelijkheid in sommige delen van de grootste steden en het besef dat voor de aanpak van die problemen mogelijk onconventionele maatregelen gewenst zijn. Anderzijds hebben wij, zeker in deze Kamer, te oordelen over de kwaliteit van wetgeving. Daar bestaan in verband met de voorliggende wet vragen over.

Ik bedank de regering voor de uitgebreide en snelle beantwoording van de vragen die bij de schriftelijke behandelingen aan de orde zijn gesteld. Toch stellen wij ze opnieuw aan de orde in dit debat. Er ligt nu een wet voor met verregaande implicaties. Daar hoort een zorgvuldige behandeling bij. Daar zorgen wij dan ook voor, ondanks de behoefte aan snelheid en inkorting op een laatste vergaderdag voor het reces.

Deze wet wordt de "Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek" genoemd en heeft het karakter van een verzamelwet. Daarin zijn nu drie onderdelen opgenomen. Uit de Handelingen van de Tweede Kamer blijkt dat het niet uitgesloten is dat zich in de loop der tijd meer voorstellen kunnen aandienen, die hierin ondergebracht kunnen worden. Het begrip grootstedelijke problematiek wordt echter niet helder en eenduidig gedefinieerd, noch terzake van wat onder grootstedelijk verstaan wordt, noch terzake van wat onder grootstedelijke problematiek verstaan wordt. Dat maakt de toepassing van een wet die gericht is op bijzondere maatregelen, dat wil zeggen op maatregelen die afwijken

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

van of, op onderdelen, op gespannen voet staan met internationale verdragen, Europese regelgeving en bestaande nationale wetgeving, niet eenvoudig. Dat geldt ook voor de reikwijdte van de wet. De verschillende maatregelen die deel uitmaken van deze wet, zijn voor de toepassing van het aanwijzen van kansenzones voor ondernemers beperkt tot de gemeenten met meer dan 100.000 inwoners en de GSB-steden. Dat staat in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 staan de onderdelen met betrekking op de toegang tot de woningmarkt en in hoofdstuk 4 die met betrekking op het sluiten van overlastgevend panden. Al die onderdelen zijn van toepassing op geheel Nederland en dus ook op Oude Pekela, om maar eens een voorbeeld te noemen van een gemeente die in Den Haag niet direct in verband wordt gebracht met grootstedelijke problematiek. Oude Pekela kan wél de selectieve toewijzing tot de woningmarkt aanvragen, mits onderbouwd en beargumenteerd, maar geen kansenzones aanwijzen, terwijl in Oude Pekela meerdere buurten aan te wijzen zijn waar het aantal niet-actieven ver boven de 25% ligt en het aantal huishoudens met een laag inkomen ten minste 45% bedraagt. De logica hierachter is niet zonder meer in te zien: geen extra kansen, maar wel selectieve toewijzing. Juist in deze gebieden, die geografisch wat verder van het economische hart in ons land liggen, en waar historisch gezien het midden- en kleinbedrijf een belangrijke rol vervuld heeft, maar waar nu soms generatie op generatie in bepaalde buurten een niet-actieve bevolking woont, zou het zeer voor de hand liggen, een kansenzone te bepleiten en veel minder voor de hand liggen, tot een maatregel met selectieve toewijzing over te gaan. De armoedemonitor van het Sociaal Cultureel Planbureau laat ook zien dat het gehele veenkoloniale gebied tot één van de sociaal-economisch zwakste gebieden van ons land behoort.

Het gaat de fractie van de PvdA niet zozeer om het concrete voorbeeld, als wel om de uitleg dat er in de wet inconsistenties zitten of dat de aanpak van wat grootstedelijke problematiek genoemd wordt, meer duidelijkheid en samenhang moet vertonen. Zij steunt ondanks de kritische kanttekeningen de voorgestelde maatregelen die van toepassing zijn in kansenzones, van harte en zou zelfs willen pleiten voor een uitbreiding van de gebieden waarin kansenzones worden aangewezen. Het inzetten op kansen en het dientengevolge hanteren van het begrip "kansenzone" met daarbij passende maatregelen kan een prikkel zijn voor startende ondernemers om zich in een dergelijke zone te vestigen en voor aanwezige ondernemers om niet weg te trekken. De fractie van de PvdA betreurt het wel, dat naast de beperking in het werkingsgebied, aan gemeenten weinig ruimte gelaten wordt om specifiek met deze maatregel om te gaan. In een gebied dat moet voldoen aan de in artikel 3 genoemde criteria, moeten nu alle ondernemers gelijk behandeld worden. Waarom gemeenten niet de mogelijkheid gelaten wordt om aan het ondernemerschap in het betreffende gebied een specifieke karakteristiek te verbinden, wordt niet beargumenteerd. Mogelijk valt daarover nog iets te zeggen door de regering. Niet onaannemelijk is immers dat een gemeente niet ieder type ondernemerschap in iedere buurt even gewenst dan wel kansrijk acht. De fractie van de PvdA stuit ook niet op overwegende bezwaren tegen de

maatregelen betreffende het sluiten van panden, die in hoofdstuk 4 van dit wetsvoorstel worden genoemd.

De fractie van de PvdA worstelt vooral met hoofdstuk 3 van dit wetsvoorstel: de toegang tot de woningmarkt. Het gaat om een maatregel met een verstrekkende en ingrijpende betekenis. Het gaat ook om mensen met in de begripsomschrijving slechts één gemeenschappelijk kenmerk: het niet hebben van inkomen uit arbeid. Deze mensen vallen in een categorie, die, met uitzonderingen voor AOW'ers en studenten, geen aanspraak maakt op een huurwoning in daarvoor aangewezen gebieden, indien zij minder dan zes jaar onafgebroken ingezetene zijn geweest van de regio waarin de gemeente is gelegen. Dat is niet geheel in overeenstemming met het internationaal recht en nationale wetgeving en daarom kan daar niet lichtvaardig mee worden omgegaan. Het gaat niet om het gedrag van individuele mensen, maar om het categoriale kenmerk "geen inkomen uit arbeid". De Commissie Gelijke Behandeling heeft betoogd dat dit tot ongerechtvaardigd onderscheid kan leiden, maar ook dat daar op strikte voorwaarden uitzonderingen op kunnen worden gemaakt. De afweging of een maatregel tot ongerechtvaardigd onderscheid leidt, moet echter op lokaal niveau worden gemaakt, zo is geconcludeerd. Ook de regering onderkent dat het gaat om een verstrekkende maatregel met forse implicaties die alleen in uitzonderingssituaties kan worden genomen. Het is van belang dat de regering dat expliciet vaststelt, maar toch stelt het ons niet volledig gerust. Wat namelijk in Rotterdam begon, wordt nu een wet met een werkings sfeer in het gehele land, maar zonder beoordelingskader in wet- of nadere regelgeving met criteria waaraan de aanvraag minimaal moet voldoen, wil de minister tot aanwijzing over gaan. Dat baart mijn fractie zorgen. Zij hecht eraan om nogmaals expliciet naar voren te brengen, dat zij de problemen rond leefbaarheid en veiligheid, tot uitdrukking komend in overlast, criminaliteit en onaangepast gedrag, die zich in het hele land voordoen, maar in enkele grootstedelijke gebieden meer dan in andere gebieden, onderkent. Er kan niet genoeg gedaan worden om die problemen met open vizier, krachtige hand en integrale aanpak op het terrein van werken, wonen, welzijn en veiligheid ter hand te nemen. Gemeentebesturen zullen daarvoor op grond van het rijksbeleid plannen moeten maken die op uitvoering gericht zijn in plaats van de zoveelste beleidsnota te schrijven die vervolgens in een vergadercircuit en verkokerde aanpak verzand raakt. In Rotterdam wordt zichtbaar dat een integrale aanpak, gericht op resultaten op korte termijn en op duurzame perspectieven op middellange termijn, tot stand kan komen. Zowel het bestuur van de centrale stad als van de deelgemeenteraden, maar ook de bestuurders van woningcorporaties en onderwijs- en welzijnsinstellingen laten zien dat gezamenlijk optrekken mogelijk is. Rotterdam laat ook zien dat het bedenken van concrete maatregelen tot het keihard samenwerken aan een perspectief voor de stad en voor de mensen die in die stad wonen leidt, niet in de laatste plaats de mensen zonder werk en met weinig inkomen, los van wat er ook het resultaat van zal zijn. Daarvoor zijn alleen maatregelen op het terrein van wonen, welzijn en onderwijs onvoldoende. Uiteindelijk is werk

nodig en zal de arbeidsmarkt moeten worden opengebroken. De toegang tot de arbeidsmarkt van grote groepen jongeren vooral jongeren van allochtone afkomst blijkt keer op keer, uit alle onderzoeken en statistieken, onrustbarend slecht te zijn. Als daarin geen verbetering komt en daar niet door regering in samenspraak met werkgevers, werknemers en gemeenten op ingezet wordt en acties voor ondernomen worden, dan zijn alle andere middelen als lapwerk te bestempelen. Een combinatie van het bevorderen van toegang tot de arbeidsmarkt en het stimuleren van het ondernemerschap bij vooral allochtone groeperingen en daarvoor kanszones aanwijzen, zou een hoopvol perspectief kunnen bieden. Een integrale aanpak is naar ons oordeel dan ook een onlosmakelijk onderdeel van het beoordelingskader voor een aanwijzing.

Wat in Rotterdam aan plannen ontwikkeld wordt, is echter ook een geloof in maakbaarheid van de samenleving. Daar is niets op tegen, wanneer alle betrokkenen zich voldoende bewust zijn dat de werkelijkheid soms echt anders uitvalt dan aangenomen was en dat het dan wel moet leiden tot aanpassing van de plannen. De PvdA spreekt daarbij uit ervaring. Monitoring van de verschillende effecten in de gehele regio, ondersteund door onderzoek en bijstelling van de plannen wanneer de effecten anders uitvallen dan beoogd, zou tot de randvoorwaarden vooraf dienen te behoren.

Dat wij zo nadrukkelijk de zorg voor wat zich afspeelt in delen van de stad Rotterdam naar voren brengen, heeft alles te maken met het feit dat in de discussie over deze wet regelmatig iedere kritische kanttekening beschouwd wordt als het onvoldoende oog willen hebben voor de problemen die zich in sommige delen van de steden voordoen. Snel worden termen gebruikt als oude politiek en niet genezen zijn van het spreken over taboes. Daarmee wordt dan bedoeld het sluiten van de ogen voor dit type problemen en daar te soft mee willen omgaan.

Ook de behandeling in de Tweede Kamer vertoonde daar hier en daar trekken van. Het debat op zo'n manier voeren werkt, naar het oordeel van mijn fractie, onnodige polarisatie in de hand en draagt juist niet bij aan het samen met alle kracht werken aan de oplossing van problemen die tot confrontaties leiden tussen mensen met verschillende achtergronden en met verschillende kansen in de samenleving. Confrontaties die niet zozeer te herleiden zijn tot het concentreren van kansarmen in bepaalde woonwijken, maar vooral met gevoelde achterstand en uitsluiting.

Wij concluderen dat de regering er niet voor gekozen heeft om samen met Rotterdam te werken aan de uitwerking van de Rotterdamse plannen en daar een wettelijk kader aan te geven door middel van een experimenteerwet die uitsluitend van toepassing verklaard wordt voor Rotterdam. Wij betreuren dat! Naar ons oordeel was het zeer goed mogelijk geweest om aan de verlangens van Rotterdam te voldoen door middel van de vaststelling van een experimenteerwet, gekoppeld aan monitoring van de effecten en goed onderzoek. In de beantwoording van onze vragen over de uitbreiding van de werkingssfeer van de wet wordt gesuggereerd dat wij zouden wensen dat die experimenteerperiode acht jaar zou duren. Die termijn komt in onze bijdrage niet voor. Het

was goed denkbaar geweest dat na bijvoorbeeld drie jaar de resultaten van het experiment onderzocht zouden zijn, de effecten gemeten en dan geoordeeld zou worden over een al dan niet gewenste uitbreiding van de wet naar andere gebieden in het land. Nu wordt op voorhand gelooft en uitgegaan van de gunstige effecten van een dergelijke maatregel, terwijl er wel degelijk aanleiding is voor de veronderstelling dat zich dusdanige negatieve effecten kunnen gaan voordoen, dat bijstelling noodzakelijk is. Nu wordt er bij voorbaat van uitgegaan dat ook in andere delen van het land vergelijkbare, niet nader gedefinieerde grootstedelijke problemen zich kunnen voordoen die zodanig "bovenmaats" zijn dat de bestaande wetgeving onvoldoende mogelijkheden biedt tot adequaat optreden. Wij wagen die stelling te betwijfelen.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Ik kan met dit deel van het betoog van mevrouw Meindertsma wel instemmen, maar is zij dan ook bereid om uit te spreken -- en dat moet zij wel -- dat zij bij een experimenteerwet over de eerder genoemde bezwaren van deze wet heenstapt?

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Als je kiest voor een experimenteerwet -- als vergelijkbaar voorbeeld neem ik de Experimenteerwet stad en milieu -- bestaat de mogelijkheid dat na evaluatie van die experimenteerwet geconstateerd wordt dat de effecten zodanig zijn dat een bredere reikwijdte gewenst is.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Ja, dat vloeit voort uit het karakter van experimenteren. U hebt een aantal heel begrijpelijke punten van kritiek genoemd bij de beperking van het vestigingsbeleid. Ik herhaal mijn vraag of u bereid bent, die bezwaren in te slikken als het om een experimenteerwet zou gaan. Ik denk dat u niet anders kunt, maar het is ook politiek interessant om die bevestiging uit uw mond te horen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Als u het goed vindt, kom ik terug met een antwoord maar alleen niet op dit moment.

Op de vragen van de PvdA naar de beoordelingscriteria, die de regering hanteert bij het al dan niet aanwijzen van een gebied op verzoek van een gemeente, wordt een- en andermaal geantwoord dat er bewust niet gewerkt wordt met criteria, omdat de minister per individueel verzoek de toets van proportionaliteit en subsidiariteit wil toepassen. Het beoordelingskader wordt gevormd door bewoordingen die nu vastliggen in het onderhavige wetsvoorstel en de wetsgeschiedenis tot nu toe, aldus de beantwoording van de nadere vragen.

Wij begrijpen dit antwoord niet. Wij hebben veel vertrouwen in het beoordelingsvermogen van deze minister van VROM, maar wij weten niet bij voorbaat of dat voor de vele jaren waarin de wet, nadat deze aangenomen wordt, van kracht zal zijn, ook blijft gelden. Met andere woorden: er moet een democratische controle mogelijk zijn op de beoordeling van de minister om in te stemmen met het voorstel van een gemeenteraad om tot aanwijzing van een gebied te komen waar mensen met inkomen uit arbeid voorrang krijgen bij de aanvraag voor een huurwoning en mensen zonder inkomen uit arbeid

geweerd worden. Wij zijn van mening dat een dergelijk beoordelingskader noodzakelijk is en overwegen op dat punt dan ook een motie in te dienen. Gelet op alle uitspraken die gedaan zijn in het kader van de behandeling van dit wetsvoorstel, moet dat beoordelingskader met niet al te veel moeite op korte termijn tot stand gebracht kunnen worden. En dat is nodig ook, omdat Rotterdam zijn plannen klaar heeft liggen en daarover al uitgebreide besprekingen aan het voeren is met de ministeries.

Wil dit onderdeel van deze wet voldoen aan artikel 2 van het vierde protocol van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) dan moet aannemelijk gemaakt worden dat het openbare-ordecriterium een rol speelt en dat voldaan wordt aan de eisen van subsidiariteit en proportionaliteit. Bij het begrip subsidiariteit gaat het om de vraag of het doel niet met andere middelen bereikt kan worden. Volgens de regering moet de gemeenteraad aannemelijk maken dat het beoogde doel niet met andere middelen bereikt kan worden en is dat niet aan het Rijk ter beoordeling. Maar als de minister moet beoordelen of de gemeenteraad zijn beslissing wel of niet op de juiste gronden heeft genomen, en wanneer zij dat ook nog binnen dertien weken moet doen, zoals nu in de wet is opgenomen, dan kan het toch niet anders dan dat daarvoor een beoordelingskader beschikbaar moet zijn waarin tenminste een opsomming gegeven wordt van de maatregelen die met gebruikmaking van de bestaande wetgeving toegepast hadden kunnen worden, toegepast zijn en om een aanwijsbare reden niet tot het gewenste effect geleid hebben? Daarnaast zal ook het begrip proportionaliteit van inhoud voorzien moeten worden door de omvang van de gebieden in de regio beperkt te houden en door een relatie te leggen tussen het ontnemen van keuzevrijheid met het tegelijkertijd aanbieden van extra kansen in andere gebieden in de regio.

Daarvoor is ook een niet-vrijblijvende samenwerking tussen de samenwerkende gemeenten noodzakelijk; een niet-vrijblijvende samenwerking waarbinnen kwantitatieve en kwalitatieve prestatieafspraken vastgelegd zijn. Dat was één van de belangrijkste argumenten van onze fractie om voor de Wgr-plus te stemmen.

Een goed voorbeeld van dit type afspraken is te vinden in de overeenkomst, die in het stadsgewest Haaglanden met de gemeenten en de sociale verhuurders afgesproken en vastgelegd zijn. In die afspraken zijn de doelstellingen vastgelegd rond een ongedeelde regio waar minimaal 30% van het woningbouwprogramma wordt gerealiseerd in de sociale sector en waar door middel van een regionale huisvestingsverordening geregeld is hoe de woonruimte verdeeld gaat worden uitgedrukt in slaagkanspercentages. In het stadsgewest Haaglanden wordt gebruik gemaakt van het bestaande instrumentarium en daar worden resultaten mee bereikt. Naar het oordeel van mijn fractie is het van groot belang om goed te volgen en een antwoord te vinden op de vraag waarom in de ene situatie het bestaande instrumentarium toereikend is en in een andere situatie gesteld wordt dat het bestaande instrumentarium ontoereikend is. Het is van belang om dit bij de afweging of tot aanwijzing overgegaan kan worden

te betrekken en van belang om mee te nemen bij de evaluatiecriteria, zo komt ons voor.

Maar voordat er geëvalueerd gaat worden, gaat er toegepast worden. Daarvoor moet naar ons oordeel, zoals eerder betoogd, aan een aantal nadere vereisten voldaan worden. Het gaat om zowel het ontwikkelen van randvoorwaarden als om het beschikken over een beoordelingskader. In de randvoorwaarden horen procesvereisten en minimumvereisten voor de indiening te staan, zoals de toetsing aan internationale verdragen en nationale wetgeving en in het beoordelingskader wordt aangegeven waaraan de minister de aanvraag verder toetst. Wij zouden in het beoordelingskader opgenomen wensen te zien:

1. Een integrale aanpak van maatregelen op het terrein van werk, scholing, welzijn en wonen. Het tegengaan van een concentratie van kansarmen en bestrijding van sociaaleconomische achterstand kan alleen maar werken wanneer er sprake is van een integrale aanpak. Het ontbreken van die integrale aanpak zou reden tot weigering van de aanwijzing moeten zijn.

2. Het ter beschikking hebben en bouwen van voldoende betaalbare huurwoningen in de regio, waarover niet vrijblijvende kwantitatieve prestatieafspraken gemaakt moeten zijn met regiogemeenten en corporaties. Dat komt overigens overeen met de aangenomen motie-Bos in de Tweede Kamer naar aanleiding van de commissie-Blok, in september 2004, en met de motie-Depla/Bochove bij de vaststelling van de begroting van VROM, op 16 november 2005, waarin om een aanwijzing van de minister gevraagd wordt wanneer randgemeenten zich niet aan de afspraken houden. Deze moties moeten een zodanige kwantitatieve vertaling krijgen in de regioafspraken dat vraag en aanbod op elkaar afgestemd worden. Wanneer in een uitbreidingsgebied 10.000 nieuwe woningen gebouwd gaan worden, en slechts 10% socialehuurwoningen in het programma opgenomen is, zou dat een reden tot een afwijzing van de aanvraag voor aanwijzing in die regio moeten zijn.

3. Zolang er in de regio niet voldoende betaalbare huurwoningen beschikbaar zijn of op korte termijn komen, zal naar compensatie gezocht moeten worden voor het sterk verminderde aanbod voor de groep woningzoekenden die volgens de bestaande wetgeving bij voorrang gehuisvest moeten worden. Dat kan bijvoorbeeld door in gebieden waar weinig mensen wonen met een uitkering, een voorrangspositie te bewerkstelligen. De terechte beleidswens van deze regering, maar ook van vorige regeringen van verschillende politieke samenstelling, naar wijken met een sociaal-economisch gemengde bevolking kent immers een mal en een contramal. Het gaat om wederkerigheid in dubbel opzicht. Ook in de buurten die nu niet toegankelijk zijn voor mensen met de laagste inkomens, zouden toegankelijk gemaakt moeten worden. Als de bestaande wetgeving onvoldoende mogelijkheden biedt om die voorkeursbehandeling mogelijk te maken, hetgeen wij overigens betwijfelen, dan moet het mogelijk zijn om een wetswijziging te maken die onder deze parapluwet valt en die dat wel mogelijk maakt. Te denken valt aan een ontheffing van de Huursubsidiewet door duurdere huurwoningen toegankelijk te maken voor deze groepen. Afwijzing wordt dan gekoppeld aan het geven

van voorrang op een andere plek. Dan blijft de weegschaal in balans. Dan wordt gestreefd naar een slaagkansbenadering voor de gehele groep; een benadering waarmee bij de woonruimteverdeling in geheel Nederland hoe langer hoe meer gewerkt wordt. Pas op deze manier wordt daadwerkelijk inhoud gegeven aan het bij amendement in de Tweede Kamer toegevoegde artikel 6, lid 2, en artikel 7.1.b.

4. De omvang van de gebieden waarvoor een selectieve toewijzing toegestaan wordt, moet in een nader omschreven redelijke verhouding staan tot de gebieden die onder een aanwijzing gaan vallen. Nu gaat het in Rotterdam om ongeveer 8000 huurwoningen op een bestand van 250.000 huurwoningen. Naar verluidt zal het in de nieuwe aanvraag gaan om 40.000 huurwoningen. Wanneer is sprake van disproportionaliteit?

Ten slotte wil ik een laatste vraag stellen in relatie tot de internationale verdragen. Aan de orde is de vraag naar de mogelijke strijdigheid met twee internationale verdragen, het EVRM en het verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (BUPO). Als Nederlands burger wil ik ergens gaan wonen en dit wordt mij verboden op grond van mijn sociale status en mijn financiële situatie. Een onderscheidingsgrond waarvan het zeer de vraag is of die in het twaalfde protocol van het EVRM toelaatbaar wordt geoordeeld. De regering beroept zich bij de beantwoording op twee gronden waarin de verdragen voorzien, die wel een inbreuk op de grondrechten zou rechtvaardigen. In artikel 2 van het vierde protocol wordt het algemeen belang als uitzondering genoemd en in artikel 12 van het BUPO-verdrag wordt het begrip "public order" als zodanig genoemd.

In het algemeen geldt toch dat uitzonderingen op grondrechten zeer beperkt moeten worden uitgelegd, want anders heeft het grondrecht geen betekenis meer. Dat zou betekenen dat de uitzonderingen "algemeen belang" en "public order" toepassingen moeten zijn van wezenlijke grondslagen van de democratische orde. Zoiets zegt de regering ook in haar antwoord op het advies van de Raad van State. Het gaat er daarbij om dat aangegeven wordt dat in de gebieden waarvoor de uitzondering geldt, de leefbaarheid ernstig onder druk staat, wat de beperking van twee grondrechten met zich mee zou kunnen brengen. Het is echter de vraag of dat redelijkerwijs kan worden verdedigd op grond van de opvatting dat die grondrechten moeten wijken voor beleidsmaatregelen, hoe goed bedoeld ook, die gericht zijn op verbetering van de leefbaarheid van een wijk. Mijn fractie acht het niet onwaarschijnlijk dat de bestuursrechter, geconfronteerd met het beroep van een individu tegen een verbod om zich in wijk X te vestigen, dat verbod in strijd acht met het grondrecht van het individu om zelf zijn woonplaats te kiezen en met het grondrecht om niet op grond van zijn financiële en sociale status gediscrimineerd te worden.

Het moge duidelijk zijn dat wij met meer dan gewone belangstelling de beantwoording door de bewindslieden afwachten.

Voorzitter: Timmerman-Buck

*N

De heer **Dölle** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Het is een opmerkelijk wetsvoorstel waarover wij vandaag beraadslagen. Het zou nog enkele jaren geleden een heidens karwei zijn geweest om een vergelijkbaar ontwerp door de Staten-Generaal te loodsen. Dat geldt in ieder geval voor de aanscherping van het vestigingsbeleid, respectievelijk de beperking van de toegang tot de woningmarkt.

Het voorstel, in de wandeling te vaak de Rotterdamwet genoemd, komt voort uit het sterk verheugde bewustzijn dat er een stedelijke problematiek woekert die tot snel en adequaat ingrijpen noodzaakt. Hierbij speelde inderdaad de stad Rotterdam een belangrijke rol. De aanpak wordt graag onorthodox genoemd. Hoewel dit woord in de huidige tijdgeest kennelijk dikwijls een positieve klank bezit, is de aanduiding wat ons betreft niet helemaal correct. In ieder geval leert het wat verder weg liggende verleden dat er meer demografisch geïnspireerd beleid en aldus geïnspireerde regelgeving geweest zijn. Je kunt daarbij denken aan de planologie en huisvestigingspolitiek ten aanzien van de toen nieuwe Noordoostpolder of ten aanzien van, eerder al, de Wieringermeer. Dit was overigens vóór de internationale verdragen. Men kan ook, een recenter voorbeeld, denken aan het streven naar de zogeheten "menging" van stadswijken, zoals dat in veel collegeprogramma's in gemeenten voorkomt. Het streven naar het vasthouden van de autochtone dorp- of eilandbewoners valt ook onder die noemer.

In het voorliggende voorstel gaat het om het opwerpen van een barrière tegen de instroom van categorieën mensen van wie de wetgever verwacht dat hun instroom onder omstandigheden een adequate aanpak van de bovenmaatse grootstedelijke problematiek door gemeenteraad en andere bestuursorganen belemmert. Ook gaat het om het voorsorteren van andere groepen burgers bij het verkrijgen van woonruimte; dat betreft onder andere artikel 8.

De CDA-fractie liet al bij de schriftelijke voorbereiding blijken dat zij in beginsel de ambitie ondersteunt van nationale en hier vooral decentrale overheden om bij de aanpak van dat knellende vraagstuk een rol te spelen. Dat geldt ook voor de grondmotieven van dit voorstel: scheppen van kansenzones, aanscherping van het vestigingsbeleid en krassere aanpak van overlast vanuit gebouwen. Het geldt eveneens voor het meest omstreden middenpaneel van dit drieluik: het huisvestigingsbeleid, waarop wij overigens straks terugkomen, omdat daaraan enkele riskante en merkwaardige aspecten zitten.

Het is goed dat de wetgever erkent dat grootstedelijke problematiek niet samenvalt met sociaal-economische problematiek zonder meer. Er is ook een sociaal-culturele dimensie, die vooral tot uitdrukking komt in de context van de integratiepolitiek, maar niet alleen daar. Het is daarom gerechtvaardigd dat overheden bij de bestrijding van de grootstedelijke problematiek, die op zoveel wijkbewoners drukt, op hun levens en die van hun kinderen en zo een negatieve impact bezit, demografische aspecten niet geheel negeren. De sociale wetenschappen lijken eenduidig in hun vaststelling dat grote concentraties van werkloze burgers die slecht zijn geïntegreerd, al dan niet door taalproblemen of door persoonlijke problemen en

afhankelijkheden, vaak buiten hun schuld overigens, aan de marge van die wijken terecht komen en daardoor ook die aanpak kunnen belemmeren; in laatste instantie dreigt daarbij gettovorming. Belangrijker is echter dat zij pogingen tot rehabilitatie en opwaardering van de buurt en tot de verhoging van de leefbaarheid kunnen belemmeren, indien de toestroom van -- in dit opzicht -- lotgenoten almaar groeit. Wij gebruiken bewust niet de overbekende metafoer van de waterkraan, maar wij kunnen wel degelijk inzien dat een tijdelijke stabilisatie van die instroom onder omstandigheden wenselijk kan zijn.

Onze fractie is zich er, zoals mag blijken uit onze inbreng bij de schriftelijke voorbereiding, ten volle bewust dat er forse risico's zijn verbonden aan het verbinden van dwang -- dat doet dit wetsvoorstel -- aan het sturen van de wijkdemografie. Er zijn immers internationaal geborgde grondrechten zoals in dit verband vooral het recht van vrije vestiging waarop ook de Raad van State en de Commissie gelijke behandeling indringend wijzen, bijvoorbeeld waar het betreft artikel 12 van het BUPO-verdrag. Ook het verbod op indirecte en directe discriminatie is van belang. Natuurlijk gaat het hier niet om een absoluut grondrecht zoals het martelverbod; het zijn geclausuleerde grondrechten. Zo kan het recht op vrije vestiging bijvoorbeeld worden ingeperkt door de verdragspartner, in dit geval Nederland, indien die inperking subsidiair en proportioneel is en gericht op de bescherming van bepaalde belangen zoals aangegeven in die verdragsclausulering. Ook wordt indirecte discriminatie aanvaardbaar geacht, indien een objectieve rechtvaardiging daarvoor kan worden aangevoerd.

Het is in deze context dat onze fractie een aantal vragen heeft. Zo zijn wij verbaasd en zelfs wat geschrokken van de reactie van de regering op onze vragen over de positie van gehandicapten en chronisch zieken. Deze mensen zijn dikwijls afhankelijk van een uitkering, vaak heel lang dan wel altijd. Nu maakt het wetsvoorstel bijvoorbeeld een uitzondering, met betrekking tot artikel 8, voor onder anderen uitkeringsafhankelijken als studenten, vutters en AOW'ers. Terecht wordt vastgesteld dat de gemeente hun recht op vrije vestiging -- van de studenten, de vutters en de AOW'ers -- niet mag inperken. Maar waarom mag dit dan wel voor gehandicapten en chronisch zieken voorzover van een uitkering afhankelijk? Die staan in het geval de gemeenteraad overgaat tot selectieve migratie, voor een gesloten deur die slechts bij kennelijke onbillijkheid, door de gemeente vast te stellen, wat openzwaait voor individuele gehandicapten of zieken. Dat bevreemdt ons. Is er dan geen relatie tussen enerzijds de overmaatse grootstedelijke problematiek en anderzijds studenten, maar wel tussen enerzijds de overmaatse grootstedelijke problematiek en anderzijds gehandicapten, althans gehandicapten die van een uitkering leven? Of gaat het hier om "collateral damage"? Wij begrijpen dat de gemeente geen relatie hoeft te leggen tussen ieder individu afzonderlijk en het gemeentelijke vermogen de overmaatse problematiek tegen te gaan. Er zijn ook burgers die vallen in de uitgesloten categorie, maar die juist zouden hebben kunnen bijdragen aan het tegengaan van die problematiek. Hier gaat het echter om een gehele categorie die in dit opzicht de deur wordt gewezen en daarmee begeeft dit

wetsvoorstel zich op glad ijs. Wellicht kan de regering nog eens uitleggen wat haar op dit punt heeft bewogen.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): De heer Dölle zegt dat het hier de hele categorie betreft en dat het wetsvoorstel zich daarmee op glad ijs begeeft. Dat geldt toch ook voor de andere uitsluiting die plaatsvindt, namelijk van mensen die een uitkering hebben en die ook worden uitgesloten van het recht op een woonvergunning in de gebieden die de gemeenten moeten aanwijzen? Dat is toch hetzelfde gladde ijs?

De heer **Dölle** (CDA): Ik heb dat zo-even ook geprobeerd te zeggen, waarbij ik verwees naar de sociale wetenschappen. Er wordt een verband gelegd tussen enerzijds getalsmatige overconcentratie van bepaalde groepen met bepaalde kenmerken en anderzijds grootstedelijke problematiek of het vermogen deze aan te vatten. Wij vinden het met de regering verdedigbaar om te zeggen dat er wat dat betreft een relatie is, daar waar het gaat om een overconcentratie van groepen van mensen zonder werk, met taalproblemen en in allerlei afhankelijkheden verkerend. Maar is die relatie er bijvoorbeeld ook met de gehele categorie gehandicapten, die doorgaans ook niet meer uit de uitkerings situatie komt? Dat is de vraag hier.

Mevrouw de voorzitter. Een tweede vraag is die naar het gebruik van het begrip "openbare orde", zoals dat voorkomt in artikel 12 van het BUPO-verdrag en artikel 2 van het vierde protocol van het EVRM. Het is bekend -- het is een goede zaak -- dat bij de clausulering van deze grondrechten indertijd grote ruimte is gelaten aan de nationale staten en dus ook aan Nederland, ook wat betreft de invulling van het begrip openbare orde. Dat neemt echter niet weg dat nationale staten, ook of juist in hun wetgeving, gehouden zijn aan te tonen dat hun inperkingen van een grondrecht -- hier het recht van vrije vestiging -- een toegestaan doelcriterium betreffen. Het is duidelijk dat de regering hier doelt op de openbare orde, een in die verdragen opgenomen doelcriterium. Maar is het nu zo dat ieder "dringend maatschappelijk belang" wat de regering betreft past in dit begrip "openbare orde"? Immers, wat is een maatschappelijk belang anders dan de uitspraak van een regelgever dat iets een maatschappelijk belang is? Anders gezegd, in hoeverre is dit cruciale begrip openbare orde -- het is een zeer ruim begrip, dat steeds voorkomt in de clausuleringen van internationale grondrechten en ook in onze eigen Grondwet -- voor de Nederlandse regering de facto een "leeg begrip" en volstaat de toets of een maatregel subsidiair of proportioneel is?

Een derde vraag betreft het volgende. De regering antwoordt bij de schriftelijke voorbereiding dat de toets die nodig is voor de aanwijzing van een gebied als bedoeld in artikel 5 van het wetsvoorstel, een gebied waar de selectieve migratie kan plaatsvinden, is beperkt tot wat in artikel 6 van het wetsvoorstel staat. Is zo'n aanwijzing een besluit dat op de agenda van de ministerraad komt? Wij vragen dit ook, omdat de CDA-fractie meent dat, nu een inperking van grondrechten volgt op de aanwijzing, het gaat om een gewichtige kwestie. Is de minister die de grondrechten "in de portefeuille" heeft, op enige wijze betrokken bij de beoordelingen?

Hebben wij het overigens goed begrepen dat het besluit betreffende een aanwijzing van de minister een besluit is in de zin van de Algemene wet bestuursrecht? Kunnen derhalve belanghebbenden hiertegen opkomen via een bezwaarschrift en eventueel via de bestuursrechter en de afdeling bestuursrechtspraak? Wij lezen dat daar waar het om het besluit van de minister van VROM gaat, slechts de gemeenteraad belanghebbende is. Is dit juist en hebben bijvoorbeeld deelgemeenteraden, woningbouwcorporaties of verenigingen die zich statutair met grondrechten bezighouden, geen titel voor bezwaar?

Het verbaast ons dat de regering niet heeft gereageerd op onze vraag om explicitering van de situatie die de aanwijzing rechtvaardigt van de minister van VROM. Wij hebben erop gewezen dat daarvoor op verschillende plaatsen verschillende kwalificaties worden gebruikt. Ik kan de vraag echter even laten rusten, omdat deze eigenlijk al door mevrouw Meindersma is gesteld.

De CDA-fractie is zich ervan bewust dat, zeker tijdens het verloop van het wetgevingstraject, ook de regering zich steeds bewuster toonde van het delicate karakter van de voorgenomen inperking van de grondrechten. De regering heeft steeds weer de tijdelijkheid daarvan benadrukt, alsmede de wenselijkheid en mogelijkheid van opvang in de regio van de uitgesloten woonruimtezoekers. Het toetsingskader van artikel 6 van het wetsvoorstel wordt steeds genoemd, en ook wordt benadrukt de voorlichting die aan de gemeenten zal worden gegeven.

Ter zijde merk ik bij dit laatste punt het volgende op. Het is wezenlijk dat alle gemeentebestuurders de grondrechtelijke impact beseffen. Normaliter is grondrechtenbescherming onttrokken aan de decentrale overheden, die wij overigens een grote autonomie wensen, maar niet direct op dit terrein. Grondrechtenbescherming is normaliter een taak van de nationale overheid. Nu wordt een deel daarvan de facto toevertrouwd aan de gemeenteraden die gebruik maken van de betreffende mogelijkheid. Daarom stel ik ook hier de vraag hoe de regering zich voorstelt de door haar aangekondigde voorlichting te organiseren.

Terugkomend op het hoofdpunt merk ik op dat de CDA-fractie graag wil uitgaan van de alertheid van de regering met betrekking tot het delicate karakter van wat wordt voorgesteld met betrekking tot het vestigingsbeleid. Daarbij zou een afdoende beantwoording van de punten zoals die zojuist door onze fractie naar voren zijn gebracht, het oordeel wel wat vergemakkelijken.

Tot slot ga ik in op twee andere punten, aan te duiden als de beide andere panelen van het drieluik. Het betreft de kanszones die onder voorwaarden kunnen worden ingesteld, alsmede de ozb-reductie en de vrijstelling daarbinnen. Onze vragen zijn bij de schriftelijke voorbereiding afdoende beantwoord, op één vraag na. Wij begrijpen het antwoord op onze vraag waarom er geen interzonale differentiatie is overwogen, niet volledig. Wel begrijpen wij dat er bestuurslasten zijn, maar wij begrijpen niet de rest van het antwoord. Kunt u nog eens uitleggen waarom u differentiatie introduceert op wijkniveau, maar dan stopt? Gelet op de ratio van het voorstel, te weten bestrijding van de grootstedelijke problematiek, is het niet te begrijpen dat

bordelen, callcenters, coffeeshops, loterijkantoren enzovoort vrijdom van OZB moeten krijgen in die bedreigde wijken. Wij willen toch juist de leefbaarheid verhogen? Het is voorstelbaar dat daarbij bijvoorbeeld de net genoemde affaires en advertenties minder gewenst zijn, maar wel een bakker, een slager, ambachtsbedrijven, herstelateliers enzovoort. Nu zijn in dit voorstel gewenste en ongewenste MKB-activiteiten in die zin aan elkaar gekoppeld. Dit blijft merkwaardig en toch ook wel te betreuren. Wil de regering niet onderzoeken of een aanpassing te zijner tijd, voordat de verlengingstermijn gaat lopen, dienstig is?

Het laatste punt is de interventie in het woonrecht en het huurrecht door het college in het geval de leefbaarheid schade wordt toegebracht; dat geldt voor heel Nederland. Begrijpen wij uit het antwoord goed dat ingrijpen in de woonruimte zoals hier bedoeld slechts dan mogelijk is, wanneer sprake is van een herhaalde overtreding van de bouwregelgeving door de bewoner en eventueel de eigenaar?

*N

Mevrouw **Bierman-Beukema toe Water** (VVD): Voorzitter. Mevrouw Meindersma heeft ons gemist bij haar ontmoeting met vertegenwoordigers van de FNV. Hun komst was ons niet bekend, dus wellicht hebben zij die selectief aangekondigd.

"Decentraal wat kan, centraal wat moet" is het centrale bestuurlijke uitgangspunt van dit kabinet zoals verwoord in de Nota Ruimte. Over de PKB spreken wij verder in de Kamer op 17 januari. De VVD-fractie wil het voorliggende wetsvoorstel allereerst toetsen aan deze inzet van het kabinet, als het gaat om de onderlinge bestuurlijke verhoudingen. Is er sprake van een consistente aanpak, wanneer enerzijds belangrijke beslissingen over ruimtelijke inrichting en kwaliteit aan andere overheden kunnen worden overgelaten en anderzijds gemeenten niet zelfstandig kunnen beslissen over het wel of niet verlenen van huisvestingsvergunningen aan woningzoekenden in hun eigen gemeente?

Rotterdam heeft eind 2003 bij de regering aan de bel getrokken, omdat de bovenmaatsheid van de grootstedelijke problematiek in bepaalde stadswijken om specifiek maatwerk vroeg. Mijn fractie beschouwt het appel van Rotterdam als de noodkreet van een gemeente die in feite constateert dat er sprake is van bijzonder hardnekkige problemen en deze problemen ook daadkrachtig wil aanpakken, maar ervaart op onderdelen onvoldoende vrijheid van handelen te hebben om dat effectief te doen en het vereiste maatwerk te leveren.

Het siert het kabinet dat het alert heeft gereageerd op deze noodkreet met een driedelig wetsvoorstel: een OZB maatregel, een huisvestingsmaatregel en een maatregel gericht op overlastgevend panden. De gekozen oplossing bij de huisvestingsmaatregel, waarbij de minister van VROM de aanwijzingsbevoegdheid heeft van gebieden waar de regel van kracht mag zijn, doet wat centralistisch en daarmee enigszins gekunsteld aan. De regering stelt terecht dat gemeentebesturen net als de rijksoverheid de verantwoordelijkheid hebben om bij de uitoefening van hun bevoegdheden rekening te houden met

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

internationaal-rechtelijke verplichtingen en hogere wet- en regelgeving in het algemeen en de Grondwet in het bijzonder. De maatregel vereist nauwkeurige en kritische afweging, maar niet noodzakelijkerwijs door de minister van VROM.

Ook stelt de regering in de memorie van antwoord dat er bewust voor is gekozen dat het aan de gemeenteraad is om te beoordelen of men een aanvraag voor een bepaald gebied wil doen. Ik citeer: "Het is bij uitstek de lokale situatie die daarbij een rol speelt". Dat betekent dat de gemeenteraad voldoende aannemelijk moet maken dat de beoogde aanwijzing geschikt is voor het doel, zijnde de bestrijding van de grootstedelijke problematiek en dat die aanwijzing voldoet aan de eisen van subsidiariteit en proportionaliteit. De in het wetsvoorstel voorziene dubbele toetsing aan dezelfde criteria doet omslachtig aan.

Moeten wij vrezen dat gemeenten op grote schaal de mogelijkheden van deze wet zullen benutten, voor zover het beperking van instroom van kansarmen van buiten de regio op de lokale woningmarkt betreft? Dat laatste lijkt zeer onaannemelijk, aangezien gemeenten moeten aantonen dat de kansen van woningzoekenden die in een aangewezen gebied geen huisvestingsvergunning krijgen niet noemenswaardig afnemen, doordat zij voldoende mogelijkheden houden om elders in de gemeente of regio huisvesting te vinden. Die voorwaarde alleen al brengt mee dat het instrument niet lichtvaardig en slechts op beperkte schaal zal worden toegepast. Ook voor het aanwijzen van kansenzones met het doel vrijstelling dan wel vermindering van OZB-tarieven te realiseren geldt dat de door deze actie gemiste inkomsten elders in de gemeentebegroting moeten worden gecompenseerd. Ook hierbij is het dan ook op voorhand niet aannemelijk dat dit op grote schaal zal gebeuren.

Evaluatie van het wetsvoorstel is over vijf jaar voorzien. De regering denkt hierbij in de eerste plaats aan het evalueren van de effectiviteit van het instrumentarium dat het voorstel biedt. Daarbij moet vooral worden gedacht aan het beantwoorden van de volgende vragen. In welke mate heeft het wetsvoorstel bijgedragen aan de door de wetgever beoogde doelstellingen? In welke mate hebben gemeentebesturen gebruikgemaakt van het instrumentarium? Welke overwegingen hebben daarbij een rol gespeeld? In hoeverre zijn er bezwaar- en beroepsprocedures aangespannen tegen toepassingsbesluiten en met welk resultaat, aldus de regering. De meest wezenlijke vraag naar de bijdrage aan de door de wetgever beoogde doelstellingen lijkt moeilijk te beantwoorden nu die doelstellingen niet meetbaar geformuleerd zijn.

Naar aanleiding van het rapport van de Rekenkamer over de kloof tussen beleid en uitvoering heeft de Kamer indringend gediscussieerd met de regering over de noodzaak beleid SMART'er te maken: meer specifiek, meetbaar, afgesproken, realistisch en tijdgebonden. Wellicht valt over vijf jaar vast te stellen dat in de aangewezen gebieden verbeteringen zijn te constateren, een keer ten goede misschien. Wij hopen dat van ganser harte, maar veronderstellen dat moeilijk aan te tonen zal zijn dat het instrumentarium van deze wet daarbij een rol van betekenis heeft gespeeld. Niet SMART dus!

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik ben het helemaal eens met uw punten over de evaluatie, maar daarvoor zei u iets interessants: het is niet te verwachten dat, gezien de eisen die worden gesteld aan het weigeren van woonvergunningen en het bieden van soelaas elders, er op grote schaal gebruik wordt gemaakt van het instrument. Wat draagt in uw redenering deze wet bij aan het oplossen van de grootstedelijke problematiek, als er slechts op beperkte schaal gebruik van wordt gemaakt?

Mevrouw **Bierman-Beukema toe Water** (VVD): De Commissie gelijke behandeling spreekt in de onderscheiden reacties over "hotspots". Ik verwacht dat het in de uitvoeringspraktijk gloeiend hete hotspots moeten zijn, wil je gerechtvaardigd gebruik kunnen maken van dit instrument, afgezet tegen de te vinden huisvestingsmogelijkheden elders in de regio en nog afgezien van de juridische toetsing die sowieso moet plaatsvinden.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Maar als u nu vindt dat de grootstedelijke problematiek zo ernstig is dat mensen met een uitkering de toegang tot een wijk moet worden ontzegd, zou het dan niet veel beter zijn om in villawijken en Vinexlocaties concrete alternatieven te scheppen in de vorm van sociale woningbouw, zodat mensen met een laag inkomen een keer kunnen kiezen waar zij gaan wonen: in een oude stadswijk, in een Vinexwijk of in een villawijk? Is dat niet een veel positievere manier om die problemen op te lossen?

Mevrouw **Bierman-Beukema toe Water** (VVD): Dat is ook een manier. Er wordt op grote schaal aan gewerkt, ook in de Rotterdamse regio.

Wij zien het wetsvoorstel als een aanvulling op het grotestedenbeleid. Dat gaat nadrukkelijk uit van een samenhangende aanpak op sociaal, fysiek en economisch gebied, dus integraal. Daarover zijn programmatische afspraken gemaakt in GSB-kader. De rijksoverheid moet gemeentebesturen die gewetensvol en ambitieus de problemen in hun stad willen aanpakken niet voor de voeten lopen met te gedetailleerde regelgeving en onnodige bestuurslast. In dat kader is mijn fractie benieuwd naar de uitgangspunten voor een herziening van de Huisvestingswet. "Decentraal wat kan" zou ook daar het devies moeten zijn. Graag krijg ik een reactie van de regering.

*N

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Voorzitter. Dit wetsvoorstel roept bij de fractie van GroenLinks zeer gemengde gevoelens op. Enerzijds vinden wij het een goede zaak dat gemeenten meer beleidsvrijheid krijgen om op adequate wijze te reageren op problemen die zich in hun gebied voordoen met de politieke analyses en prioriteiten die in de gemeenteraad tot uitdrukking komen. Anderzijds hechten wij aan rijksbeleid dat zich volledig, uiteraard in positieve zin, verhoudt tot internationale verdragen, de Grondwet en andere wetten. Wij hechten natuurlijk aan beleid dat uitgaat van een juiste analyse en definitie van grotestadsproblemen. Daarbij kun je vraagtekens plaatsen met dit wetsvoorstel, want daarin is geen ruimte voor het uitgangspunt "blaming the victim".

Deze wet bestaat uit drie onderdelen. Met twee van de drie hebben wij geen problemen. De mogelijkheid om in bepaalde gebieden van een stad met meer dan 100.000 inwoners vermindering of kwijtschelding van OZB te geven aan goedkopere bedrijfspanden heeft onze zegen als maatregel om bedrijvigheid te stimuleren. Wij gaan ervan uit dat gemeenten deze mogelijkheid met verstand benutten, want niet iedere ondernemer, ook niet in een achterstandswijk of kanszone, is per definitie armlastig.

Ook het tweede onderdeel van de wet, dat gemeenten de mogelijkheid biedt om overlastgevend panden sneller te sluiten, is voor ons geen probleem, al menen wij dat het huidige wettelijke instrumentarium daarvoor al toereikend is.

Het grote, onoverkomelijke probleem zit hem voor de fractie van GroenLinks in het derde onderdeel, dat het mogelijk maakt om mensen met een uitkering te weren uit bepaalde buurten waar, aangenomen dat dit dezelfde buurten zijn waarvoor de OZB-kwijtschelding geldt, minstens 25% van de bevolking niet werkt en ten minste 45% van de huishoudens een laag inkomen heeft. Deze buurten, vroeger volksbuurt genoemd, daarna achterstandswijk en nu kanszone, zouden al zo veel kansarmen herbergen dat de maat vol is.

Het ware karakter van deze wet stond in het voorstel dat aan de Tweede Kamer werd aangeboden en waarin als derde criterium een percentage allochtonen werd genoemd. Wij vonden dat een schandalig, discriminerend, haast naar racisme riekend voorstel, waar maar liefst vijf ministers hun handtekening onder hebben gezet. Van een "slip of the pen" kan dan ook geen sprake zijn geweest. Dit criterium is via een nota van wijziging wel geschrapt, maar het naakte blamerende feit blijft dat dit kabinet zo'n wetsvoorstel heeft durven indienen.

Het is toch aannemelijk dat de kanszone uit het OZB-deel van de wet grosso modo dezelfde buurt is waarvoor de toegang tot de woningmarkt voor mensen met een uitkering onmogelijk wordt gemaakt? In artikel 8 wordt een aantal categorieën genoemd die in aanmerking komen voor een woonvergunning. Het viel mij op dat een categorie ontbrak, namelijk mensen die inkomen uit vermogen hebben. Dat kan een groot of een klein vermogen zijn. Betekent dit dat je geen woonvergunning krijgt, als je inkomen uit vermogen hebt en die buurt daarvoor in aanmerking komt?

De regering schaaft zich achter de analyse van de gemeente Rotterdam dat de blijvende instroom van kansarmen en het vertrek van kansrijken het absorptievermogen van bepaalde wijken overschrijdt. Wij nemen aan dat de regering niet onbekend is met de functie van de grote stad als emancipatiemachine: nieuwkomers vestigen zich in een stad aan de onderkant van de maatschappelijke ladder, vinden werk of een opleiding en emanciperen zich. Een uitdrukking van die emancipatie is dat zij de buurt waarin zij zich als nieuwkomer vestigden, weer verlaten om plaats te maken voor een andere nieuwkomers. Dat is de dynamiek die een stad nodig heeft, want nieuwkomers zijn niet alleen probleemgevallen, maar brengen ook creativiteit en energie.

In antwoord op mijn vraag zegt de regering dat zij de publicatie Stadswijk, stedenbouw en dagelijks leven van Arnold Reijndorp kent waarin hij vijftien jaar veldonderzoek in achterstandswijken van Rotterdam en Amsterdam samenbalt. Ik heb altijd groot respect voor de regering, want je kunt het zo gek niet bedenken, maar als je vraagt: is de regering bekend met deze publicatie of dat boek of die nota, blijkt altijd weer uit de antwoorden dat de regering het betreffende stuk heeft gelezen. Ik vind dit ontzettend knap. Ik hoop dat het in dit geval ook echt zo is. Overigens is lezen nog weer iets anders dan begrijpen. Arnold Reijndorp komt in zijn studie tot de conclusie dat de miserabele statistieken weinig zeggen over de werkelijkheid die voor mensen in die achterstandswijken veel dynamischer is. De achterstandswijk blijkt een springplank te zijn voor grote groepen mensen. Stedelijke vernieuwing, opgevat als een grootschalige ingreep in de gebouwde omgeving met een forse omzetting van betaalbare huurwoningen naar dure koopwoningen, betekent minder ruimte in de stad voor lage inkomens, betekent een breuk met het concept van de stad als springplank, betekent op termijn een aantasting van de vitaliteit van de stad. Op basis van zijn onderzoek concludeert Reijndorp: "Achterstandswijk is eigenlijk een omkering van de feitelijke situatie. In stadswijken zijn de woningen goedkoop, en mensen die om wat voor reden dan ook een laag inkomen hebben, vinden er onderdak. Veel van die mensen krijgen na verloop van tijd een hoger inkomen, en gaan dan op zoek naar een grotere woning. Dat geldt voor nieuwe stedelingen en immigranten, die beide in termen van achterstandscores onderaan beginnen. Vanuit hun oogpunt is de wijk niet de plaats waar zij achteruit gaan, maar de plaats waar zij vooruitkomen; niet een achterstandswijk, maar een vooruitgangswijk dus." De regering lijkt hier ook iets van op te pikken als zij die wijken in het wetsvoorstel als kanszone betiteld. Is de regering het met die analyse van Reijndorp eens?

Statistieken zeggen veel, maar lang niet alles. Het gaat er om de mensen achter die statistieken te zien en dan zul je zien dat mensen zich emanciperen, ook in Rotterdam. En hoe emanciperen mensen zich? Niet door het hen onmogelijk te maken om als starter-met-een-uitkering een goedkope woning in een zogenaamde kanszone te betrekken -- voor hen staat er immers een hek om die kanszone als dit wetsvoorstel wordt aanvaard --, maar door een samenhangend beleid van scholing, werk, leefbaarheid en volkshuisvesting. Dit gebeurt niet met deze wet.

Daarom is mijn stelling dat de regering zich met deze wet -- en in wezen ook de gemeente Rotterdam -- een brevet van onvermogen. geeft. Onvermogen om de verkokering die het grotestedenbeleid nog steeds in een wurggreep houdt, op te tillen uit de bureaucratie van de vakdepartementen en die te vertalen in concreet beleid. Onvermogen om een huisvestingsbeleid te realiseren dat sociale woningbouw op grote schaal realiseert in de betere buurten, randgemeenten en Vinexlokaties, zodat mensen met een bescheiden inkomen ook eindelijk eens kunnen kiezen waar ze willen wonen. Onvermogen om nieuwkomers, zeker als zij bij binnenkomst in de stad een achterstand hebben, onmiddellijk het juiste aanbod van scholingsmogelijkheden aan te bieden, taalcurssussen en actieve begeleiding naar werk. Drie brevetten van onvermogen of misschien ook wel van onwil. Wanneer kunnen wij een wet verwachten die bepaalt dat tenminste 25% van het aantal woningen in een villawijk uit sociale huurwoningen bestaat of 40% van de nieuwbouwwoningen in een Vinexwijk?

Hoe veelzeggend zijn in dit verband de staatjes op bladzijde 13 en 14 van de memorie van antwoord waar de buurten worden genoemd die op grond van de statistieken tot achterstandswijk, of kanszone zo u wil, kunnen worden gerekend. Opvallend is dat in Amsterdam 20% van de bevolking in zo'n buurt woont en in Rotterdam 50%, zij het dat in geen van de buurten het percentage laag inkomen boven de 60 uitkomt en het percentage niet-actieven niet boven de 40. Nu zijn dat natuurlijk hoge cijfers, veel te hoge cijfers, maar zij zeggen niet alles. Hoeveel huishoudens met een laag inkomen zijn student of mensen met enkel AOW? Hoe zagen de cijfers er vijf jaar geleden uit en waren dat dan dezelfde mensen? Hoeveel nieuwkomers zitten daar tussen en hoeveel zijn er inmiddels weer vertrokken? Hoe is het die mensen vergaan met werk en inkomen? Dát zijn relevante gegevens die iets zeggen over de mate waarin deze buurten verstopt zijn of juist als emancipatiemachine werken, maar deze gegevens ontbreken. Eén conclusie kun je wel trekken, namelijk dat het aantal mensen met een laag inkomen zo'n 50% hoger is dan het aantal niet-actieven. Dit betekent dus -- ik vind dit schrikbarend en daar zou de regering iets aan moeten doen -- dat een grote groep mensen weliswaar werk heeft, maar ook een uiterst laag inkomen.

Deze wet lost niets op. Daar is de regering zelf ook wel bang voor, want het onderdeel dat --geheel ten onrechte -- "toegang tot de woningmarkt" heet, geldt hooguit voor acht jaar. Of denkt de regering dat over acht jaar alle grote stadsproblemen zijn opgelost? Welke concrete doelen heeft de regering met deze wet voor ogen? Op basis waarvan moeten de effecten en doeltreffendheid van de wet worden gemeten? Deze vragen hangen samen met de evaluatie van de wet en de input die daaraan wordt gegeven.

Het discriminerende karakter van deze wet heeft bellen doen rinkelen. Bij de Raad van State, bij de Commissie Gelijke Behandeling, en ongetwijfeld binnenkort in Straatsburg: bij het Europese Hof voor de Mensenrechten en bij de Raad van Europa. De regering neemt op dit punt een twijfelachtige houding aan. Zij geeft toe dat met dit wetsvoorstel de grondrechten van sommigen wordt beperkt, maar dit is soms toegestaan als

daarmee een gerechtvaardigd doel wordt gediend, zoals het handhaven van de openbare orde. Ik zou graag zien dat wij in het antwoord wat meer uitleg krijgen van het standpunt dat met name de bedreiging van de openbare orde tot dit wetsvoorstel zou nopen. In de memorie van toelichting heeft de regering vier bladzijden nodig om dit uit te leggen, maar ze slaagt daar niet in. Dat kan ook niet, want het is een ongerijmde redenering om kansarmen te discrimineren met het argument dat andere kansarmen daar beter van worden. Kansarmen worden kansrijk door sociaal beleid, goed onderwijs, inkomensnivellering enz., maar niet door uitgespeeld te worden tegen andere kansarmen. De regering geeft toe dat de uitwerking van deze wet discriminerend kan werken, maar legt de verantwoordelijkheid daarvoor bij de desbetreffende gemeente, die immers beleidsvrijheid krijgt, maar het kader daarvoor wordt wel met deze wet geschapen. Ik ben natuurlijk ook benieuwd naar het antwoord op de vragen van de PvdA-fractie naar het beoordelingskader op basis waarvan de gemeenten worden gehonoreerd.

GroenLinks heeft in de schriftelijke voorbereiding veel vragen gesteld over de onderbouwing van dit voorstel. Over de werking van het Rotterdamse beleid, de sociale kaart van Rotterdam, de participatie van nieuwkomers, de werking als emancipatiemachine, de dynamiek van de statistieken. Daar zijn nauwelijks bevredigende antwoorden op gekomen. Dat geeft aan dat deze wet nauwelijks analytisch is onderbouwd, anders dan op goedkope, bestuurlijke onderbuikgevoelens. En Rotterdam moest natuurlijk bediend worden. De stad had eigenlijk een andere wet gewild, maar zegt tegen deze wet natuurlijk geen nee. En Rotterdam is ten slotte een stad die wordt bestuurd door een college van CDA, VVD en Leefbaar Rotterdam, een politieke samenstelling waar dit kabinet zich erg thuis bij voelt. Deze wet heeft in hoge mate een ideologisch karakter, maar dan wel de ideologie van het verkeerde soort.

*N

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Ik voer het woord namens de fracties van de ChristenUnie en de SGP.

Het is, zo blijkt uit de memorie van antwoord, de regering niet ontgaan dat de Eerste Kamer haar eigen rol bij de beoordeling van het onderhavige wetsvoorstel ten volle beleeft. Welnu, de materie vraagt er ook om dat wij bijzondere aandacht geven aan legislatieve en juridische aspecten. Het gaat in dit wetsvoorstel, zoals blijkt uit de titel, om bijzondere maatregelen en dit vergt dan ook onze bijzondere aandacht.

Als halve Rotterdammer kan ik het niet nalaten om het bestuur van die grootse stad een compliment te maken voor de assertieve wijze waarop zij nationale wetgever heeft betrokken bij de grootstedelijke problematiek aldaar. In de tijd van de naoorlogse wederopbouw ging het verhaal dat Rotterdam de gewoonte had om eerst zelf een project te bedenken, dat vervolgens zelf ter hand te nemen en pas daarna de rekening te presenteren bij de rijksoverheid. Met die voortvarendheid is de Rotterdamse haven uitgegroeid tot een wereldhaven. Nu gaat het niet om de haven, maar om de stad zelf en de

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

mensen die daar wonen. Daar doen zich al geruime tijd problemen voor die om eenzelfde voortvarendheid vragen. Nu wordt ons niet allereerst geld gevraagd, maar om nieuwe en vooral adequate regelgeving. Ik ben me ervan bewust dat de stad op ons wacht. Daarom is het goed dat wij thans wetgevende voortvarendheid opbrengen.

Ik zal daaraan zelf een bijdrage leveren door snel terzake te komen. Het wetsvoorstel is grondig voorbereid, zowel aan de overkant als in onze schriftelijke voorfase. Uit veel bijdragen heeft doorgeklonken dat het wetsvoorstel een aantal politiek en staatsrechtelijk gevoelige aspecten kent. Dit kan onvermijdelijk zijn, maar verplicht ons wel tot extra zorgvuldigheid. Dit brengt mij tot een eerste vraag over de wijze waarop rekening is gehouden met het onmiskenbare experimentele karakter van de maatregelen. Dit experimentele blijkt niet alleen uit de aard van de maatregelen, maar ook uit de tijdelijkheid van de extra bevoegdheden die aan gemeenten worden verleend. Welnu, zou het dan niet passend zijn geweest om ook de wet tijdelijk te doen zijn? Of anders gevraagd, om er een horizonbepaling in op te nemen? Ik had dit niet alleen chique gevonden, maar ook zeer passend bij dit type wetgeving. Ik betreur het dan ook dat dit niet is gebeurd. Had het niet veel meer voor de hand gelegen om de evaluatie van de maatregelen te koppelen aan een moment van heroverweging van de wetgever, die dan bij gebleken effectiviteit en aanvaardbaarheid tot herbevestiging kan overgaan? Wij weten immers dat tijdelijkheid van regelgeving al gauw een hol begrip wordt. Kortom, hadden wij het onszelf als wetgever niet iets lastiger moeten maken gelet op het gevoelige karakter van de materie?

Vervolgens wil ik vragen of de regering de moed heeft om onomwonden te erkennen dat met dit wetsvoorstel ook een basis wordt gelegd voor het al dertig jaar omstreden begrip van spreidingsbeleid van allochtonen. Tegen collega Platvoet zeg ik: dit is een analytische vraag en ik zal dit uitleggen. Nergens in de stukken wordt dit met zoveel woorden gezegd. In een nota van wijziging is zelfs het criterium "allochtonen", dat oorspronkelijk een indicator was ter bepaling van het problematische karakter van een wijk, geschrapt. Echter, in de kabinetsreactie op het advies van de RMO "Eenheid, verscheidenheid en binding" wordt onder de titel van spreidingsbeleid rechtstreeks verwezen naar dit wetsvoorstel. Ik verwijs naar Kamerstuk 30304, nr. 4, blz. 8. Het gaat dus wel degelijk ook om spreidingsbeleid. Zegt de minister mij dit na?

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Wat vindt de heer Van Middelkoop van die nota van wijziging waarin het criterium allochtonen wordt geschrapt?

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Ik vind dit verstandig. Als de heer Platvoet goed naar mij heeft geluisterd, zal het hem goed hebben gedaan dat ik een vraag heb gesteld die erop neerkomt of het kabinet eigenlijk van mening is dat dit geschrapte criterium de facto nog wel degelijk doorwerkt in dit wetsvoorstel.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik ben ook benieuwd naar het antwoord op die vraag, te meer daar de heer Dölle sprak over mensen met een taalachterstand. Daarmee

wordt toch gesuggereerd dat dit aspect nog steeds in de hoofden en harten van veel mensen zit.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Als u en ik dezelfde vraag stellen, neem ik aan dat wij het als een Kamerbrede vraag kunnen beschouwen en dat deze beantwoord wordt.

Tegen de OZB-maatregel hebben wij weinig bezwaar. Ziet een gemeente hier brood in, dan zie ik niet in waarom de wetgever hiertoe geen mogelijkheden zou mogen bieden. Iets anders is het, of het simpele feit dat een ondernemer voor vier of acht jaar wat minder belasting hoeft te betalen een doorslaggevende vestigingsfactor zal zijn. De evaluatie zal het ons later leren. Vreemd is wel dat na 8 jaar het instellen in dezelfde wijk van een nieuwe kanszone nooit meer mogelijk is, althans niet zolang deze wet bestaat. Wordt een dergelijke wijk dan als onverbeterlijk opgegeven? Graag ontvang ik een antwoord op deze vraag.

Het onderdeel dat de meeste weerstand oproept is natuurlijk Hoofdstuk 3, dat gaat over de toegang tot de woningmarkt. De redenering die aan dit hoofdstuk ten grondslag ligt, is even eenvoudig als onsympathiek. Artikel 8 van het wetsvoorstel biedt de mogelijkheid om tegen een woningzoekende te zeggen: u mag die wijk niet in, want u bent niet economisch zelfstandig, daarom wordt u beschouwd als een kansarme en daarom bent u onderdeel van de grootstedelijke problematiek. Artikel 9 biedt daarentegen aan de gemeenteraad de mogelijkheid om aan een niet-kansarme bij voorrang een huisvestingsvergunning te bieden voor bepaalde categorieën woningen. Wanneer wij de tekst van het wetsvoorstel serieus nemen kan tot beide maatregelen pas worden overgegaan wanneer de gemeenteraad vindt dat deze noodzakelijk en geschikt zijn voor het bestrijden van de grootstedelijke problematiek. Deze wettelijke rechtvaardigingsgrond is zo algemeen en zo weinig nader bepaald dat een bewijsvoering nauwelijks mogelijk zal zijn. Hoe kun je nu een verband leggen tussen het leven van een uitkering enerzijds en het aanpakken van die grootstedelijke problematiek anderzijds? Dat lukt alleen als bij voorbaat mensen die economisch niet zelfstandig zijn, als problematisch worden aangemerkt. Ik vind dat nogal wat.

In de memorie van antwoord lees ik ook nog dat bij de gebiedsaanwijzing ook aan het geschiktheidscriterium moet worden voldaan, in de trant van: kan het gerechtvaardigde doel worden bereikt met de maatregel? Met de begrippen van het wetsvoorstel "kansarm" versus "grootstedelijke problematiek" lukt dat niet sluitend. Laat de minister mij maar eens uitleggen dat dit wel zou kunnen. Ik voeg daar nog een scherpe vraag aan toe. Is het een gemeenteraad op basis van de het wetsvoorstel dat voorligt toegestaan om een concentratie van allochtonen in bepaalde wijken te kwalificeren als een aspect van de grootstedelijke problematiek? Ik refereer nu even aan het debat van zojuist met collega Platvoet. Is datgene wat de wetgever zichzelf niet toestaat wel toegestaan aan de gemeenteraad? Volgens mij is dat zo, maar ik wacht het feitelijke antwoord van de regering wel af. Of kan het juist niet, omdat niet etnische of culturele criteria bepalend zijn, maar slechts economische? Als dat

het geval is wil ik dat vandaag klip en klaar wordt uitgesproken dat de toezichhoudende minister van VROM bij een vermoeden van gebruik van de wet voor een spreidingsbeleid van alloctonen een aanvraag tot gebiedsaanwijzing zal weigeren, omdat de wet daarvoor niet is opgesteld is. Ook op die helderheid heeft de Rotterdamse politiek recht.

Ik voeg er nog een juridische vraag aan toe. Uit de stukken begrijp ik dat eigenlijk alleen de gemeenteraad kan worden aangemerkt als een belanghebbende in bestuursrechtelijke zin bij bezwaren tegen de aanwijzing van een gebied. Maar kan niet ook een deelgemeente, zoals in Rotterdam, worden aangemerkt als belanghebbende? Ik kan mij aardige conflicten voorstellen tussen deelgemeente en gemeenteraad. Ik kan mij ook voorstellen dat een deelgemeente geen belanghebbende zou zijn. Dat is een puur bestuursrechtelijke vraag, en ongetwijfeld krijg ik daarop een zeer wetenschappelijk verantwoord antwoord.

In feite ligt er een platte, materialistische, redenering ten grondslag aan deze maatregel. Het gaat hierbij om een vorm van "social engineering", aangedragen door een neoconservatieve Rotterdamse gemeenteraad. Daar staat men overigens niet stil. Vorige week las ik in Trouw dat wethouder Geluk aldaar in de eerstvolgende collegeperiode de uittocht van middengroepen uit de stad wil keren. Eerlijk gezegd vind ik dat een veel positievere invalshoek. Je dwingt jezelf dan om de stad aantrekkelijker te maken of te houden, in plaats van deze selectief af te sluiten. Daar komt nog bij dat deze maatregel, zoals de regering ook erkent, zich op het randje bevindt van wat internationaal-rechtelijke bepalingen over vestigingsvrijheid nog toelaten. Is het dan niet wijzer geen rechtsstatelijke risico's te lopen, de deels analoge instrumenten van de Huisvestingswet te gebruiken en in te steken op positieve maatregelen? De wethouder van Rotterdam heeft de regering in elk geval mee.

Nu de regering zo eigengereid is geweest de begrippen subsidiariteit en proportionaliteit in de wettekst te handhaven, anders dan de Raad van State en sommige fracties, zeker in de huis, adviseerden, is de gemeenteraad wel verplicht aannemelijk te maken dat het beoogde doel, de aanpak van de grootstedelijke problematiek, niet met de instrumenten van de Huisvestingswet bereikt kunnen worden. Ik betwijfel in hoge mate of dat op een enigszins aannemelijke wijze zal lukken. Natuurlijk is er verschil, maar toch echt niet in die mate dat je kunt bewijzen dat met de ene wet, namelijk de Huisvestingswet, wel en met de andere, namelijk dit wetsvoorstel, niet die grootstedelijke problematiek kan worden aangepakt. Dat lijkt mij een heel lastige bewijsklus. Laat de minister het maar eens proberen.

Tot zover mijn aarzelingen bij het wetsvoorstel. Het derde onderdeel, dat gaat over het laten overnemen van het beheer van panden op basis van een aangescherpte bepaling in de Woningwet, roept geen bezwaren op. Integendeel, hierbij is er nu juist wel sprake van een relatie tussen probleem, namelijk overlast, overbewoning of nagelaten onderhoud, en instrument, namelijk de sluiting van een pand, snel aannemelijk te maken. En zo hoort het ook.

Laat ik openhartig zijn. Onze fracties zijn best

bereid de Rotterdamse inventiviteit te belonen. Dat lukt ons echter zeer moeilijk met het onderdeel van de woningtoewijzing. Wij zouden overigens wat gemakkelijker over onze bezwaren kunnen heenstappen als de wet een horizonbepaling zou bevatten. Dat die niet is opgenomen, is, gelet op het karakter van de wet, een laakbare omissie. Dat zeg ik tegen de regering, maar natuurlijk ook tegen de Tweede Kamer, waar men over het recht van amendement beschikt.

De heer **Dölle** (CDA): Als ik u goed begrijp, is de tijdelijk voor u een beslissend punt, en niet het feit dat er in het wetsvoorstel aspecten zijn die de toets van het internationale recht niet zouden kunnen doorstaan. Dat beluisterde ik eerder even.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Ik heb over dat laatste heel weinig gezegd, omdat ik vond dat er daarop in de stukken naar aanleiding van de discussies, in de Tweede Kamer maar zeker ook hier, bevredigende antwoorden zijn gegeven. Mevrouw Meindertsma heeft deze in haar verhaal verwerkt. Het gaat om de manier waarop met begrippen als openbare orde mag worden omgegaan. De vraag is vervolgens, of dat ook moet worden gedaan. Ik heb daaraan niet zoveel toe te voegen. Een belangrijk deel van mijn verhaal gaat erover dat de relatie tussen de maatregel, die ik negatief en onsympathiek vind, en het probleem van de grootstedelijke problematiek zo slecht aannemelijk is te maken. Ik vind het daarom een wat armoedig wetsvoorstel. Het zou zeer voor de hand hebben gelegen dat de regering Rotterdam de credits had gegeven. Wij hadden moeten daarbij onszelf ertoe verplichten om na een jaar of acht de zaak nog eens te heroverwegen en te bezien of het een goede stap is geweest.

De heer **Dölle** (CDA): U noemt de maatregel onsympathiek, en bij die aanduiding kan ik mij iets voorstellen. Eerder hebt u ook gezegd dat deze maatregel is geïnspireerd door neoconservatief denken. Het is bekend dat gemeentebesturen in de steden door gedeeltelijke afbraak van wijken, die feitelijk ook neerkomt op "social engineering", de doelen proberen te bereiken. Dat geldt ook voor linkse gemeentebesturen.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Daar zitten heel goede tussen. Maar goed, zonder mijzelf meer deskundigheid aan te meten dan ik kan opbrengen: ik heb het ook in Rotterdam wel gezien dat er inderdaad halve of hele wijken werden gesloopt. Je wist dan echter altijd wat ervoor in de plaats zou komen. Bij de maatregel van selectieve woningtoewijzing weet je dan niet. Je weet alleen dat je bepaalde mensen niet toelaat, punt, uit. Daarom vind ik die maatregel een beetje armoedig, los van de andere bezwaren.

De omissie, namelijk dat er geen horizonbepaling in de wet is opgenomen, is op redelijke termijn te repareren. Is de regering daartoe bereid?

*N

De heer **Engels** (D66): Voor de goede orde vermeld ik in de eerste plaats dat ik ook spreek namens de fractie van de OSF. Om redenen van proceseconomie kies ik voor een pragmatische opstelling en beperk mij derhalve tot de bespreking van een enkel hoofdaspect.

Het belang van dit wetsvoorstel wordt door onze fracties niet in twijfel getrokken. De indringendheid en complexiteit van de specifieke problemen waarvoor de grote steden zich gesteld zien, is groot. Niet alleen wat betreft de ruimtelijke economische dynamiek, maar vooral bij het streven naar meer veiligheid en leefbaarheid ondervinden gemeentebesturen veel inhoudelijke en instrumentele belemmeringen. Niet zelden zien zij zich in dat licht geplaagd voor buitenproportionele vraagstellingen. Onze fracties aanvaarden in beginsel dat een dergelijke specifieke problematiek specifieke instrumenten vergt om enig uitzicht te hebben op effectieve interventies. Wij aanvaarden eveneens dat de regering uit een oogpunt van bestuurlijke slagvaardigheid met een partieel, voorshands op enkele bijzondere maatregelen gericht voorstel komt. Het is een aardig voorbeeld van de wijze waarop Rijk en gemeenten in goede samenwerking oplossingen uitwerken voor belangrijke maatschappelijke opgaven.

Voor zover onze fracties nog aarzelingen hebben bij dit voorstel, hebben deze inderdaad, zoals de regering in de memorie van antwoord het terecht samenvat, een juridische en wetgevende achtergrond. Met name de toepassing van de huisvestingsmaatregel roept nog steeds vragen op over de grondwettelijke en verdragsrechtelijke inkadering daarvan. Bij de schriftelijke voorbereiding hebben onze fracties als hoofdprobleem aangemerkt de vraag hoe gemeentebesturen bij de concrete toepassing van de voorziene maatregelen met deze constitutionele grenzen en waarborgen zullen omgaan.

De regering meent dat het voorstel niet onverenigbaar is met de toepasselijke nationale en internationale grondrechten, waaronder met name het gelijkheidsbeginsel of beginsel van non-discriminatie. De regering erkent gelukkig tegelijkertijd dat niet op voorhand valt uit te sluiten dat bij de toepassing van de voorgestelde wettelijke maatregelen in de praktijk alsnog strijdigheid kan ontstaan met grondrechtelijke waarborgen. Het is ons niet ontgaan op welke wijze de regering zich ervoor heeft ingespannen om het zich hier voordoende risico te verkleinen via een motiveringsplicht voor de gemeenteraad en een ministeriële toetsingsbevoegdheid met toezichthoudende rol. Ook de mogelijkheid van een rechterlijke toetsing van individuele gevallen behoort in laatste instantie uiteraard tot de erkende instrumenten van grondrechtelijke handhaving. Maar is dat voldoende? Juist ook met het oog op een mogelijke rechterlijke tussenkomst gaat het uiteindelijk immers om de vraag of wij als wetgever, gelet op de inhoudelijke context, tot het uiterste hebben afgetast in hoeverre het voorstel de grondrechtentoets kan doorstaan. Worden de erkende burgerlijke vrijheden niet reeds op voorhand op onaanvaardbare wijze ingeperkt door de niet geheel uit te bannen onzekerheid over een grondrechtenconforme

toepassing in de gemeentelijke praktijk? Wij vinden het, gelet op de moeilijk af te bakenen omvang van die onzekerheid, op dit moment nog steeds niet eenvoudig die vraag zonder een spoor van twijfel te beantwoorden. Gaarne nodig ik de regering nog eens nadrukkelijk uit om op dit dilemma te reageren en mijn fractie aldus bij te staan om tot een gefundeerd eindoordeel te komen.

*N

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Op 11 september was ik aanwezig bij een kleine, maar indrukwekkende demonstratie in Rotterdam. Daar kwam, onder aanvoering van dominee visser en Nora Storm, welbekend van haar project om kansarmen aan het werk te helpen, een groep mensen bijeen die op het eerste gezicht weinig met elkaar gemeenschappelijk hadden. Wij zagen voormalige gedetineerden, een paar mensen in rolstoelen, gepensioneerden en mensen met uitkeringen. Ook stonden daar, gebroederlijk of gezusterlijk naast elkaar, een groep leiders van moslimorganisaties en de dames van de Keyleweg. Wat deze groep Rotterdammers met elkaar gemeenschappelijk hadden, was dat zij het gevoel deelden dat de stad hen het liefste weg zou willen hebben. Daarom stonden zij daar samen. Zij hadden al aan den lijve ondervonden wat uitsluiting betekent, en zij hebben een goede reden om te vrezen dat die uitsluiting nog een graadje verder kan worden opgevoerd. Voor zover zij nog een woning zoeken, weten zij dat met de aanname van de Rotterdamwet, als die daar ook uitgevoerd gaat worden, hun kans in de stad wel verkeken is.

Ik zal mij met de bespreking van dit wetsvoorstel beperken tot de behandeling van het meest controversiële deel, te weten Hoofdstuk 3 over de toegang tot de woningmarkt. Ik zal het niet hebben over andere maatregelen die met de Rotterdamwet mogelijk worden. Ik moest overigens wel lachen om de gehanteerde eufemismen, zoals de mogelijkheid om overlast gevende panden te sluiten. In mijn woordenboek veroorzaken panden geen overlast; hoogstens de mensen daarin. Panden sluiten bekent mensen eruit zetten. Dat roept de vraag op, die niet wordt beantwoordt, wat er dan met die mensen moet gebeuren.

Ik zeg niet dat ik daartegen ben, maar de formulering lijkt mij symptomatisch voor de visie in de wet: een haast verkokerde blik op een wijk, alsof het een ding is dat je moet redden, zonder te kijken naar de mensen die letterlijk het bos in worden gestuurd.

Het is bekend dat mijn partij een warm voorstander is van spreiding. Daar waren wij al mee bezig toen je je daar niet erg populair mee maakte. Het is duidelijk dat er in alle grote steden, met Rotterdam voorop, wijken zijn met een te grote opeenstapeling van problemen. Ik denk dat wij met iedereen hier, inclusief het kabinet, de gedachte delen dat het beter zou zijn wanneer kansarm en kansrijk, allochtoon en autochtoon, jong en oud, met of zonder werk, door elkaar en met elkaar leeft. Wijken zouden meer een afspiegeling moeten zijn van de bevolking en gettovorming zou vermeden moeten worden. De vraag is alleen hoe je een betere vermenging krijgt. Ik kan wel verklappen dat wij hierover een stevige discussie hebben gehad in de fractie. Nu komt er eindelijk een wet

die daadkrachtig ingrijpen mogelijk maakt in de bevolkingssamenstelling van wijken en nu zouden wij uitgerekend tegen zijn. Ik zal meteen met onze conclusie komen: deze wet maakt de kansarmen nog kansarmer en zal onze instemming dan ook niet krijgen.

Deze wet is niet werkelijk gericht op de oplossing van een probleem. Het is heel goed mogelijk dat een specifieke wijk er baat bij heeft dat de instroom van kansarme burgers wordt beperkt, maar dat verschuift het probleem alleen maar wanneer er niet tegelijkertijd een stevige oplossing wordt gevonden voor de mensen die van die uitsluitingsmaatregel het slachtoffer zijn. Die zien wij niet, althans niet voldoende hard gemaakt. Het zou vanzelfsprekend onze voorkeur hebben gehad als er meer maatregelen ontworpen waren om kansrijke wijken te ontsluiten voor kansarme woningzoekers in plaats van omgekeerd kansarmen buiten te sluiten. Want de getto's van kansrijken, zelden zo genoemd, zullen dan geen probleem zijn voor de bewoners zelf. De neiging om ervoor te zorgen dat de buurt niet achteruitgaat, zorgt er wel voor dat er zonder maatregelen geen of in ieder geval te weinig gelegenheid wordt geboden voor kansarmen om zich te mengen onder de kansrijken.

Wat wij in dit debat meestal vergeten, is dat de kansarmen die nu geconcentreerd zijn in bepaalde wijken daar niet alleen zijn gaan wonen uit traditie of omdat zij het zo gezellig vinden om op een kluit te zitten. Zij wonen daar ook vaak omdat er eenvoudig geen alternatieven zijn. Die alternatieven zijn er na het aannemen van de Rotterdamwet nog niet of in ieder geval niet voldoende, ook al wordt dat wel gesuggereerd. Ik kijk concreet naar de situatie in Rotterdam, want dat is toch de eerste gemeente waar de wet zou worden toegepast: veel mensen kunnen niet in betere wijken als Kralingen en Hillegersberg gaan wonen, omdat de woningen daar te duur zijn. Het vrije recht om daar te wonen, is het omgekeerde recht van de rijke om onder de bruggen van Parijs te gaan slapen.

Ook de commissie-Blok heeft al geconstateerd dat de randgemeenten in verhouding nauwelijks betaalbare huurwoningen hebben. De nieuwbouwproductie is voornamelijk gericht op de hogere inkomens. De gemeente Rotterdam hanteert al vele jaren een woonvisie waarin zij zelf bepaald heeft dat praktisch alle nieuwbouw moet bestaan uit dure en middeldure woningen. Sociale woningbouw mag uitsluitend voor ouderenhuisvesting en hier en daar voor grote gezinnen en om herstructurering mogelijk te maken. Nieuwe wijken als Nesseland, Park Zestienhoven en Prinsenland zijn praktisch ondoordringbaar voor mensen met een laag inkomen. Ook in de grotere herstructureringsgebieden, zoals Hoogvliet, Pendrecht-Zuidwijk, Nieuw-Crooswijk en Hordijkerveld bestaan de nieuwe woningen voornamelijk uit koopwoningen uit het middeldure segment. Dat is het probleem.

Er moet gemengder gebouwd worden in de nieuwe wijken en in de randgemeenten. Ook de toewijzing moet gemengder gestructureerd worden. Zonder veel hoop op een antwoord vraag ik de minister toch waarom het beleid niet is gericht op het scheppen van alternatieven. Minister Dekker heeft ons wel cijfers gegeven over nog te bouwen woningen, maar de vraag is hoeveel daarvan zijn bestemd voor de lage en de lage middeninkomens. Is het

niet veel beter om voor kansarmen meer alternatieven te scheppen die het mogelijk maken om buiten de concentratiewijken te gaan wonen dan om ze buiten te sluiten?

In het kader van de herstructurering laat de gemeente Rotterdam een flink deel van de bestaande sociale woningbouw slopen. In 2010 moet het aantal sociale huurwoningen met 20.000 zijn gedaald. In Delfshaven staan 1200 woningen op de nominatie voor de sloop, in Charlois 2500 huizen en ook voor Feijenoord, IJsselmonde en Nieuw-Crooswijk zijn er plannen. De vraag is of er nog bewoners voor de nieuwe duurdere huizen zijn te vinden, want het is niet vanzelfsprekend dat een huurhuis bewoond wordt. Volgens ons gemeenteraadslid Cornelissen bestaan leegstand en woningnood naast elkaar in Rotterdam. Volgens mijn informatie is het aantal betaalbare woningen in Rotterdam al een aantal jaren achtereen fors aan het afnemen. Daarmee is ook de kans voor starters en andere woningzoekenden fors afgenomen om een betaalbare huurwoning in Rotterdam te vinden. Mijn informatie is dus anders dan die van mevrouw Bierman.

Mijn vraag aan de minister is of dat in combinatie met deze wet geen grote zorg is. In Artikel 7 staat wel dat de minister de mogelijkheid om kansarme wijken aan te wijzen stop kan zetten als blijkt, wat nu al te voorzien valt, dat er te weinig mogelijkheden zijn om naar andere plekken te verhuizen. Is het kwaad dan niet al geschied? Wat zijn de exacte criteria voor die keuze? Hoe erg moet het worden voordat het te erg wordt gevonden? Gaan al de toegestane wijken dan weer van het slot?

Laten wij er geen doekjes om winden: het ging oorspronkelijk vooral om allochtonen. Vandaag hoorde ik weer een mooi nieuw eufemisme: mensen met taalproblemen. Uiteindelijk gaat het natuurlijk om dezelfde mensen. Op zichzelf is dat al een heel grove categorie. Zo mag dat terecht niet in de wet komen, want dat is discriminerend, dus werd het mensen met minder dan 120% van het minimumloon en nu is het mensen zonder dienstbetrekking geworden. Dat is nog een veel grovere categorie. In die categorie vallen ook mensen van wie met de beste wil van de wereld niet valt in te zien waarom zij moeten worden geweerd uit bepaalde wijken: mensen met uitkeringen, mensen met een handicap, eenoudergezinnen en deeltijdwerkers. Dat is niet alleen verhullend, het is discriminerend. Het spreidt de discriminatie alleen over een grotere groep mensen.

Wij hebben bij de lunch net een aantal mensen met uitkeringen op bezoek gehad. Zij vallen nu onder de groep mensen die geen toegevoegde waarde voor een wijk zouden zijn. Die mensen vinden het niet prettig om zo genoemd te worden. Zij doen veel aan mantelzorg en vrijwilligerswerk, maar zij krijgen nu te horen dat zij minder toegevoegde waarde hebben voor een wijk dan een crimineel met een flinke betrekking of een huisjesmelker met een flink inkomen. Ik kan mij voorstellen dat die mensen daar behoorlijk kwaad over zijn.

Ook wordt er kennelijk geen rekening gehouden met andere criteria, sociale binding of de wens in de buurt van familie te wonen die zorg nodig heeft. Zo te zien is daarmee het oorspronkelijke doel, het verminderen van de concentratie van sociale problemen, geheel uit het oog

verloren. De vraag is bovendien of het nodig is. Als in werkelijkheid gevreesd wordt voor een grotere toestroom van nieuwe migranten naar de al overbelaste wijken, moet ik erop wijzen dat de instroom op dit moment al drastisch is verminderd. Mensen uit Ghana of Kenia komen nog maar nauwelijks het land in, laat staan die wijken. Ik heb net niet geïnterrupteerd tijdens het betoog van mevrouw Meindertsmā. Ik heb veel respect voor het voorwerk dat zij heeft gedaan om tot de kern van de zaak te komen, maar ik verschil met haar van mening over de vraag of wij het ook moeten hebben over de categorie mensen om wie het gaat. Ik vind het al een aardige gooi in de goede richting dat zij zegt dat er in een andere wijk iets moet terugkomen als je in de ene wijk iets wegneemt. De vraag is wat wij willen bereiken met hier een grens te trekken, want die grens slaat volgens mij nergens op.

Verschillende fracties hebben de minister gevraagd naar de garantie dat de mensen die geen woonvergunning meer krijgen wel elders aan de bak komen. Het antwoord vind ik nogal onluisterend. Dat iemand geweerd wordt uit een bepaalde wijk betekent niet dat die persoon de garantie krijgt van alternatieve huisvesting, want die hebben andere woningzoekenden ook niet. Zo staat het in de memorie van antwoord, maar daar gaat het natuurlijk niet om. Het gaat erom of de gehele groep die nu buitengesloten zou worden een redelijke kans elders maakt, met andere woorden de vraag is of er garantie komt voor de categorie als geheel.

Weliswaar valt de beschikbaarheid van voldoende betaalbare woonruimte onder de zorg van de overheid, maar daarbij gaat het niet om een resultaatsverplichting maar om een inspanningsverplichting. Als je roept dat je het wel hebt geprobeerd maar dat het niet ging, is het al voldoende. Ook geeft de minister toe dat niet bij voorbaat uitgesloten kan worden dat de toepassingscriteria een indirect discriminerende werking zullen hebben. Het stemt nogal treurig dat bij voorbaat al wordt aangegeven dat proberen voldoende is en dat niet afgerekend kan worden op resultaat. Hoeveel vertrouwen moeten wij er dan in hebben dat de problematiek van kansarmen niet alleen wordt verschoven maar misschien zelfs wordt verergerd?

Ook geeft de minister aan dat met het wetsvoorstel alleen gestuurd kan worden op de verdeling van woonruimte. Daardoor wordt er – mijn interpretatie – een verschuiving toegestaan, waarbij kansrijken wel in de kansarme wijken terecht kunnen komen, als zij dat al willen, maar omgekeerd de kansarmen nog steeds weinig kans hebben om opgenomen te worden in de territoria van de kansrijken. De wet is echter niet gericht op het aanbod van nieuwe goedkope woningen. Dat is wel van belang, stelt de minister, maar het kan niet zo snel worden gerealiseerd. Dat kost tijd. Waarom niet wachten met een wet die draconische maatregelen mogelijk maakt om mensen uit te sluiten totdat het alternatieve aanbod wel wordt gerealiseerd? Waarom wordt dat niet als een voorwaarde vooraf geformuleerd? Waarom wordt niet veel meer ingezet op andere instrumenten om de leefsituatie in concentratiewijken te verbeteren? Mevrouw Meindertsmā heeft al gezegd wat er mogelijk is in de wijk. De mensen die ik vanmiddag heb gesproken, kwamen ook met een eindeloze reeks ideeën. De heer Van Middelkoop zei dat de bestaande wetgeving beter ingezet zou moeten worden.

Ik hoef het niet allemaal op te sommen, maar bijna alle fracties hebben gewezen op de problemen. Een deel van het probleem kan opgelost worden door werk. Waarom wordt niet veel meer ingezet op de inburgering van allochtonen, waar het nog steeds behoorlijk aan schort?

Kortom, mijn fractie ziet niets in deze wet. Om spreiding mogelijk te maken en om concentratiewijken te ontlasten, zou de prioriteit gelegd moeten worden bij sociale woningbouw, bij huursubsidie en bij het scheppen van alternatieven, niet bij het nog verder beperken van de mogelijkheden voor een toch al niet met veel kansen gezegende bevolkingsgroep. Zelfs wanneer het zou lukken om de criteria aan te scherpen voor het aanwijzen van gebieden waar mensen mogen worden uitgesloten, is dit kwaad al weer geschied. De boodschap is dat mensen zonder inkomen minder gewenst zijn dan mensen met een hoog inkomen en dat de regering weigert voor hen op te komen.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B

!Inburgering in het buitenland!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 in verband met het stellen van een inburgeringsvereiste bij het toelaten van bepaalde categorieën vreemdelingen (Wet inburgering in het buitenland) (29700).

De beraadslaging wordt heropend.

*N

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Het verheugt mij zeer dat het wetsvoorstel inburgering in het buitenland vandaag nog, op de valreep van 2005, in uw Kamer kan worden behandeld. Uit het voorlopige verslag van uw Kamer had ik al opgemaakt dat veel fracties het doel van het wetsvoorstel onderschrijven en ook de maatschappelijke noodzaak daarvan onderkennen. Ook gisteravond hebben veel fracties te kennen gegeven dat zij instemmen met het principe en het doel van het wetsvoorstel. Mijn planning is erop gericht, de Wet Inburgering in het buitenland zo snel mogelijk in te laten gaan. Ik denk aan publicatie in het Staatsblad op 1 februari 2006.

Inburgeren in het buitenland is een effectief en evenwichtig instrument voor de inburgering, ter voorbereiding van nieuwe migranten op verblijf in onze samenleving. Het is in diverse opzichten helemaal nieuw. Het is nieuw voor vreemdelingen die zich duurzaam in Nederland willen vestigen. Er wordt een groter beroep gedaan op hun eigen verantwoordelijkheid dan tot nu toe het geval is geweest. Men zal zich voor de komst naar Nederland aantoonbaar moeten voorbereiden op onze taal en op onze samenleving. Daardoor zal men zich vooraf bewust worden wat het betekent om in Nederland te wonen, met een andere taal, met andere wetten, met andere gebruiken, met andere waarden en andere gewoonten dan

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

men gewend is. Immigratie naar Nederland betekent immers een keuze om in Nederland te wonen en in Nederland mee te doen aan de samenleving. De plicht, zich daarop in het buitenland voor te bereiden, beproeft de bereidheid en de capaciteiten van de nieuwe migranten om in ons land verder in te burgeren en om daadwerkelijk aan onze samenleving te gaan deelnemen. Inburgering behoeft de nieuwe migranten voor teleurstellingen naderhand. Met de basiskennis Nederlandse taal en de basiskennis van de Nederlandse samenleving kan men meteen na aankomst in Nederland aan de slag. De inburgering in het buitenland is ook de eerste fase van het nieuwe Nederlandse inburgeringsstelsel. Eenmaal in Nederland aangekomen, zal de nieuwe migrant immers verder moeten inburgeren.

Ik hoop op korte termijn hier weer te staan en met u te spreken over het wetsvoorstel Inburgeren in Nederland dat nu bij de Tweede Kamer in behandeling is. De heer Holdijk heeft gevraagd naar de stand van zaken van dit wetsvoorstel. Het wetsvoorstel is op 21 september jongstleden bij de Tweede Kamer ingediend. De Kamer heeft medio november verslag uitgebracht en mijn antwoord daarop, de nota naar aanleiding van het verslag, bied ik een dezer dagen aan de Tweede Kamer aan. Tevens zal ik daarbij een ontwerpbesluit Inburgering aanbieden, zodat de Tweede Kamer dit kan betrekken bij de mondelinge behandeling van het wetsvoorstel. Echter, inburgeren in het buitenland is niet afhankelijk van dit nieuwe wetsvoorstel. Na aankomst in Nederland is de nieuwkomer op grond van de huidige wet Inburgering nieuwkomers ook al verplicht tot inburgering, zo antwoord ik de heer Kox. Dat dit beter kan, dat ben ik absoluut met hem eens. Daarom ook dat nieuwe voorstel.

De Wet inburgering buitenland is ook nieuw in Europees perspectief. Nederland heeft bij de inburgering in het buitenland een voortrekkersrol in Europa. Veel lidstaten van de EU volgen ons initiatief en kijken met heel veel interesse over de schouder mee. Ik ben ervan overtuigd dat ons voorbeeld op de een of andere manier door andere lidstaten zal worden nagevolgd.

De heer **Kox** (SP): Omdat ik hier al even sta te wachten, is mijn ene vraag uitgegroeid tot twee vragen. Ten eerste zegt de minister dat wij al inburgering hebben hier, want het is al verplicht. Wij hebben echter ook een uitval van 25 tot 30%, wat je toch niet erg succesvol kunt noemen. Dat zijn burgers die toegelaten zijn tot dit land en die dan bij de eerste de beste opleiding weer uitvallen. Ik zie nog niet het verband dat wij kunnen doorgaan met inburgeren in het buitenland, omdat wij hier al iets zouden hebben. Wij hebben formeel hier weliswaar iets, maar materieel is dat iets voor één op de drie deelnemers onvoldoende.

Ten tweede zegt de minister dat wat wij doen overal wordt gevolgd. Dat "volgen" kun je op meer dan een manier interpreteren. Volgens mij is de juiste interpretatie niet dat ons voorbeeld wordt nagevolgd elders in Europa. Ik heb de minister ook gevraagd waarom wij het enige land zijn dat dit doet. Zij zegt erg zelfverzekerd ervan overtuigd te zijn dat iedereen ons zal volgen, maar mijn vraag blijft toch: waren zij nu zo dom of zijn wij zo slim?

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Het laatste natuurlijk.

In antwoord op de eerste vraag wijs ik erop dat onze huidige Wet inburgering nieuwkomers (WIN) uitgaat van een inspanningsverplichting. Dat is een heel groot verschil met de resultaatsverplichting waar wij van uitgaan in het nieuwe stelsel. Dan gaat het erom te slagen in het examen. Nu is het voldoende als mensen op school zitten of bij de opleidingscentra een cursus Nederlands volgen. Je merkt in de praktijk dat dit mensen niet bevredigt. Die inburgering kun je maar twee uur per week doen of twee dagdelen in de week. Mensen vinden dat te weinig. Dat is niet voldoende. Mensen vallen uit. Wat wij in het nieuwe systeem proberen, is door middel van positieve -- en overigens ook negatieve -- prikkels mensen te stimuleren om deel te nemen aan de inburgeringscursus, met als uiteindelijk doel dat zij het examen halen. Als zij dat niet halen, dan zullen er ook sancties volgen. Dat is een heel groot verschil met het huidige systeem.

Wat Europa betreft, heb ik net gezegd dat ik ervan overtuigd ben dat ons voorbeeld op de een of andere manier door lidstaten wordt nagevolgd. In mondiaal verband hebben wij dat natuurlijk al. Als je kijkt naar de landen in het Angelsaksische taalgebied en als ik spreek met mijn collega's uit Engeland, Denemarken, België, Luxemburg, dan zie ik hen allemaal meekijken wat wij doen, wat wij nu gaan invoeren. Zij zijn ook heel benieuwd naar de eerste resultaten.

De heer **Kox** (SP): Ik neem dat voetstoots aan, maar dan blijft toch de vraag waarom wij nu de eersten zijn. Waarom komen zij allemaal naar ons kijken? Waarom hebben zij zelf niet het initiatief genomen? Het gaat immers vaak om landen die al langer dan wij grote groepen migranten huisvesten. Denkt u aan Engeland en Frankrijk, aan Spanje en Italië. Wat maakt dat wij het licht in zo'n mate gezien hebben dat de anderen over onze schouder komen meekijken? Is de minister niet iets te euforisch over de goede afloop hiervan?

Minister **Verdonk**: Nee, dat denk ik niet. Ik zou mijzelf toch willen kenschetsen als redelijk nuchter.

De heer **Kox** (SP): U gebruikt de aanduiding dat u een nuchter mens bent, u zegt dat u denkt een heel goed en nuchter beleid te voeren en dat iedereen dat zal volgen. Dat zijn toch allemaal erg subjectieve aanduidingen? Wat zijn de materiële gronden om te vermoeden dat Nederland op dit punt voorloopt, dat Nederland andere landen voor is en in andere landen navolging zal krijgen? Zijn er ook geen argumenten waarom bijvoorbeeld een land als Duitsland deze eisen niet stelt? Wat was de reden dat de Spanjaarden, die met zo ontzettend veel migranten te maken hebben, dat toch niet als eis gesteld hebben? Dat moet u toch onderzocht hebben?

Minister **Verdonk**: Dat heeft te maken met een aantal factoren. Een van die factoren is het taalgebied waaruit mensen komen die naar bepaalde landen reizen. Migrant die in Frankrijk wonen, komen vaak uit Franstalige landen. Zij hebben dus geen taalprobleem. Denemarken heeft een "opt out" voor wat betreft de richtlijn gezinshereniging. Daar praat je over een leeftijd van 23 jaar in plaats van 21 jaar. Dus ook daar worden maatregelen genomen, zij het

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

op een andere manier, om ervoor te zorgen dat mensen zich beter kunnen voorbereiden op hun komst naar hun nieuwe land.

Ik zie bij de buitenlandse collega's met wie ik spreek een positieve houding tegenover onze Wet inburgering buitenland en ik zie dat zij heel benieuwd zijn hoe het gaat. De aantallen gezinsvormers en gezinsherenigers zijn ook in andere Europese landen hoog. Ook daar vandaan wordt gekeken naar goede manieren om er iets aan te doen dat mensen beter worden voorbereid.

Voorzitter. Wij gaan nu slechts één regeltje wijzigen in de Vreemdelingenwet 2000, maar het is wel een heel belangrijk regeltje. Dat heeft in de Kamer ook veel vragen opgeroepen. Ik zal die graag beantwoorden. Ik begin met de vragen over de adviezen die ik heb gekregen van externen. Ik heb veel adviezen ingewonnen, bijvoorbeeld van de Europese Commissie. Dit advies heb ik uw Kamer toegezonden op 23 juni 2005. De Commissie was positief over het nieuwe Nederlandse inburgeringsstelsel en ook over het feit -- dat is meer procedureel -- dat wij de Commissie vooraf in het wetgevingstraject hebben benaderd en niet pas achteraf. Dat versterkt de Nederlandse positie in het Europese integratiedebat.

Wel heeft de Commissie gewezen op bepaalde onzekerheden. Onzekerheden kunnen niet altijd worden vermeden en de Commissie was juist benaderd omdat inburgering in het buitenland helemaal nieuw is in Europa. Daardoor is het moeilijk te plaatsen. Met onzekerheden kun je en moet je zorgvuldig omgaan. Dat de Commissie op enkele onzekerheden heeft gewezen, wil nog niet zeggen dat die zo groot zijn dat wij ze allemaal uit de weg moeten gaan. Als je op voorhand alle onzekerheden wilt uitsluiten, moet je ook aanvaarden dat grote groepen vreemdelingen uit derde landen moeten worden vrijgesteld van inburgering in het buitenland. Dat is, wat mij betreft, niet aan de orde. Het zou in zekere zin een ontkenning zijn van de achterstanden die er zijn en die wij moeten verminderen. Daarmee zeg ik echter ook niet dat alle onzekerheden zomaar genomen moeten worden.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Kunt u een getal noemen bij "grote groepen"? Wat noemt u grote groepen vreemdelingen die naar Nederland komen en die wij moeten onderwerpen aan die inburgering? U zegt verder dat er met onzekerheden te leven valt. Dat ben ik op zichzelf met u eens, maar de onzekerheden met betrekking tot dit examen hebben grote consequenties voor mensen die een toekomst willen opbouwen met hun partner in dit land. Dan zijn onzekerheden heel wrang voor mensen.

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Als u mij toestaat, kom ik later graag terug op het examen en op alle waarborgen die wij hebben getroffen om juist dit soort risico's uit te sluiten.

Ik heb de getallen in beeld laten brengen vanaf 1999. Toen hadden wij bijna 26.000 gezinsvormers en gezinsherenigers in Nederland. In 2000 waren het er bijna 27.000. In 2001 waren het er 31.000; in 2002 bijna 42.000; in 2003 ruim 42.000; in 2004 waren het er 40.500 en in 2005 ruim 28.000. Dat zijn nogal grote getallen. Dat zijn ook de getallen waarover wij spreken. De heer Kox had het

over 16.000. Dat betreft alleen de Marokkanen en de Turken in 2002. Daar horen in hetzelfde jaar nog ruim 27.000 mensen bij die hier vanuit andere achtergronden gezinsvorming of gezinshereniging hebben aangevraagd.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Bedoelt u landen van buiten de EU en landen die buiten de geprivilegieerde groep landen -- Japan, Australië, Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten -- vallen? Of bedoelt u vanuit alle landen buiten Nederland?

Minister **Verdonk**: Ik bedoel alle landen die mvv-plichtig zijn. Dat zijn dus niet de landen waar u net over sprak. Ik kom straks nog even terug op Amerika, Japan enzovoorts. Wij hebben het daar gisteren ook over gehad in het debat. Het gaat nu alleen om landen waarvoor een mvv-aanvraag verplicht is.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Waarvan meer dan de helft hier naartoe komt om in het huwelijk te treden of een relatie aan te gaan met een autochtone Nederlander. Het zijn dus zeker niet allemaal analfabete migranten die ons land binnenkomen.

Minister **Verdonk**: Nee, voorzitter. Dat is zo.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Wat is het percentage problematische migranten dat dit land binnenkomt, die niet middelbaar of hoger geschoold zijn en dus wellicht voor een deel te betitelen zijn als functioneel analfabeet? Hoe groot is die groep? Dan weten wij concreet over hoeveel mensen wij het hebben als wij praten over migranten wier integratie in onze samenleving een probleem kan zijn als zij naar Nederland komen, zeker als wij ook nog eens nalaten om hen fatsoenlijk te laten inburgeren.

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Dat weten wij niet vooraf. Dat merken wij pas achteraf. Dat merken wij pas op het moment dat mensen in Nederland wonen. Dat merken wij pas als mensen niet mee gaan doen aan de Nederlandse samenleving. Dat merken wij pas als wij zien dat de ouders van kinderen die hier in Nederland op school zitten, de Nederlandse taal niet spreken en niet op de hoogte zijn van de waarden en normen van de Nederlandse samenleving. De problemen zien wij achteraf pas. Die kan ik nu niet zien aankomen. Binnenkort kan dat wel. Als wij gaan inburgeren in het buitenland, dan weet ik in ieder geval dat iemand die Nederland binnenkomt beschikt over basiskennis Nederlands en over basiskennis van de Nederlandse samenleving. Men heeft immers de mvv pas gekregen na afronding van het inburgeringsexamen buitenland.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Dan komen nooit meer functioneel analfabeten Nederland binnen.

Minister **Verdonk**: Ik begrijp niet waar de heer Thissen deze conclusie op baseert.

De heer **Thissen** (GroenLinks): In tweede termijn kom ik daarop terug.

Minister **Verdonk**: Ik wacht het af.

Voorzitter. Wij hebben het advies van de Europese Commissie en andere adviezen zorgvuldig beoordeeld. Mede op grond daarvan hebben wij per vraagstuk een aantal weloverwogen beslissingen genomen. Ik noem er enkele. Dit heeft er bijvoorbeeld toe geleid dat wij pas op de plaats maken met de inburgeringsplicht van derdelanders zonder wettig verblijf in een andere lidstaat die gezinslid zijn van een Unie-burger die in ons land zijn of haar recht op vrij verkeer uitoefent. Wij hebben goede argumenten voor een inburgeringsplicht voor deze groep derdelanders. Die zijn gebaseerd op het Akrich-arrest van het Hof van Justitie.

Toch zijn de onzekerheden over zo'n plicht op dit moment nog te groot om daar ook op een verantwoorde manier voor te kunnen kiezen. Daarmee is het laatste woord echter nog niet gezegd. Het laatste woord is namelijk aan het Hof van Justitie. Er loopt momenteel een prejudiciële procedure in een vergelijkbare zaak. Dat is de zaak van een Chinees tegen het Zweedse standpunt. Voor de dieper geïnteresseerden geef ik het dossiernummer: C-1/05. Daarin heeft de Nederlandse regering haar standpunt zeer uitgebreid naar voren gebracht. Het oordeel van het Hof in die zaak moet ons meer zekerheid bieden.

Het Akrich-arrest gaat over een Marokkaan die zich in Groot Brittannië wil vestigen. Daar is hij getrouwd met een Britse vrouw. Op een bepaald moment wordt hij ongewenst verklaard. Zijn vrouw verhuist naar Ierland; zij laat de Marokkaan de heer Akrich overkomen en zij doen daar aan gezinshereniging. Daar krijgt hij een verblijfsvergunning. Daarna willen zij zich weer vestigen in het Verenigd Koninkrijk. Daar had het Verenigd Koninkrijk bezwaar tegen.

Het andere arrest dat ik noemde, gaat over een Chinees. Het gaat over een Zweedse zelfstandige mevrouw die is getrouwd met een Chinese man. Haar schoonouders komen over op een Schengen-visum kort verblijf. Daarna vragen die een verblijfsvergunning aan. De vraag is of dat zo maar kan en of dat gezinshereniging is. Moet dat toegestaan worden?

De heer **Kox** (SP): Iedereen kijkt met veel belangstelling naar deze twee zaken. Het kan voor de regering goed aflopen. Als dat echter niet het geval is, is de minister het dan met mij eens dat daarmee de bodem onder de verplichte inburgering in het buitenland wordt weggeslagen? Er is dan namelijk altijd de België- of de Duitsland-route beschikbaar. Wij hebben het niet over mensen die met elkaar gaan werken, maar over mensen die met elkaar een relatie willen aangaan. Zij zijn over het algemeen bereid om daar veel voor te doen. Als in deze twee lopende zaken de uitslag dusdanig is dat wij aan die mensen geen eisen mogen stellen, zijn wij het er dus over eens dat dan de materiële basis onder de verplichting is weggevallen?

Minister **Verdonk**: Nee, dat zijn wij niet. Waar wij het wel over eens zijn, is dat het gauw tijd wordt om over te gaan tot een Europees beleid op het gebied van gezinsvorming en gezinshereniging. Wij zullen dan in Europees verband één lijn moeten hanteren. Ik denk ook dat dit op meer gebieden hoog tijd wordt.

De heer **Kox** (SP): De minister hoort werkelijk tot de categorie van de zeer positief ingestelde wezens. Ik hoor daar ook toe, maar elke keer als er een probleem is, zegt de minister dat het allemaal wel goed zal komen. Als er nu echter Europees-rechtelijk wordt vastgesteld dat het mag zoals het gaat, is het toch geen logische conclusies dat vervolgens alle landen die ons beleid niet hebben, direct het beleid van mevrouw Verdonk kopiëren, omdat het zo niet langer kan? Normaal gesproken, handhaven de andere landen hun beleid toch? Iedereen die in Tilburg een aantal maanden over de grens gaat wonen, kan daarna toch gewoon terugkomen naar Nederland? Nederland heeft nogal wat grenzen. Vandaar dat ik mijn argument herhaal. Een verplichting moet je kunnen afdwingen. Als dat via de achterdeur ontweken kan worden, is de vraag toch of je wel moet doorgaan met die verplichting?

De heer **Van de Beeten** (CDA): Misschien mag ik de heer Kox erop wijzen dat er in het Haagse programma is afgesproken dat wij op dit terrein Europees veel verder en veel meer gaan samenwerken. Daarbij zal ook de inburgering een rol gaan spelen. De minister heeft een grondslag om de afspraken, die al zijn gemaakt, op Europees niveau aan de orde te stellen. Andere landen zullen niet kunnen zeggen dat zij niets doen, want er is al afgesproken dat daaraan gewerkt zal worden.

De heer **Kox** (SP): Het is altijd heel fijn, wanneer iemand van het CDA de minister te hulp schiet. Volgens mij is de minister capabel genoeg om zelf op mijn vragen te antwoorden. Ook de heer Van de Beeten geeft echter geen antwoord op mijn vraag: als deze zaken niet lopen zoals de minister hoopt, staat dan de achterdeur open en vervalt daarmee feitelijk het verplichtende karakter van onze wet? Misschien kan de heer Van de Beeten hierover nadenken om in zijn termijn nog te kunnen antwoorden. Ik wil het antwoord graag van de minister zelf vernemen.

Minister **Verdonk**: Allereerst sluit ik mij natuurlijk aan bij de woorden van de heer Van de Beeten. Voorts rest ons dan slechts één redmiddel: de achterdeur sluiten. Hoe? Door in het kader van het Haagse programma met de andere lidstaten te komen tot een Europees beleid. Het is niet alleen een probleem van Nederland. Ik heb zojuist enkele arresten genoemd. Het gaat ook om Ierland, Zweden, Verenigd Koninkrijk, België, Nederland en Denemarken. Ik kan zo nog wel even doorgaan. Langzamerhand wordt in heel Europa dat gevoel van urgentie steeds heftiger. Het gaat erom dat in heel Europa duidelijk wordt welke mensen wij daar wel binnen willen hebben en welke niet. Het moet ook duidelijk worden aan welke voorwaarden men moet voldoen om Europa binnen te komen.

De heer **Kox** (SP): Natuurlijk speelt dat probleem overal. Alleen is de oplossing die de Nederlandse regering kiest niet de oplossing die elders gekozen wordt. Ik vind het vreemd dat de minister zegt dat het Europees anders opgelost moet worden. Wij kunnen niet verlangen van de andere 24 lidstaten dat een bepaald probleem op een door Nederland aangegeven manier moet worden opgelost. Er is ook een kans dat Nederland terug moet en dat de

achterdeur niet gesloten kan worden. Andere landen kunnen zeggen dat wij deze wet niet hadden moeten aannemen en dat wij onszelf in de problemen hebben gebracht.

Minister **Verdonk**: Ik ben ongeveer anderhalf jaar bezig geweest met de voorbereiding van deze wet. Ik ben nagegaan wat er allemaal mogelijk is. Ik ben ook nagegaan wat wij met deze heel nieuwe methodiek kunnen doen. Dit is een heel nieuwe manier van toetsen. Ik geloof erin. Op het moment dat het zo ver komt, ben ik degene die in de JBZ-Raad vertelt welke resultaten wij boeken met ons systeem. Ik ga ervan uit dat de collega's onze positieve ervaringen zullen willen overnemen. Dit geldt in ieder geval voor een aantal landen. Ik merk nu al dat de collega's interesse hebben in onze methodiek. Er is namelijk een heel grote vraag naar methoden om ervoor te zorgen dat mensen in het buitenland alvast voldoen aan eisen die lidstaten aan hen willen stellen. Straks ga ik in op alle waarborgen.

Voorzitter. Ik kom te spreken over de Turkse onderdanen. In de brief van de Europese Commissie zie ik geen reden om voor hen af te zien van een verplicht basisexamen inburgering in het buitenland. De Commissie gaat met name in op het besluit 1/80 van de Associatieraad EEG-Turkije. Dat besluit kent geleidelijk meer rechten toe aan Turkse onderdanen die al een jaar of langer in een Europese lidstaat wonen. Wij hebben het vandaag echter over het basisexamen inburgering in het buitenland, dus voordat een Turkse onderdaan naar Nederland komt en voordat hij of zij hier geleidelijk rechten gaat opbouwen.

Natuurlijk, zo onderkent ook de heer Van de Beeten, zal in alle Europees-rechtelijke vraagstukken die kunnen worden opgeworpen, het laatste woord over het Europese recht aan de rechter zijn. Dat zegt ook de Europese Commissie. Ook dat antwoord zie ik met vertrouwen tegemoet. Ook de Europese rechter die het basisexamen inburgering een plaats in het internationale recht moet geven, zal zijn ogen niet kunnen sluiten voor de dringende maatschappelijke noodzaak van inburgering. Die noodzaak bestaat niet alleen in Nederland.

Hoe zit het stelsel in elkaar? Ik zei net al dat inburgering in het buitenland wat mij betreft een passend en evenwichtig instrument is om met inburgering te beginnen. Zoals de heer Middel reeds aangaf, is het niet te verwachten dat iedereen direct zal slagen voor het inburgeringsexamen. Dat is toch bij ieder examen het geval? Het taalniveau dat wij van de nieuwe migranten verlangen, is redelijk. Dat is voor iedereen met voldoende inzet en motivatie haalbaar. Daarbij heb ik mij ook laten adviseren door de commissie-Franssen.

Bepaalde categorieën migranten worden uitdrukkelijk vrijgesteld van het basisexamen inburgering buitenland. Ik noem gezinsleden van asielmigranten en langdurig ingezetenen onderdanen van derdelanden die in een andere EU-lidstaat al zijn ingeburgerd, alsook vreemdelingen die door een geestelijke of lichamelijke belemmering het examen niet kunnen afleggen. Daar inburgering in het buitenland voor ons, alsook in heel Europa, nieuw is, moeten wij rekening houden met onvoorziene gevallen bij de beoordeling van MVV-aanvragen. Daarom verplichten de wet en de daarop

gebaseerde algemene maatregel van bestuur niet tot afwijzing van de MVV-aanvraag in alle andere gevallen waarin het basisexamen niet is behaald. Afwijzing zal wel het uitgangspunt zijn, maar het stelsel van inburgering in het buitenland heeft de nodige flexibiliteit zodat in alle gevallen, ook die niet waren voorzien, altijd de juiste beslissing op de MVV-aanvraag genomen kan worden.

Ik kom nu te spreken over het basisexamen zelf. Natuurlijk heb ik mij, voordat wij aan dit project begonnen, terdege gerealiseerd dat de ontwikkeling en de invoering in deze vorm van een inburgeringsexamen in het buitenland met de grootst mogelijke zorgvuldigheid moet geschieden, in de eerste plaats omdat er voor de mensen die het examen moeten afleggen, veel van afhangt. Ook is zorgvuldigheid vereist, omdat het hierbij gaat om een relatief nieuwe en in ieder geval in Nederland nog niet erg vertrouwde technologie. Ook daarom heb ik er mij van het begin af aan van vergewist dat de ontwikkeling van het examen zou worden begeleid door een aantal adviesorganen en adviseurs. Zo heeft de ACVZ advies uitgebracht over het juridisch kader voor het inburgeringsexamen in het buitenland. De commissie-Franssen heeft geadviseerd over het niveau van kennis en vaardigheden die bij het examen gevraagd moeten worden. Die onderwerpen en normen zijn, voor zover het de toets "kennis van de Nederlandse samenleving" betreft, besproken met autochtone en allochtone ervaringsdeskundigen. Dat is door meer groepen en in meer sessies gebeurd.

Het CINOP-consortium heeft zich bij het ontwikkelen van beide toetsen laten begeleiden door bekende externe deskundigen. Op hun advies heb ik ermee ingestemd om nog enkele aanvullende onderzoeken te laten uitvoeren. De uitkomsten daarvan hebben geleid tot nieuwe berekeningen en aanvullende conclusies, alsook tot een herordening van het verantwoordingsrapport over de taaltoets.

Ten slotte heb ik TNO om een oordeel gevraagd over de geschiktheid van de exameninstrumenten voor het beoogde doel. TNO heeft deze beoordeling voortvarend en uitvoerig verricht. Ik meen dat ik hiermee bij de ontwikkeling – ik leg hier de nadruk op – van het examen heb voldaan aan alle redelijkerwijs te stellen zorgvuldigheidseisen.

De heer **Kox** (SP): De minister vertelt ons dat zij zich breed heeft laten adviseren. Daarvoor spreek ik mijn complimenten uit. Het gaat erom dat wij ook de resultaten daarvan te zien krijgen. Er wordt namelijk door de adviseurs van de minister gezegd dat wij niet de kennis van de Nederlandse samenleving moeten toetsen. Dat zou niet te doen zijn, gezien de beperkte woordenschat. Feitelijk zou dat ook niet haalbaar zijn in de eigen taal. De resonansgroep zegt dat zij geen advies kan uitbrengen over de vraag of de taaltoets al dan niet te maken is. Het is wel fijn dat de minister veel adviseurs heeft, maar dan moet zij wel luisteren naar hen. Als zij dat niet doet, heeft het weinig zin om te zeggen hoeveel adviseurs zij gehad heeft. Dan is het een beetje van: de minister vraagt, maar zij zet wel haar eigen zin door. Wat vindt de minister van het feit dat op twee punten door twee door haar benoemde

adviseurs hebben gezegd dat het zo niet gedaan moet worden?

Minister **Verdonk**: De commissie-Franssen ging ervan uit dat het hele inburgeringsexamen in de Nederlandse taal gedaan zou worden. Daar had die commissie dan ook problemen mee. Wij hebben een film gemaakt. Dat is een prachtige film ten behoeve van de kennis van de Nederlandse samenleving. Daar kunt u echt Nederland zien in al zijn aspecten. Ik zou alle leden van de Kamer graag aanbevelen om naar die film te kijken. De film geeft een heel reëel beeld van de Nederlandse samenleving. Die film hebben wij in dertig verschillende talen laten vertalen. Iedereen kan die kennis over Nederland in zijn of haar eigen taal eigen maken. Vervolgens doet men examen aan de hand van plaatjes. Dat deel van het examen is te vergelijken met het theoriegedeelte van het rijvaardigheidsexamen.

De commissie-Franssen had over het eigen maken van de kennis van de Nederlandse samenleving in het Nederlands. Daarin zijn wij de commissie-Franssen tegemoetgekomen. Wij doen dat in de eigen taal.

Wij spreken over een examen waarbij gebruik wordt gemaakt van een nieuwe technologie, namelijk een via de telefoon af te leggen examen waarvan de door computer berekende uitslag binnen korte tijd over de gehele wereld bekend kan worden gemaakt. Sommige deskundigen -- en ook enkele sprekers in dit huis -- vinden dat wij dit examen niet op dit moment moeten invoeren. Andere adviseurs bepleiten nu juist om dat nu wel te doen. Dit is een beeld dat ik wel vaker ben tegengekomen. De sprekers die het examen nu niet willen invoeren, vinden dat de kwaliteit van het examen voor honderd procent moet vaststaan. Zo begreep ik ook de heer Thissen. De deskundigen die adviseren om de toets wel in te voeren, menen dat een eindoordeel over de kwaliteit van het examen alleen dan kan worden gegeven nadat de kwaliteit van het examen in de authentieke situatie -- dus ook in het buitenland en met echte kandidaten -- is vastgesteld. Zij hebben wel zo veel vertrouwen in de kwaliteit van het examen dat zij adviseren het systeem in te voeren, en het op grond van de reële uitvoeringspraktijk zo nodig verder te verfijnen.

Zowel CINOP als TNO adviseren om het examen in het buitenland in te voeren. Ik sluit mij hierbij aan. TNO en CINOP pleiten wel voor een aanvullend onderzoek.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik volg u in uw redenering dat een examen pas dan zijn validiteit kan bewijzen als in een echte situatie mensen kunnen worden onderworpen aan een examen. Daarover zijn wij het eens met elkaar. Dat is mooi; dat hebt u alvast binnen. Nu is het resultaat van dat examen bepalend voor de toekomst van degene die het examen aflegt, namelijk de toekomst om zijn of haar ambities in Nederland, samen met een partner of binnen het gezin waarin hij of zij thuishoort, te kunnen vervolmaken en zijn talenten te kunnen ontwikkelen. Als dat examen zodanige kinderziektes heeft, wordt het heel lastig om een reëel besluit te kunnen nemen wanneer die persoon in die reële situatie zakt voor dat examen, dat nog niet geheel valide is, deugdelijk is en functionaliteit heeft bewezen. Mag ik u vragen om hier toe te zeggen dat wij in

dat geval de nodige flexibiliteit moeten betrachten om ervoor te zorgen dat mensen, ondanks het feit dat zij dan zakken voor dat examen, omdat het nog niet helemaal is uitontwikkeld, desondanks toch een mvv krijgen?

Minister **Verdonk**: Ik begrijp de bezorgdheid van de heer Thissen, want die heb ik zelf ook. Wij willen allemaal natuurlijk zo veel mogelijk voorkomen dat mensen ten onrechte zakken, maar ook dat zij ten onrechte slagen. Daarvoor is het nodig dat precies bekend is waar die zak- of slaaggrens moet worden gelegd. Deze is nu berekend aan de hand van de gegevens uit de eerste onderzoeken en uit de aanvullende experimenten. Dat is een in de praktijk veel gebruikte methode, die echter het nadeel heeft dat de omstandigheden waaronder de proefexamens werden afgenomen wel iets kunnen verschillen van de situatie waaronder in de praktijk examens worden afgenomen op de ambassades in het buitenland. Wij weten dus wel behoorlijk nauwkeurig hoe exact de uitslagen in de praktijk zullen zijn, maar volgens de experts van TNO en CINOP kan dat nog nauwkeuriger. Dus om het risico zo goed mogelijk uit te sluiten dat mensen worden toegelaten of geweigerd op grond van een onvoldoende precieze uitslag van het examen, gaan wij de uitslagen ook nog eens tijdelijk door een panel van menselijke beoordelaars laten beoordelen. Ik wil dus het examensysteem invoeren en in de praktijk, waar nodig en mogelijk, ook verder verfijnen. Dit betekent dus dat wij gedurende een bepaalde periode de uitslagen nogmaals beoordelen. Kandidaten zullen hiervan niets merken. Zij doen hun examen aan de telefoon en zij ontvangen de uitslag pas nadat de herbeoordeling door examinatoren heeft plaatsgevonden. Voor de kandidaten betekent dit wel dat voor de duur van het onderzoek het meest gunstige oordeel zal gelden als er een verschil bestaat tussen het oordeel van de computer en dat van de menselijke beoordelaars. Deze twijfelgevallen kunnen hier dus alleen maar wel bij varen. Bestaat er tussen de beoordelaars en de machine geen verschil, dan is er geen probleem en geldt ofwel de positieve, ofwel de negatieve uitslag. Dit doen wij gedurende een beperkte periode, en wel zo lang als nodig is om voldoende gegevens te kunnen verzamelen, te analyseren en de herbeoordeling door de computer zo mogelijk verder te verfijnen. Wij denken dan bij voorbeeld aan circa duizend waarnemingen die nodig zijn, dus voor elk van de toetsen vijfhonderd.

Naast dit aanvullende onderzoek om de machinale beoordeling verder te verfijnen, geldt natuurlijk ook nog steeds mijn eerdere toezegging dat iedereen die het examen niet behaalt door technisch falen van het systeem kosteloos een nieuwe poging kan doen. Verder heb ik ook al aangekondigd dat een onafhankelijke monitorcommissie mij zal bijstaan. Deze commissie zal ook de periodieke rapportage aan de Kamer voorbereiden en zal ook behulpzaam zijn bij het oplossen van eventuele kinderziektes en andere knelpunten, die natuurlijk bij de invoering kunnen ontstaan. Tot slot heb ik aangekondigd dat er over twee jaar ook nog een evaluatie zal plaatsvinden.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Betekent die onafhankelijke monitorgroep dat de toetsers die de eerste

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

duizend examens op hun merites gaan beoordelen of er tussen de uitslag van de computer en de waarde van de kennis een verschil zit ook een onafhankelijke toetsersclub is? Daar ga ik van uit.

Minister **Verdonk**: Volgens mij heb ik hier zo veel waarborgen neergezet dat het antwoord op deze vraag duidelijk is.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Soms mag je naar de bekende weg vragen. Als het gaat om duizend examens die worden afgelegd, betekent dat het bij wijze van spreken in een halve maand gepiept kan zijn. U voert dit systeem 1 maart in, dus half maart zullen die duizend examens zijn afgelegd, als tenminste de cijfers zich voortzetten zoals u die zojuist hebt genoemd.

Minister **Verdonk**: Ja, als mensen zo enthousiast zijn dat zij eindelijk naar Nederland mogen komen nu al de Nederlandse taal leren en de film halen zodra die in de boekhandel ligt om zich snel de kennis van de Nederlandse samenleving eigen te maken. Dat is dan geweldig! Dan zal het dus betekenen dat wij dit binnen een halve maand kunnen doen. Dat maakt niet zo veel uit. Het gaat om het aantal beoordelingen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Precies, u legt de lat bij het aantal beoordelingen, niet bij een bepaalde tijdsperiode. Dat zou u ook nog kunnen doen. U test nu op één niveau. U test al diegenen die naar Nederland willen komen, ongeacht hun opleiding of mate van taalgevoeligheid of intellectuele vermogens, op één niveau. Dat betekent, naar de Nederlandse situatie vertaald, dat u een vmbo'er en een academisch geschoolde eenzelfde soort taalexamen via de computer voorlegt. Zou het zo kunnen zijn dat u na die testfase ook kunt besluiten dat u het niveau gaat differentiëren en het meer zult brengen naar de mogelijkheden van mensen?

Minister **Verdonk**: Wij beginnen nu met een heel basaal examen. Ik stel voor dat wij dat gaan invoeren. Wij monitoren de voortgang van het examen en wij gaan over twee jaar evalueren. Mocht het nodig zijn om dan te komen tot een meer gedifferentieerd systeem, dan stel ik mij voor dat wij op dat moment die conclusie trekken.

Mevrouw Broeks-Knol heeft mij gevraagd of analfabeten, nu zij wel aan de toets kunnen deelnemen, voldoende worden geïnformeerd over de te verwachten barrières als zij eenmaal in Nederland zijn omdat zij niet geletterd zijn. Ik kan daarop volmondig ja zeggen. Ik heb daarnet al gesproken over de film Kennis van de Nederlandse Samenleving. Daarin wordt uitgebreid gesproken over het belang van het leren van de Nederlandse taal, en dat je daarvoor je best moet doen. Dat is de teneur van deze film. Als je naar Nederland komt, zul je je moeten inspannen om deel te nemen aan de samenleving. Daarvoor zijn allerlei mogelijkheden. Aan het eind van de film wordt ook heel duidelijk de vraag gesteld of men dat wil en men dat kan. Dat lijkt mij voor iedereen die naar een ander land gaat om zich daar te vestigen toch wel de ultieme vraag. Dat geldt dus ook voor iemand die in de bergen van Kazachstan woont. Ook daar

is het van belang om je enigszins een beeld te vormen van waar je heen gaat en wat dat voor je betekent.

De heer Van der Beeten vond de eisen voor het niveau van de taalvaardigheid buitengewoon bescheiden. De heer Middel heeft onder andere gevraagd naar de langzamerhand beruchte vijfhonderd woorden die iemand op A1-minniveau zou moeten beheersen en naar het taalniveau van de toets Kennis van de Nederlandse samenleving. Iemand die op niveau A1-min Nederlands spreekt, kan zich verstaanbaar maken met een beperkt aantal zeer frequente losse woorden en standaardformuleringen. Iemand die op dit niveau kan luisteren, begrijpt een beperkt aantal vertrouwde woorden en basiszinnen die betrekking hebben op de persoonlijke levenssfeer en ervaringswereld. U kent deze omschrijvingen uit het rapport van de commissie-Franssen. Het gaat dus om zeer frequente woorden en om vertrouwde woorden, die betrekking hebben op de directe persoonlijke levenssfeer en ervaringswereld.

De heer **Middel** (PvdA): Vijfhonderd woorden klinkt alleszins redelijk, maar hoe veel woorden moet men kennen om er vijfhonderd te kunnen herkennen? De minister is niet ingegaan op de onderliggende vraag, die voor ons essentieel is, in hoeverre deze inburgeringstoets als een selectietoets wordt gehanteerd. Natuurlijk wordt er geselecteerd, want er wordt bezien of mensen enigszins ingeburgerd zijn of potentie tot inburgering in dit land hebben. Tegelijk moet echter ook helder zijn dat deze inburgeringstoets niet kan worden gebruikt als een anti-immigratietoets. Nog essentiëler is het dat wij er ook rekening mee moeten houden dat mensen op een iets lager niveau zitten dan een middelbare school. Dat is in alle landen gelijk; hier is ook 55% van de kinderen in groep acht van de basisschool niet in staat om naar havo of vwo te gaan, dus wij kunnen een vergelijking maken met andere landen. Van de inburgeringstoets die er nu ligt, krijgen wij toch de indruk dat het een vmbo-examen is met havo-vragen. Dan gaan wij dus impliciet een soort selectie toepassen die wij eigenlijk niet willen. Ik neem aan dat de minister dat ook niet wil. In hoeverre kunnen wij voorkomen dat dit op die manier gebeurt? Dat is voor ons een essentieel punt. Als wij dit wel zo laten doorgaan, krijgen wij namelijk een soort selectie die oneigenlijk is en die helemaal niet strookt met de bedoelingen van de wet.

Minister **Verdonk**: Van mensen die naar Nederland komen willen wij graag dat zij voldoen aan bepaalde eisen en dat zij hebben laten zien dat zij zich willen inspannen om hun eigen verblijf hier in Nederland zo aangenaam mogelijk te maken. Dat doe je door mee te doen in de Nederlandse samenleving. Wij hebben dus gezocht -- dat heeft vooral de commissie-Franssen voor mij gedaan -- naar een niveau dat geen belemmering vormt voor gezinsvorming en gezinshereniging maar dat wel de basis biedt om te komen tot een snellere integratie en inburgering in Nederland. De commissie-Franssen stelt voor om uit te gaan van vijfhonderd woorden en heeft voorstellen gedaan over het niveau van het examen. Ik ben daarin geen expert. Daarom heb ik ook alle deskundigen gevraagd. Die vijfhonderd woorden komen van de commissie-Franssen. Ik heb dat advies overgenomen.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Misschien is het goed te melden dat het inburgeringsdeel in het buitenland de eerste stap is. Daarna komt nog de inburgering in Nederland. Dan spreken wij over het niveau NT2.

De heer **Middel** (PvdA): De minister vergeet de tweede vraag, namelijk de relatie tussen inburgering en selectie, met name als het gaat om het niveau.

Minister **Verdonk**: Volgens mij heb ik die vraag al beantwoord. Het niveau is echt een gewogen niveau, gewogen door de commissie-Franssen. Wij hebben het natuurlijk ook gewogen aan het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, aan artikel 8 van het EVRM en aan de richtlijn.

De heer **Middel** (PvdA): Dat krijgen wij zo. Ik zal de vraag anders formuleren, want ik ben bang dat wij anders langs elkaar heen praten. Waar wij bang voor zijn is dat door middel van deze inburgeringstoets alleen mensen die redelijk goed opgeleid en behoorlijk slim zijn nog in staat zullen zijn naar Nederland te gaan en hier met hun partner samen te wonen. Wij vinden dat dit in principe voor iedereen moet gelden. Dat is een gelijkheidsbeginsel dat men in dit soort situaties ook moet toepassen. Als mensen het vermogen hebben op een redelijk niveau te voldoen aan de verplichting, dan moet dit ook alleszins mogelijk zijn. Is die garantie inderdaad gegeven of ligt toch het gevaar op de loer dat ik net heb geschetst?

Minister **Verdonk**: Als men een examen doet, wil dat niet per definitie zeggen dat men zal slagen. Dat geldt ook voor het inburgeringsexamen. Wij hebben er echter alles aan gedaan om te zorgen dat het ook voor analphabeten mogelijk is om die toets te maken, bijvoorbeeld doordat wij de toets alleen mondeling en door middel van plaatjes uitvoeren. Het selectiemechanisme dat deze wet zou inhouden zie ik dus niet zo. Als mensen zich inspannen, en dat mogen wij van hen vragen, om dat inburgeringsexamen te halen in het buitenland, als zij dat doorzettingsvermogen hebben, zie ik niet dat er groepen mensen zijn die door dit examen niet naar Nederland kunnen komen, die niet dit inburgeringsexamen kunnen halen.

De heer **Kox** (SP): Waar heb ik dan gelezen dat mag worden aangenomen dat bij dit examen vergelijkbare resultaten zullen worden geboekt als bij de inburgering die op dit moment plaatsvindt en waarbij wordt uitgegaan van 25% tot 30% uitval? Ik kan mij niet voorstellen dat die 25% tot 30% zakt omdat zij te lui zijn, enzovoort. Er is aangegeven dat het meestal de niet- en lageropgeleiden zullen zijn. Ook uit de inburgerings- en taaltoetsen hier blijkt dat zij daarvoor bovenmatig veel zakken. Die informatie dat deze uitval van 25% tot 30% van voornamelijk niet- en lageropgeleiden te verwachten was, heeft het ministerie, de minister, toch aan mij gegeven?

Minister **Verdonk**: Ik vind dat men van mensen die naar Nederland komen mag vragen dat zij zich inspannen en dat zij duidelijk laten zien dat zij het examen willen halen. Men kan het ook omkeren. De heer Kox heeft gezegd dat 25% tot 30% van de mensen zakt doordat mensen niet

voldoen aan de criteria, doordat mensen niet het examen kunnen halen. Als men analfaabeet is, is men niet per definitie dom. Helemaal niet. Die mensen hebben gewoon geen kans gehad onderwijs te volgen en de Wet inburgering Nederland is voor hen de eerste kans om kennis te maken met het onderwijs. Daarvan worden ze alleen maar beter.

De heer **Kox** (SP): Ik zou mijn vader ook niet dom willen noemen. Hij was zo'n functionele analfaabeet. Daar gaat het niet over. Het ministerie van de minister heeft mij de informatie gegeven dat op dit moment voor het NT2-examen in Nederland 25% tot 30% van de deelnemers zakt. Dat zijn voornamelijk niet- en lageropgeleiden. In de stukken die de minister ons heeft geleverd, wordt de verwachting uitgesproken dat bij de inburgering in het buitenland vergelijkbare cijfers voor vergelijkbare groepen zullen gelden. Dat zegt helemaal niet dat die mensen dom of lui of wat dan ook zijn, dat zegt dat die mensen waarschijnlijk voor de zakkers zullen zorgen. Dat moet de minister toch ook weten? Zij heeft gezegd dat zij goed hun best moeten doen. Natuurlijk moeten zij goed hun best doen, iedereen moet goed zijn best doen. Op mijn rapport stond ook altijd "IJver en vlijt moeten verbeteren", maar dat zegt toch niets over déze gegevens?

Minister **Verdonk**: Ik zal het nogmaals proberen. Ik heb net al gesproken over die 25% tot 30% die nu zakt onder de huidige Wet inburgering. Ik heb ook verklaard hoe dat komt: mensen vinden dat het niet snel genoeg gaat, dat zij te weinig naar school mogen, mensen hebben geen enkele prikkel om zich in te spannen. Dat gaan wij met de nieuwe wet veranderen. Deze getallen, 25% tot 30%, zijn er inderdaad. Dat heeft inderdaad te maken met de inspanning van mensen.

Het is nu heel gemakkelijk om naar Nederland te komen. Men vraagt een MVV aan. Ik weet niet of de heer Kox daar geweest is, maar ik ben op consulaten geweest in Marokko, Turkije en China en ik heb daar overal zeer verontruste medewerkers gezien die hebben gezegd geen enkele mogelijkheid te hebben om te bezien wie er naar Nederland komt en dat wij eisen moeten gaan stellen aan mensen die naar Nederland komen. Dat gaan wij ook doen en laten wij eerst eens afwachten hoe dat zal gaan.

Ik heb mij door zeer veel deskundigen uitdrukkelijk laten adviseren en ik heb geen enkele reden om aan te nemen dat er mensen zullen zakken omdat zij het niveau niet hebben voor die 25 woorden. Ik kan ook niet garanderen dat iedereen zal slagen. Dat is inherent aan een examen.

Ik zal een aantal juridische opmerkingen maken, in ieder geval over de juridische basis en de toetsing op een aantal verdragen. Ik begin met artikel 8 EVRM. Ik kan iedereen in de Kamer die daarover verontrust is geweest geruststellen. Er is heel goed gekeken naar het recht op gezinsleven dat door artikel 8 EVRM wordt beschermd. De Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ) heeft in haar advies geconcludeerd dat inburgering in het buitenland de toetsing aan artikel 8 kan doorstaan. Ook volgens de Raad van State voldoet inburgering in het buitenland in het algemeen aan de eisen van artikel 8 EVRM. In ieder individueel geval zal wel goed moeten

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

worden gekeken naar de persoonlijke situatie van de betrokken vreemdeling. Daarop hebben ook de ACVZ en de Raad van State gewezen. Dat is echter niets nieuws in het vreemdelingenrecht, daarin wordt al decennialang getoetst aan artikel 8 EVRM. Met de heer Van de Beeten zou ik het raar vinden als het Europese Hof voor de Rechten van de Mens artikel 8 zo zou uitleggen dat wij niet van nieuwe migranten mogen verwachten wat zij nodig hebben om in de Nederlandse samenleving te kunnen participeren.

Het stelsel van inburgering in het buitenland is ook voldoende flexibel om altijd de juiste beslissing op de MVV-aanvraag te kunnen nemen, ook met het oog op artikel 8. De wet dwingt immers niet tot afwijzing van de MVV-aanvraag in alle gevallen waarin het basisexamen inburgering in het buitenland niet is gehaald. Dat zou inderdaad tot ongelukken kunnen leiden. De wet maakt afwijzing wel mogelijk. Als uitgangspunt wordt van die mogelijkheid gebruik gemaakt. Artikel 8 EVRM wordt altijd getoetst. Bij de evaluatie van de inburgering in het buitenland zullen de aspecten rond artikel 8 EVRM worden betrokken.

Ook wat het Verdrag inzake de Rechten van het Kind betreft, is het van groot belang dat bij alle vreemdelingenrechtelijke beslissingen betreffende kinderen de belangen van het kind worden betrokken bij de afweging die moet worden gemaakt op grond van artikel 8 EVRM. Dat geldt dus ook voor beslissingen na inwerkingtreding van de Wet inburgering buitenland. Uit de tekst en de ontstaansgeschiedenis van het Kinderrechtenverdrag kan niet worden afgeleid dat met de artikelen 9 en 10 van dat verdrag is beoogd een uitbreiding te geven aan de verplichtingen die voor de Nederlandse overheid uit artikel 8 EVRM voortvloeien.

Inburgering in het buitenland door de ouders is juist van groot belang voor de kinderen. Als de ouder -- dat zien wij ook in de praktijk -- het Nederlands niet eens op basaal beheerst en met kinderen naar Nederland komt, bemoeilijkt dat de integratie van de ouders, maar ook van kinderen. Taalachterstand van ouders heeft voorzienbare negatieve gevolgen voor het onderwijsniveau van meemigrerende kinderen. Die lopen in Nederland een taalachterstand op als er in de thuissituatie geen voedingsbodem is voor de Nederlandse taal. Ook spreekt het voor zich dat het niet goed is voor de kinderen als vader en moeder hun weg in de Nederlandse samenleving niet kunnen vinden. Het nieuwe vereiste van inburgering in het buitenland is een goed middel om dergelijke risico's voor kinderen juist te verkleinen. Het is in het belang van het kind dat het kind en zijn ouders de taal beheersen van het land waarin het kind zal opgroeien en een toekomst gaat opbouwen en dat de ouders die samenleving, in dit geval de Nederlandse samenleving, kennen waarin zij en hun kind zullen en willen leven. Zij zullen dus niet alleen in hun eigen belang moeten inburgeren, maar ook in het belang van de kinderen waarvoor zij verantwoordelijk zijn.

De heer Middel heeft in dit verband de richtlijn gezinshereniging genoemd. Artikel 7, lid 2 van die richtlijn bepaalt heel duidelijk dat de lidstaten van onderdanen van derde landen kunnen verlangen dat zij overeenkomstig het nationale recht aan integratievoorwaarden voldoen. Wel, dat verlangen wij ook. Die richtlijn bepaalt wel dat bij

gezinsleden van vluchtelingen alleen integratievoorwaarden mogen worden gesteld nadat gezinshereniging is toegestaan. Dat is precies de reden dat gezinsleden van asielmigranten zijn vrijgesteld van voorafgaande inburgering in het buitenland.

Inburgeringseisen moeten voldoen aan het evenredigheidsbeginsel. Dat doet het basisexamen inburgering in het buitenland naar mijn mening ook. Het nieuwe vereiste van inburgering in het buitenland stelt geen onevenredige eisen aan de nieuwe migrant. Van hem wordt verlangd dat hij zich voorbereidt op de taal en de samenleving van Nederland, het land waar hij duurzaam wil gaan verblijven. Als proeve van zijn capaciteiten en zijn motivatie om na aankomst in Nederland in te burgeren, wordt van hem verlangd dat hij zich de basiskennis eigen maakt van de Nederlandse taal en kennis heeft van de Nederlandse samenleving. Volgens mij is dat heel vanzelfsprekend. Er worden geen onmogelijke eisen gesteld aan laagopgeleide of analfabete vreemdelingen.

De heer **Middel** (PvdA): Ik kom terug op de kinderen. De minister heeft volstrekt gelijk dat het niet bijdraagt aan de integratie als men een kind is met een ouder die het Nederlands niet beheerst terwijl men hier al woont. Ik heb in mijn inbreng van gisteren echter een ander voorbeeld genoemd. Ik spreek niet over de wet want daarover zijn de minister en de PvdA-fractie het grotendeels eens. Indien als gevolg van de in onze ogen nog steeds inadequate uitvoeringstoets een van de ouders niet naar Nederland kan komen en het kind dus bij een van die ouders in het buitenland moet blijven wonen -- ervan afgezien dat het kind met ouders die gewoon getrouwd zijn in een gescheidengezinssituatie moet leven -- draagt dat nog veel minder dan in het voorbeeld van de minister bij aan inburgering van het kind. Het moet jarenlang in het buitenland wonen met een ouder die niet in staat is in te burgeren omdat die nog in het buitenland verkeert. Het kind bevindt zich daar ook en gaat op een bepaald moment wel naar Nederland. Dat zit op een gigantische achterstand, nog veel meer dan in het voorbeeld dat de minister heeft genoemd.

Minister **Verdonk**: De heer Middel spreekt over twee ouders die in het buitenland wonen en naar Nederland willen komen?

De heer **Middel** (PvdA): Nee, ik spreek over twee mensen die met elkaar getrouwd zijn. Men kan namelijk wel met elkaar trouwen.

Minister **Verdonk**: In Nederland of in het buitenland?

De heer **Middel** (PvdA): Men kan overal met elkaar trouwen. Het probleem is of men met elkaar kan samenwonen.

Minister **Verdonk**: Dus één partner woont in Nederland en de andere woont in het buitenland?

De heer **Middel** (PvdA): Precies, en er is een kind of er zijn meerdere kinderen. Die kinderen kunnen niet bij beide ouders wonen, want die mogen van onze wetgeving niet

samenwonen. Dus een van de ouders, bijvoorbeeld de moeder, woont in buitenland. Het kind blijft bij de moeder. Het kan een Nederlands kind zijn, het kan in Nederland geboren zijn. Dat is mogelijk. Zolang dat kind bij die moeder in het buitenland blijft, wordt het kind wat de integratie betreft op een grotere afstand gezet dan in het voorbeeld dat de minister heeft gehanteerd van een kind dat bij een buitenlandse moeder in Nederland woont die de taal nog niet goed spreekt. In mijn voorbeeld gaat het om een kind dat waarschijnlijk jarenlang in het buitenland moet blijven, dus ook in de taal van dat land wordt opgevoed en toch het perspectief heeft dat het op een bepaald moment naar Nederland zal gaan. Als het eenmaal hier is, zit het met een achterstand die in mijn optiek groter is dan in het voorbeeld van de minister. Dit allemaal als gevolg van een in onze ogen inadequate uitvoeringstoets.

Minister Verdonk: In Nederland verrichten wij een individuele toetsing aan artikel 8 EVRM. Dat betekent dat dit ook in dit individuele voorbeeld van de heer Middel zal gebeuren. Daarbij zullen alle belangen worden gewogen en dan zal een beslissing worden genomen. Het gaat mij nu te ver om deze individuele casus van de heer Middel hier te behandelen.

De heer **Middel** (PvdA): Dat begrijp ik wel, maar de minister heeft mij op een spoor gezet door zelf met een voorbeeld te komen, namelijk van een kind dat hier opgroeit met een ouder die het Nederlands niet goed beheerst.

Minister Verdonk: Ik heb een algemeen beeld geschetst.

De heer **Middel** (PvdA): Ik heb het algemene beeld geschetst. De minister weet natuurlijk heel goed hoe vaak het voorkomt dat mensen die van elkaar houden en met elkaar willen samenwonen dat niet kunnen als gevolg van de bestaande wetgeving. Als er in die situatie kinderen zijn, kunnen die niet met beide ouders in dit land leven. Dat leidt bepaald niet tot een betere integratie. Dat vind ik geen casuïstiek.

De heer **Van de Beeten** (CDA): De heer Middel weet dat de positie van kinderen, zeker van kinderen met de Nederlandse nationaliteit, in vreemdelingenrechtelijke situaties mij ook zeer aan het hart gaat. Wij spreken over de casus van een Nederlandse ouder, een kind met de Nederlandse nationaliteit en een niet-Nederlandse ouder. Is het gezien het niveau van het examen dat moet worden afgelegd echt voorstelbaar dat herhaald en jarenlang bijvoorbeeld die moeder niet in staat zou zijn dit examen te halen?

Is het dan echt niet mogelijk dat die Nederlandse partner zijn vrouw niet door het examen kan slepen? Ik denk dat wij over zeer theoretische zaken spreken. Men moet bereid zijn te laten zien tot inburgering op een zeer basaal niveau te willen komen.

De heer **Middel** (PvdA): Ik maak mij er niet van af door op te merken dat de heer Van de Beeten het weer voor de minister opneemt, terwijl dat helemaal niet nodig is. Ik sta hier niet voor niets en heb geen zin in muggenzifterij. Ik

benadruk dat er veel positieve kanten zitten aan de Wet inburgering buitenland. Ik heb echter grote twijfels over de voorliggende invoeringstoets, omdat er veel onvolkomenheden in voorkomen.

De heer **Van de Beeten** (CDA): De heer Middel spreekt nu over de deugdelijkheid van de uitvoering van het wetsvoorstel. Als je kijkt naar het niveau van dit examen, kun je dan werkelijk zeggen dat het een geweldige drempel is?

De heer **Middel** (PvdA): Ik vind dat deze twee zaken onlosmakelijk aan elkaar zijn gekoppeld. De uitvoering is op dit moment onlosmakelijk gekoppeld aan dat wat mogelijk is. Juist omdat er nog zo veel onzekerheden zijn, kan ik niet zeggen dat het flauwekul is wat ik zeg. Natuurlijk moet het voor iedereen mogelijk zijn, maar zover zijn wij nog niet. Ik wilde wel dat het zover was. Dan hoefde immers het hele debat niet te worden gevoerd? Wij zouden dan gewoon kunnen instemmen met het wetsvoorstel, inclusief de uitvoering.

Minister Verdonk: Volgens mij heb ik zojuist een uitgebreid betoog gehouden over alle waarborgen die wij hebben getroffen bij de invoering van deze toets. Ik ben het eens met de heer Van de Beeten. Het gaat om een basaal niveau. De partner in Nederland wil graag iemand laten overkomen. Hij is verliefd op de vrouw uit het land van herkomst. Hij belt iedere avond en doet dat natuurlijk vooral in het Nederlands. Hij verstuurt een aantal boeken en cd's en Nederlandstalige kinderprogramma's. Laten wij ervan uitgaan dat de mensen gemotiveerd zijn om naar Nederland te komen. Zij willen hier graag wonen en wij nemen aan dat zij graag met ons willen meedoen. Wij verwachten van die mensen dat zij zich daarvoor inspannen. De vader in Nederland moet ervoor zorgen dat het examenpakket zo snel mogelijk naar de moeder gaat, die tot driemaal toe het examen via de computer kan maken. Hij kan zorgen voor het cursusmateriaal en kan bovendien enkele malen per jaar de vrouw bezoeken om ervoor te zorgen dat het kind het contact met de moeder niet verliest. Er zijn zo veel mogelijkheden. Wij kunnen wel baren op de weg blijven zien, maar iedereen in deze Kamer geeft steun aan het principe van de Wet inburgering buitenland. Laten wij het dan ook een keer proberen!

Er is gevraagd naar de vrijstelling voor Amerikanen, Canadezen, Australiërs, Nieuw-Zeelanders en Japanners. Ik wil eerst duidelijk stellen dat immigratie en integratiebeleid, waarin geen redelijk onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende categorieën personen, ondenkbaar is. Zo gelden voor Unieburgers op grond van hun nationaliteit nu eenmaal andere regels dan voor mensen uit de derdelanden. Voor immigratie gelden weer andere regels dan voor arbeidsmigratie of voor asielmigratie. De wet differentieert nu eenmaal groepsgewijs en scheidt daarmee groepsgewijs ook ongelijkheden. Dat is onvermijdelijk. Het komt erop aan dat die ongelijkheden gerechtvaardigd moeten zijn. Gevallen die zozeer met elkaar overeenstemmen dat een ongelijke behandeling niet op zijn plaats is, mogen niet ongelijk worden behandeld.

De heer Middel heeft verwezen naar de *yt-reasons* in de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Uit dezelfde jurisprudentie volgt ook dat de lidstaten bij de beoordeling van de vraag in hoeverre een verschil in omstandigheden een verschil in behandeling rechtvaardigt, een zekere beoordelingsruimte hebben. Dit wordt een *margin of appreciation* genoemd. Dit is onder meer afhankelijk van de context waarin het onderscheid wordt gemaakt. Wij spreken hier over immigratie en dat is een zeer belangrijk onderwerp. Onderscheid op grond van nationaliteit is nu eenmaal onvermijdelijk. Daarbij past ook een behoorlijke beoordelingsruimte.

Amerikanen, Canadezen, Australiërs, Nieuw-Zeelanders en Japanners hoeven sinds jaar en dag geen mvv aan te vragen als zij zich in Nederland willen vestigen. Alle andere derdelanders wel. Dat onderscheid wordt al heel lang gemaakt en het is nooit aangemerkt als onrechtvaardig. Uit Amerika komen nu eenmaal geen grote aantallen niet-westerse allochtonen die in Nederland problemen hebben met de inburgering. Natuurlijk moeten ook Amerikanen die ervoor kiezen zich in Nederland te vestigen, Nederlands leren. Het is voldoende als zij dat na hun aankomst doen. Het belang van de Nederlandse samenleving bij voorafgaande inburgering is hier niet zo zwaarwegend dat ook Amerikanen voor hun komst naar Nederland zouden moeten inburgeren. Inburgering in het buitenland is voor hen een te zwaar middel. Deze groep draagt niet of nauwelijks bij aan de inburgeringsachterstand in de Nederlandse samenleving.

De positie van deze derdelanders vind ik zo wezenlijk anders dan die van andere derdelanders, die wel sinds jaar en dag mvv-plichtig zijn, dat van een onrechtvaardig onderscheid geen sprake is. Voor alle duidelijkheid merk ik op dat niet gaat om een verschil in opleidingsniveau of om het feit dat men Engels spreekt.

De heer **Kox** (SP): Volgens mij zegt de minister nu precies waar het om gaat. Zij zegt dat uit Amerika geen grote groepen niet-westerse allochtonen komen die problemen opleveren bij de inburgering. Dat is het manco van deze regeling. Wij hadden ons moeten afvragen hoe deze groep mensen zich zo goed mogelijk kunnen voorbereiden. De minister zegt dat zij een verworven recht hebben, maar dat zegt toch niets over de noodzaak tot integratie? Ik heb mevrouw Broekers gevraagd naar het verschil tussen een Japanner en een Koreaan. Zij spreken allebei geen Nederlands, kan ik u verzekeren. Toch moet de Koreaan wel de inburgering vooraf volgen en de Japanner niet. Dat is toch ongeoorloofd onderscheid maken? De enige reden die de minister aanvoert is dat zij nooit een mvv hoefden aan te vragen.

Minister **Verdonk**: Dat is inderdaad de enige reden.

De heer **Kox** (SP): Waarom zegt de minister dan dat er geen grote groepen niet-westerse allochtonen uit Amerika komen?

Minister **Verdonk**: Er is een aantal argumenten. Het eerste en enige formele argument is dat de genoemde groepen niet mvv-plichtig zijn. Deze groepen zorgen daarnaast niet

voor de achterstanden. Het onderscheid tussen Japanners en Koreanen is dat Japanners niet mvv-plichtig zijn en Koreanen wel.

De heer **Kox** (SP): Dat maakt voor hun inburgering niets uit.

Minister **Verdonk**: Dat doet het wel. Het behalen van het examen is een voorwaarde voor het verkrijgen van een mvv. Als je niet mvv-plichtig bent, geldt het hele systeem niet. Vandaar dat wij hebben gezegd dat mvv-plichtigen verplicht zijn het inburgeringsexamen te doen en anderen niet.

De heer **Kox** (SP): Dan krijgen wij de situatie dat iemand die vanuit Japan naar Tilburg komt geen inburgeringsexamen hoeft te doen, maar iemand die vanuit Korea naar Tilburg wil, dat wel moet doen. Het enige verschil is dat zij niet in hetzelfde land wonen.

Minister **Verdonk**: Als ik het goed begrijp, heeft de heer Kox het nu over arbeidsmigranten. Arbeidsmigranten hoeven helemaal niet in te burgeren in het buitenland.

De heer **Kox** (SP): Ik bedoel dat beide types in Tilburg wonen en hun partner uit een van de twee genoemde landen halen. Wij hebben ooit gezegd dat Japanners niet mvv-plichtig zijn en Koreanen wel. Zo verdelen wij de hele wereld en dat heeft niets met inburgering te maken. Het betoog van de minister dat deze wet is bedoeld om mensen gemakkelijker te laten inburgeren in Nederland, heeft hier niets mee te maken.

Minister **Verdonk**: De heer Kox heeft gelijk als hij zegt dat er één formeel argument is. Daarin heb ik hem gelijk gegeven. Als de heer Kox vindt dat het systeem moet veranderen, dan kom ik daarop in een ander verband graag terug. Op dit moment zijn de mensen uit de genoemde landen niet mvv-plichtig zijn en dat betekent dat men niet hoeft in te burgeren in het buitenland.

De heer Holdijk heeft gevraagd naar de inburgeringsplicht voor geestelijke bedienaren. De eerste toelating van Turkse onderdanen is in het algemeen een bevoegdheid van de lidstaten. Op grond van artikel 6 van besluit 1/80 van de Associatieraad bouwt een Turkse onderdaan geleidelijk aan steeds sterkere rechten op, nadat hij al een jaar in Nederland verblijft. Het basisexamen inburgering wordt gehouden voordat hij naar Nederland komt. Over de inburgering van geestelijke bedienaren komen wij nog te spreken.

Het is voor mij wel duidelijk dat inburgering geen nieuwe belemmering is voor de toegang tot de arbeidsmarkt. Wij hebben het dan over de vraag of iemand wel dan niet een mvv krijgt om naar Nederland te komen. Het is een vaste jurisprudentie van het Hof van Justitie van de eerste toelating van Turkse onderdanen tot het grondgebied van een lidstaat een bevoegdheid is van het betreffende lidstaat. Het is ook een vaste rechtspraak dat de lidstaten niet bevoegd zijn "de draagwijdte van het stelsel van geleidelijke integratie van Turkse onderdanen in de arbeidsmarkt van de lidstaat van ontvangst eenzijdig te wijzigen door de werknemer die op zijn grondgebied is

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

toegelaten en aldaar op legale wijze gedurende meer dan een jaar ononderbroken een reële en daadwerkelijke economische activiteit bij dezelfde werkgever heeft verricht, de rechten te ontnemen die hem in de drie onderdelen van artikel 6 van besluit 1/80 geleidelijk worden toegekend naar gelang de duur van de verrichte arbeid in loondienst." Dit citaat komt uit arresten van het Hof van Justitie. Hier wordt niet gesproken over werknemers die al zijn toegelaten tot Nederland en hier langer dan een jaar verblijven.

De heer Holdijk heeft gezegd dat er volgens de Europese Commissie voor inburgering als voorwaarde voor een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd geen basis in de Europese regelgeving is. In het algemeen heeft de Europese Commissie daar geen vraagtekens bij geplaatst. Dat lijkt mij terecht, nu in de richtlijn nadrukkelijk is opgenomen dat de verschillende lidstaten dat wel mogen verlangen van derdelanders Dit is opgenomen in artikel 5m lid 2 van de richtlijn. De Europese Commissie heeft wel aangetekend dat er vraagtekens kunnen worden geplaatst bij de leges die Turkse onderdanen voor de verlenging van de tijdelijke verblijfsvergunning moeten betalen als zij niet in aanmerking komen voor een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. Ik zie dat anders. Het Associatieverdrag met Turkije zegt namelijk niets over leges voor verblijfsvergunningen. Die leges zijn overigens niet zo hoog dat zij het Turkse onderdanen in Nederland bijzonder moeilijk of onmogelijk maken in Nederland hun rechten uit te oefenen. Ik heb mijn standpunt uitgebreid aan de Commissie kenbaar gemaakt en het laatste woord daarover is uiteindelijk aan het Hof van Justitie.

De heer Holdijk heeft ook gezegd dat er volgens de Europese Commissie geen grondslag is om buitenlandse imams anders te behandelen dan andere arbeidsmigranten. Wij hebben al een aantal keren in het parlement gesproken over de bijzondere positie van imams. Volgens mij bestaat daarover geen verschil van inzicht. Door de sociaal-maatschappelijke en pastorale taken is de geestelijk dienaar in het algemeen, en ook de imam, belangrijk voor de houding van grote groepen migranten tegenover de Nederlandse samenleving en de Nederlandse waarden en normen. De imam kan die groepen niet goed bedienen als hij niet goed weet hoe de samenleving in elkaar steekt. Bijvoorbeeld huwelijksproblemen worden in Nederland anders opgelost dan in menig land van herkomst. Daarin verschilt de Turkse imam duidelijk van bijvoorbeeld de Russische hoogleraar natuurkunde. Daarom acht ik een andere behandeling op zijn plaats.

Op het voorbeeld van de heer Thissen van de Duitser die zijn in Nederland wonende partner zonder voorafgaande inburgering naar een derde land mag laten overkomen, heb ik al geantwoord.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik woon in Roermond. Stel: mijn achterbuurman is Duitser, een EU-ingezetene, en kan zich dus vrij vestigen. Roermond is een bekend watersportgebied; zijn boot ligt er en hij woont er. Dan hoeft hij niet zo ver te rijden om bij zijn boot te komen. Tijdens zijn vakantie in Thailand is mijn buurman hartstikke verliefd geworden op een Thaise schone en hij

wil die Thaise schone laten overkomen om in Roermond, in Nederland, zijn relatie met die Thaise voort te zetten en een toekomst op te bouwen. Die Thaise is niet verplicht om zich te onderwerpen aan de Wet inburgering in het buitenland. Nu wil de toevallige omstandigheid dat ik samen met hem op vakantie ben geweest in Thailand en verliefd ben geworden op haar zus. Ik wil met haar zus ook in Roermond wat beginnen ...

De heer **Middel** (PvdA): Dan moet je Duits worden.

De heer **Van Thissen** (GroenLinks): Ja, dan zou ik Duits moeten worden. Haar zus is wel onderworpen aan de Wet inburgering in het buitenland. Dat is toch raar. Dat is niet uit te leggen. Dat is toch eigenlijk een discrimineren van Nederlandse onderdanen in vergelijking met in Nederland verblijvende EU-onderdanen?

Minister **Verdonk**: Volgens mij zijn de heer Thissen en ik het eens. Ik zie ook het liefst dat die Thaise mevrouw die hierheen komt voor die Duitse meneer, ook valt onder onze wet en ook het basisexamen in het buitenland moet doen. Die Duitser oefent hier echter zijn recht op vrij verkeer van EU-burgers binnen de Europese Unie uit. De Nederlander die hier woont, doet dat niet en woont gewoon in Nederland. Over dit vraagstuk kunnen wij nog heel lang van gedachten wisselen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Dan ga ik tijdelijk in Niederkrüchten wonen. Dat kan namelijk. Dan kan ik die zus laten overkomen. Dat is geen enkel probleem. Een jaar later kom ik dan weer terug naar Roermond en is het probleem opgelost.

Minister **Verdonk**: Ik heb zojuist gesproken over twee arresten die in dit verband spelen. Wij wachten met heel veel belangstelling de uitspraken af.

De heer Middel merkte op dat de rechtsbescherming tekortschiet omdat zonder mvv geen verblijfsvergunning wordt verleend en de hardheidsclausule slechts in zeer beperkte mate, bij uitzondering, wordt toegepast. Voor de duidelijkheid: de hardheidsclausule is bedoeld voor personen die al in Nederland zijn en die een mvv moeten hebben om voor een verblijfsvergunning in aanmerking te kunnen komen. Daarmee wordt inderdaad terughoudend omgesprongen. Vreemdelingen die niet aan de voorwaarden voor een mvv voldoen en daarom een afwijzing krijgen op hun mvv-aanvraag, moeten niet op de bonnefooi naar Nederland komen en zich vervolgens hier beroepen op de hardheidsclausule. Zo zijn de regels niet. Zij kunnen wel in bezwaar en beroep gaan tegen de mvv-weigering. Zo zijn de regels wel. Dat is ook de normale rechtsgang. Als hun bezwaar of beroep gegrond is, krijgen zij alsnog de gevraagde mvv en kunnen zij, zoals het hoort, alsnog met een mvv inreizen. Die beslissing moeten zij echter wel in eigen land afwachten.

De heer **Middel** (PvdA): De minister is niet ingegaan op de wettelijke basis van €350. Van deskundigen, en zeker niet allemaal sympathisanten van de linkse partijen, heb ik

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

begrepen dat die grond er niet is. Misschien kan de minister daarover uitsluitsel geven.

Verder vraag ik u, voorzitter, om na beëindiging van het antwoord van de minister in eerste termijn ons tien minuten te gunnen voor een fractieberaad.

Minister **Verdonk**: Dat bedrag van €350 is gebaseerd op alle kosten die worden gemaakt voor het examen. Wij proberen zoveel mogelijk kostendekkend te werken. Vandaar het bedrag van €350.

De heer **Middel** (PvdA): Moet daar geen wettelijke basis voor zijn? Mag dat zomaar?

Minister **Verdonk**: Er is een wettelijke basis. Die wettelijke basis is artikel 16, tweede lid, van de Vreemdelingenwet. In het eerste lid van dat artikel wordt de inburgering in het buitenland geregeld. Op grond van het tweede lid kunnen bij of krachtens algemene maatregel van bestuur regels worden gesteld voor de toepassing van het eerste lid. Dus het basisexamen, de beoordeling, die niveaus, de kosten, vrijstellingen en dergelijke vormen de uitwerking in de AMvB van de inburgering in het buitenland. Noch de ACVZ noch de Raad van State heeft hierbij kanttekeningen geplaatst.

De **voorzitter**: Ik stel voor te voldoen aan het verzoek van de PvdA-fractie om de vergadering tien minuten te schorsen.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt van 16.52 uur tot 17.05 uur geschorst.

*N

De heer **Middel** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. De minister voert op een uitstekende manier het debat. Dat is wel eens anders geweest in eerdere debatten met de minister. Op alle punten die wij naar voren hebben gebracht, is de minister zeer serieus en adequaat ingegaan. Juist als je al weet dat deze wet zonder meer wordt aangenomen -- de koppen zijn al geteld -- vind ik het toch een compliment waard. Ik zeg het openlijk, want als ik kritiek heb, zeg ik het ook. Ik vind het echt goed, mevrouw Verdonk, zoals u reageert op de opmerkingen van met name de linkse partijen.

Sommigen zeggen dat het erop lijkt dat het wetsvoorstel erdoor wordt geijast. Dat ligt niet zozeer aan de minister. De Kamer bepaalt zelf haar agenda en de Kamer heeft besloten dat dit wetsvoorstel nu wordt behandeld. Ik had het graag anders gezien, zoals ik gisteren al heb gezegd. Je kunt de minister wel verwijten dat zij deze wet wil invoeren met een onduidelijke uitvoeringssystematiek.

De opstelling van de Partij van de Arbeid is bij dit wetsvoorstel voor 80% helder. Wij zijn het eens met het principe van inburgering. Wij vinden het ook geen enkel probleem dat daarvoor een wet wordt geformuleerd en dat wij eisen gaan stellen aan mensen die zich hier willen vestigen. Wij vinden het ook geen enkel probleem dat een

toets wordt ingesteld waaraan mensen zich moeten onderwerpen. Die toets moet alleen valide en toegankelijk zijn. Er moeten geen extra belemmering worden opgeworpen. Vooral bij dat laatste punt zetten wij vraagtekens.

Wij vragen ons ook af in hoeverre er voor de Eerste Kamer nog mogelijkheden zijn om iets te doen op het moment dat er een AMvB over de uitvoering is. De Eerste Kamer kan zeggen dat zij er nog over gaat praten. De minister is daartoe ook zeker bereid. De minister kan echter de inbreng van de Kamer voor kennisgeving aannemen en verder gewoon haar gang gaan. De Kamer kan het niet meer verwerpen. Zij kan er verder niets meer mee.

Al met al komt het erop neer dat wij het volgende aan de minister willen voorleggen. De intentie van de Partij van de Arbeid komt voor een groot deel overeen met de intentie van het kabinet. Wij willen ook een heel eind meegaan. Het ligt aan de minister in hoeverre wij helemaal met haar kunnen meegaan. Wij zijn niet op voorhand tegen deze wet. In de tien minuten schorsing heb ik het niet precies kunnen achterhalen, maar de minister schijnt in de Tweede Kamer te hebben gezegd dat zij de zaak zal voorleggen, zodra de deskundigen die de systematiek toetsen, hun rapport hebben uitgebracht en zeggen dat zij haar gang kan gaan. Nu is de vraag of dat voorleggen een kwestie is van een wisseling van argumenten, waarna ieder zijn eigen weg gaat of dat ook nog sprake is van een finaal oordeel van de Tweede Kamer. Laat ik het nog anders formuleren. Als de club van onafhankelijk deskundigen die nu de uitvoeringssystematiek toetst, zegt dat het zo kan, is de minister dan bereid om de zaak ter goedkeuring voor te leggen aan de Tweede Kamer voordat zij tot definitieve invoering overgaat? Als zij daartoe bereid is, zal ik mijn fractie adviseren om voor het wetsvoorstel te stemmen. Is de minister er niet toe bereid, dan blijft er onzekerheid over de uitvoeringssystematiek en kan ik niet anders dan mijn fractie adviseren om tegen het wetsvoorstel te stemmen, omdat het principe van de wet zo onlosmakelijk is gekoppeld aan de uitvoeringssystematiek. Ik zeg dit ook tegen de achtergrond van het feit dat de minister naar aanleiding van de vijf kritiekpunten die de PvdA-fractie heeft geformuleerd bij de memorie van antwoord, op bijna alle punten op een overtuigende manier heeft gereageerd. Je kunt altijd het gesprek gaande houden, maar op essentiële punten heeft zij ons voor een groot gedeelte gerustgesteld. Dat punt van de kritiek is voor een deel weggenomen.

Dan blijft alleen de uitvoeringssystematiek over. Het is uitermate wezenlijk. Als de minister kan toezeggen dat er een valide, zorgvuldige en toegankelijke uitvoeringstoets komt die niet met twee maten meet en geen extra belemmeringen opwerpt en dat de Tweede Kamer daarover het finale oordeel heeft, dan zal ik de PvdA-fractie adviseren om voor het wetsvoorstel te stemmen. Overigens kan ik vanwege mijn medische omstandigheden de stemming niet zelf bijwonen. Een eventuele stemverklaring zal door een van mijn fractiegenoten, waarschijnlijk de fractievoorzitter, worden aangelegd. Maar wat mij betreft is na de tweede termijn van de minister dit debat afgelopen.

*N

De heer **Van de Beeten** (CDA): Voorzitter. Ik dank de minister zeer hartelijk voor de uitgebreide beantwoording, ook van de vragen van de andere fracties. Het was voor mij zeer instructief de antwoorden te vernemen. Ik wil ook mijn erkentelijkheid uitdrukken voor haar inzet op dit terrein. Wij hebben in april al vastgesteld dat wij belangrijke gemeenschappelijke doelen hebben op het terrein van de integratie. Wij moeten die met kracht blijven nastreven. Ik wil onze steun daarvoor uitspreken en de minister aanmoedigen om daarmee door te gaan met de volle steun van de Eerste-Kamerfractie van het CDA. De minister mag de Tweede-Kamerfractie zelf overtuigen. Dat zeg ik ook in aansluiting op hetgeen de heer Middel heeft gezegd. Voor de Eerste Kamer is de vraag aan de orde of deze wet niet op voorhand onuitvoerbaar is, gelet op de discussie die over de uitvoering gaande is met de Tweede Kamer. Op basis van de stukken is ons oordeel dat de wet niet onuitvoerbaar is. De minister heeft de ruimte gevraagd om met de uitvoering aan de slag te gaan. Die ruimte krijgt zij van onze fractie.

*N

De heer **Thissen** (GroenLinks): Voorzitter. Ik heb wel een achterbuurman, maar ik ben nog nooit in Thailand op vakantie geweest. Ik weet niet of hij verliefd is geworden op een Thaise en of hij daar ooit is geweest, maar zeker niet met mij, laat staan dat ik haar zus verliefd ben geworden. Het was een hypothetisch geval. Ik weet nooit of er veel pers aanwezig is in de Eerste Kamer. Ik heb altijd begrepen van niet. Maar mocht er nu toch een verloren journalist zijn, dan weet je nooit welke roddels er in de wereld zullen komen. Het is kerstmis en dat wil ik graag met mijn vrouw en kinderen onder de kerstboom doorbrengen.

Over een aantal antwoorden en toezeggingen van de minister kan mijn fractie verheugd en zelfs tevreden zijn. Ik heb bijzondere waardering voor de wijze waarop de minister de Eerste Kamer in haar worsteling met dit wetsvoorstel en vooral met de uitvoerbaarheid ervan heeft beantwoord.

Ik wil even de punten de revue laten passeren waarover wij tevreden zijn. Wij zijn heel tevreden over de discretionaire ruimte wat de MVV betreft. De minister heeft nadrukkelijk gezegd dat er in de wet geen dwingend afwijzen bij zakken voor het examen is geformuleerd. Met andere woorden, er blijft altijd ruimte om individuele situaties mee te wegen en mensen toch een MVV te geven, waardoor gezinsvorming dan wel gezinshereniging in Nederland mogelijk is.

Ik heb de minister horen zeggen dat de Wet inburgering in het buitenland niet is bedoeld als selectie criterium om bepaalde groepen met bepaalde opleidingen of mogelijkheden uit te sluiten van de komst naar Nederland, van relatievorming of gezinsvorming dan wel gezinshereniging en van de mogelijkheid om ambities in dit land waar te maken.

De minister heeft gezegd: u kunt wachten totdat alle deskundigen in dit land het erover eens zijn dat het examen valide, deugdelijk en functioneel is. Die zekerheid

kan het beste worden bereikt door het examen met voldoende volume, dus met voldoende examenkandidaten, in de praktijk te toetsen. De minister laat de eerste duizend -- het mag van ons ook tweeduizend zijn -- extra volgen door een soort tweede correctiegroep: mensen, dus geen computers, die nog eens kijken naar de resultaten van het examen om de kinderziekten te overwinnen, zodat het examen in deugdelijkheid, functionaliteit en validiteit toeneemt. Wij zijn tevreden met deze toezegging.

Wij zijn ook tevreden met haar toezegging om gedurende een wat langere periode de examenuitslagen te laten monitoren, waardoor mogelijkerwijs een differentiatie kan worden ingevoerd in het niveau van de eisen die worden gesteld aan mensen die vanuit het land van herkomst naar Nederland komen. Nu is sprake van één niveau. Dat betekent dat het voor een academicus wellicht heel gemakkelijk is om het examen te halen en voor een vergelijkbare vmbo'er in Kazachstan veel te lastig. Ik heb de minister ook horen zeggen dat het examen meer substantie heeft dan de heer Van de Beeten gisteravond heeft beweerd. Daar ben ik ook blij mee, want ik vind dat de mensen waar mogen krijgen voor hun €350. Met andere woorden, de minister geeft in principe iedereen gelijke kansen en zij ziet erop toe dat er geen ongeoorloofd onderscheid wordt gemaakt op basis van opleiding, kwaliteiten, intellectuele vermogens en vaardigheden. Daar zijn wij allemaal blij mee. Het neemt een deel van onze vrees weg dat de Wet inburgering in het buitenland een selectie criterium is om alleen bepaalde mensen naar Nederland te krijgen.

De fractie van GroenLinks blijft zitten met de stellige meningen van een aantal onafhankelijke adviseurs die hard zijn in hun oordeel over zowel de toets basiskennis Nederlands als de toets basiskennis Nederlandse samenleving dat het examen op dit moment niet functioneel is. Met andere woorden, ondanks de toezegging van de minister dat zij erop toeziet dat de kinderziekten worden overwonnen en dat het examen wordt bijgesteld, zijn deskundigen heel stellig in hun oordeel dat het examen onuitvoerbaar is. Ik hoor er graag nog iets over in de laatste termijn van de minister.

Wij pleiten voor een proeftuin gedurende een langere periode waarin de wet niet als zodanig geldt. Als de mensen zakken voor een volgens die deskundigen ondeugdelijk examen, ontbreekt het aan een beroepsmogelijkheid om het examen over te mogen doen. Zij mogen het een keer gratis overdoen, maar zij kunnen niet in beroep wegens een ondeugdelijk examen. Zij kunnen wel in beroep, wanneer zij de machtiging tot voorlopig verblijf niet krijgen.

Met andere woorden, de minister zegt dat het ondenkbaar is om integratiebeleid te voeren zonder onderscheid te maken; dat onderscheid is onvermijdelijk. Dat zegt zij ook in het interruptiedebatje over de in Nederland aanwezige EU-burgers, die wat vrijer zijn in hun partnerkeuze dan de in Nederland verblijvende Nederlandse onderdanen. Ik blijf het toch heel lastig vinden om uit te leggen aan de in Nederland woonachtige Nederlandse onderdanen dat zij minder vrij zouden zijn in hun partnerkeuze of mogelijkheid tot gezinshereniging dan in Nederland verblijvende EU-burgers.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Wij zijn het er zeer mee eens dat mensen die naar Nederland komen hun best moeten doen om zich in het land van herkomst al te oriënteren op de Nederlandse cultuur, de Nederlandse samenleving, de Nederlandse mores en de Nederlandse taal en dat dit hun eigen verantwoordelijkheid is. Toch blijven wij ervan overtuigd, ook conform de adviezen van de commissie-Franssen, dat de wederkerigheid van die integratie, die inspanning en die verantwoordelijkheid van nieuwkomers het beste kan gedijen met een ongelooflijk goed en deugdelijk inburgeringsbeleid in Nederland zelf. Met andere woorden, hoewel wij het ermee eens zijn om de verantwoordelijkheid al eerder bij hen te leggen, denken wij dat effectief inburgeren het beste mogelijk is nadat zij in Nederland zijn gekomen en hier op een fatsoenlijke manier worden betrokken bij onderwijs en educatie, bij de arbeidsmarkt en bij sociaal, recreatief en cultureel verkeer. De Nederlandse samenleving moet alles op alles zetten om te komen tot een wederkerig stelsel van inburgering dat niemand meer uitsluit, maar alle burgers in dit land insluit.

*N

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Voorzitter. Ook ik wil de minister danken voor de uitvoerige en buitengewoon degelijke beantwoording van de vragen. Uit de beantwoording blijkt dat er een zorgvuldige aanpak is gevolgd bij het onderzoek. Er is veel onderzoek gedaan, waarbij veel begeleiding heeft plaatsgevonden. Over de kwaliteit van het examen hebben wij in eerste termijn al gezegd dat verfijning in de praktijk moet plaatsvinden. In die praktijk, zo zegt de minister, zijn er vele en voldoende waarborgen om te voorkomen dat iemand het slachtoffer wordt van een examen dat misschien niet helemaal klopt. Wij zijn blij dat te horen. Ik ben zelf werkzaam in het onderwijs, weliswaar in een andere tak van sport van het onderwijs, maar ik weet dat in de praktijk dingen boven water komen die je in de theorie niet had bedacht en dat omgekeerd dingen die je in de theorie had bedacht in de praktijk helemaal niet voorkomen. Je kunt de beste resultaten bereiken door verfijning in de praktijk. Wij hebben er alle vertrouwen in dat dit op een heel goede en degelijke manier zal gebeuren, zoals de minister het heeft aangeduid.

Ik heb haar gevraagd om iets te vertellen over de training van het ambassadepersoneel. Is er een protocol voor fraude, is er controle op GSM's en hoe gaat het als op een examendag geen personeel beschikbaar is? Ik heb het antwoord daarop gemist; misschien kan het nog kort worden toegelicht. Toch kan ik er alle vertrouwen in hebben.

In de visie van mijn fractie is de Wet inburgering in het buitenland niet alleen bevorderlijk voor de integratie van degene die uit het buitenland naar Nederland wil komen. Het is ook ongelooflijk belangrijk voor de integratie van iemand van buitenlandse afkomst die inmiddels in Nederland verblijft en die een partner uit het land van herkomst wil laten overkomen. Dat die partner aan de inburgering in het buitenland heeft deelgenomen, is een enorme boost voor de integratie van degene die de partner wil laten overkomen. Niet alleen de betrokkene is gebaat bij de inburgering in het buitenland, maar ook

degene die de partner of het familielid naar Nederland wil laten komen en eventuele kinderen. Ook de Nederlandse samenleving is erbij gebaat. Er is namelijk geen isolement, meer betrokkenheid bij de Nederlandse samenleving en dus goede integratie. Om die reden moeten wij allemaal blij zijn met dit wetsvoorstel. De VVD-fractie steunt het dan ook.

Wat de VVD-fractie betreft, is de wet uitvoerbaar. Het antwoord op alle vragen van de minister of wij willen instemmen met het wetsvoorstel is dan ook "ja".

*N

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. Een compliment is op zijn plaats voor het enthousiasme waarmee de minister reageert en voor haar vriendelijke doch vastberaden toon. Zij blaft niet, zij bijt niet en zij loopt vooral niet weg. Dat doet mij denken aan een bepaald dier, namelijk een egel. Egels gedragen zich ook zo. Het zijn prachtdieren. Zij blaffen niet, zij bijten niet en zij vluchten niet maar als je ze aanraakt, kruipen ze onmiddellijk ineen. Dan is het lastig om het contact verder voort te zetten. Dat heb ik ook met deze minister. Elke aanraking, elke twijfel die wordt geuit, leidt tot een egestelling. Dat vind ik vreemd, want dat zou zeker bij dit onderwerp niet nodig zijn bij mijn partij.

De minister is er nu een beetje aan gewend dat zij zich voortdurend moet verdedigen als zij met voorstellen komt op het gebied van integratie, maar ik heb daar ook enige ervaring mee. Toen de minister er nog niet aan dacht om minister te worden, had ik al voorstellen rondom integratie. Dat waren zeker geen bange voorstellen, die tot nogal wat reacties leidden. Ik denk dat ik wel kan zeggen dat ik al met mensen uit Marokko en Turkije over inburgering sprak toen de minister nog lang niet wist dat zij minister zou worden. Waarom betreft zij steeds die egestelling? Waarom kijkt zij niet of wij het eens kunnen worden? Wij denken allemaal dat een goede voorbereiding het halve werk is. Ik ken ook niemand, uit welk land dan ook, die zegt het raar te vinden dat je je moet voorbereiden als je gaat emigreren naar een ander land. De vraag is niet of maar hoe.

De minister kiest ervoor om inburgering vooraf te verplichten. Op die manier dwing je af dat mensen hun best doen en dan komt het vanzelf goed. Zij vindt dat wij op die manier het beste in mensen naar boven halen. In plaats van zich te richten op verplichten, zou zij zich beter kunnen richten op verleiden en overtuigen en dan vooral het overtuigen van de partners hier. Als zij daar de aandacht op zou richten, zou zij hetzelfde resultaat op een snellere manier bereiken. De minister laat zich niet aanraken en kiest voor verplichten, ondanks de twijfels die er zijn. Dat zijn geen twijfels die ik heb bedacht, die twijfels zijn door deskundigen naar voren gebracht, bijvoorbeeld over de taaltoets. De Resonansgroep heeft gezegd daar niet voor te kunnen instaan. Er zijn twijfels over de samenlevingstoets. De commissie-Fransen wil onder deze omstandigheden niet examineren, want er zijn twijfels over de uitzonderingen die zijn gemaakt. Er zijn twijfels over het vervolg en over de vraag wat dominant is: het selectie- of het integratiecriterium. Bovendien zijn er twijfels over de reactie van de rest van Europa. Op al die punten zegt de minister: geloof mij, want het komt

allemaal goed. Geloven doe je echter voornamelijk in de kerk. Wij moeten het hebben over de feiten, de cijfers, de analyses en de rapporten. De rapporten komen met de twijfels. Ik heb er geen één zelf verzonnen. De minister zegt dat zij niet naar alle adviseurs kan luisteren, omdat zij er dan nooit uitkomt. Het is wel sterk dat zij alleen luistert naar de adviseurs die haar gelijk geven en niet naar de anderen.

De minister wil deze wet door de Kamer halen en dan gewoon beginnen. Dan moeten mensen examen doen, maar daarmee lossen wij het probleem niet op. Als het allemaal niet zo functioneert zoals de minister hoopt en gelooft, schieten wij er niets mee op. Mijn idee is dat wij in dit soort situaties eerst gaan experimenteren, want dat hebben wij nog niet gedaan. Alle experimenten tot nu toe hebben wij onder vreemde omstandigheden gedaan. Dat staat ook in de rapporten die de minister aan ons overlegt heeft. Waarom zouden wij niet eerst zeggen dat die mensen een opleiding mogen volgen met het materiaal dat wij ontwikkeld hebben en met een eindtoets. Dan weten zij hoe zij ervoor staan als zij in Nederland komen. De minister heeft een aantal dingen in haar voorstel opgenomen die er de facto al een experiment van maken. Waarom zou zij niet over de hele linie voorstellen om eerst te gaan oefenen en een besluit te nemen op basis van de gegevens? Wat dat betreft sta ik dicht bij mevrouw Broekers. Je kunt het beste leren in de praktijk. Maar waarom moeten mensen dat onder dit verplichtende regime doen? Daar kan de minister ons niet van overtuigen. Daarom zullen wij tegen dit wetsvoorstel stemmen.

*N

Minister **Verdonk**: Voorzitter. Ik heb goed geluisterd naar de Kamer. Ik dank iedereen voor de complimenten. Dat geeft de burger moed.

De heer Middel heeft gevraagd naar de toetsing. Hij vroeg wat ik nu nog wil laten toetsen en of ik rapporten wil afwachten. Alle toetsen zijn achter de rug. Het gaat nu om de politieke wil om de Wet inburgering buitenland in te voeren. Ik zal met de Tweede Kamer nog een debat voeren. De Tweede Kamer had gevraagd om een extra schriftelijke ronde; de vragen konden tot vandaag ingediend worden. Wij zullen daarop zo snel mogelijk antwoorden. Op 19 januari is er een debat met de Tweede Kamer en dan zal ik tot in detail ingaan op alle waarborgen die wij hebben getroffen. Natuurlijk debatteer ik graag met de leden van Eerste en Tweede Kamer. Ik denk dat ik al het mogelijke heb gedaan en dat er nu een mooi stelsel staat. Ik hoor graag het oordeel van de Tweede Kamer.

De heer **Middel** (PvdA): Tot mijn spijt is dit nog geen antwoord op mijn vraag. Ik begrijp nu van de minister dat alles al onderzocht is. Dat betekent dat zij het heeft over alles wat in de stukken staat, over de informatie van de Resonansgroep en TNO. Er is dus geen aparte club meer bezig. Heb ik dat goed begrepen? Ik dacht namelijk dat er nog een club bezig was met onderzoek. De minister zegt dat zij daar met de Tweede Kamer over zal praten, maar mijn vraag was of de Kamer nog de mogelijkheid heeft om te zeggen dat de uitvoering zodanig is dat zij het niet verantwoord vindt om de wet in te voeren. Ik begrijp dat

de minister daar niet toe bereid is, maar ik hoop dat ik dat verkeerd heb begrepen.

Minister **Verdonk**: De Tweede Kamer heeft daar natuurlijk al lang over de Wet inburgering gesproken. Het gaat nu alleen nog over de details van de invoeringstoets. Natuurlijk zal ik daar met de Kamer over debatteren. Wij zullen de vragen die gesteld zijn op een serieuze manier beantwoorden. Een deel daarvan zal ook aan bod komen tijdens het debat. Ik zal in de Tweede Kamer vertellen welke waarborgen ik heb getroffen. Vervolgens zal de Kamer daarover stemmen en de uitslag van de stemming zal bepalend zijn.

De heer **Middel** (PvdA): Het debat ging zo aardig, maar nu lijkt het toch weer de verkeerde kant op te gaan. U hebt het nu over details. De meeste fracties, uzelf trouwens ook, hebben aangegeven dat de drie regels waarin het principe besloten ligt om de Vreemdelingenwet 2000 te wijzigen en de manier van uitvoering onlosmakelijk verbonden zijn. Dan kun je niet over details spreken, maar over de essentie. Ik stel u een vraag over de essentie van de wet, namelijk over de uitvoering. U zegt dat er nog een debat over komt in de Tweede Kamer. Een aantal fracties, in ieder geval die van mijn geestverwanten aan de overzijde, heeft instemming met de wet uitdrukkelijk gekoppeld aan de uitvoerbaarheid volgens de criteria van deugdelijkheid en validiteit. Dat kun je dus niet bagatelliseren. Stel dat de Tweede Kamer in meerderheid zegt dat de uitvoering op dit moment niet verantwoord is. Trekt u dan de consequentie om de wet niet uit te voeren, maar verder te gaan met de ontwikkeling van een toets totdat u een voorstel kunt presenteren dat wel voldoet aan de eisen van een meerderheid van de Tweede Kamer?

Minister **Verdonk**: Ik heb net gezegd dat ik tot in detail met de Kamer daarover zal spreken. Daarmee heb ik dat debat niet willen bagatelliseren. Integendeel, het zal een belangrijk debat worden. Het gaat wel alleen nog over de uitvoering. Natuurlijk is de uitvoering van dit nieuwe systeem belangrijk. Daarom heb ik ook al die deskundigen ernaar laten kijken. Ik kan mij overigens niet voorstellen dat de Tweede Kamer op 19 januari na de bespreking van het totale stelsel van de Wet inburgering buitenland in meerderheid besluit dat ik niet moet overgaan tot invoering van de wet. Er zijn namelijk zoveel waarborgen. Laat het duidelijk zijn: ik voer het debat en ik wacht het oordeel van de Kamer af. Als de Kamer in meerderheid besluit dat deze wet kan doorgaan, omdat er voldoende waarborgen zijn, dan ga ik ermee door. Zegt de Kamer in meerderheid dat ik dat niet moet doen, dan zal ik de wet intrekken en dan zal ik mij verder beraden.

Ik dank de heer Van de Beeten voor zijn steun. Dan kom ik bij de vragen van de heer Thissen. Er zijn verschillende groepen deskundigen van buiten: TNO, de Resonansgroep en Cinop. Bij Cinop werken deskundigen op het gebied van spraaktechnologie. Er zijn dus adviezen van verschillende deskundigen en ik volg de adviezen van degenen die zeggen dat ik tot invoering kan overgaan. Ik reageer meteen antwoord op andere woordvoerders die mij hebben gevraagd om alsnog te beginnen met een proeftuin. Wij kunnen dit alleen goed en adequaat testen in de

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

omgeving die daarvoor is ingericht. Ik laat het zorgvuldig monitoren en evalueren, maar ik stel voor dat wij nu doorgaan met de invoering van deze wet.

Mevrouw Broekers heeft vragen gesteld over de waarborgen op de ambassades, juist ook om fraude tegen te gaan. De rol van het ambassadepersoneel is daarbij erg belangrijk. Aan de ene kant moeten de kandidaten in kwestie een duidelijke instructie krijgen van wat er precies moet gebeuren. Aan de andere kant moet er serieus op worden toegezien dat het examen naar behoren wordt afgelegd en dat fraude wordt voorkomen. Er zijn op dit moment al allerlei voorzieningen getroffen om ervoor te zorgen dat de consulaire medewerkers goed zijn voorbereid. Er is een instructievideo en noem maar op.

De procedure is zo vormgegeven dat de mogelijkheid tot fraude wordt beperkt. Voorafgaand aan het examen moeten mensen tien vingerafdrukken laten registreren om identiteitsfraude uit te sluiten. Op verschillende momenten in de procedure wordt de identiteit van de persoon gecontroleerd, zodat er geen sprake kan zijn van persoonswisselingen. Voor de grotere posten is een uitbreiding voorzien van het aantal werknemers. Ik ben het eens met mevrouw Broekers dat inburgering in het buitenland een goede start voor het hele gezin en voor de Nederlandse samenleving is. Ik vond de vergelijking van de heer Kox bijzonder aardig. Ik denk aan een lief klein egeltje dat 's avonds bij de voordeur komt voor een schoteltje melk. Als je dan met je vinger over die kleine puntjes strijkt, is het een heel aangenaam gevoel. Ik dank hem voor het compliment. Wij zitten nu toch in de dierenvergelijkingen. Ik woon wat landelijk en ik heb thuis een bokje. Het gedrag van de heer Kox doet mij denken aan het gedrag van dat bokje. Het bokje durft niet in het water en het durft niet buiten zijn weilandje te komen. Als je eten neerlegt dat niet de kleur heeft die hij gewend is, dan eet hij niet. Volgens mij is het vandaag de dag waarop de heer Kox over zijn eigen schaduw kan springen. Hij moet dit nieuwe systeem aandurven: er zijn genoeg waarborgen en er hebben genoeg deskundigen naar gekeken. Het is belangrijk om eisen te stellen aan de mensen in het land van herkomst. Dat had hij al bedacht voordat ik geboren was. Wij zullen heel zorgvuldig doorgaan met de inburgering, want op deze manier gaat het niet goed.

De heer **Kox** (SP): Je moet een bok niet leren om in het water te springen, want dan verdrinkt hij. Je kunt bokken ook niet leren over hun eigen schaduw heen te springen, want dat kan niet. Het is wetenschappelijk vastgesteld dat dit niemand zal lukken. Dat is het probleem van deze wet. De minister zegt: ik wil dat het zo gebeurt, want ik geloof dat het zo goed zal komen. Het feit dat allerlei adviseurs het niet met mij eens zijn, dat nergens anders in Europa ooit zo'n systeem is bedacht en dat men zelfs in Canada, Australië en de Verenigde Staten niet zo ver gaat, doet er niets aan af dat ik het licht heb gezien. Geloof mij maar, het zal goed komen.

Dit is de grote makke van dit wetsvoorstel. Ik maakte de vergelijking met een egel, omdat mijn partij er vooral niet van beticht wil worden dat zij zich aarzelend of bang heeft uitgelaten over integratie. Lang voordat andere

partijen daarover spraken, sprak mijn partij al over dit soort problemen.

Dit wil echter niet zeggen dat je als je dit aanpakt, per definitie de goede methode kiest. Op alle vragen die ik hier in twee rondes heb gesteld over de adviseurs die zeggen dat dit niet goed kan gaan, antwoordt de minister dat die adviseurs het niet met haar eens zijn, maar dat anderen dat wel zijn. Zo is zij selectief aan het winkelen. Volgens mij zou dit debat veel waardevoller zijn geweest als wij daarover hadden gesproken, in plaats van voortdurend alles af te doen met de opmerking: dat zijn uw adviseurs en daar ben ik het niet mee eens. Ik vind dit jammer.

Minister **Verdonk**: Ik bestrijd dat ik selectief winkel. Ik maak een afweging en ik luister goed naar adviseurs. Daarom heb ik veel waarborgen ingebouwd, juist omdat ik vind dat degene die moet inburgeren in het buitenland, niet het slachtoffer mag worden van het feit dat wij een heel nieuw systeem hebben ingevoerd. Die waarborgen heb ik opgenomen en ik meen daarom dat ik het voorwerk heel goed heb gedaan. Ik ben steeds in overleg gebleven met allerlei deskundigen. Het voorwerk is gedaan en wij weten dat deze manier van toetsen al in andere landen werkt zoals in de Verenigde Staten en Duitsland.

De heer Kox zegt dat zijn partij al lang voordat er over integratie werd gesproken, over de problemen sprak. Wij spreken nu over de oplossing en wij moeten nu eens een keer een oplossing bereiken.

De heer **Middel** (PvdA): De minister doet een politiek vergaande uitspraak als zij zegt dat zij de wet intrekt als de Tweede Kamer na de bespreking over de uitvoering van de wet in meerderheid zegt dat dit geen goede werkwijze is. Dit kan niet, want een wet die in de Tweede en in de Eerste Kamer is aangenomen, kan niet door een minister worden ingetrokken. De minister bedoelt waarschijnlijk dat zij de uitwerking van de wet opschort tot er een deugdelijke uitvoeringssystematiek is ontwikkeld die de toets der kritiek kan doorstaan.

Minister **Verdonk**: Ik heb gezegd dat ik de wet dan terug neem en dat ik mij zal beraden. Dit is dus niet het staatsrechtelijk intrekken van een wet, maar wel dat ik even pas op de plaats wil maken om te zien hoe ik door verfijning van de uitvoering kan bereiken dat de Tweede Kamer wel meegaat.

De heer **Middel** (PvdA): Ik ben geen staatsrechtgeleerde en dit vind ik nu wel jammer, maar ik weet wel dat er een verschil is tussen een wet intrekken en een wet terugnemen. Ik begrijp wel dat je de uitvoering kunt opschorten en ik denk dat de minister die formulering moet gebruiken. Een wet die door de Tweede Kamer is aangenomen, zij het dat een aantal fracties voorwaarden heeft gesteld aan de uitvoering, en die daarna door de Eerste Kamer is aangenomen, kan niet door de regering worden ingetrokken.

De heer **Van de Beeten** (CDA): Volgens het wetsvoorstel wordt de wet bij Koninklijk Besluit ingevoerd. Ik heb begrepen dat het Koninklijk Besluit pas wordt geslagen als

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

met de Tweede Kamer volledige overeenstemming bestaat over de uitvoering.

De heer **Thissen** (GroenLinks): In dit geval zou de minister nu beter kunnen zeggen dat zij dit opschort tot de Tweede Kamer op 19 januari haar finale oordeel heeft gegeven. Dit lijkt mij de slimste oplossing.

Minister **Verdonk**: Ik heb altijd begrepen dat er in onze parlementaire democratie verschillende rollen zijn weggelegd voor de Eerste en de Tweede Kamer. In de Eerste Kamer komen de wijze mannen en vrouwen bij elkaar die een beetje los van de waan van alle dag met een "helikopterview" kijken naar nieuwe wetten in Nederland.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik heb gisteravond gezegd dat het misschien mijn onnozelheid als vers en jong senator is, maar ik ben van mening dat de Eerste Kamer op het finale moment kijkt naar de wijze van beraadslaging in de Tweede Kamer en die meeneemt in haar oordeel, kijkt naar de deugdelijkheid, de functionaliteit en uitvoerbaarheid van een wet en dan uiteindelijk tegen de regering zegt: voer deze wet in, want wij hebben er alle vertrouwen in. Nu spreken wij over een wetsvoorstel waarover de Tweede Kamer in januari aanstaande zal spreken; zij zal een oordeel vellen over de uitvoerbaarheid, de functionaliteit, de deugdelijkheid en de validiteit. Als de Tweede Kamer dan zegt dat zij grote problemen heeft met de uitvoerbaarheid, zal de minister de wet intrekken, zo zegt zij nu. Dit kan zij niet doen, zij kan hooguit de uitvoering van de wet opschorten. In dit geval is het volgens mij beter, slimmer en ook staatsrechtelijk juist dat de Eerste Kamer vanavond niet over dit wetsvoorstel stemt. Wij kunnen dan met ons finale oordeel wachten tot de Tweede Kamer heeft gesproken over de validiteit van de uitvoering.

Mevrouw **Broekers-Knol** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Dit is een herhaling van zetten. Wij hebben deze discussie gevoerd. De fracties hebben duidelijke uitspraken gedaan en wij moeten niet opnieuw beginnen. Het is duidelijk.

Minister **Verdonk**: Ik zie geen enkele reden om het wetsvoorstel niet in stemming te brengen, maar daar beslist de Kamer natuurlijk zelf over.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Wenst een van de leden stemming? Ik zie dat dit het geval is. Dan zal er vanavond na afhandeling van alle wetsvoorstellen over dit wetsvoorstel bij zitten en opstaan worden gestemd.

**

*B

!Grootstedelijke problematiek!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Regels die een geconcentreerde aanpak van grootstedelijke problemen mogelijk maken (Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek) (30091).**

De beraadslaging wordt heropend.

*N

Minister **Pechtold**: Mevrouw de voorzitter. Ik dank de leden voor hun inbreng. Voordat ik zal antwoorden op de vragen die zij hebben gesteld, wil ik met u terugkijken op dit toch wel heel bijzondere wetsvoorstel, want bijzonder mogen wij het toch wel noemen.

Bijzonder omdat een stad, in dit geval Rotterdam, heeft aangegeven dat zij met lege handen stond. Problemen en kansen vroegen om een nieuw juridisch kader. De rollen zijn voor het eerst omgedraaid, de stad komt met het beleid en het rijk maakt dit mogelijk. Ik stel het misschien wat gechargeerd, maar hier komt het wel op neer. Dit is voor mij nu een typisch voorbeeld van bestuurlijke vernieuwing. Den Haag bedenkt het niet, maar de stad. De voorzet bestaat uit een gedegen, met de voeten in de klei analyse. De stad weet immers heel goed wat er speelt en het rijk kopt vervolgens de bal mee in. Nieuw vraaggericht beleid, rijk en stad zijn zo samen een goed team.

Dit wetsvoorstel is ook bijzonder door zijn snelheid. Van voornemen tot een behandeling in de Eerste Kamer in iets meer dan anderhalf jaar. In mijn ogen betekent die snelheid dat bijna iedereen dit voorstel van wet maatschappelijk urgent vindt. Steden moeten in staat zijn hun beleid zodanig vorm te geven dat hun stad in balans komt en blijft en bewoners verdienen een perspectief. Missen de steden de juiste instrumenten hiervoor dan moet hierin snel worden voorzien.

Bijzonder ten slotte zijn de maatregelen in dit wetsvoorstel. Vandaar dat wij dit begrip ook in de titel van de wet hebben opgenomen: Bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek. De drie maatregelen in dit wetsvoorstel zijn onorthodox. Wij hebben niet alleen te maken met een nieuwe spelling, maar soms ook met nieuwe begripsvorming.

Die maatregelen zijn alle inzetbaar als de nood aan de man is. Het zijn uitzonderingen, niet de regel. Niet iedere ondernemer in de stad kan van de ozb-maatregel profiteren, alleen als hij of zij onderneemt in die zones waar de economische vitaliteit een impuls verdient. Niet elke huisbaas hoeft te vrezen dat zijn pand gesloten wordt, alleen als hij er niet goed mee omspringt. En er komt geen hek om de stad. Sociaal-economisch zwakkeren blijven welkom in de stad, alleen tijdelijk even niet in een paar geselecteerde gebieden.

Het is waar dat niet alle drie maatregelen uitsluitend van toepassing zijn in de grote steden, maar de stapeling van de problemen doet zich daar wel het meeste voor. Dus zullen deze maatregelen in de praktijk ook daar worden toegepast.

Ik wil even stilstaan bij de zorgvuldigheid van de toepassing van de maatregelen. De stad moet bijzonder gedegen omgaan met de drie maatregelen. Als de stad besluit er een in te zetten, dan is dit omkleed met verschillende waarborgen die zowel door het rijk als door de stad worden gesteld.

Ik heb in mijn inleiding wel gezegd dat de stad met het beleid komt, maar het rijk en de stad blijven samen verantwoordelijk voor een goede en juridisch houdbare toepassing. Daarom is er ook veel aandacht voor de rollen

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

en taken van beide partijen. Zo maakt de gemeente lokale analyses die worden voorgelegd aan de gemeenteraad. Dan pas kan een kanszone worden ingesteld of kan een gebied bij de minister van VROM worden voorgedragen. In het laatste geval denk ik persoonlijk dat de huisvestingsmaatregel kleinschalig moeten worden toegepast. Ik denk eerder aan een paar straten of een woningblok dan aan wijken die de halve stad beslaan.

Het rijk blijft verantwoordelijk voor het feit dat een kanszone aan alle criteria voldoet. Alleen gebieden tussen de 5000 en de 30.000 inwoners, 25% niet-actieven en 45% lage inkomens. Verder mag er geen sprake zijn van oneigenlijke staatssteun. In de richting van de heer Platvoet wijs ik erop dat hier dus geen criterium voor allochtonen bij zit. Het is nooit de intentie van deze regering geweest zoals de fracties van de SP en GroenLinks wel menen, om deze zones op etniciteit samen te stellen. Nogmaals, deze criteria zijn alleen van toepassing op kanszones.

Mijn collega van VROM blijft zeer betrokken bij de toepassing van de huisvestingsmaatregel. Al met al zal er dus constant op twee niveaus, te weten het rijk en de stad, worden afgewogen en gemonitord. Daarbij dient er steeds sprake te zijn van bovenmaatsheid om afwijkend handelen te legitimeren. Wat betreft gedegenheid, bovenmaatsheid en legitimatie voor afwijkend handelen, reageer ik graag op de bijdrage van mevrouw Meulenbelt en de heer Platvoet. Beide senatoren verwijten het kabinet onzorgvuldigheid. De heer Platvoet heeft het zelfs over goedkope bestuurlijke onderbuikgevoelens. Ik verwerp deze suggestie met kracht. Aan analyse van de kant van het rijk en de stad heeft het totaal niet ontbroken. Integendeel, Rotterdam had een zeer degelijk verhaal, onderbouwd met statistische gegevens. Daaruit werd duidelijk dat kansarmen zeker veel perspectief wordt geboden in Rotterdam. Het is niet zo, zeg ik tegen mevrouw Meulenbelt, dat zij geen enkele kans meer hebben als deze wet wordt aangenomen.

Dan kom ik nu op de begrippen bovenmaats, tijdelijk en niet bestemd voor alle steden. De bovenmaatsheid en het afwijkend handelen staan eigenlijk al centraal vanaf het moment dat het rijk en Rotterdam eind 2003 met elkaar in gesprek raakten. Waarom moet er extra beleid komen voor de grote stad? Er is al zoveel geregeld om de maatschappelijke vraagstukken te lijf te gaan. Welnu, ik zie dit wetsvoorstel heel duidelijk als aanvullend. Wij hebben het grotestedenbeleid, gericht op onderwijs, jeugd, wonen, werkgelegenheid, economie en integratie. Dit wetsvoorstel is een extra instrument in het totaalpakket. Het is niet de bedoeling om dit extra instrument in elke stad en op elk moment in te zetten, maar alleen als het niet anders kan, en dan slechts voor een korte periode.

Mevrouw Meindertsma verwees naar Oude Pekela als voorbeeld van een gemeente waar de criteria niet-actieven en lage inkomens voor kanszones van toepassing zouden zijn. Zonder de problemen van Oude Pekela te ontkennen, geef ik aan dat er sprake moet zijn van cumulatie van problemen. Deze doet zich niet voor in Oude Pekela. Daarom zeg ik: niet elke stad en niet op elk moment. Voor Oude Pekela hebben wij een ander beleid. Ik begrijp de verwarring wel, want zojuist heb ik op

Google Rotterdam en Oude Pekela ingetikt. Ik kreeg toen 215.000 hits, dus er was wel veel overeenstemming tussen Oude Pekela en Rotterdam, maar ik kon niet vinden wat mevrouw Meindertsma noemde. De tweede hit was overigens wel heel bijzonder, want dat was www.woningnet.nl.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik had het voorbeeld van Oude Pekela niet zozeer genoemd opdat u daarop zou ingaan, maar om aan te geven dat van de drie maatregelen die in deze wet staan, er één niet van toepassing is op Oude Pekela, maar twee wel. Er is dus enige inconsistentie op het gebied van wat grootstedelijk genoemd mag worden, want u en ik zijn waarschijnlijk van mening dat Oude Pekela in geen van de drie gevallen grootstedelijk is.

Minister **Pechtold**: Daarom heb ik aangegeven dat wij ook ander beleid hebben om dezelfde problemen aan te pakken, dat niet alleen voor de grote steden, maar ook voor andere gemeenten geldt. In een stad als Rotterdam en in andere steden die straks onder deze wet vallen, hebben wij het met name over een cumulatie van problemen.

Gisteren heb ik weer kunnen ervaren dat bijzondere maatregelen mogelijk moeten zijn. Ik was gisteren in Rotterdam in de Afrikaanderbuurt bij een kleine ondernemer; een verfhandel. Terwijl de hele wijk op de schop gaat, probeert deze man zijn boterham daar toch te verdienen. Ga er maar aanstaan: ondernemen in een gebied waar bijna niet meer te ondernemen valt. Toch willen zowel de gemeente Rotterdam als die ondernemer verder. Op zo'n moment is het een uitkomst om zo'n wijk te benoemen als kanszone. Er kunnen dan tijdelijk extra maatregelen worden getroffen om een moeilijke wijk er economisch weer bovenop te helpen. De ondernemer kan nu de helft van zijn investering terugkrijgen van de gemeente, waardoor het voor hem aantrekkelijk is om zijn winkel op die plek te houden. Dit soort impulsen moet niet tot in de eeuwigheid duren. In zo'n geval geldt een periode van vier jaar, met een maximale verlenging van nog eens vier jaar. De kanszone werkt wel, of hij werkt niet. Als het doel bereikt is, wordt er gestopt. Als het doel niet wordt bereikt, betekent dat eveneens stoppen; het middel helpt dan kennelijk niet tegen de kwaal.

Dan kom ik nu toe aan het leerproces, waarover ook gesproken is: de Raad van State, het College Bescherming Persoonsgegevens en behandeling door de Tweede Kamer, waar het kabinet ook goed naar heeft geluisterd. Men denkt misschien op dit punt dat het allemaal plausibel klinkt: wij maken tijdelijk een uitzondering in een bijzonder geval op een bijzondere plaats, als alles al is geprobeerd. Toch blijft dit wetsvoorstel niet onomstreden. Ik begrijp dat heel goed. Het kabinet is er steeds kritisch naar blijven kijken. Gedurende de rit, van de Raad van State tot aan de Tweede Kamer, heeft het kabinet telkens stilgestaan bij de naar voren gebrachte kritiekpunten.

De leden van de Eerste Kamer staan ook niet kritiekloos tegenover ons. In mijn ogen zijn er met name op twee terreinen angels en voetklemmen, te weten de grondrechten en de legitimatie voor de gemeente om in een wijk in te grijpen. De Raad van State, de Commissie gelijke behandeling, de Tweede Kamer en ook de pers

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

hebben ons alle scherp gehouden. Ook tijdens het proces heeft dit geleid tot aanpassingen van dit wetsvoorstel. Ik zal stilstaan bij de grondrechten in relatie tot dit wetsvoorstel. Vervolgens besteed ik kort aandacht aan de legitimatie om een afglijdende wijk te redden. Ten slotte zal ik ingaan op de specifieke vragen die zijn gesteld.

Als minister voor grondrechten spreekt de Kamer mij aan op mijn verantwoordelijkheid voor het voorkomen van discriminatie en het bestrijden van inbreuk op de vrijheid van vestiging. Ik ben van mening dat de regering uiterst serieus op de argumenten van de Raad van State en de Commissie Gelijke Behandeling over deze onderwerpen is ingegaan. De maatregel is gerechtvaardigd, en streeft een legitiem doel na. In het nader rapport, in de schriftelijke beantwoording en tijdens de behandeling in de Tweede Kamer is dat uitgebreid beargumenteerd. De hoofdlijnen van ons betoog zijn de volgende. Gelijke gevallen moeten wij gelijk behandelen, en ongelijke gevallen ongelijk. Dat uitgangspunt staat niet in de weg aan het treffen van effectieve en adequate maatregelen op plekken waar het in onze samenleving mis dreigt te gaan. Wij moeten de problemen onder ogen zien die nu om een accurate oplossing vragen. Als het water ons echt over de schoenen loopt en alles is geprobeerd, moeten wij ook onorthodoxe maatregelen durven overwegen, zonder daarbij het discriminatieverbod uit het oog te verliezen. De huisvestingsmaatregel is een onorthodoxe maatregel. De regering is van mening dat deze maatregel tot nu toe met zorgvuldigheid is ontwikkeld en dat deze nodig is.

De Commissie Gelijke Behandeling heeft ons in haar brief van 5 september 2005 gewezen op de mogelijke discriminerende werking van de maatregel. Wij betogen niet dat het voorstel dat nu voorligt nooit in de gevarenzone van verboden onderscheid kan komen te verkeren. Deze veronderstelling vraagt echter om een belangrijke nuancering. Het wetsvoorstel zelf is niet discriminatoir. Wij zijn het met de Commissie Gelijke Behandeling eens dat de beoordeling of er sprake is van ongerechtvaardigd onderscheid pas tot stand kan komen als de gemeente een gebied heeft aangewezen. Eerst zullen de gemeenteraad, en vervolgens de minister van VROM, zich moeten buigen over eventuele strijdigheid met de Grondwet. Als er naar het oordeel van de raad of van de minister sprake is van ongerechtvaardigd onderscheid, zal gebiedsaanwijzing niet plaatsvinden. Per individueel geval zal de minister de aanwijzing op subsidiariteit en proportionaliteit moeten toetsen. Daarbij speelt bijvoorbeeld de vraag of er minder ingrijpende middelen voorhanden zijn. Als dat zo is, kan de aanwijzing niet doorgaan. Een andere vraag is: pakt de concrete aanwijzing de beoogde doelstelling wel effectief aan? Als daarvan geen sprake is, kan de aanwijzing door de gemeente niet rekenen op de goedkeuring van de minister van VROM. Later kan eventueel de rechter nog een oordeel over een individueel geval uitspreken. Er zijn dus twee toetsmomenten nadat de gemeente haar eigen besluit heeft getoetst aan de eisen van de Grondwet.

Het recht op vrijheid van vrije vestiging wordt inderdaad in geringe mate beperkt, maar daarvoor heb ik in de memorie van toelichting goede redenen aangevoerd. Zo biedt de huisvestingswetgeving al sinds jaar en dag de mogelijkheid om dit recht te beperken. Ik denk daarbij aan

het stellen van sociale of economische bindingseisen door gemeenten. Grondwet en internationale regelgeving laten ruimte voor beperkingen. Grondrechten gelden niet absoluut, maar voor eventuele beperkingen moeten wel goede argumenten worden gegeven. Het kunnen voeren van een effectief sociaal-economisch beleid dat ziet op de handhaving van de openbare orde in de brede zin, waaronder mede wordt verstaan de handhaving van de leefbaarheid van een bepaalde buurt, rechtvaardigt een beperking van dit recht. Bij elke aanwijzing moet natuurlijk de proportionaliteits- en subsidiariteitstoets worden uitgevoerd. Bij het voeren van een huisvestingsbeleid erkent het Europese Hof voor de Rechten van de Mens overigens dat aan de nationale overheid een beoordelingsruimte toekomt voor het voeren van een sociaal-economisch beleid.

In het debat stond ook steeds centraal de legitimatie van het ingrijpen in de wijk. De legitimatie om in te grijpen in een wijk die afglijdt, blijft lastig. Begrijpelijke vragen die hierbij centraal staan zijn: wanneer is het moment aangebroken om te handelen? Hoe omschrijf je de begrippen in het wetsvoorstel? De heer Platvoet en mevrouw Meulenbelt zijn ingegaan op de stad als emancipatiemotor. Die gedachte deel ik uiteraard. Ook deel ik de analyse van de heer Reijndorp in zijn publicatie "Stadswijk, stedenbouw en dagelijks leven". Dit laat onverlet dat sommige wijken hun taks gewoon hebben bereikt. Daarom wil ik stilstaan bij het begrip absorptievermogen. Een wijk kan namelijk niet alles aan. Hierbij vervult het begrip absorptievermogen een heel centrale rol. Het is pittig om een eensluidende definitie te geven, zo erkennen ook leden van deze Kamer. Sommige begrippen zijn moeilijk te omschrijven, maar beter in beelden te vatten. Daarom wil ik graag beeldend aangeven wat ik versta onder de verstopte dynamiek van een stadswijk. Van nature is een stadswijk in staat veel verhuisbewegingen te verwerken. De wijk dient dan als springplank voor nieuwe bewoners, die emanciperen en vervolgens vertrekken. Dit proces stagneert echter als de bewoners niet meer uit een wijk wegkomen. Het natuurlijke absorptievermogen is dan bereikt. Zonder specifiek beleid van de gemeente zal er een sfeer van uitzichtloosheid ontstaan. De stad kan dan bezien hoe zij de bewoners weer kan motiveren en emanciperen. De stad kan echter ook inspelen op de toekomstige bewoners. Het gaat dan om de vraag: hoe komt er weer meer diversiteit in de samenstelling van de bewoners van de wijk? Als de stad deze analyse maakt en veel instrumenten heeft ingezet, kan zij besluiten om de wijk tijdelijk te ontlasten. Misschien is er dan even wat minder instroom van toekomstige bewoners die iets moeilijker emanciperen. Daar gaat het om. Deze tijdelijke stop zorgt dan voor rust. Tegelijkertijd kan de stad dan meer aandacht besteden aan de zittende bewoners, die wel een duwtje in de rug kunnen gebruiken. Is de wijk weer meer in balans, dan moet de maatregel worden ingetrokken.

Er is ook gesproken over de alternatieven voor de kansarmen en over de slagingskansen daarvan. Aan woningzoekenden kan in het desbetreffende gebied alleen een huisvestingsvergunning worden geweigerd als duidelijk is dat hun slagingskansen voor huisvesting niet substantieel zijn verminderd. Indien na aanwijzing blijkt

dat de kansen wel substantieel zijn verminderd, kan dit ook leiden tot intrekking van de gebiedsaanwijzing. Het voorstel kent een positieve insteek wat betreft het scheppen van kansen, ook voor de kansarmen. Ik ga de uitdaging aan om die kansen hier vandaag gewoon te promoten.

Op de vraag van de heer Dölle of ik als minister voor de grondrechten invloed zou willen hebben op de uitspraak van de minister van VROM antwoord ik het volgende. Mijn collega Dekker is voornemens haar besluiten mee te delen aan de ministerraad. Daarmee ben ik voldoende geïnformeerd. Mocht er toch een punt van twijfel zijn, dan zal ik uiteraard niet aarzelen om met haar in discussie te gaan. Ik heb er echter geen behoefte aan om die positie verder te formaliseren. Mijn collega Dekker zal vervolgens nader ingaan op de huisvestingsmaatregelen en het woonbeleid. Ik richt mij nu nog op de door de Kamer specifiek gestelde vragen over de evaluatie, de tijdelijkheid en de experimenteerwet.

Dit wetsvoorstel is in principe opgezet als een blijvende wet. Ik zal ingaan op de vragen over de evaluatie en de niet gekozen vorm van een experimenteerwet. Terecht wees de heer Van Middelkoop de heer Platvoet op het feit dat de wet niet een periode van acht jaar behelst. Deze afbakening in de tijd is namelijk alleen op de instelling van kansenzones en op de huisvestingsmaatregelen van toepassing. Toch kwam in diverse bijdragen de vraag naar een horizonbepaling en een experimenteerwet aan de orde. Mevrouw Meindertsma zou de wet graag een experimenteel karakter willen geven. De wet zou alleen moeten gelden voor Rotterdam, voor een periode van drie jaar. Daarna zou bezien kunnen worden of een bredere strekking wenselijk is. De heer Van Middelkoop zou via een horizonbepaling de werkingsduur juist willen beperken. In antwoord op het voorlopig verslag hebben wij al aangegeven dat de problematiek in andere grote steden naar ons oordeel niet per se minder is dan in Rotterdam. Wij willen die gemeenten graag meteen handvatten bieden om die problemen aan te pakken. Een zeer gedegen evaluatie na vijf jaar moet een beeld geven van de wenselijkheid om de werking van de wet te continueren. Wij hebben bewust niet gekozen voor een horizonbepaling, maar het materiële effect van een evaluatie die in het parlement wordt besproken is naar ons oordeel niet anders. Op die manier is ook verzekerd dat de Staten-Generaal meedenken over de werking van de wet in de praktijk en over de wenselijkheid van continuering. Mevrouw Meindertsma zou de wet graag een experimenteel karakter geven, alleen voor Rotterdam en voor een periode van drie jaar. Daarna zou bekeken kunnen worden of een bredere strekking wenselijk is. De heer Van Middelkoop zou via een horizonbepaling de werkingsduur juist willen beperken. In antwoord op het voorlopige verslag hebben wij al aangegeven dat naar ons oordeel de problematiek in andere grote steden niet per se minder is dan in Rotterdam. Wij willen al die gemeenten graag meteen handvaten bieden om die problemen aan te pakken. Een zeer gedegen evaluatie na vijf jaar moet een beeld geven over de wenselijkheid om de werking van de wet te continueren. Wij hebben bewust niet voor een horizonbepaling gekozen, maar het materiële effect van een evaluatie die in het parlement wordt besproken, is naar

ons oordeel niet anders. Op die manier is ook verzekerd dat de Staten-Generaal meedenken over de werking van de wet in de praktijk en de wenselijkheid van continuering.

Mevrouw Meindertsma heeft mij gevraagd, meer duidelijkheid te verschaffen over de evaluatie van deze wet. Het klopt dat deze evaluatie over vijf jaar plaatsvindt. Dat betekent dat steden in een periode van vijf jaar -- laten wij uitgaan van de periode van 2006 tot 2010 -- met deze maatregelen aan de slag gaan. Zij doen dus ervaring op met de toepasbaarheid van deze maatregelen. Het Rijk verwacht van de stad dat zij een soort nulmeting doet, voordat zij begint met het gebruiken van de maatregel. Mevrouw Bierman vraagt ons specifiek om smart te zijn, zowel bij de formulering van de doelstelling als bij de evaluatie. Wij delen dat uiteraard. De stad moet indicatoren gebruiken om haar analyse te kunnen ondersteunen. De stad heeft dus het overzicht van de nulsituatie tot de eindsituatie of de tussensituatie in 2010. Deze praktijkervaringen van de steden worden ook meegenomen door het Rijk. Hiervoor willen wij van tevoren geen criteria opstellen. Per stad kunnen de doelen namelijk verschillen. Het gaat er dus echt om op lokaal niveau smart te zijn. De effectiviteit bepaalt de stad in hoge mate zelf. Wel is het zo dat er, net als bij andere wetten, een evaluatie plaatsvindt om te kijken naar het gebruik van de wet, de effectiviteit van de instrumenten, naar eventuele procedures die gevoerd zijn et cetera.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik wil nog even terugkomen op het feit dat de minister nu zegt geen behoefte te hebben aan een horizonbepaling. Hij gaat niet in op de inhoudelijke argumenten die door mijzelf en door anderen zijn geleverd. Dit is een onorthodoxe wet. De term staat zelfs in de nota naar aanleiding van het verslag. Ik denk dat er op dat punt wel consensus bestaat. Soms is dat nodig. Normaal kun je volstaan met evaluatiebepalingen, maar als de minister ons als medewetgevend orgaan vraagt om in te stemmen met een onorthodoxe wet, dan is het juist belangrijk om datzelfde orgaan over acht of tien jaar opnieuw bevoegdheid te geven. Dat doet hij niet met een evaluatie, maar wel met een horizonbepaling. Dan kunnen regering en Staten-Generaal meer verantwoordelijkheid nemen en bijvoorbeeld besluiten om door te gaan met wat tegen die tijd misschien wel orthodox is geworden.

Minister **Pechtold**: U vraagt om een horizonbepaling over acht jaar. Ik geef u aan dat een evaluatie over vijf jaar materieel ook inhoudt dat er gesproken wordt over continuering. Ik denk dus dat u uw zin krijgt, maar dat wij dan over vijf jaar ook echt op basis van al dan niet bereikte effecten kunnen praten. Dat is misschien nog wel waardevoller, omdat wij dan over een kortere termijn praten dan de acht jaar die u wilt.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Nee, u kunt beide doen. Een evaluatiebepaling is vrij normaal. Die is er in veel wetten. Het is nu eenmaal verstandig om te kijken hoe het allemaal werkt. Het gaat mij echter om het onorthodoxe karakter van deze wet, het feit dat je langs bepaalde grondrechten scheert. Daar moet je verantwoordelijkheid voor nemen. Juist daarom kan het

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

naar mijn mening gelegitimeerd zijn om als wetgever die vraag opnieuw onder ogen te zien. Dat moet niet alleen de regering doen. Ook de beide Kamers moeten gelegenheid hebben, opnieuw hun verantwoordelijkheid te nemen. Dat zijn wij de aard van de materie verplicht. Er worden hier grondrechten ingeperkt. Dat zou u als minister van de Grondwet zeer moeten aanspreken.

Minister Pechtold: Zeer veel dingen die u hier behartigt, spreken mij ook aan.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Dan nu ook nog dezelfde conclusie graag.

Minister Pechtold: Maar ik geef aan -- en dan gebruik ik uw woorden -- dat als wij al langsscheren, dan blijven wij er wel binnen. En zolang wij er binnen blijven, zolang wij in die vijf jaar moeten kijken of wij voor de rechter komen en of er effecten zijn en al die dingen, vind ik dat voldoende waarborg om te zeggen: daar kunnen wij de komende jaren op evalueren. Ik heb zojuist ook aangegeven dat die evaluatie in de Staten-Generaal wordt besproken. Dan kunt u dus ook uw kansen weer pakken en uw rol spelen. Ik vind de termijn van vijf jaar goed, omdat het een termijn is waarin je echt effecten kunt zien. Drie jaar vind ik te kort, maar ik wil ook de mogelijkheid hebben om daarna door te gaan. Als blijkt dat het werkt, als blijkt dat wij er inderdaad zelfs niet langsscheren maar ruim binnen kunnen blijven, dan vind ik dat wij die maatregel moeten kunnen nemen, omdat het zo belangrijk is. Kijkt u ook naar het verleden. Wij hebben langere tijd nodig gehad om überhaupt grip te krijgen op deze wijken. Als kabinet houden wij dus vast aan onze oorspronkelijke positie op dit gebied.

Ik was toe aan de bestuurslasten en de ontbureaucratisering. Ik ben net zoals mevrouw Bierman erg gebrand op ontbureaucratisering. Nieuwe wetten ontstaan wat mij betreft alleen als zij in een behoefte voorzien, en dan het liefst met zo min mogelijk bestuurslasten of andere administratieve lasten. De steden hebben het bij deze wet heel erg zelf in de hand. De ozb-maatregelen en de woningmaatregel hoeven niet veel extra werk op te leveren voor de gemeenten. Voor de huisvestingsmaatregelen wordt wel een behoorlijke inspanning van de stad verwacht bij het aantonen van de noodzakelijkheid van het tijdelijk niet toelaten van kansarme groepen in bepaalde gebieden. Dat is echter maar goed ook. Het dient echt evident te zijn bij de minister van VROM dat de gemeente alles heeft geprobeerd om de wijk er met het overige beleid bovenop te helpen. De tijdelijke stop is dan ook een laatste aanvullende actie om de wijk rust te geven.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik wil de minister alle tijd geven om zijn redenering af te maken. Nu heeft hij het over de wijk rust geven. Eerder zei hij dat er wijken zijn die de grens van het absorptievermogen hebben bereikt. Ik zal daar in mijn tweede termijn op doorgaan, want ik vind dit niet duidelijk worden uit de onderliggende cijfers. Mijn punt is: de minister zei dat het soms nodig was om met die beperking van de toelating te werken, weliswaar op een kleine schaal, misschien enkel in sommige straten, omdat

de leefbaarheid anders wordt aangetast. Dat was zijn argument. Mijn vraag aan hem is de volgende. Waarom is het een bedreiging van de leefbaarheid als er iemand wordt toegelaten in die wijk die een uitkering krijgt? Dat is toch de prangende vraag in het debat over de beperking van de toelating van mensen met een uitkering. Ik begrijp dat gewoon niet. Legt u dat nu eens uit, minister. Waarom is dat een bedreiging van de leefbaarheid? Dat was in uw hele redenering uiteindelijk het ultieme argument, de rechtvaardiging.

Minister Pechtold: Ik denk dat zo dadelijk ook mijn collega hier nog breder op zal ingaan.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): U gebruikt het argument! Ik weet niet of zij dat ook doet, maar u gebruikt het.

Minister Pechtold: Het gaat niet om de toelating van één uitkeringsgerechtigde. Het gaat -- dat zag u daarnet ook in de vergelijking met andere gemeenten -- om de cumulatie van problemen. U komt zelf ook in die wijken en u ziet daar ook dat die cumulatie tot problemen leidt. Dat heeft vaak met sociale kansen te maken. Dat heeft te maken met inkomensniveau. Dat teveel betekent dat de wijk het zelf niet meer aankan. Dan vind ik het netjes om te praten over "de wijk rust geven". Dan krijgt ook de emancipatiekracht weer kans, waar de heer Platvoet en mevrouw Meulenbelt over spraken. De ervaring -- en dat is toch het beste gegeven -- toont aan dat dat op het ogenblik in die steden gewoon niet kan.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ja, maar die emancipatiekracht moet op een andere manier gestimuleerd worden. Ik denk dat wij het daarover ook wel eens zouden zijn. U praat het zelf wat kleiner. U hebt het zelf over niet te grote wijken en over misschien zelfs enkele straten. Als je tot dat niveau afdaalt en het over de grens hebt en over het weigeren van iemand met een uitkering, dan heb je het echt over een kleine groep mensen waar je uiteindelijk dit beleid op loslaat. Voor hen formaliseer je die weigering. Dat kan niet anders als je het klein maakt, zoals u dat probeert te doen. Dan heb je het echt over haast individuele gevallen en dan blijft mijn vraag waarom dat de leefbaarheid aantast in een wijk.

Minister Pechtold: Wij hebben de afgelopen decennia en de afgelopen tien jaar van het grotestedenbeleid al veel bereikt. Gelukkig hoeven wij niet te spreken over hele steden. Gelukkig beperkt het zich tot buurten, tot blokken waar het nog niet gelukt is en waar het voorlopig ook niet zal lukken door een combinatie van factoren. Dat heeft te maken met die huiseigenaren, dat heeft te maken met de kansen die mensen hebben, dat heeft te maken met het gebrek aan economische kracht. Het behoeft emancipatiekracht om daar uit te komen. Vandaar het woord onorthodox, vandaar ook de tijdelijkheid, vandaar dat alle zaken die wij inmiddels met alle voortrajecten verrijnd hebben, moeten kunnen leiden tot deze stappen. Gaat u kijken in die steden, gaat u kijken in die wijken en dan ziet u dat het anders niet lukt. Je kunt veel veranderen aan infrastructuur, je kunt er elke dag schoonmaken, je kunt weet ik wat niet doen aan beleid, maar uiteindelijk

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

blijkt het toch in die wijken niet te lukken. Als dan de lokale bestuurders aangeven dat zij een dergelijke maatregel van het Rijk wensen, dan vind ik dat wij hen die kans moeten geven, met alle waarborgen, met een evaluatie, met de twee niveaus van wegen. Omdat blijkt dat het anders niet kan.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Gaat de minister zo meteen nog in op de integrale aanpak? Zo niet, dan wil ik er nu een vraag over stellen.

Minister **Pechtold**: Ik heb nog vier vellen en daar staat dat ook in.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Dat is prima, maar u zei: als alles geprobeerd is. Ik zou zo graag willen weten wat u bedoelt met "alles". U hebt in mijn betoog gehoord dat wij de indruk hebben dat werk boven alles gaat. Ik zou dan ook graag willen weten wat uw integrale aanpak is op dat terrein.

Minister **Pechtold**: Dat wil ik graag nog stipuleren. Natuurlijk is werk essentieel. Laten wij zelfs in een fase daarvoor gaan zitten: natuurlijk is ook een stage essentieel. Op alle vmbo-scholen waar ik kom en waar collega Van der Hoeven komt, zie je dat dit essentieel is. Je ziet er ook dat er op dit moment nog een probleem is rond etniciteit. Een Marokkaanse jongen van 16 heeft het veel moeilijker om een stage te krijgen bij een bedrijf dan iemand die De Vries heet. Daarom doen wij in samenwerking met ondernemers ook pogingen om daar vooruitgang in te brengen. Ondanks alle maatregelen tot nu toe blijf je echter in een stad als Rotterdam wijken houden waarin je maatregelen zoals deze nodig hebt. Als een stad, na goed nagedacht te hebben over de formulering van de vraag, aan het Rijk vraagt om met een dergelijke maatregel te komen, dan vind ik dat wij vertrouwen moeten hebben in de kracht van die stad.

De heer Dölle verwijst in zijn bijdrage naar het belang van differentiatie. Waarom staan wij als regering niet toe dat er allerlei kanszones in de stad worden ontwikkeld met een ozb-tarief per zone. De verdere differentiatie binnen de stad en de kanszones hebben wij heel bewust bekeken. Om twee redenen kiezen wij daar niet voor. Reden één is dat wij zo min mogelijk willen afwijken van ons belastingstelsel. Gebiedsgerichte belastingtarieven zijn een vreemde eend in de bijt. Voor uitzonderingen moeten wij goede argumenten hebben met criteria. Laten wij ons dan ook beperken tot een algemene zone met een generiek tarief en een specifieke zone die voldoet aan de uitzonderingscriteria. Reden twee is dat wij zo min mogelijk bestuurslasten willen voor de gemeente en duidelijkheid voor de ondernemer. Stel dat u wilt ondernemen in uw stad. Dat is vaak al een hele toer. Als u als ondernemer dan ook nog te maken krijgt met het feit dat in straat A tarief 1, in straat B tarief 2 en in straat C tarief 3 betaalt, dan maken wij het heel moeilijk voor de ondernemer. Om nog maar te zwijgen van het feit dat de ambtenaar bij de gemeente die administratie van de aanslagen zou moeten bijhouden.

Aanvullend verzoeken de heer Dölle en mevrouw Meindertsma mij om nog een keer uit te leggen waarom

wij geen onderscheid maken tussen goede en slechte ondernemers in de wijk. Er zijn een paar smaakvolle voorbeelden genoemd. Wij zien het instellen van een kanszone niet als het geëigende instrument om dit te bewerkstelligen. Het plannen van economische activiteiten kan een stap doen via ruimtelijke instrumenten zoals de Ruimtelijk Economische Structuurschets (RES) en specifiek de Wet op de stads- en dorpsvernieuwing. Die biedt de mogelijkheid om de nieuwe vestiging van specifieke bedrijfssectoren tegen te gaan door vergunningen gewoon te weigeren.

Voorzitter. Dan wil ik stilstaan bij de ozb-maatregelen, de kanszones en de maximaal acht jaar. Mijn collega Dekker en ik hechten aan de tijdelijkheid van de bijzondere ingrepen waar de heer Van Middelkoop naar vroeg. Voor de instelling van de kanszones geldt dat ook. Een speciaal regime met stimulansen voor ondernemers in bepaalde gebieden is niet voor eeuwig. Ik sta achter een maximale termijn van acht jaar. Vier jaar en nog eens vier jaar is lang genoeg. De kanszone werkt dan wel of hij werkt niet. Dat betekent doel bereikt, stoppen. Of het betekent doel niet bereikt, eveneens stoppen, omdat het middel niet helpt tegen de kwaal.

De heer Engels heeft gevraagd in welke mate wij elke twijfel van strijdigheid met de grondrechten kunnen uitbannen. Daarover is niet meer duidelijkheid te verschaffen dan ik heb gedaan in de memorie van toelichting. Tegelijkertijd meen ik voldoende te hebben geschetst welke toetsen er bij de aanwijzingen nodig zijn. Het fundamentele karakter van vrijheidsrechten betekent dat beperkingen niet lichtvaardig doorgevoerd mogen worden. Er moeten bij de aanwijzing dus zware belangen aangevoerd worden. Het precieze gewicht van de belangen verschilt per gemeente. Feit blijft evenwel dat wij per geval zorgvuldig moeten oordelen hoe ernstig de omstandigheden zijn en of het beleid voor de kanszones wel de juiste remedie is. Alle aanwijzingen worden onderworpen aan de vraag of een gerechtvaardigd doel kan worden aangewezen. Dit geldt ook voor de vraag of de maatregel in het gegeven geval geschikt is. Daarbij kijken wij naar alternatieven en naar proportionaliteit. Grondrechten zijn per definitie in enigszins vage termen geformuleerd. Wij worden echter bij de toetsing van de aanwijzingsbeslissingen door de gemeenten beperkt door artikel 1 van de Grondwet, door jurisprudentie op het terrein van gelijke behandeling en door internationale verplichtingen onder BUPO, artikel 14 EVRM en Protocol 12.

Ik kom te spreken over het criterium van de openbare orde. In het BUPO heeft het begrip "openbare orde" een ruimere betekenis dan in het EVRM. Ik meen dat mevrouw Meindertsma hierover heeft gesproken. Openbare orde, zoals in het BUPO verwoord, ziet niet alleen op het voorkomen van wanordelijkheden, maar ook op het voorkomen van criminaliteit en het bewaren van de publieke veiligheid. Dat zijn op zich weliswaar ruime criteria, maar die zijn objectiveerbaar.

Wat wij met deze wet willen, is het handhaven en in sommige gevallen terugbrengen van de leefbaarheid. Met de vaststelling daarvan kunnen wij niet lichtvaardig te werk gaan. Ik heb dit al vaak gezegd. Wij hebben op basis van feiten gezien dat het absorptievermogen van sommige

stadsdelen beperkt is. Die constatering geeft richting aan het dringend maatschappelijke belang. Ja, de regering heeft in dit geval een duidelijke opvatting over het dringend maatschappelijk belang. Dat moet per geval worden geboekstaafd door de aangeleverde feiten. Het moet gaan om een opeenstapeling van sociale, economische en fysieke problemen in een wijk. Hiermee meen ik ook antwoord te hebben gegeven op de vraag van mevrouw Meindertsma. Per geval zullen wij dus bekijken of de feiten van de leefbaarheid een inbreuk daarop rechtvaardigen. De bestuursrechter zal straks ook op basis van feiten moeten beoordelen of de leefbaarheid in die mate onder druk staat dat de inbreuk gerechtvaardigd is.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): De wet bestaat uit drie delen. Is het derde deel bedoeld voor de bedreiging van de openbare orde? Als er sprake is van overlast bij panden, is het mogelijk om op grond daarvan op te treden? Is het dus dat deel van de wet waarop u doelt, wanneer u spreekt over bedreiging van de openbare orde of is dat toch de weigering van een woning aan mensen met een uitkering? Is dat een preventieve maatregel voor bedreiging van de openbare orde?

Minister **Pechtold**: Wat denkt u?

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik vraag het aan u.

Minister **Pechtold**: Natuurlijk gaat het om een combinatie. Ik denk eerder dat de criminaliteit inderdaad afhangt van de mate van huisvesting door de woningeigenaar. Daarvan zijn de voorbeelden genoegzaam bekend, meer dan van de andere mogelijkheid.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): U zegt daarmee toch dat iemand met een uitkering een bedreiging is van de openbare orde?

Minister **Pechtold**: Dat is kort door de bocht geredeneerd.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Nee, ik heb hierover in eerste termijn een heel duidelijke vraag gesteld. Dat was namelijk het punt waarop het kabinet terugviel bij de grondrechten, als het gaat om bedreiging van de openbare orde. Dat is een criterium, een argument, om er iets mee te doen. Vandaar dat ik u nog de kans geef om te zeggen dat het toch eigenlijk van toepassing is op de panden. Maar nee, nu blijkt het ook te gaan om het middendeel van het drieluik. Daarvoor hanteert u volgens mij geen enkele argumentatie.

Minister **Pechtold**: Ik geef een weging aan. De heer Platvoet slaat nu door. Ik beweer niet dat iemand met een uitkering een crimineel is. Dat wil hij mij horen zeggen, maar dat zeg ik dus niet. Ik geef een weging aan; ik geef mogelijke oorzaken aan. Ik geef ook aan dat het een mix van factoren kan zijn die natuurlijk iets met de openbare orde te maken hebben. Volgens mij vraagt de heer Platvoet naar de bekende weg.

Voorzitter. Het criterium voor de openbare orde staat echter niet op zichzelf bij de beantwoording van de vraag of de aanwijzing door de beugel kan. Dat heeft de

heer Dölle van het CDA terecht geconstateerd. Het moet worden gezien in een onderlinge samenhang met subsidiariteit en proportionaliteit. Een maatregel mag immers op zich een nobel doel dienen, die moet, zoals ik eerder betoogd heb, ook geschikt zijn om de problemen echt te bestrijden. Nogmaals, dat moet per geval beoordeeld worden.

Mijn collega Dekker zal verder ingaan op het advies van de RMO, zoals is aangehaald door de heer Van Middelkoop. Ik geef wel alvast aan dat het hierbij gaat om perspectief bieden aan mensen in de wijken en niet om een klassiek spreidingsbeleid. Niet de demografie, maar de problematiek staat centraal in de wijken.

De heer **Dölle** (CDA): Mijn vraag had betrekking op de categorie gehandicapten. Misschien komt uw collega hier nog over te spreken.

Minister **Pechtold**: Wij spreken er uitgebreid over in de hoop dat wij zo veel mogelijk antwoorden kunnen geven.

Voorzitter. Wat gebeurt er na de invoering van de wet? Voordat minister Dekker ingaat op haar vakgebied sta ik heel kort stil bij de fase na dit debat. Misschien vraagt de Kamer zich af of het bij deze maatregel blijft. Ik zie dit wetsvoorstel nadrukkelijk als een gereedschapskist. Wat mij betreft, hoeft dat niet zo te zijn. Als een stad of een groep van steden met nieuwe verzoeken komt, staat het kabinet daar voor open. Het kan voorkomen dat wij, om een gemeentelijk knelpunt op te lossen, dit juridisch willen regelen. In dat geval kan er een maatregel aan deze wet toegevoegd worden. Momenteel is er nog geen concreet stedelijk verzoek.

Op het moment dat dit wetsvoorstel wet wordt, zijn wij als regering nog niet klaar. Wij dienen de steden namelijk goed met informatie te faciliteren. Als stad ben je natuurlijk nieuwsgierig wat je aan zo'n nieuwe wet kan hebben. Het gaat dan uiteraard ook om het feit dat de gemeenten rekening dienen te houden met de grondrechten, zoals de heer Dölle aangaf. Ik onderstreep dat. Daarnaast dienen wij feeling te houden met de stad en open te staan voor nieuwe maatschappelijke knelpunten die om een oplossing vragen. Ook blijf ik graag in gesprek met de steden om met hen van gedachten te wisselen over het grotestedenbeleid.

*N

Minister **Dekker**: Voorzitter. Het kabinet is met deze wet gekomen op basis van een zeer zorgvuldig afwegingsproces. Het betreft hierbij altijd een stapeling van problemen in de grote steden, en wel in specifieke buurten van de grote steden. Die problemen willen wij met een buitengewoon specifiek instrument aanpakken.

Wij hebben gezocht naar een balans tussen de belangen van een beperkte groep woningzoekenden enerzijds en het brede maatschappelijke belang van voldoende draagkracht voor steden en het absorptievermogen van buurten anderzijds. Ik benadruk hier dat wij als regering niet geloven in de maakbaarheid van de samenleving en evenmin dat het hierbij gaat om een schandalige of discriminerende maatregel. Het is juist een

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

instrument dat met alle zorgvuldigheid is opgesteld en als zodanig wordt ingezet.

Wat is nu het grotestedenbeleid? In feite gaat het hierbij vaak om twee elementen. Enerzijds betreft het een toenemende concentratie van kansarmen in bepaalde wijken, waardoor de opvang en de begeleiding van deze groep tegen de grenzen aanloopt en anderzijds gaat het over de aanpak van overlast, criminaliteit en onaangepast gedrag. Op de laatstgenoemde problematiek ziet met name het derde onderdeel van het wetsvoorstel toe. Ik doel op de wijziging van de Woningwet.

De regering heeft aangegeven dat de toenemende concentratie van kansarmen, vaak in combinatie met het vertrek van kansrijken, tot een situatie kan leiden waarbij het sociaal-economisch fundament van delen van de stad in gevaar komt. Voordat ik inga op de vragen, wijs ik er nogmaals op dat het hierbij gaat om een bijzonder instrument. Dat is bijzonder omdat het kabinet ervan uitgaat dat gemeenten de aanwezige grootstedelijke problematiek eerst aanpakken met de reeds bestaande, minder verstrekkende instrumenten, voordat zij de inzet van het onderhavige wetsvoorstel overwegen. Ik denk dan met name aan het onderdeel dat toeziet op regulering van de toegang tot de woningmarkt. Gezien de gestelde vragen en de gemaakte opmerkingen zal ik mij op dit onderdeel richten.

De strekking van een gemeente om bewoners perspectief te bieden, is natuurlijk aan grenzen gebonden. Daarom kan een wijk erbij gebaat zijn om een zekere ademruimte te verkrijgen. Dat betreft de instroom van kansarmen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik kom terug op de opmerking van de minister dat een toenemende concentratie problemen gaat geven bij de voorzieningen. Dit staat ook herhaaldelijk in de stukken. Ik heb er behoefte aan om daar iets naders over te vernemen. Je zou kunnen denken dat een concentratie van problemen ook tot een geconcentreerde aanpak van opvang leidt. Als mensen daar niet meer worden toegelaten, maar wel op andere plekken, komt er een spreiding van het probleem. De mensen moeten dezelfde zorg houden. Die zorg moet dan verspreid aangeboden worden. Waarom zou met een dubbele inspanning een concentratie van problemen geen concentratie van voorzieningen met zich kunnen brengen? Wij kunnen echt vaststellen dat hier en daar in steden juist het welzijnswerk en andere voorzieningen afgebouwd worden in plaats van dat die opgepakt worden. Ik heb het nu even niet over Rotterdam.

Minister **Dekker**: Dit lijkt een zeer logische redenering, maar ik heb met name betoogd dat ook aan de begeleiding soms grenzen zitten om iets op te kunnen pakken. Natuurlijk moet de aandacht zeer geconcentreerd worden op de bestaande problemen. Dat gebeurt ook. Nogmaals, er zijn soms grenzen aan de begeleiding. Dat heb ik willen aangeven, toen ik sprak over de stapeling van de problematiek in de grote steden.

Voorzitter. Het gaat natuurlijk om een tijdelijke oplossing op een korte termijn. Die kan worden ingezet naast andere maatregelen, zoals de herstructureringsoperaties en intensiveringen van

begeleiding van bewoners. De strekking van dit onderdeel van het wetsvoorstel is dan ook dat gemeenten de instroom van kansarme woningzoekenden in bepaalde gebieden tijdelijk verder kunnen reguleren dan wat tot dan toe mogelijk was. Ten eerste kan de gemeente voor deze gebieden inkomenseisen stellen aan woningzoekenden die minder dan zes jaar woonachtig zijn in de desbetreffende regio. Ten tweede kan op basis van sociaal-economische kenmerken voor een deel van de woningvoorraad in deze gebieden een positieve ballotage worden toegestaan, zoals in de sociale huursector overigens vaker voorkomt.

Het gaat dus om een aantal maatregelen. Bovendien is er geen sprake van een noodsituatie. Ik benadruk dat het om een heel specifieke en beperkte groep kansarme woningzoekenden gaat, namelijk degenen die korter dan zes jaar of in het geheel niet in de desbetreffende regio wonen. Zij zullen ook meer perspectief hebben, wanneer zij zich op andere, betere wijken richten in de zoektocht naar een woning. Kansarme woningzoekenden die reeds langer dan zes jaar in de desbetreffende gemeente of regio wonen, blijven gewoon in aanmerking komen voor een woning in de aangewezen gebieden.

De heer Van Middelkoop heeft een opmerking gemaakt over het RMO-advies. Ik kan bevestigen dat de regering geen spreidingsbeleid op basis van etniciteit voorstaat. Wel heeft de regering in haar reactie op het RMO-advies aangegeven dat de diversificatie van de woningvoorraad een duurzaam middel is om concentratie van lage-inkomensgroepen tegen te gaan. Het grotestedenbeleid is immers gericht geweest op meer gemengd samengestelde wijken, ook wat de inkomensopbouw en de diversiteit van woningen betreft. Dit wetsvoorstel is daarop een aanvulling met meer kortetermijnaspecten.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): De minister zegt dat, als iemand met een uitkering korter dan zes jaar in de regio woont, deze persoon zijn inspanningen naar elders richt. Betekent dit dat die individu of dat huishouden in andere wijken van een stad of regio een voorkeursbehandeling krijgt in die zin dat men eerder aan de bak komt?

Minister **Dekker**: Dat is niet het geval. Men kan kiezen. Men wordt ergens tijdelijk niet toegelaten en vervolgens kan men zich melden in een andere regio. Nogmaals, daar moet men wel zelf voor kiezen.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Heb ik het goed begrepen dat mensen die van de aangewezen wijken uitgesloten worden hun heil dan maar in betere buurten moeten gaan zoeken?

Minister **Dekker**: Onder andere.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Heb ik geen heel concreet verhaal gehouden over de situatie in Rotterdam waaruit blijkt dat dit juist voor die categorie zo moeilijk is en dat dit met name de reden is dat die categorie in de wijken terecht komt waarvan u die vervolgens weer wilt buitensluiten.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Minister **Dekker**: Mevrouw Meulenbelt heeft de situatie beschreven in een aantal wijken waarvan zij aantallen van sloop heeft genoemd. Het gaat bij het gestredenbeleid en bij het herstructureringsbeleid natuurlijk niet alleen om sloop. Sloop moet juist een vervanging bieden voor de slechtere woningen. In de nieuwe woningbouwafspraken in Rotterdam en omgeving betekent dit dat er juist meer sociale huurwoningen worden gebouwd.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Over Rotterdam hebben wij de meeste gegevens. Gaat u ons ervan overtuigen dat tegelijkertijd met de invoering van een wet waarin mensen uit bepaalde wijken worden uitgesloten er meer kansen zullen ontstaan voor diezelfde categorie op goedkopere woningen elders, bijvoorbeeld in betere buurten? Ik zou dat graag willen horen.

Minister **Dekker**: Mijn beleid op het gebied van huisvesting is erop gericht dat de sociale woningbouw niet alleen plaatsvindt in de centrumstad, maar ook in de omliggende gemeenten. Daarover zijn ook afspraken gemaakt. In totaal worden 9000 sociale woningen aan de voorraad toegevoegd.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Ik ben niet zo goed in rekenen, maar mag ik nu van u aannemen dat gelijktijdig met het uitsluiten van sommige wijken de kansen voor diezelfde categorie om elders een goedkope woning te krijgen nu navenant gaan stijgen? Zegt u dat toe? Ik weet niet precies hoe veel woningen daarvoor nodig zijn.

Minister **Dekker**: Dat kan ik natuurlijk niet toezeggen, zoals ik ook geen garantie kan geven. Ik zeg toe dat in mijn woning- en huisvestingsbeleid ook het aandeel sociale woningbouw is vervat, dat er woningbouwafspraken zijn gemaakt van de centrumstad met de omliggende gemeenten en dat die sociale woningvoorraad natuurlijk over de stad zelf moet worden verdeeld. Dan gaat het om 3000 woningen in de centrumstad en om 6000 woningen in de omliggende gemeenten, dus in totaal om 9000 woningen die worden toegevoegd aan de woningvoorraad. Als dat is gerealiseerd, kunnen wij inderdaad zeggen dat kansarme mensen ook een betere toewijzing hebben voor deze woningen en meer mogelijkheden voor toetreding.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Ik beluister van onze collega's in Rotterdam dat de afgelopen jaren het aantal beschikbare woningen voor de lagere inkomens is verkleind. Zegt u nu dat die woningen wel weer beschikbaar komen?

Minister **Dekker**: Ik heb met 20 regionale woningmarkten en woninggebieden de afspraak gemaakt dat de centrumstad met de omliggende gemeenten afspraken moet maken over het percentage sociale woningbouw. U weet dat het streefpercentage op 30 ligt. Wat wordt gerealiseerd moet afhankelijk worden gesteld van het percentage aanwezige sociale woningbouw dat al in een regio voorkomt. Ik heb u daarnet de cijfers genoemd voor Rotterdam en omgeving. Als die aantallen gerealiseerd zijn, met de optie dat in alle wijken voldoende menging wordt gerealiseerd van typen woningen en bevolkings- en

inkomensgroepen, kunnen wij die toegang ook mogelijk maken.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Als u daarin gelijk krijgt, hoeven wij geen wijken meer af te sluiten en gaan heel veel mensen daar heel vrijwillig heen.

Minister **Dekker**: Dat is ook de reden dat wij zo veel waarde hechten aan de snelle totstandkoming van deze wet, omdat de woningbouw moet worden gerealiseerd en wij op dit moment nog niet zo ver zijn maar er hard aan werken. Ik noem ook de reden die minister Pechtold heeft genoemd, dat het heel bijzonder is dat wij hierin vaart maken. De uitsluiting zoals u het noemt, zie ik als een tijdelijke maatregel voor die groepen mensen die op dit moment niet aan bepaalde wijken en aan de bevolkingsopbouw daarvan moeten worden toegevoegd. Het gaat er juist om de menging te verkrijgen die wij zo hard nodig hebben.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Minister Pechtold vertelde dat hij had gegoogled. Ik heb gisteren ook de website van een Vinexwijk nabij Rotterdam bekeken en ik heb daaruit geconcludeerd dat alle sociale woningen die daar worden gebouwd ouderenwoningen zijn. Die zijn ook nodig, maar de groep die wordt geweigerd in deze wijken als deze wet van kracht wordt zijn niet de mensen die zich voor zo'n ouderenwoning zouden kunnen laten inschrijven. De Vinexlocaties en het beleid dat de minister daar ziet, zijn dus geen alternatief voor mensen die niet die wijken binnenkomen.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): In mijn betoog heb ik de minister gevraagd of zij beoordelingscriteria wil aanreiken op basis waarvan de aanwijzing plaatsvindt. Een van de criteria die ik daarin graag opgenomen zou zien, gaat over het onderwerp waarover wij nu spreken, namelijk of er voldoende slaagkansen zijn -- wat mij betreft niet per individu maar per groep -- voor de groep mensen die mogelijk anderszins op deze manier in sommige gebieden niet kan instromen maar wel in de rest. Ik lees ook in de woonvisie van Rotterdam dat men met name middeldure en dure huurwoningen wil gaan bouwen. De minister wijst op de afspraak van het bouwen van 9000 sociale woningen, te weten 3000 in de stad en 6000 daarbuiten. Stel dat er voor Rotterdam een aanvraag komt voor 40.000 woningen. Stel dat er in die wijken een mutatie is van 10%. Dan gaat het om 4000 woningen. Stel dat van die 4000 er 2000 kunnen worden toegewezen aan mensen die al langer dan zes jaar in het gebied wonen. Dan zou, theoretisch, de rekensom zijn dat er 2000 mensen op een andere manier zouden moeten kunnen worden gehuisvest in de regio. Ik ben er benieuwd naar op welke manier bij de aanwijzing mee-uitonderhandeld wordt dat in de regio de kansen per groep daarop voldoende aanwezig zijn.

Minister **Dekker**: De heer Platvoet constateert over de Vinexwijken dat daar sprake is van toevoeging van vooral ouderenwoningen. Dat is één van de categorieën woningen daar. Wij moeten vooral kijken naar de bevolkingsopbouw van de stad en de wijk en naar de woningvoorraad waaraan behoefte is. Wij gaan natuurlijk niet bouwen voor

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

leegstand. Wij moeten bouwen voor de bevolkingsgroep die er is. Daar hoort ook de sociale woningvoorraad bij.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Het debat ging erom of er een alternatief is voor mensen die worden geweigerd en die uitsluitend in een betaalbare huurwoning kunnen wonen. Het gaat erom of zij aan bod kunnen komen in Vinexwijken. Daarvan zegt u dat dat kan omdat daar sociale woningen worden gebouwd, maar in de Vinexwijk Rotterdam zijn de sociale woningen uitsluitend bestemd voor ouderen, dus daaraan hebben deze mensen niets. Er is dus een gebrek aan alternatieven.

Minister **Dekker**: Dat is ook de reden dat ik zo inzet op gedifferentieerd bouwen, want dat is precies het antwoord waarop wij zitten te wachten. Bij de tijdelijke adempauze in de ene wijk waarom het hier gaat moeten de mensen die daar worden geweigerd natuurlijk ook kunnen worden opgevangen in een andere wijk. U hebt cijfers gezien uit Rotterdam. U hebt ook gezien dat groepen uiteindelijk best zelf een oplossing vinden en dat sommigen na verloop van tijd weer terugkeren omdat zij specifiek in een bepaalde wijk willen wonen.

Het uitgangspunt voor de aanwijzing is, zoals ook minister Pechtold heeft aangegeven, dat de stad zelf aangeeft wat de problemen zijn en waarom men deze maatregel wil nemen. Als ik het karakter en de problemen van een stad moet wegen, zal ik die ook bij de aanwijzing heel duidelijk meenemen. Het gaat dus om maatwerk. Afhankelijk van de problematiek wil ik bezien welke elementen bij een aanwijzing aan de orde moeten komen. De stad is het vertrekpunt en ik oordeel goed gemotiveerd over de aanwijzing die ik zou kunnen geven.

Mevrouw Bierman heeft gevraagd naar mijn sturingsfilosofie, die ook in dit wetsvoorstel neerkomt op 'centraal wat moet, decentraal wat kan'. Bij 'centraal wat moet' gaat het om een nationaal belang of een bijzondere betekenis. Heeft het thema 'decentraal wat kan' dan voldoende kracht, ook in deze wetgeving? Ja, de stad begint en geeft aan waarom de problematiek zo is. Gezien het specifieke karakter is het noodzakelijk dat het Rijk daarin de mogelijkheid tot toetsing heeft. Door het bijzonder zware karakter van de voorgenomen maatregel om de toegang tot gebieden verder te reguleren vind ik het op dit moment gewenst om met een aanwijzing de mogelijkheid tot bijsturen achter de hand te hebben. Anderzijds moeten de aanvraag en de feitelijke uitvoering natuurlijk op lokaal niveau plaatsvinden. Op deze wijze houden gemeenten de mogelijkheid om voor een praktische invulling te kiezen die ook bij de lokale problematiek past. Gezocht is naar de mogelijkheid om buurten inderdaad een adempauze te bieden, door de instroom van kansarmen op dit moment tegen te gaan zonder dat de kansen voor deze groep op de regionale woningmarkt afnemen.

Hier is dus sprake van een steeds terugkerend spanningsveld, dat moeten wij erkennen. Het is echter wel zo dat de aanpak van de onder druk staande wijken in ieders belang is, zowel voor de zittende bewoners als voor de toekomstige bewoners van buiten de regio. Met name mevrouw Meindertsma en de heer Dölle hebben erop aangedrongen een nadere invulling te geven van die

randvoorwaarden. Het kabinet benadrukt hier nog eens dat juist de reeks vastgestelde randvoorwaarden en de onderbouwing hiervan in de parlementaire stukken duidelijk maken dat de regering niet lichtvaardig zal overgaan tot het geven van een aanwijzing. Tegelijkertijd gaat het om een instrument dat gemeenten ter beschikking staat als alle andere beschikbare instrumenten zijn ingezet en niet tot een oplossing hebben geleid.

Uiteindelijk gaat het er dus om dat de gemeente een aanvraag voor een aanwijzing indient waarbij zij zich rekenschap geeft van de zwaarwegende juridische criteria die in dit wetsvoorstel zijn vastgelegd. Daarmee biedt dit wetsvoorstel enerzijds voldoende waarborgen en anderzijds de benodigde beleidsvrijheid die traditioneel van toepassing is op de lokale volkshuisvesting. Mevrouw Meindertsma wees op de situatie in de regio Haaglanden. Daar gebruikt men in regionaal verband een set aan instrumenten met een positiever resultaat voor woningzoekenden. Hieruit blijkt eens te meer dat maatwerk dus uitgangspunt is. De omliggende gemeenten, bijvoorbeeld Delft, Rijswijk en Voorburg, kunnen veel meer opvangen dan de Rotterdamse regio. Dat moeten wij toch heel goed bezien. Het gaat steeds om de situatie in de regio.

Met dit wetsvoorstel willen wij dus maatwerk mogelijk maken voor de gemeenten, terwijl er tegelijkertijd voldoende toetsmomenten en waarborgen op de huisvesting voor de te weren groepen zijn ingebouwd, mede door de voorziene monitoring en de mogelijkheid om een gegeven aanwijzing in te trekken. Het gaat dus niet om een blanco situatie. In het wetsvoorstel zijn diverse eisen vastgelegd omdat een zorgvuldige afweging bij het geven van de aanwijzing geboden is en wij hierover volstrekt duidelijk moeten zijn. Met de reeds beschikbare zorgvuldigheidseisen uit de Algemene wet bestuursrecht komt dit nog onvoldoende naar voren. De gemeente zal in de aanvraag duidelijk moeten maken dat het doel van de voorgenomen maatregel gerechtvaardigd is, dat de voorgenomen maatregelen geschikt zijn om dit doel ook te bereiken, dat het doel niet met minder ver gaande maatregelen te bereiken is -- de subsidiariteitsvraag -- en dat er evenredigheid -- de proportionaliteit -- bestaat tussen het gerechtvaardigde doel en de aangetaste belangen.

Bovendien dienen gemeenten als sluitstuk aannemelijk te maken dat de slaagkans op de regionale sociale woningmarkt van de tijdelijk uitgesloten woningzoekenden niet substantieel zal afnemen. Op deze wijze worden diverse garanties geboden -- voorzover wij van garanties kunnen spreken -- om te voorkomen dat groepen woningzoekenden buiten de boot vallen. Bewust is de toevoeging "substantieel" gehanteerd bij de bepaling van de ontwikkeling van de slaagkansen voor de geweerde groepen. Hiermee heeft de regering willen aangeven dat, indien er sprake is van een duidelijke afname van slaagkansen op de regionale woningmarkt en de gemeente hier geen substantiële maatregelen tegenover kan zetten, ik niet tot aanwijzing kan overgaan, dan wel de aanwijzing zal intrekken.

Mijn ministerie zal met de desbetreffende gemeenten afspraken maken om dit ook te monitoren. De hiervoor genoemde beoordelingscriteria gelden natuurlijk voor deze minister van VROM -- met dank voor het

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

vertrouwen dat mevrouw Meindertsma heeft uitgesproken -- maar ook voor iedere volgende minister van VROM.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Is het mogelijk dat de minister nog een kleine definiëring van het begrip "substantieel" geeft? Ik heb zojuist een rekenvoorbeeld gegeven. Daarop hoeft zij niet meteen in te gaan. Dat mag wat mij betreft ook in tweede instantie. Ik vraag haar echter iets meer handen en voeten te geven aan wat substantieel is in relatie tot de bestaande woningbouwplannen, de herstructureringsplannen en de proportionaliteit van buurten of wijken. Ik begrijp zelfs dat het in de ogen van de heer Pechtold om complexen kan gaan. Eerlijk gezegd meen ik dat wij daarvoor voldoende andere mogelijkheden hebben, dus het zal wel iets grootschaliger zijn, wil men zo'n maatregel uitvoeren. Het moet echter in verhouding komen, in verhoudingen die ook telbaar en rekenbaar zijn, niet voor het ene geval, maar wel groepsgewijs.

Minister **Dekker**: Ik heb al gezegd dat het altijd gaat om de opbouw van de stad, de bevolkingsopbouw in de wijken, de wijze waarop de toegankelijkheid is verkregen en dit vooral in relatie tot de grootstedelijke problematiek zoals wij die hebben omschreven. Daarin zit ook het thema van de hardheid van de argumenten, dat substantiële. Het gaat erom dat de stad kan aangeven dat de slaagkansen in een beter gebalanceerde wijk met meer gedifferentieerde groepen ook tot uiting kunnen komen. In het experiment van Rotterdam komt dat aan de orde, juist door die adempauze.

De heer Dölle heeft gevraagd of het mogelijk is om tot een limitatieve opsomming van criteria voor aanwijzing te komen. Mevrouw Meindertsma heeft dit ook gevraagd. Het kabinet heeft ervoor gekozen niet te werken met een dergelijke opsomming omdat de gemeenteraad primair de overheidslaag is om de lokale omstandigheden in de betrokken buurten te beoordelen. Op het rijksniveau is het niet mogelijk alle denkbare omstandigheden te voorzien. Daarom vind ik het niet wenselijk vooraf een limitatieve lijst van criteria mee te geven. Het wetsvoorstel wil juist voorzien in een flexibel instrument bij de aanpak van kansarme wijken. Bovendien vindt zowel een toetsing plaats door de gemeenteraad als door de minister van VROM, conform de grondrechtelijke en internationale kaders die minister Pechtold al heeft aangegeven en die ook in dit wetsvoorstel zijn vastgelegd.

De heer **Dölle** (CDA): Wij hebben die vraag bij de schriftelijke voorbereiding gesteld. De minister heeft gezegd dat het kabinet de gemeenteraden niet wil beperken omdat die wellicht nog nieuwe kenmerken in hun verordening kunnen opnemen op grond waarvan zij demografisch beleid voeren. Het gaat echter wel om grondrechten en de invulling zal plaatsvinden nadat de minister de aanwijzing heeft gegeven. Ik wil de andere vraag die niet is beantwoord daarin meenemen. Hoe wordt dat aan de gemeenten voorgelegd? Ik heb alle vertrouwen in gemeenten, zoals in het volgende debat wel naar voren zal komen, maar de inperking van grondrechten is een bijzondere nationale verantwoordelijkheid. Als de wetgever weigert deze zaken limitatief op te sommen dan

zal behoorlijk moeten worden gecontroleerd wat gemeenteraden zullen doen na de aanwijzing van de minister.

Minister **Dekker**: Daarom vind ik het belangrijk dat een indringend gesprek zal plaatsvinden als de gemeente bij mij aanklopt, over wat de gemeente wil en waarom. De heer Dölle heeft volstrekt gelijk dat wij op rijksniveau en op iedere bestuurslaag in Nederland zeer zorgvuldig moeten zijn wanneer het gaat om grondrechten.

De CDA-fractie heeft ook gevraagd wat de positie is van een woningzoekende die deels leeft van een inkomen uit arbeid. In aanvulling op de memorie van antwoord onderstreep ik het volgende. De voorwaarde in het wetsvoorstel dat de woningzoekende zelfstandig in zijn levensonderhoud kan voorzien, betekent dat het inkomen van de woningzoekende uit arbeid in beginsel gelijk moet zijn aan de bijstandsnorm voor deze woningzoekende. Anders is geen sprake van economische zelfstandigheid. De gemeenteraad kan in de huisvestingsverordening aangeven in welke gevallen afwijking van dit beginsel mogelijk is. Te denken valt aan gevallen waarin de mogelijke aanvulling vanuit een uitkering aantoonbaar en overzienbaar tijdelijk is.

In reactie op mevrouw Meindertsma benadruk ik dat het in het wetsvoorstel zowel gaat om het reguleren van de instroom als om het vasthouden en aantrekken van kansrijke bewoners. Het grotestedenbeleid is primair gericht op het binden van midden- en hogere inkomens aan de stad, als tegenhanger tegen te veel kansarmen. Voor specifieke gebieden kunnen echter aanvullende maatregelen gerechtvaardigd zijn om op relatief korte termijn de instroom van nieuwe bewoners verder te reguleren.

Mevrouw Meindertsma, de heer Dölle en de heer Van Middelkoop hebben gevraagd naar onderliggende criteria voor een aanvraag. Ook hebben zij gevraagd naar de mening van de regering over de invulling van de begrippen "proportionaliteit" en "subsidiariteit". Ik heb dat zojuist al toegelicht. De regering heeft ervoor gekozen om de gemeenteraad te laten beoordelen hoe die een aanvraag wil indienen. Uit de confrontatie met de lokale praktijk komt de invulling van begrippen als "buitenmaatsheid van de problemen" en "absorptievermogen" naar voren. De lokale situaties kunnen sterk verschillen, maar bij de beoordeling van de aanvraag zal de minister van VROM vervolgens beoordelen in hoeverre de gemeente voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat de beoogde aanwijzing voldoet aan alle eisen. Omdat die beoordeling alleen in het specifieke geval kan worden gemaakt, zal ik hiervoor momenteel geen specifieke eisen formuleren. Voor de hand ligt dat de minister van VROM tot het oordeel zal komen dat wordt voldaan aan de eisen van de subsidiariteit als de gemeenteraad alle andere mogelijkheden naast dit wetsvoorstel heeft benut en als dat niet tot resultaat heeft geleid. Het is echter niet uitgesloten dat de gemeenteraad er op andere wijze in zal slagen om dit voldoende aannemelijk te maken.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): De minister wijst aan op aanvraag van de gemeenteraad. Is het de bedoeling van de minister die aanwijzing te motiveren?

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Wettelijk is de minister daartoe immers niet verplicht. Zij kan volstaan met een briefje aan de gemeenteraad dat zij akkoord gaat. Vanwege het leereffect voor andere gemeenten en omdat er zo veel variatie is, vind ik het verstandig om het besluit uitvoerig te motiveren, ook in termen van discussies die in het parlement zijn gevoerd.

Minister Dekker: Ik ben dat zeker van plan. Dit is zeer noodzakelijk, niet alleen vanwege de verduidelijking aan de individuele gemeente, maar ook vanwege het leereffect en het specifieke karakter van deze maatregel.

De heer Dölle (CDA): Wij hebben erover gesproken dat de gemeenteraad als de enige belanghebbende bij de aanwijzing is genoemd. Die kan dus een bezwaarschrift indienen waarop de hele argumentatie kan worden betrokken. Is die de enige belanghebbende of kunnen dat ook corporaties, deelgemeenteraden en clubs zijn die statutair de belangenbehartiging in verband met grondrechten op zich hebben genomen?

Minister Dekker: Er zijn wel andere belanghebbenden, maar de enige bestuurlijk belanghebbende is de gemeenteraad.

De heer Dölle (CDA): Is die de enige die een bezwaarschrift kan indienen tegen de aanwijzing van de minister?

Minister Dekker: Ja, mijn besluit tot aanwijzing is voor bezwaar en beroep vatbaar. Het is een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. Dat betekent dat belanghebbenden in de zin van de Algemene wet bestuursrecht bezwaar en beroep kunnen instellen. Dat betekent dat deelgemeenteraden, woningcorporaties en organisaties die opkomen voor de grondrechten niet zijn aan te merken als belanghebbenden en dus geen bezwaar en beroep kunnen aantekenen. Het eindoordeel hierover is overigens voorbehouden aan de bestuursrechter.

Mevrouw Meulenbelt van de SP-fractie heeft gevraagd naar de nadere invulling van mijn aanwijzingsbevoegdheid en heeft dit onder meer gerelateerd aan de voorgenomen sociale woningbouw in de Rotterdamse regio. Daarover heb ik al gesproken. In de memorie van antwoord heb ik reeds aangegeven dat de gemeente Rotterdam hard werkt aan die gemengde wijken, zowel in het bestaande stedelijke gebied als in de uitleglocaties. De gemeente Rotterdam gebruikt hiervoor de meest recente cijfers en in onze beantwoording zijn de concrete aantallen genoemd die zijn vastgelegd in de convenanten met de regiogemeenten. In ieder geval zal een gemeente voor de onderbouwning ook de woningbouwcijfers kunnen gebruiken die vastliggen in de regionale woningbouwconvenanten. Ik heb daarover al gesproken.

Wel moet worden bedacht dat een onderscheid bestaat tussen woningtoewijzing enerzijds en de woningbouw anderzijds. Een woning wordt maar één keer gebouwd, maar kan natuurlijk veel vaker worden verhuurd. De gemeente zal uiteraard bij de inzet van dit instrument de effecten blijven volgen. De slaagkansen van het eventuele optreden van oneigenlijk gebruik maken hier

deel van uit. Dit kan bijvoorbeeld zijn ingebed in de bestaande systematiek van de woonruimtetoedeling, waarbij reeds nu een toets plaatsvindt op het inkomen.

Ik zal nog enkele vragen beantwoorden en daarna zal ik tot een afronding komen. De heer Dölle heeft gevraagd naar de interventie in het woonrecht en het huurrecht. In antwoord daarop bevestig ik dat het bij het derde onderdeel van het wetsvoorstel gaat om de overtreding van de bouwregelgeving waarbij sprake is van een kans op herhaling. Hiermee wordt de aanpak van huisjesmelkers aanmerkelijk verbeterd.

Mevrouw Bierman-Beukema toe Water heeft gevraagd naar de uitgangspunten voor de herziening van de Huisvestingswet. Ik bevestig dat "decentraal wat kan" als leidend beginsel bij de bijstelling van de Huisvestingswet een uitgangspunt zal zijn. Natuurlijk bestaat er spanning met de vrijheid van de burger om te kiezen, maar daarin moeten wij een goede afweging vinden.

De heer Van Middelkoop heeft gevraagd waarom de vigerende Huisvestingswet geen mogelijkheden biedt om iets te doen aan de differentiatie van de wijken. De vigerende Huisvestingswet heeft als doel de bevordering van een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van schaarse woonruimte. Deze doelstelling geeft geen ruimte om te sturen op de leefbaarheid in de wijken en buurten.

De heer Dölle heeft een vraag gesteld over de gehandicapten. Ik hecht eraan erop te wijzen dat hier geen onderscheid wordt gemaakt op basis van handicap of ziekte. Woningzoekenden die niet aan het inkomenscriterium voldoen, kunnen geen huisvestingsvergunning krijgen. Dat kan ook een gehandicapte betreffen. De gemeenteraad heeft de mogelijkheid om in de Huisvestingsverordening woningen die vooral geschikt zijn voor gehandicapten niet aan te wijzen voor deze maatregel en wel te reserveren voor de gehandicapten. De gemeenteraad kan dus ook hier maatwerk toepassen.

De heer Dölle (CDA): Dat lijkt ook mij een goede zaak, maar de vraag was vooral ingegeven door het verband tussen het niet hebben van inkomen uit arbeid en de grootstedelijke problematiek en de aanpak daarvan. Daarom heb ik de vraag meer gesteld aan minister Pechtold. Daarvan worden groepen uitgezonderd, zoals de studenten, die overigens inderdaad een opmerkelijk bewoningsprofiel kunnen leveren. Deze categorie mensen, die doorgaans ook afhankelijk is van een uitkering en vaak niet meer in staat tot werken, wordt daarvan niet uitgezonderd. Dat is opgevallen en daarover heeft ook de Commissie Gelijke Behandeling gesproken. De vraag is waarom er voor studenten niet de relatie ligt met de grootstedelijke problematiek en waarom dat voor gehandicapten wel het geval is. Dat was de achtergrond van de vraag.

Minister Dekker: Ik meen hiermee geantwoord te hebben op dit punt. Wij hebben als criterium het inkomen genomen en niet het onderscheid gemaakt tussen handicap en geen handicap.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De heer **Dölle** (CDA): Ik zal hierop in tweede instantie terugkomen.

Minister **Dekker**: Ik benadruk dat mede met dit wetsvoorstel extra mogelijkheden worden geboden aan gemeenten om de leefbaarheid in buurten en wijken te verbeteren. Ik pleit dan ook voor het geven van vertrouwen en steun aan gemeenten die vooraan staan bij de aanpak van de grootstedelijke problematiek in Nederland.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Gebruikersdeel ozb!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Gemeentewet in verband met het afschaffen van het gebruikersdeel van de onroerendezaakbelasting (OZB) op woningen en het maximeren van de resterende OZB-tarieven (Afschaffing gebruikersdeel OZB op woningen) (30096).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Zalm**: Het was de bedoeling dat eerst de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan het woord kwam. Ik heb echter een spoeddebat over een kwestie die in het jaar 2012 speelt en u begrijpt dat dat niet kan wachten. Ik voer om die reden als eerste het woord.

Ik zal spreken over de koopkracht, enkele economische argumenten rond het wetsvoorstel, over de ontwikkelingen van de lokale lasten in vergelijking met de rijksbelastingen, de compensatie en over enkele kleinere aangelegenheden.

Gemiddeld genomen heeft de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb een koopkrachteffect van 0,5%. Het CPB heeft dat meegenomen in de prijsindexberekeningen. Uiteraard kan dat percentage individueel hoger of lager uitvallen. Dat hangt af van de gemeente waarin men woont en hoe de waarde van het huis is ten opzichte van het inkomen. Overigens is de gedachte dat dit vooral een belastingverlaging voor rijke mensen is, niet terecht. Zeker vanuit de linkerkant wordt altijd benadrukt dat vooral lagere inkomens hoge loonlasten hebben. Men spreekt dan over woonlastenquote. Het is een woonbelasting en als de eerste stelling waar is, dan komt de afschaffing ook ten gunste van de lagere inkomens. De uitzondering is de vloek van de goede daad en dan gaat het om mensen die een kwijtschelding van de ozb hebben. Voor hen is er geen voordeel meer te behalen. Mensen met een hoger inkomen zijn relatief geen groot deel kwijt aan woonlasten. Integendeel, zij zijn meestal wat minder kwijt en daarom profiteren zij minder van de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb dan degenen die een hoger deel van hun inkomen kwijt zijn aan woonlasten.

De heer **Van Raak** (SP): De minister heeft helemaal gelijk. Ik vind het wel jammer dat degenen met de laagste inkomens die kwijtschelding van de ozb hebben, er niet op vooruit gaan. Dat is vaak zo met de voorstellen van deze minister; alleen bepaalde groepen gaan er op vooruit. Het gaat om het inkomen, maar ook om de waarde van het huis. De rijkere mensen wonen vaak in een heel duur huis.

Minister **Zalm**: Mensen met een hoog inkomen, betalen ook veel loonbelasting. Dat kan ik de Kamer uit eigen ervaring verzekeren. Als je de loonbelasting verlaagt, hebben zij er in bedragen meer voordeel van. Als je helemaal geen belasting betaalt, heb je je voordeel al gehad. In het verleden zijn wij te goed geweest met kwijtschelding. Als je het voor de rest van Nederland ook kwijtscheldt, dan heeft alleen die rest het voordeel.

De heer **Van Raak** (SP): Het is een lastenverlaging die meer ten goede komt aan mensen met een duur huis en een hoog inkomen en nauwelijks aan mensen met een goedkoop huis en een laag inkomen. Er zit een groot verschil tussen.

Minister **Zalm**: Wij hebben in Nederland zes miljoen huishoudens. Daarvan hebben er 530.000 kwijtschelding van de ozb en die profiteren dus niet van de afschaffing. Er zijn 6,5 miljoen mensen die er wel degelijk van profiteren. Relatief gesproken zijn dat er meer dan gemiddeld.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): De minister begint prominent met het kwijtscheldingsbeleid. Tijdens het lokale congres werd dit wetsvoorstel behandeld en daar heeft een woordvoerder van de regering twee argumenten gegeven waarom deze wet zo goed was. Het eerste argument was de hoge irritatiefactor. Dan komt het tweede argument: "A second reason lies in the objective to prevent incomes-policy at a local level, municipalities stand to safeguard low-income groups to paying a real-estate tax". Dat wil zeggen dat het kwijtscheldingsbeleid dat nu wordt gevoerd de tweede reden van het kabinet is geweest om deze wet te willen. Dat heb ik tot nu toe niet zo klip en klaar in de stukken gelezen.

Minister **Zalm**: Het is hetzelfde verhaal als bij de armoedeval. Als je nu uit de bijstand raakt en inkomen weet te verwerven door middel van arbeid, is de eerste beloning een ozb-aanslag. Dat motiveert mensen natuurlijk niet om weer aan de slag te gaan. Dat is het aspect van de armoedeval en in de toekomst is de gemeentelijke inkomenspolitiek via dit instrument niet meer mogelijk. Wij vinden dat een winstpunt. Het voorkomt dat in de toekomst het algemene inkomensbeleid van het Rijk wordt doorkruist door gemeentelijke inkomenspolitiek. Dat is een goede zaak.

Overigens ben ik wel ambivalent. Sommigen hebben welluidend gepleit om tegen het wetsvoorstel te stemmen. Tegenstemmen kost de burger een half procent koopkracht, maar zou de schatkist ruim €1 mld. bezorgen en dat zou in vier dagen tijd mijn tweede miljard zijn. Het is voor mij verleidelijk de oppositie te voeden. Ik denk echter niet dat de bevolking het zal waarderen als hun de koopkracht wordt ontnomen.

Het Belastingplan is door de Kamer afgehandeld. Er is geen sprake van een alternatieve aanwending. Als de Kamer tegen het wetsvoorstel stemt, verslechtert de koopkracht over de gehele linie met een half procent.

De heer Van Raak heeft tot zijn verwondering vernomen dat ook de internationale concurrentiepositie is genoemd. De lokale lasten kunnen inderdaad een opdukkend effect hebben op de loonontwikkeling. Ook CNV en FNV hebben zich regelmatig kritisch geuit over de verstoring in het inkomensbeeld van hun werknemers, die de verhoging van de lokale lasten met zich meebrengt. Zij houden daarmee rekening en het wordt gemakkelijker een gematigde loonontwikkeling te bepleiten als men weet dat de lokale lasten niet omhoog, maar omlaag gaan. Uit de cijfers van de Vereniging Eigen Huis, een kritische volger van gemeenten, blijkt dat de lokale lasten per saldo over de gehele linie afnemen. Andere lastenverzwaringen maken dit niet ongedaan. Dat is althans de bevinding van de Vereniging Eigen Huis en men rekent daar niet in het voordeel van de gemeente, maar vooral in het voordeel van degenen die een huis bewonen.

De heer Holdijk heeft gevraagd waarom het provinciale belastinggebied minder irritatie opwekt. In de eerste plaats zijn de bedragen die daarmee zijn gemoeid, veel kleiner. Ze lopen mee met de motorrijtuigenbelasting, die eenmaal per kwartaal wordt afgedragen.

Ik beperk mij wat de opbrengsten van de rijksbelastingen versus de lokale belastingen betreft tot de afgelopen tien jaar, een periode waarin ik hiervoor verantwoordelijk was. Uit de monitor valt af te lezen dat de stijging van de lokale heffingen ten minste 5,5% en ten hoogste 8,3% was. Dat is een gemiddelde van 6,2% per jaar. In dezelfde periode zijn de belastingen en premies die door het Rijk worden geheven, met 4,4% per jaar gestegen. Er zit een behoorlijk verschil tussen. De stijging van de lokale lasten is hoger geweest dan die van het Rijk.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik heb in eerste termijn al gezegd dat de regering goochelt met gemeentelijke belastingen en retributies. In de heffingen zitten het rioolrecht en het afvoerrecht. Dat zijn milieuheffingen die vooral de laatste tien jaar enorm zijn gestegen en dat is niet voor niets gebeurd. Het milieubeleid is strenger geworden en de tariefstelling moet honderd procent dekkend zijn. Kan de minister alleen de cijfers van de ozb geven?

Minister **Zalm**: Ik heb de cumulatieve stijging en die is 90,5% in de periode 1995 tot 2005. Dat is gemiddeld 6,7% per jaar. Dat is nog meer dan het cijfer dat ik al heb genoemd. Ik dacht behulpzaam te zijn omdat de afvalstoffenheffing en de reinigingsrechten minder zijn gestegen dan de ozb en de rioolrechtenheffing iets meer. Het totale cumulatieve stijgingspercentage van alle heffingen is 82%. Er zijn nog enkele andere belastingen, zoals de toeristenbelasting, het precarierecht, de parkeerbelasting en bouwleges. Ik heb de enveloppe genomen die eindigt op 6,2%, maar ik had ook een enveloppe kunnen nemen die eindigt op 6,7% per jaar en dan spreken wij puur over de ozb. Ik was in het voordeel van de Kamer aan het rekenen.

De heer **Van Raak** (SP): De minister zegt dat de lokale lasten zich meer hebben ontwikkeld dan die van de Rijksoverheid. Het is dan wel belangrijk om in het oog te houden waarom ze zijn gestegen. Is dat afschuifgedrag of centralisatie van de rijksoverheid? Is het de schuld van het kabinet? Zijn de gemeenten inefficiënt of bieden zij meer voorzieningen voor hun geld? Heeft het misschien te maken met het dualisme? Het is nogal beperkt om nu alleen naar die cijfers te kijken. Er zijn veel enveloppes waaruit de minister een keuze kan maken. Waarom hebben gemeenten veel geld gevraagd? Hebben zij geld over de balk gesmeten of was het gewoon broodnodig?

Minister **Zalm**: De gemeenten zijn in ieder geval minder zuinig geweest dan de rijksoverheid. Ik noemde al de cumulatieve cijfers. De opbrengsten van belastingen en premies zijn in dezelfde periode met 53% gestegen. Dat is een gemiddelde stijging van 4,4% per jaar. Die van de lagere overheden zijn met 90,5% gestegen. Tijdens de taakoverdrachten in de periode dat ik aan het bewind ben, is het geld altijd netjes meegenomen. Dat is overigens ook bij de Wmo en de bijstand gebeurd. Als het Rijk soms extra intensiveringen deed, bijvoorbeeld ten behoeve van onderwijs, kreeg men automatisch zijn aandeel mee. Dat gebeurde via de systematiek van de koppeling van de gemeentefondsuitgaven aan de rijksuitgaven. Men heeft meegelopen met de ontwikkeling van de rijksuitgaven, inclusief alle intensiveringen, en tegelijkertijd heeft men een forse stijging van de lokale lasten weten te realiseren.

In de vergelijking met het buitenland worden Zweden, Denemarken, Duitsland en België genoemd. Er is gekeken naar de opbrengst, maar dat is slechts een kant van het verhaal. Dat maakt je nog niet beslissingsbevoegd. Veel landen kennen bijvoorbeeld een gezamenlijke belasting, waarin de gemeenten een aandeel krijgen in de belasting die de centrale overheid vaststelt. Dat hadden wij vroeger ook. De gemeenten kregen een percentage van de belastingopbrengst die het Rijk inde. In vergelijking met het systeem dat wij nu kennen, is het nadeel dat je onmiddellijk een conjuncturele terugval ziet bij een daling van de rijksbelastingen. Het systeem van het gemeentefonds, waarbij er geen koppeling is aan de belastingopbrengst maar aan de rijksuitgaven, geeft veel meer stabiliteit aan de gemeentelijke opbrengsten en ontvangsten dan wanneer men een percentage krijgt van de rijksbelastingen. Als ik zou switchen, dan komen wij keurig terecht in vergelijkbare cijfers zoals die van Duitsland en België, waar men nog steeds dat systeem gebruikt. Ik heb dat voor de stabiliteit van de gemeentefinanciën geen goede gedachte gevonden en de gemeenten zelf ook niet. Als de Kamer het echter wil, mag dat van mij. Als het tegenzit met de belastingopbrengsten, is het slechts gedeeltelijk mijn probleem en ik kan het rechtstreeks afwentelen op de gemeente. Dat gebeurt nu pas als ik echt de uitgaven aanpak. Bijvoorbeeld de belastingderving die samenhangt met het feit dat wij per ongeluk van een overschot naar een tekort van 3% zijn gegaan, is niet verhaald op de gemeenten, slechts alleen voor zover wij de rijksuitgaven hebben aangepast. Overigens kent vrijwel geen enkel OESO-land een ongelimiteerd eigen belastinggebied voor gemeenten. Vrijwel altijd, een enkele uitzondering daargelaten, is er

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

een maximering aan de lasten die worden toegestaan, ook omdat een ongebreidelde lastenontwikkeling bij gemeenten de macro-economische ontwikkeling kan verstoren. Dat argument speelt in Nederland ook een rol.

Op het punt van de compensatie wordt gesproken over voordeel- en nadeelgemeenten. In 2006 is daarvan geen sprake. Laat ik daarover duidelijk zijn. In 2006 vergoeden wij elke gemeente wat is opgehaald in 2005 plus een groei van ruim 2%. Wij praten over de vraag hoe wij het op lange termijn willen. Naar mijn overtuiging kunnen wij niet een gemeente als Oss, die een lagere heffing kent dan het landelijk gemiddelde, vanwege het feit dat zij zo keurig en zuinig is geweest permanent minder vergoeden en een gemeente als Blaricum, waar een wat royaler gemeentebestuur zat dat meer dan het gemiddelde heeft geheven, permanent meer vergoeden omdat zij bij de start een hoger tarief kende. Uiteindelijk groeien wij naar een systeem waarin de gemeenten op gelijke wijze worden gecompenseerd. Hoe doen wij dat dan? Daarbij speelt de kwestie of gemeenten erop achteruitgaan of niet. De gemeenten die boven het gemiddelde zitten, garanderen wij dat zij er reëel niet op achteruitgaan. Over de algemene uitkering uit het Gemeentefonds krijgen zij ten minste de inflatiecompensatie. Voor de gemeenten die eronder zitten, groeit het bedrag sneller. Zij ondervinden een reële groei opdat de twee groepen elkaar naderen. Dat is het systeem dat wij hebben uitgedokterd. Geen enkele gemeente gaat erop achteruit, ook niet de gemeenten die een hoger OZB-tarief heffen en daarmee in het eerste jaar een hogere vergoeding krijgen. De vergoedingen blijven op z'n minst reëel constant. De andere gemeenten groeien langzaam naar het rekentarieef toe en kennen een gemiddeld hogere groei dan zij op grond van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds hadden mogen verwachten. Wij vinden dat een redelijk systeem. Wij hebben de Tweede Kamer wel toegezegd dat er met ons te praten is, als het wat anders moet worden. Je kunt bijvoorbeeld denken aan een bodem van reëel 0,25% of 0,5% groei in plaats van reël 0%. Dan duurt het ingroeiproces overigens wel langer. Wij hebben ook de VNG aangeboden te praten. De VNG wil echter niet met ons praten totdat deze Kamer op dit punt over het wetsvoorstel heeft gestemd.

De heer **Van Raak** (SP): Ik heb zelfs begrepen dat de VNG meteen naar de rechter stapt als wij dit voorstel aannemen. Dat is een heel andere verhouding.

Ik ben blij dat de minister zegt dat in Oss de financiële huishouding goed op orde is. Dat is ook zo. De gemeente Oss is overigens erg tegen het voorstel. Maar ja, het is een rare stad. De minister ging heel snel in zijn redenering. Ik moet eerlijk zeggen dat ik het niet goed kon volgen. Misschien moet hij het opnieuw uitleggen. De gemeenten die nu boven het rekentarieef zitten, waarvan het kabinet wil dat zij naar het rekentarieef dalen, zullen er na 2007 toch op achteruitgaan doordat zij naar het rekentarieef moeten dalen?

Minister **Zalm**: Nee, zij gaan er niet op achteruit. Wij hebben de garantie geven dat de vergoeding tenminste reëel constant. Zij zullen tenminste de uitkering 2006 uit het Gemeentefonds plus inflatievergoeding krijgen. De

reële groei, die het Gemeentefonds ook kent, gaat naar de gemeenten die onder het rekentarieef zitten. De gemeente Oss zal dus de komende tijd meer groei zien dan bij de gemiddelde uitkering uit het Gemeentefonds. Voor de gemeenten die boven het rekentarieef zitten, blijft de vergoeding reëel constant totdat zij op het eindpunt zijn beland. Daarna groeien zij weer mee. Dat is de intelligente -- dat vind ik tenminste zelf -- oplossing die wij hebben bedacht. Wij willen enerzijds geen schokeffecten veroorzaken voor gemeenten die misschien een beetje op te grote voet hebben geleefd en die gemeenten de kans geven om zich op een redelijke manier aan te passen en anderzijds niet permanent de gemeenten benadelen die altijd een bescheiden OZB-tarief hebben geheven door ze ook dertig jaar lang een bescheiden compensatie te bieden.

De heer **Van Driel** (PvdA): Met "op te grote voet hebben geleefd" geeft de minister toch weer een kwalificatie. Ik vind dat jammer, omdat hij daarmee een oordeel geeft hoe gemeenten het doen en hoe zij over hun voorzieningenniveau denken. Als er nieuwe behoeftes bij gemeenten ontstaan, zit in het systeem dat zij minder krijgen dan nodig is. Zij krijgen immers het nominale bedrag plus het inflatiepercentage, maar zij groeien niet mee. Geleidelijk aan wordt het dus minder. Dat is wat de minister zegt.

Minister **Zalm**: Dat betekent dat zij hun voorzieningenniveau op peil kunnen houden.

De heer **Van Driel** (PvdA): Niet als er nieuwe behoeftes zijn.

Minister **Zalm**: Zodra de twee systemen geconvergeerd zijn, krijgen zij de groei die iedereen krijgt.

De heer **Van Driel** (PvdA): De nieuwe behoefte, bijvoorbeeld een half kinderdagverblijf, krijgen zij niet volledig gecompenseerd, want anders zouden zij gelijk met de rest meegroeien.

Minister **Zalm**: Nee, dan zullen zij de nieuwe behoefte door herprioritering van bestaande uitgaven moeten bekostigen, omdat zij al een heel hoog tarief van de OZB hebben. Bij het Rijk doen wij dat ook wel.

De heer **Van Driel** (PvdA): Dus moeten zij terug in voorzieningen.

Minister **Zalm**: Nee, zij hoeven niet terug in voorzieningen. Dan moeten zij evenals sommige andere gemeenten, die geheel vergelijkbaar zijn, kijken hoe zij het geld beter en efficiënter kunnen besteden. Dan moet Blaricum maar eens op werkbezoek in Oss. Het herverdelingssysteem in het Gemeentefonds is tamelijk verfijnd en houdt niet alleen rekening met oppervlakte en bevolkingsomvang, maar ook met sociale structuren, centrumfunctie en noemt u maar op. Het is een heel objectief verdeelsysteem. Wij kunnen niet gemeenten die om niet nader te duiden redenen altijd een hoog tarief hebben geheven, daarvoor permanent een vergoeding geven en gemeenten die een laag tarief hebben geheven,

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

permanent een lagere vergoeding geven. Wij hebben een mooi ingroeimodel dat het bestuurlijk ook volstrekt hanteerbaar maakt. Als het in overleg met de VNG een nog mooier ingroeimodel kan worden, heb ik daar geen bezwaar tegen.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Maar gemeenten die boven het ingroeimodel zitten en met een meerjarenbegroting werken -- en verstandige gemeenten doen dat -- komen dus te kort. In de meerjarenbegroting hebben zij op basis van de huidige wetgeving ook een trendmatige verhoging voor de OZB ingeboekt. Die wordt nu bevroren op het niveau van 2005. Dat is het pijnlijke punt voor de gemeenten. Op termijn moeten zij inleveren op basis van de huidige doorerekende situatie. Dat valt niet te ontkennen.

Minister **Zalm**: Als gemeenten die al een hoog OZB-tarief hebben, niet van plan zijn om het tarief te verlagen naar een normaler niveau en daarmee in hun meerjarenraming rekening hebben gehouden ...

De heer **Platvoet** (GroenLinks): U doet alsof het illegaal is! Zij werken gewoon binnen de kaders van de huidige wet.

Minister **Zalm**: Dat ben ik met u eens. Die gemeenten zullen dan hun meerjarenramingen moeten herzien op basis van een reëel constant budget voor de eerstkomende jaren.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): En gemeenten die een meerjarenbegroting hebben, wat verstandige gemeenten hebben, moeten inleveren op hun uitgavenniveau en dus op hun voorzieningenniveau.

Minister **Zalm**: Nee, niet inleveren. Hun uitgaven kunnen reëel constant blijven vanuit de vergoeding uit het Gemeentefonds. Dat noem ik geen inleveren.

De heer **Van Driel** (PvdA): U zegt dat het in de systematiek zit, maar feitelijk zit er een waardeoordeel achter. U sprak dat zojuist ook uit. Als u gewoon zegt dat er een waardeoordeel achter zit en dat u wel weet wat goed is, zegt u in feite wat u nu doet met uw maatregel.

Minister **Zalm**: Aan het OZB-niveau ligt verder geen objectieve ratio ten grondslag en voor zover er een objectieve ratio aan ten grondslag ligt, komt dat in het verdeelsysteem van het Gemeentefonds tot uitdrukking. Wij kunnen niet puur vanwege het historische OZB-niveau vanuit de rijksbegroting gemeenten permanent een vergoeding geven op het niveau dat wij ze in 2006 vergoeden en dat ook nog eens rustig laten aangroeien, terwijl de gemeenten die een lager OZB-tarief hebben geheven permanent die lagere vergoeding krijgen.

De heer **Van Driel** (PvdA): Daarmee doet u afbreuk aan de gemeentelijke autonomie. U zegt van niet, maar het zit in de systematiek. In de systematiek moet het terug en dus is het een inbreuk op de gemeentelijke autonomie. Ik kan het niet anders zien.

Minister **Zalm**: Wij compenseren de gemeenten op een objectieve manier. Aanvankelijk gewoon conform de feitelijke opbrengst die ze haalden en op den duur volgens een objectief model. Ik vind het een alleszins te rechtvaardigen methodiek.

De heer Van Driel zei vervolgens dat hij op zich wel voor een belastingverlaging was, maar dat dan ook de arbeidskosten verlaagd hadden kunnen worden. Ik merk op dat daarvoor ook veel te zeggen is, zij het dat een arbeidskostenverlaging via de werkgeverslast een 0,5% koopkracht kost. Nu komt het in de portemonnee van de mensen en niet in de portemonnee van de werkgevers. Als wij het langs de route van de werkgevers hadden gezocht, zou het 0,5% voordeel voor de werkgevers zijn in termen van arbeidskosten. Dat is heel goed voor onze concurrentiepositie, maar komt de koopkracht niet ten goede.

De heer **Van Driel** (PvdA): U bent een bekwaam minister van Financiën. Daar twijfelt niemand aan. U maakt mij niet wijs dat u niet enerzijds de arbeidskosten had kunnen verlagen en anderzijds via de belasting het had kunnen doorspelen, zodat burgers ervan profiteren. Dat had gekund als u het gewild had. U hebt een heel goed ambtenarenkorps. Vraag uw ambtenaren om het uit te werken en binnen een dag hebt u een voorstel.

Minister **Zalm**: Mijnheer Van Driel, het is veel simpeler: een miljard kun je maar één keer uitgeven. Of wij verlagen de werkgeverslasten ermee, maar dan hebben burgers er niets aan of wij geven het aan de burgers, maar dan hebben de burgers er wat aan en de werkgevers niets. Ik kan echter niet alletwee tegelijk. Als het was gegeven in termen van arbeidskosten en werkgeverslasten, dan was het koopkrachtbeeld toch 0,5% slechter geweest. Wij hadden ook kunnen praten over de loon- en inkomstenbelasting, maar dan hebben wij het weer niet over verlaging van de arbeidskosten maar gewoon over koopkrachtondersteuning. Dat gebeurt met dit voorstel ook.

De heer Van Raak zei dat het eigenlijk een sigaar uit eigen doos is. In diep-filosofische zin kun je natuurlijk de hele begroting als een sigaar uit eigen doos zien. De OZB in 2006 hebben wij echter niet betaald uit lastenverhogingen elders. Integendeel, naast de 1 mld. OZB is ook een additionele lastenverlichting gegeven. Alles is ook netjes ingepast in de begroting die wij hebben ingediend.

De heer **Van Raak** (SP): Het is nog erger: het is een eigen sigaar in andermans doos. De mensen die er niet van profiteren, betalen wel belasting. Uiteindelijk moet alles uit de belastingen komen. Er zijn dus mensen die wel betalen, maar niet profiteren en er zijn mensen die heel veel profiteren.

Minister **Zalm**: De mensen die er geen voordeel van hebben, betalen nauwelijks belasting. U weet even goed als ik dat wij soms al tegen het verzilveringsprobleem aanlopen, omdat mensen bijna taxfree zijn. Zij zijn al taxfree gemaakt door de gemeente. Dus zoveel belasting

wordt niet opgebracht door de bijstandsgerechtigden, kan ik u verzekeren.

Ook de heer Holdijk heeft gesproken over de vraag of het gaat ten koste van voorzieningen of niet. Wij hebben het weten in te passen in de rijksbegroting voor 2006. Wij hebben er geen bijzondere bezuinigingen voor hoeven te doen.

Vervolgens Tenslotte kom ik bij de vraag van mevrouw Bemelmans en de heer Holdijk over het amendement-De Pater. Ik moest overigens even glimlachen toen de heer Holdijk instemmend een amendement van De Pater aanhaalde. Maar goed, het was niet een pastoor. Wij weten nog niet precies wat de daarmee gepaard gaande inkomstenderving is, want op die manier hebben wij er nog nooit naar gekeken. Het wordt nu bepaald. Dit zal ook worden gecompenseerd. Wij zullen niet de uitvoeringskosten van dit amendement aan gemeenten vergoeden, evenmin als wij de gemeenten hebben gekort voor het feit dat zij aan huurders een aanslagen meer hoeven te sturen en voor huurders ook geen incassokosten meer maken. Dat voordeel hebben wij bij de gemeenten gelaten. Als dit nu op een wat eerlijker manier wordt gedaan, is het ook ten laste van de gemeenten.

Vervolgens kom ik op de vraag of de OZB een dure belasting is, gemeten naar perceptiekosten. Het belangrijkste onderdeel van de kosten van de OZB is de taxatie, de WOZ-waardering. Die belopen zo'n 135 mln. per jaar op basis van onze raming voor 2006. Het is niet alleen de OZB-opbrengst die ermee wordt gerechtvaardigd. Het speelt ook een rol in de loon- en inkomstenbelasting en nog steeds bij het eigenarendeel van de OZB. Het speelt in toenemende mate ook bij andere zaken een rol. Als je het vergelijkt met andere lokale belastingen, blijft er ook na het afschaffen van het gebruikersdeel een relatief efficiënte belasting. Ik denk dat je bij de hondenbelasting al snel richting 100% komt qua perceptiekosten, om een voorbeeld te noemen. Ook de kosten voor de andere kleinere belastingsoorten zijn in termen van perceptiekosten relatief hoog. Zoals wij het nu uitreken zijn de uitvoeringskosten van de WOZ in vergelijking met de opbrengsten zo'n 3,3%. Dat is niet excessief. Ik mag straks naar de overkant om te praten over de belasting op mobiliteit. De grens voor inningskosten is daarvoor op 5% gesteld. De 3,3% is dus niet excessief.

Ook in de toekomst zullen wij de WOZ-waarde meer gaan gebruiken, bijvoorbeeld voor het successie- en schenkingsrecht. Ook gaat deze straks een rol spelen, als het aan ons ligt, bij de vennootschapsbelasting, omdat wij daar het voorstel hebben gedaan dat je mag afschrijven tot de werkelijke waarde en niet daaronder. Dan is ook de WOZ-waardering een instrument dat voor bedrijfsgebouwen een belangrijke rol kan spelen, zonder dat dit veel bureaucratie hoeft te betekenen.

Voorzitter. Dit is mijn inbreng, waarbij ik een beetje van achteren naar voren ben gegaan, want de grote, algemene beschouwingen zullen door de minister van BZK worden gehouden.

*N

Minister **Remkes**: Mevrouw de voorzitter. Vorig jaar omstreeks deze tijd lag dit pakketje bijna onder de kerstboom, maar nu ligt het er dan echt. Het bleek in dit debat en het bleek ook uit het verslag: de waardering is verschillend. Ik heb de behoefte om eerst een paar algemene opmerkingen te maken over kwalificaties die vooral de heer Van Driel in de mond nam: "dédain" en "gemeenten hebben het respect nog niet verdiend". Wat een onzin en wat een onzinnig beeld! Dit beeld heeft wat mij betreft, als het gaat om de bestuurlijke verhoudingen, niets met de werkelijkheid van doen. Ja, ik houd van de gemeentelijke en van de provinciale bestuurslaag als medeoverheden, maar wij weten met elkaar heel goed dat in ieder goed huwelijk er wel eens een zakelijk verschil van mening is. Dat heeft niets met schofferen te maken; dat zakelijke verschil van mening met de VNG is hier aan de orde.

Dan wat betreft het beeld dat alles en iedereen tegen is ...

De heer **Van Driel** (PvdA): Als de gemeenten dreigen naar de rechter te gaan, houdt de vergelijking met een huwelijk op. Je kunt wel zeggen dat in een huwelijk wel eens wat spanning voorkomt, maar als één van de partners naar de rechter gaat, betekent dit het einde van het huwelijk.

Minister **Remkes**: Zij staan nog niet voor de rechter.

De heer **Van Driel** (PvdA): Als deze wet wordt aangenomen, gáán wij naar de rechter. Het is alsof een partner zegt: als je vanavond na twaalfen thuiskomt, ga ik naar de rechter.

Minister **Remkes**: Maar dat heeft de VNG nog niet gezegd.

De heer **Van Driel** (PvdA): Een van de partners heeft het daar gezegd. U kunt wel ontkennen dat de stemming niet zodanig is, maar naar mijn idee is het anders. Als u en de gemeenten zo tegenover elkaar staan, kunt u wel zeggen: wij zijn hartstikke goede vrienden en wij hebben een zakelijk verschilletje van mening, maar zo wordt het door veel gemeenten in Nederland niet ervaren.

Minister **Remkes**: De VNG heeft nog niet gezegd naar de rechter te gaan. Bij mijn weten is men nog druk aan het studeren. Ik kom daar straks met een enkele opmerking op terug.

In het kader van het beeld dat is opgeroepen van de tegenstanders, is verwezen naar de Raad voor de Financiële Verhoudingen. Welnu, het zou buitengewoon merkwaardig zijn geweest als de Raad voor de Financiële Verhoudingen een positief commentaar had gegeven; ik had, eerlijk gezegd, ook niet anders verwacht. Dat zelfde geldt voor de VNG.

De heer Van Raak zei dat ook de vakbeweging tegen is. Ik heb het wel eens zo uitgedrukt dat ik af en toe in twee polders kom. Ik kom in de bestuurlijke polder en dan voer je dit type discussies; maar ik kom af en toe ook in de sociaal-economische polder. Wat mij van het najaarsoverleg van zo'n anderhalf jaar geleden heel indringend is bijgebleven, is dat daar juist van de zijde van

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

de vakbeweging zorgen werden uitgesproken over de stijging van de woonlasten op lokaal niveau. Daar hebben collega Wijn en ik nog een apart gesprek met een groot aantal partijen over gevoerd. Dan moet er nu niet worden gezegd dat de vakbeweging tegen is; mij is dat bovendien op geen enkele wijze gebleken. Ook dat wordt allemaal een beetje te scherp aangezet.

De heer **Van Raak** (SP): Ik ben het met de minister helemaal eens dat de vakbond soms ook niet meer weet wat zij precies vindt, maar FNV en CNV hebben ons in ieder geval via de krant laten weten dat zij hiermee niet kunnen instemmen. Wij hebben ook nog de Raad van Europa en de Raad van State, heel serieuze colleges die je niet van partijdigheid kunt betichten en die ernstige bedenkingen hebben.

Minister **Remkes**: Op de Raad van Europa kom ik zo meteen nog even terug. Overigens is de Raad van Europa in actie gekomen naar aanleiding van een van de partijen die geroepen hebben dat zij tegen waren, namelijk de VNG. Zo simpel heeft het proces gewerkt. Het betekent dat het één ook wel iets met het ander heeft te maken.

Voorzitter. Door een paar woordvoerders is gezegd dat vanuit de optiek van de burger dit een verdedigbaar voorstel is. Nu, dat vind ik een niet-onbelangrijke vaststelling. Er is gesproken over de gebruikte argumentatie om dit voorstel hier te verdedigen. Met name de heer Van Driel heeft dit gedaan, maar ook andere woordvoerders hebben dit gedaan. Daarbij is gesproken over lastenverlichting. De eigenaren van woningen zullen straks een aanmerkelijk lagere rekening krijgen en de huurders, een niet-onbelangrijke groep in onze samenleving, krijgen straks helemaal geen rekening meer. Een ander argument betreft lastenbeheersing. Op macroniveau draagt het kabinet daar natuurlijk terdege verantwoordelijkheid voor. Voorts is er het argument van het wegnemen van irritatie. De heer Van Driel vond dit een magere motivering, maar deze motivering was wel zodanig overtuigend dat de PvdA-fractie aan de overzijde voor het wetsvoorstel heeft gestemd. Kennelijk werd de motivering daar niet te mager bevonden.

Natuurlijk zijn er politieke motieven; ik draai er niet omheen. Maar daar is toch niets mis mee? Wij zijn hier toch zo af en toe bezig met het bedrijven van politiek? Daarbij gaat het om de weging van de argumenten. Ik voeg eraan toe dat het naar ons inzicht ook niet ten koste gaat van de uitgangspunten van de financiële verhouding. Het is voorts onjuist -- zo loopt het verkeer tussen kabinet en VNG niet -- om de toestand van de bestuurlijke verhoudingen af te meten aan de hand van een dossier. Dat doet onrecht aan initiatieven en voorstellen die bijdragen aan een sterk en op maatschappelijke vraagstukken gericht lokaal bestuur.

Als het gaat om de argumentatie, zou ook de vraag gesteld kunnen worden of een belasting op een eerste levensbehoefte -- daar praten wij hier over -- wel logisch is. Is het mechanisme dat hier aan de orde is, logisch? Is het logisch dat, indien de eigenaar van een huurwoning in die woning investeert, hij als incentive een hogere belastingaanslag krijgt? Nu, qua argumentatie spelen op de achtergrond dat soort vragen terdege een rol.

De heer **Van Raak** (SP): Ik vond de argumenten van de minister in de memorie van toelichting heel slecht, maar nu geeft hij een argument dat echt te maken heeft met dit wetsvoorstel. Dat vind ik dan ook een goed argument, ook al ben ik het er niet mee eens. Het is een logisch argument; het komt voort uit het voorstel. Die andere argumenten waren er met de haren bij gesleept. Als ik hem goed heb begrepen, zegt de minister dat het niet zo logisch is om op dit soort eerste levensbehoefte belasting te heffen. Echter, er zijn heel veel andere eerste levensbehoefte waarop wij dan ook geen belasting meer zouden moeten heffen.

Minister **Remkes**: Dat is de reden waarom ik het vragenderwijze opwierp. Wij hadden vroeger op veel meer eerste levensbehoefte belasting. Die belastingheffing is sterk gereduceerd en in sommige opzichten afgeschaft, juist vanuit dit soort overwegingen. Die situatie is nu in feite op dezelfde wijze aan de orde. Een vraag die je ook nog zou kunnen opwerpen, is de volgende. Vaak is de waardeontwikkeling van een woning sterk afhankelijk van factoren waar de eigenaar niets aan kan doen. Is het dan logisch dat dit vertaald wordt in de belasting die de eigenaar betaalt?

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Je kunt je ook afvragen of het logisch is dat het zich vertaalt in een hogere huizenprijs bij verkoop. Dit wordt een gevaarlijk debat. Minister Zalm en minister Remkes praten hier alleen maar over de ozb en dwingen de tegenstanders van het wetsvoorstel als het ware in de positie om de ozb te verdedigen. Ik heb gezegd dat de ozb voor mij niet heilig is. Wel is heilig dat er een voldoende belastinggebied is voor gemeenten. Dat is ook de opvatting van de VNG. Ik ben zo bereid om de ozb in te ruilen voor een andere, meer rechtvaardige belasting die de gemeenten zouden kunnen heffen. Gaat u nu eens, als minister van Binnenlandse Zaken, vooral op dát punt in. Dat de VVD de ozb een irritatiebelasting vindt en de ozb niet ziet zitten, weten wij intussen wel, maar het gaat vooral om het andere aspect van de discussie.

Minister **Remkes**: Ik begrijp deze opmerking wel, maar dát is het wetsvoorstel dat voorligt. Ik kom over die elementen nog te spreken. Ik heb een poging gedaan om ook de heer Platvoet te overtuigen door hier juist nog eens wat aanvullende argumenten ten tonele te voeren, want het debat wordt tenslotte niet voor niets gevoerd.

Voorzitter. Ik hecht eraan om de financiële stand van zaken van gemeenten te markeren. In de begroting heb ik een overzicht verstrekt van de gemeentelijke inkomsten- en uitgavenontwikkeling in de komende vier jaar. Als wij kijken naar het saldo daarvan, dan zien wij dat dit positief is. Uitgaande van de huidige inzichten praten wij over een financiële ruimte van 1 mld., te bereiken in 2009. Voorts zie ik positieve signalen uit het veld komen. Binnenlands Bestuur van 9 december kopt: "Gemeenten financieel een stuk gezonder". In het artikel wordt geconstateerd dat de compensatieregeling die hier aan de orde is, gunstig uitvalt. Die signalen bewijzen maar weer eens dat wij niet krenterig zijn geweest ten aanzien van het compensatiebedrag. Voor de gemeenten, in aantal beperkt, waar het financieel wel lastig ligt, geldt dat zij kunnen

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

steunen op de waarborgen die de financiële verhouding kent.

Ik hecht eraan om een paar woorden en passages te herhalen uit het Tweede-Kamerdebat. In het debat over de afschaffing is van vele kanten een relatie gelegd met de zelfstandigheid van de gemeenten. De omvang van het belastinggebied lijkt opeens de centrale indicator voor de zelfstandigheid van de gemeenten. Er wordt verwezen naar het halveren van het belastinggebied en dat klinkt dramatisch. Het is in ieder geval feitelijk onjuist. Van een halvering is geen sprake; dit is door een paar woordvoerders ook zo gezegd. De suggestie dat de zelfstandigheid wordt gehalveerd, is even onzinnig.

Meer ten principale zeg ik het volgende in de richting van de heer Engels, mevrouw Bemelmans en de heer Platvoet, alsmede in de richting van de heer Van Raak, die mij vroeg erop in te gaan hoe het internationaal ligt. Aan het gemeentelijke belastinggebied worden in de internationale theorievorming vaak meerdere functies toegekend. In de Nederlandse verhouding speelt eigenlijk alleen de bufferfunctie een rol van enige betekenis. Goedhart, die erkend wordt als theoreticus van de Nederlandse financiële verhouding, meent dat het derde aspiratieniveau waarvan wij uitgaan, onverenigbaar is met een substantieel decentraal belastinggebied. Dat zou leiden tot te grote verschillen in voorzieningenniveau dan wel belastingtarieven. Alleen een substantieel groter belastinggebied kan ook de andere functies adequaat vervullen. Die discussie past in het vervolg op Eenhoorn.

De rol van het belastinggebied in de financiële verhouding is altijd bescheiden geweest en dat heeft alles te maken met de wens die steeds leidend is geweest om geen echte grote verschillen tussen gemeenten uit te lokken als gevolg van belastingcapaciteit of kostenstructuur. Wij hebben daar inmiddels een grote perfectie in bereikt. Er zijn geen grote discussies meer over groepen van gemeenten die tekortkomen. Wel gaat het inmiddels over het noodzakelijkerwijs ingewikkelde verdeelsysteem van grote historische kern tot extreem slappe bodem.

Elke gemeente wordt zo veel mogelijk gelijkgesteld aan alle andere. Dat stelsel is in grote politieke eendracht over de jaren heen opgebouwd. Dat financiële stelsel is een uitdrukking van een bestuurlijk systeem waarin het Rijk een grote verantwoordelijkheid heeft voor de eerlijke verdeling van de financiële mogelijkheden, voor de ingewijden het derde aspiratieniveau.

Mevrouw **Bemelmans-Vidéc** (CDA): De interpretatie door de minister van wat de hooggeleerde Goedhart verstonde onder het derde aspiratieniveau wijkt af van de gebruikelijke interpretatie. Zo verstaan wij het commentaar van Van der Dussen in het blad *Overheidsmanagement*. Ik citeer Van der Dussen: "Professor Goedhart heeft nooit gezegd dat het voor een gemeente niet mogelijk zou moeten zijn om een voorzieningenniveau te willen dat hoger of lager is dan het Rijk mogelijk maakt. Mits bepaalde essentiële taken niet worden verwaarloosd, kan een gemeente vinden dat men onder dat niveau kan blijven of erboven moet gaan zitten."

Minister **Remkes**: Dat staat volgens mij niet haaks op hetgeen ik zojuist heb aangegeven.

Het is verleidelijk om nu in te gaan op de vraag of dat bestuurlijke stelsel, die bestuurlijke verhouding, ook in de toekomst gewenst is. Ik heb in de Tweede Kamer aangegeven dat ik mij heel goed een bestuurlijke verhouding kan voorstellen waarin gemeenten niet elk halfjaar de hand bij het Rijk komen ophouden en elke gemeente probeert om een kostenfactor in het verdeelsysteem vergoed te krijgen: meer eigen verantwoordelijkheid, minder een financiële band met het Rijk. Dat betekent een andere normering, een simpeler verdeelsysteem, zodat er meer verschil in voorzieningenniveau tussen gemeenten ontstaat.

In de reactie op het advies van de commissie-Eenhoorn geeft het kabinet ook aan dat het daarin vervatte voorstel om het belastinggebied aanzienlijk uit te breiden een belangwekkend voorstel is. Ik wil het volgende kabinet dan ook in staat stellen om daarin keuzen te maken in samenhang met de bestuurlijke verhouding. Maar het is niet zuiver om dat debat over die revolutie in de bestuurlijke verhouding nu in de marges van dit wetsvoorstel te voeren. Daarvoor is dat debat te belangrijk. Ik ben er ook niet van overtuigd dat gemeenten de consequenties in volle omvang overzien. Immers, er zullen meer verschillen in voorzieningen ontstaan als gevolg van de verschillen in belastingcapaciteit. Het is uiteraard niet logisch om het belastinggebied van gemeenten uit te breiden en vervolgens bijna alle verschillen te verevenen, zoals wij nu al voor een groot deel in het Gemeentefonds doen. Dat komt er immers op neer dat in de ene gemeente, zeg Wassenaar, het belastinggeld wordt geïnd om het in een andere gemeente, zeg Winschoten, te laten uitgeven. Dat ik nu niet diep inga op dat perspectief is niet omdat ik de discussie op dat punt niet zou willen voeren, integendeel, maar niet bij dit wetsvoorstel. Dat is iets voor het volgende kabinet. Dat zal ik door de nadere uitwerking van de voorstellen van de commissie-Eenhoorn in staat stellen om daarover verantwoorde besluiten te nemen. Ik ga er serieus mee om. Er kleven nog zo veel complicerende vragen aan de voorstellen voor de opententheffing die de heer Eenhoorn heeft gedaan dat wij even tijd nodig hebben om alle technische complicaties op een fatsoenlijke en bevredigende manier op een rij te zetten.

Ik constateer ook dat bij meerdere politieke partijen een discussie over de uitbreiding van het belastinggebied op de partijpolitieke agenda staat. De heer Engels zegt: ja, maar het kabinet kiest voor twee gescheiden trajecten. Dat is nooit anders de bedoeling geweest. Dat weet de VNG heel goed, want op een gegeven ogenblik is dit in het regeerakkoord geregeld. Ik heb toen in de richting van de VNG de afspraak gemaakt: ik acht die wat bredere discussie wenselijk; laten wij een aantal mensen om de tafel zetten -- dat is de groep-Eenhoorn geweest -- maar weet wel dat er sprake is van gescheiden besluitvormingstrajecten. Daar kan geen sprake zijn van gewekte verwachtingen.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Veel fracties hebben gehamerd op herstel van het belastinggebied. Begrijp ik nu goed dat u daar ten principale ook voor bent en daaraan

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

wilt werken, maar de uiteindelijke besluitvorming aan het volgende kabinet laat? Bent u ten principale ook voor herstel van wat nu verloren gaat aan gemeentelijke belastingcapaciteit?

Minister **Remkes**: Ik geef aan dat die discussie wat mij betreft moet worden gevoerd, gekoppeld aan de bestuurlijke verhoudingen. Daaraan ligt wat meer principiële afweging ten grondslag. Ik wil het mogelijk maken dat het volgende kabinet daarin een verantwoorde keuze maakt. Dat gebeurt wel eens vaker.

De heer **Van Driel** (PvdA): Begrijp ik de minister goed dat de VNG nadrukkelijk heeft ingestemd met die loskoppeling, de OZB-verlaging en met die studie en dat het wat de VNG betreft niet tegelijkertijd hoeft?

Minister **Remkes**: Ik zeg niet dat de VNG heeft ingestemd. Ik zeg dat er bij de VNG geen sprake kan zijn van gewekte verwachtingen, omdat ik vanaf het allereerste moment, toen ik deze gedachte op tafel legde, heb gezegd: weet wel, er is geen sprake van gekoppelde besluitvorming; er is sprake van gescheiden besluitvorming. Dat was de opvatting van de minister van BZK.

De heer **Van Driel** (PvdA): U zegt dat de VNG niet heeft ingestemd. De hogere overheid zei tegen de lagere: zo gaan wij het doen.

Minister **Remkes**: De ene overheid zei tegen een medeoverheid: zo kijk ik ertegen aan. Dat is mijn verantwoordelijkheid in het wetgevingstraject.

De heer **Van Raak** (SP): De minister deed net een soort toezegging aan de heer Platvoet. Die wil ik heel helder krijgen. De minister is dus van plan om tegemoet te komen aan de wens om het verloren gegane lokale belastinggebied te herstellen en met enkele voorstellen te komen waarover een volgend kabinet een besluit kan nemen.

Minister **Remkes**: Luisteren is misschien niet de beste kunst die de heer Van Raak verstaat. Ik heb in de richting van de heer Platvoet precies aangegeven wat ik heb gezegd. Volgens mij is dat volstrekt helder.

De heer **Van Raak** (SP): Ik begreep het niet, dus daarom vroeg ik het.

Minister **Remkes**: De heer Platvoet en mevrouw Bemelmans zijn ingegaan op het percentage eigeninkomstengebied van gemeenten, de 14%. Dat betreft inderdaad de belastingen alsook de heffingen die aan een maximum gebonden zijn; er is sprake van maximale kostendekkendheid. In de nota naar aanleiding van het verslag hebben wij ook het percentage belastingen aangegeven, de 7%, in 2006 na realisatie van de afschaffing. Daarmee is het niveau vergelijkbaar met het begin van de jaren negentig, het moment waarop het handvest voor de lokale autonomie is vastgesteld.

Ik heb hier nog een tekst over compensatie en dergelijke. Volgens mij kan ik die tekst omwille van de tijd overslaan.

De **voorzitter**: Anders kan er in tweede termijn op worden teruggekomen.

**

Minister **Remkes**: Ik wil nog wel een opmerking maken over de maximering, omdat kennelijk de indruk bestaat dat Nederland daarin uniek is. Maximering is absoluut geen ongebruikelijk gegeven in andere landen en ook niet in ons eigen land. Wij kennen dat ook bij de provinciale opcentenheffing. Na het monitoren van de ontwikkeling van lokale lasten pakt het kabinet nu door. Het gaat sturen vanuit een sterk argument, te weten lastenbeheersing. Ook hiervoor geldt dat het kabinet niet blind is voor de vraagstukken van gemeenten. Als een begroting aantoonbaar niet sluitend kan worden gemaakt, is ontheffing via de provincies mogelijk. Het gesprek met de VNG over de compensatie wordt wat mij betreft open en reëel. Voor 2006 staat het vast. Het moet ook binnen het bedrag, maar er is sprake van open en reëel overleg en niet van een zekere mate van vooringenomenheid.

Ik kom bij het rapport van de Raad van Europa. Dat is boeiend; ik heb al iets over de achtergronden gezegd. De VNG is in dat verband ook al ter sprake geweest. Ik snap het niet helemaal, want Nederland heeft dat verdrag begin jaren negentig onderschreven. Het belastingniveau van toen is ongeveer het belastingniveau zoals het nu weer wordt. Wij hebben toen op basis van dat niveau het verdrag onderschreven en het niveau is nu weer ongeveer hetzelfde. Ik mis een sterke overtuigende argumentatie in het rapport van de Raad van Europa. De VNG moet zelf afwegen wat men doet. Ik zou dat betreuren. Ik ga ervan uit dat, als de democratie heeft gesproken, de zaken zijn gedaan. Maar ik kan de VNG niet tegenhouden om die stap te zetten.

De heer **Van Driel** (PvdA): Ik heb een gewetensvraag. Voelt u zich niet een beetje beschaamd dat u op de vingers wordt getikt door de Raad van Europa?

Minister **Remkes**: Nee, want ik heb net aangegeven dat ik de argumentatie niet deel.

De heer **Van Driel** (PvdA): U suggereert dat het een beetje ingestoken is. Er zijn natuurlijk verbindingen met Nederland, maar ik vind het toch heel erg naar binnen gericht. Als de Raad van Europa dat zegt, denk je dan niet: zitten wij wel op de goede weg? Dat is toch het minste.

Minister **Remkes**: De Raad van Europa doet wel vaker dingen waar ik het niet mee eens ben. Wij nemen alles serieus, maar ik zeg niet bij voorbaat dat de argumentatie deugt omdat het stempel "Raad van Europa" erop staat.

Mevrouw **Bemelmans-Vidéc** (CDA): Ik beluister in de argumentatie van de minister toch een ondertoon: zie wie aanzetter is tot dit rapport; ergo, het resulterende rapport mist objectiviteit en heeft elementen in zich die niet conform zijn. Ik heb het dan niet over de politieke

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

waardering, maar over de feitelijke werkelijkheid. Daar heb ik moeite mee. U mag het er niet mee eens zijn, maar uw uitlatingen gaan in de richting dat hier weinig valide beweringen worden gedaan. Dat wil ik bestrijden.

Minister **Remkes**: Dat zeg ik niet. Ik zeg alleen twee dingen. Ik vind dat er nogal wat is af te dingen op de argumentatie die men hanteert. Nederland heeft dat verdrag begin jaren negentig onderschreven. Het aandeel eigen belastinggebied van toen is redelijk vergelijkbaar met wat het nu wordt. Ook vanuit die waarneming kan ik de argumentatie niet delen.

De rijke gemeenten zouden rijker worden en de arme gemeenten armer, aldus de heer Van Driel. Ook de Raad voor de financiële verhoudingen heeft dat gesteld. Vooral rijke gemeenten blijken te profiteren; arme gemeenten krijgen daarentegen te maken met een beperking van hun financiële mogelijkheden, aldus de raad. Dat is een wat merkwaardige voorstelling van zaken. Het spreekt natuurlijk voor zichzelf dat, wanneer wij belastingcapaciteit meten, rijke gemeenten met een gemiddeld hoge OZB-waarde hoog scoren en arme gemeenten met een gemiddeld lage OZB-waarde laag. Tot nu toe was de capaciteit voor de gebruikers woningen een negatieve verdeelmaatstaf. Die zetten wij nu op nul. Dat wil zeggen dat die capaciteit niet meer wordt afgetrokken. Natuurlijk is dan de uitkomst dat de compensatie voor die aftrekpost, de 977 mln., vooral neerslaat bij gemeenten met een hoge OZB-waarde en minder bij gemeenten met een lage OZB-waarde.

De eerste groep ontving ook relatief minder uit het Gemeentefonds. Het is niet de bedoeling dat rijke gemeenten in deze termen een lagere voorzieningencapaciteit hebben dan arme gemeenten. Hun financiële mogelijkheden worden niet kleiner, maar blijven even groot. Dat herverdeeldeffect is volstrekt in overeenstemming met het vooral door de voorganger van de Raad voor de Financiële Verhoudingen op de rails gezette verdeelsysteem. Er is rond deze ozb-discussie een aantal keren gesproken over de complexiteit. Het zou een te ingewikkelde operatie zijn. Inderdaad, de financiële verhouding is zo rechtvaardig dat zij knap ingewikkeld is, maar de Raad voor de Financiële Verhoudingen maakt het nog wat ingewikkelder dan strikt nodig is.

De heer Platvoet vraagt aandacht voor de artikel 12-gemeenten. De toegang tot artikel 12 blijft voor alle gemeenten aanwezig, zij het dat daar nu in het algemeen sprake zal zijn van een voortraject met ontheffing door de toezichthoudende provincie. Dan kom ik bij de gemeenten die voorheen in artikel 12 zaten. In de Kamerstukken heb ik al aangegeven dat bij de gemeenten met zeer hoge tarieven een aantal oud-artikel 12-gemeenten zit, naast een aantal grotere gemeenten. Om die gemeenten gaat het de heer Platvoet, zo begrijp ik. Een aanvullende uitkering ex artikel 12 strekt ertoe om de gemeenten weer op een normaal, dat wil zeggen vergelijkbaar met andere gemeenten, uitgavenpeil te brengen. Terugkeer naar een gezonde financiële verhouding houdt in dat zij toekunnen met de belastingcapaciteit waar wij bij de verdeling van het Gemeentefonds van uitgaan. Er is dus geen reden om ze na afloop van het artikel 12-traject nog in het bijzonder te ontzien. Sterker, de steun die zij in het artikel 12-kader

ontvangen, is door de andere gemeenten opgebracht. Het zou dan onjuist zijn om die andere gemeenten bij de verdeling van de compensatie ook nog eens te belasten met een bijdrage aan een hoger voorzieningenniveau. Dat zou het gevolg zijn van het extra compenseren boven de regel die wij voor alle gemeenten van toepassing verklaren. Volledigheidshalve: dit is de lijn die wij nu hanteren. Ik heb net al iets gezegd over het overleg met VNG.

Er zijn vragen gesteld over de twee moties die aan de overzijde zijn aangenomen. Over de motie-Van Beek is al het een en ander gezegd. De motie-De Pater-van der Meer verzoekt de regering gemeenten voor derving van ozb-inkomsten in 2006 volledig te compenseren op basis van de feitelijke ramingen voor 2005. De Tweede Kamer zal hierover in samenhang met de uitwerking van de motie-Van Beek worden geïnformeerd. Het beeld is echter dat de huidige compensatieregeling hierop aansluit.

Dan ga ik nog in op het amendement-De Pater-van der Meer. In de memorie van antwoord is een technische fout gemaakt, die ik bij dezen met instemming van de voorzitter wil corrigeren. Op twee plaatsen staat: "indien het woningdeel minder dan 30% van het totale object bedraagt". Het amendement-De Pater-van der Meer is echter van toepassing op niet-woningen waarvan het woningdeel minder dan 70% bedraagt. In de memorie van antwoord staat dat er nog geen uitsluitel te geven is over het compensatiebedrag. Daar heb ik op dit ogenblik ook geen nadere informatie over. Collega Zalm heeft zojuist iets over die compensatie gezegd, namelijk dat het in de rede ligt om dat te doen. De procedure is daar bij gelegenheid van de Voorjaarsnota ook op gericht.

De heren Engels en Platvoet hebben vragen gesteld over de vindrijkheid van gemeenten. Er zijn meer signalen dat het wetsvoorstel de gemeenten stimuleert in het genereren van middelen. Dat mag natuurlijk nooit een doel op zichzelf worden. Er zijn twee invalshoeken. In de eerste plaats is er het simpele gegeven dat gemeenten niet boven de wet staan. Naleving is gewaarborgd in termen van bezwaar en beroep met toetsing door de rechter. In de tweede plaats wordt de ontwikkeling van de opbrengsten van lokale heffing jaarlijks gevolgd aan de hand van de monitor inkomsten lokale heffingen. Dat geldt in brede zin voor precario, toeristenbelasting en afvalstoffenheffing. Het is in het belang van gemeenten zelf om een gematigde en beheerste ontwikkeling in de lokale heffingen te laten zien, uiteraard wel gepaard met plausibele verklaringen als onderdeel van het gemeentelijke begrotingsproces. Een gematigde ontwikkeling is mogelijk omdat de compensatie toereikend is. De stijging van riool- en reinigingsrechten en afvalstoffenheffing, in feite altijd vanuit de optie dat de vervuiler betaalt, mag maximaal kostendekkend zijn. Het beeld van het Rijk is dat de gemeenten voldoende ruimte hebben om hun begroting sluitend te krijgen, waardoor kunstgrepen niet nodig zijn, maar wij zullen het vanzelfsprekend volgen.

Tot slot waren er nog twee vragen van de heer Platvoet. Hij vroeg in de eerste plaats naar de eerbiedigende werking. Dat kan. Op de heffing van gemeentelijke belastingen is ook artikel 11 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen van toepassing. Dat artikel bepaalt dat nog gedurende drie jaar na het tijdstip

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

waarop de belastingschuld is ontstaan een aanslag kan worden opgelegd. Die bevoegdheid vervalt niet door de wijziging van de heffingswet.

De andere vraag betrof de roerende zaken, woonboten en dergelijke. De heer Platvoet heeft gevraagd naar de compensatie op dat punt. In de vaststelling van het compensatiebedrag is daar macro gezien rekening mee gehouden. Dat compensatiebedrag is, zoals eerder is aangegeven, tamelijk royaal. Er is echter geen sprake van een gerichte verdeling, omdat wij in de verdeling van het Gemeentefonds met die opbrengst geen rekening houden.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 20.20 uur tot 21.35 uur geschorst.

*B

!Grootstedelijke problematiek!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Regels die een geconcentreerde aanpak van grootstedelijke problemen mogelijk maken (Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek) (30091).

De beraadslaging wordt heropend

*N

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Minister Pechtold gaf aan in hoe korte tijd deze wet tot stand is gekomen. Ik had mij graag net iets meer tijd gegund. Ik dank de bewindslieden voor hun antwoord op de vragen in eerste termijn.

Er wordt verondersteld dat in een situatie waarin sprake is van een cumulatie van problemen, verbetering ontstaat door het vasthouden en aantrekken van kansrijken in daartoe aangewezen gebieden en daarvoor moet de instroom van kansarmen in diezelfde gebieden worden ingeperkt. Die veronderstelling kan zowel juist als onjuist zijn, want waarom zouden kansrijken verleid kunnen worden te gaan wonen in wat een achterstandsbuurt wordt genoemd, zie de terminologie van het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid Vertrouwen in de buurt. Als de veronderstelling niet juist is, kunnen er effecten ontstaan zoals leegstand of de toename van illegale verhuur en overbewing. Dit alles kan een wijk niet vooruit helpen, maar zal er eerder nog toe bijdragen dat hij achteruit gaat. Er zijn aanwijzingen dat die negatieve effecten zich nu al enigszins voordoen, maar toegegeven, de periode is te kort om de effecten nu al te meten en daar een oordeel over te hebben.

Door een drempel op te werpen voor zogenaamde kansarmen om een kansarme buurt niet nog kansarmer te maken, wordt ook beoogd een betere spreiding van kansarmen over de hele woningmarktregio te bewerkstelligen en daardoor ook deze kansarmen iets kansrijker te maken. Maar als tegelijkertijd in andere dan de aangewezen wijken grootschalige herstructureringsprogramma's worden uitgevoerd dan wel op stapel staan met sloop en vervangende nieuwbouw, en

wanneer in de woonvisie van bijvoorbeeld Rotterdam met zoveel woorden staat dat de komende 15 jaar binnen en buiten de ruit van Rotterdam alleen woningen zullen worden gebouwd in de prijsklasse middelduur en duur, kan het de bewindslieden niet verbazen dat wij expliciet willen weten op welke wijze in de vervanging wordt voorzien door middel van aanbod- dan wel vraagsturing. Die vraag had naar ons idee beantwoord moeten worden naar aanleiding van de toevoeging in artikel 6, lid 2 en 7, b.1.

Wij hebben uit de antwoorden van beide ministers goed begrepen dat het moet gaan om een cumulatie van problemen, dat het binnen vier jaar tot een aanzienlijk resultaat moet leiden waarbij het gewenste resultaat allereerst door de gemeente geformuleerd moet worden, dat alle wettelijke mogelijkheden benut dan wel onderzocht moeten zijn, dat de gemeenteraad maar ook het rijk toetst op strijdigheid met de verdragen en dat per geval wordt gekeken of er alternatieven zijn en dat er voldoende flankerend beleid is, dat wil zeggen een substantieel aantal woningen voor de groep kansarmen. Na vijf jaar kan aan de hand van de evaluatie worden bekeken of de wet niet beëindigd zou kunnen worden. Wat dit betreft ondersteunen wij van harte de gedachte die daarover eerder in het debat met de heer Van Middelkoop naar voren is gebracht.

Wij betreuren het dat de bewindslieden geen criteria vooraf willen stellen en doen daartoe toch nog een laatste poging. Wij dienen daarom de volgende motie in:

*M

De voorzitter: Door de leden Meindertsma, Meulenbelt, Platvoet, Hamel en Putters wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering van oordeel is dat het noodzakelijk kan zijn om in het kader van bovenmaatse grootstedelijke problematiek gebieden aan te wijzen waar mensen met een inkomen zonder arbeid, en die korter dan zes jaar woonachtig zijn in de regio, met uitzondering van studenten en gepensioneerden, uitgesloten kunnen worden;

constaterende dat dit verstrekken gevolgen kan hebben voor betrokkenen;

van mening dat een dergelijke ingreep alleen gerechtvaardigd is als de aanwijzing zal leiden tot betere leefomstandigheden in de buurt, en de kansen op de woningmarkt voor de betrokkenen niet substantieel afnemen;

verzoekt de regering niet over te gaan tot het aanwijzen van een gebied op grond van artikel 6 van onderhavige wet, indien niet aantoonbaar is

- dat er een plan voorhanden is met een integrale en intensieve aanpak van de specifieke problematiek in het betreffende gebied;

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

- dat er concrete afspraken bestaan tussen regiogemeenten en de sociale verhuurders over de beschikbaarheid van voldoende betaalbare huurwoningen in relatie tot de vraag, zowel in de bestaande voorraad als in de nieuwbouw;

- dat er aantoonbare maatregelen worden getroffen waardoor de slaagkansen op de woningmarkt van de betrokken groep mensen met een uitkering niet substantieel veranderen ten opzichte van de huidige situatie,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt stuknummer F (30091).

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Waarom deze randvoorwaardelijke criteria niet in alle helderheid stellen opdat voor het parlement en de gemeenten duidelijk is aan welke criteria bij de aanvraag moet worden voldaan? Een democratische transparante controle op nationaal niveau moet toch zeker gewenst geacht worden.

Ten slotte nog een allerlaatste vraag over de mal en de contramal. Om kansarmen enerzijds minder keuzevrijheid te bieden, zouden anderzijds op andere plekken in de regio de deuren moeten worden geopend, niet alleen in de nieuwbouw, maar ook in de bestaande voorraad, bijvoorbeeld door dure complexen tijdelijk toegankelijk te maken voor lagere inkomens en daarvoor de huursubsidiemogelijkheden voor specifiek die situaties uit te breiden.

Met dit wetsvoorstel krijgen kansrijken, hier gedefinieerd als mensen met een inkomen uit arbeid, immers een grotere keuzevrijheid. Laat dan ook de kansarmen, hier gedefinieerd als mensen met een inkomen niet uit arbeid, meer toegang krijgen tot die buurten waar nu nog geen plek voor hen is.

*N

De heer **Dölle** (CDA): Mevrouw de voorzitter. Ik dank de regering voor de antwoorden op onze vragen. Er blijven nog wel enkele vragen over, waarvan een aan de leden van de SP-fractie. Hun kritiek op het voorstel en de context was fors en gedegen, maar zij maakten ook melding van een discussie in de partij om al of niet voor deze wet te stemmen. Ik ben benieuwd wat de andere kant van de partij die in die discussie kennelijk het onderspit heeft gedolven, in deze wet zag.

Minister Pechtold zei dat hij ervan uitgaat dat het instrument voor de toegang tot de woningmarkt met name zou kunnen worden toegepast op blokken en kleine complexen. Hij zei daarbij dat dit zijn persoonlijke opvatting is. De vraag is dan of dit ook de opvatting van de regering is.

De regering is vrij afhoudend over de nog verdere explicitering van het kader dat de minister zal gebruiken als zij aanwijzingen ter beoordeling krijgt voorgelegd. Daar komt de motie van de Partij van de Arbeid overheen waarin opnieuw om die explicitering wordt gevraagd en er vervolgens al een aantal criteria worden bijgeleverd. Wij zijn benieuwd naar het antwoord van de regering op dit punt. Wij gaan ervan uit dat de regering zich niet verzet

tegen het nader formuleren van haar beleid zonder die criteria nu direct over te nemen.

Heb ik minister Pechtold goed begrepen dat een aanwijzingsbesluit van zodanige orde is dat het in de ministerraad komt?

In antwoord op de vraag wie tegen de aanwijzing van de minister kan opkomen, zei hij dat uiteindelijk de rechter dit bepaalt. Ik heb echter ook nog gevraagd wie tegen het besluit van de raad kan opkomen om een aanwijzing te vragen. Of is dit een besluit waartegen sowieso geen beroep openstaat omdat dit geen rechtsgevolg zou hebben?

Wij begrijpen dat de regering geen behoefte heeft aan de nadere intrazonale differentiatie van de OZB. De regering vindt al dat zij motieven gebruikt die vreemd zijn aan de fiscaliteit, om differentiatie op wijkniveau te introduceren; binnen de wijken moet geen verdere differentiatie plaatsvinden tussen gewenste en ongewenste mkb-activiteiten. Daar komen ook te veel bestuurslasten bij. Wij betreuren dat, want wij hadden op voorhand wellicht kunnen overwegen welk type mkb-activiteiten eigenlijk niet in aanmerking zou moeten komen voor vrijdom van belasting. Wij hadden dat ook gewoon kunnen vastleggen. Ik heb al de activiteiten genoemd die voor het leefklimaat van een buurt gemiddeld niet erg positief zijn, zoals bordelen, call centra enzovoort. Wij nemen er kennis van dat de regering daar op dit moment weinig voor voelt.

In de schriftelijke beantwoording heeft de regering aangegeven dat er kan worden ingegrepen in de woonsfeer wanneer herhaaldelijk de bouwvoorschriften worden overtreden. De minister zegt nu dat dit gebeurt als de voorschriften worden overtreden en herhaling dreigt. Wat is het correcte antwoord? Moet het gaan om een herhaalde overtreding van de woningbouwregelgeving, of om één overtreding, met de dreiging dat deze zich herhaalt? Wij wachten het antwoord van de regering af op de zojuist ingediende motie. Wij hopen dat enige nadere explicitering mogelijk zal blijken.

*N

Mevrouw **Bierman-Beukema toe Water** (VVD): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor hun kordate, staccato beantwoording van onze vragen. Ik constateer dat minister Pechtold mijn inschatting deelt dat de huisvestingsmaatregel een kleinschalige toepassing zal krijgen. Hij heeft het over blokken en straten. Men zou verwachten dat juist de minister voor Bestuurlijke Vernieuwing wakker zou kunnen liggen van doorslaggevende rijksbemoeienis met dit gemeentelijke microniveau, zelfs als het bestuurlijk handelen om juridische precisie vraagt. Ik vrees echter dat wij met die inconsistentie moeten leven, en wij zien met belangstelling uit naar de nieuwe Huisvestingswet.

Minister Dekker heeft gepleit voor een adempauze, door instroom van kansarmen te beperken. Misschien is het juist wel die terminologie, die wij ook in de schriftelijke stukken zijn tegengekomen, die maakte dat collega Platvoet naar de microfoon sprintte met de vraag waarom de volgende kansarmen een probleem zouden creëren of vergroten. Voor mijn fractie is het niet zozeer de vraag wie het probleem in stand houdt of vergroot. Het

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

gaat om de vraag wie en wat zou kunnen bijdragen tot een oplossing en een keer ten goede. Wij gaan uit van de werkhypothese dat, nadat alle soorten standaardinstrumenten al zijn ingezet, een niet eenzijdig uit kansarmen bestaande bevolkingsgroep, waarbij enige menging met mensen met meer perspectief plaatsvindt, een grotere kans maakt uit een negatieve spiraal te komen. Mocht deze hypothese onjuist blijken te zijn, dan volgt beleidsaanpassing.

Mijn fractie steunt dit wetsvoorstel.

*N

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Voorzitter. Ook ik dank de bewindslieden voor hun reactie, al zijn wij het op lang niet alle punten met elkaar eens. Dat moge duidelijk zijn. Ik wil nog even een paar punten ter discussie stellen. Minister Pechtold heeft gezegd dat het uitsluiten van de woningmarkt van mensen met een uitkering door het niet verlenen van een woonvergunning kleinschalig zou moeten worden toegepast, op het niveau van een buurt of een paar straten. Uit de wetenschappelijke literatuur over spreiding en de kansen die dit biedt, blijkt dat dit vooral zou moeten gebeuren door menging in kleine clusters. Ook in de studie van de RMO wordt dit benadrukt. Er worden kleine clusters gecreëerd in buurten, waarin mensen kunnen wonen die toch eenzelfde leefwereld hebben. Dat is een acceptabele en misschien kansrijke manier van menging. Als dat zo is, moeten wij heel erg uitkijken met het werken op kleine schaal. Het zou betekenen dat het niet zo erg is dat er in kleine eenheden in een wijk veel mensen met een uitkering wonen. Het geeft dan geen pas om op grond daarvan nieuwkomers met een uitkering te weren. Het gaat om de visie op de beste manier van menging, als je daar al voor zou zijn. Op deze achterliggende beweegreden is de regering in de stukken nauwelijks ingegaan. De regering is ook niet gekomen met een duidelijke opvatting over de wijze waarop dit het beste zou kunnen worden bereikt. Misschien kan de regering daarover in tweede termijn nog iets zeggen.

Minister Dekker vindt het heel belangrijk dat mensen uit de middenklasse zich kunnen vestigen of behouden kunnen blijven. Het aardige is nu juist dat uit alle onderzoeken naar de functie van de stad als emancipatiemachine is gebleken dat de middenklasse wordt gevormd door mensen die zich emanciperen. Zij komen als nieuwkomer binnen, zijn laagbetaald, student of immigrant. Zij emanciperen zich en gaan tot de middenklasse behoren. De enige manier voor een vitale stad om een middenklasse te krijgen -- en steden hebben natuurlijk een middenklasse -- is het in stand houden van de functie van de stad als emancipatiemachine. Een middenklasse behouden is een heel ander verhaal. Het is voor de meeste mensen die aan gezinsvorming willen doen en kinderen krijgen, een heel logische stap in de wooncarrière om niet in een stedelijk milieu te willen blijven wonen, maar te willen verhuizen naar een eengezinswoning met een voor- en achtertuin. Dat is nu eenmaal niet te combineren met een stedelijk woonmilieu, dus dat moeten wij ook niet willen. Dat is de naakte werkelijkheid. Ook in de middenklasse is er sprake van voortdurende dynamiek. Daar is onderzoek naar gedaan,

ook in Amsterdam. De middenklasse in Amsterdam beslaat ongeveer 35 à 40% van de bevolking, maar dat is een dynamisch gegeven. Ook daarin zit een voortdurende beweging van nieuwkomers en vertrekkers. Dat is niet erg; het hoort onverbrekelijk bij de dynamiek van een stad.

Minister Dekker heeft gezegd dat sommige delen van de stad een adempauze moeten krijgen en dat de buurt daar tot rust moet worden gebracht. Welnu, ik woon in Amsterdam in één van de buurten die in de lijstjes staan van zogenaamde kanszones. Het is een mythe om te denken dat die wijken tot rust zouden kunnen worden gebracht of dat zij een adempauze zouden moeten hebben. Dat is helemaal het punt niet. Waar het om gaat, is dat de mensen die in deze wijken wonen, perspectief geboden wordt om zich te emanciperen, door onderwijs en werk. Het tot rust brengen van een wijk kan nooit een doel op zich zijn, en het zal in een stad nooit worden bereikt. Dat is een onzinnige doelstelling.

Wij hebben de regering gevraagd om alternatieven op het gebied van volkshuisvesting. Daar is in gene delen een bevredigend antwoord op gekomen. De minister van Volkshuisvesting heeft helemaal niet hard kunnen maken dat het beleid van deze regering erop gericht is, het -- als je al zou willen spreiden -- via een actief sociaal volkshuisvestingsbeleid mogelijk te maken dat er in de betere buurten en in de Vinexwijken voldoende aanbod komt aan sociale huurwoningen bedoeld voor die mensen met lage inkomens die niet in bepaalde wijken mogen gaan wonen. Dat dit alternatief niet geboden kan worden, is natuurlijk heel treurig.

Ik had nog een vraag die niet beantwoord is over de opsomming van mensen die wel in aanmerking kunnen komen voor een woonvergunning in zo'n nader te bepalen wijk. Het was mij opgevallen dat je ook geen woonvergunning krijgt als je inkomen uit vermogen hebt. Dat vond ik opmerkelijk. Zie ik dat goed of zie ik dat fout?

In de schriftelijke antwoorden van de regering staat dat ik ervan uit zou gaan dat de kanszones uit het ozb-beleid dezelfde gebieden zijn als de gebieden waarvoor het huisvestingsregime zou kunnen gaan gelden. Ligt dat niet een beetje voor de hand? Hebben wij het dan in de opvatting van de regering niet over hetzelfde type gebieden? Is dat ook niet logisch, aangezien er sprake is van één wettelijk kader? Anders hadden de ministers net zo goed drie verschillende wetsvoorstellen kunnen indienen. Er zit toch een verband, lijkt mij, tussen de kanszones in het ozb-verhaal en de gebieden waarvoor het huisvestingsregime zou moeten gelden. Ligt het niet voor de hand dat het daarbij over hetzelfde type gebieden gaat?

Dan kom ik op het punt van de openbare orde. Ik vind dat de regering ook in haar beantwoording niet goed uitkomt. Er wordt mij voor de voeten geworpen dat ik de minister iets zou willen laten zeggen, maar dat is natuurlijk de omgekeerde wereld. Het is het cruciale punt dat de regering zelf een aantal keren naar voren heeft gebracht als het argument waarom je grondrechten eventueel enigszins zou kunnen inperken. Mij is nog steeds niet duidelijk waarom dat huisvestingsregime ten dienste zou kunnen zijn aan het handhaven van de openbare orde. Minister Pechtold is er helemaal niet in geslaagd om dat duidelijk te maken. Dat is tegelijkertijd een ernstige kritiek op dit

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

wetsvoorstel. Ik zou de regering nog willen vragen of het inmiddels al duidelijk is welke gemeenten ook een beroep willen doen op het middelste deel van het drieluik. Welke gemeenten willen een beroep doen op de mogelijkheid in de wet om gebieden aan te wijzen in gemeenten waarvoor het huisvestingsregime zou kunnen gelden? Is daar al nadere informatie over beschikbaar?

Tot slot memoreer ik dat de heer Dölle het wetsvoorstel onsympathiek noemde. Daar kan ik mij iets bij voorstellen. Mevrouw Bierman benadrukt vooral de kleinschalige toepassing van het hoofdstuk met betrekking tot het huisvestingsregime. De bewindslieden zelf maken het naar mijn mening ook heel klein. Blijkbaar is men toch enigszins geschrokken van de eigen flinkheid. Tegelijkertijd worden er grote verwachtingen gewekt. Dat vind ik heel erg tegenstrijdig. Dat is dan voor ons ook een van de argumenten, naast allerlei andere die ik al heb genoemd, om ons tegen dit wetsvoorstel te blijven verzetten.

*N

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik bedank de beide bewindslieden voor de gegeven antwoorden. Ik denk dat wij zo langzamerhand het plaatje wel compleet hebben, zodat wij onze verantwoordelijkheid kunnen nemen en onze stem kunnen uitbrengen over de wet. Ik heb nog een paar opmerkingen.

Minister Pechtold zei niet ten onrechte dat het wetsvoorstel een aanvullend karakter heeft. Het is goed dat hij er nog een keer op wees dat er meer maatregelen zijn, lokaal als ook investeringsmaatregelen, fiscale maatregelen, die eveneens de verbetering van die steden als doel hebben. Ik zeg dat ook een beetje tegen mijzelf. Het relateert toch de betekenis van dit wetsvoorstel enigszins. Ik blijf het namelijk een onsympathiek wetsvoorstel vinden, althans het onderdeel dat betrekking heeft op het beperken van de toegang tot de woningmarkt.

Een van de beide ministers -- zij mogen onder elkaar uitmaken welke van de twee -- is mij nog een antwoord schuldig op de feitelijke vraag of een gemeenteraad ex artikel 5 van deze wet in een aanvraag om een gebied aangewezen te krijgen als probleem kan noemen de concentratie van allochtonen in die wijk. Dan moet de minister mij niet verwijzen naar datgene wat er uit de wet geschraapt is. Het gaat erom of een gemeenteraad dat mag. Beter geformuleerd is de vraag wat de minister zal doen bij het beoordelen van die aanvraag. Wordt die aanvraag dan afgewezen?

Ik heb in een interruptie gezegd dat ik het waardeer dat de minister heeft toegezegd om een aanwijzing te motiveren. Ik neem aan dat er na verloop van tijd een soort normatief kader, normatieve structuur, zal ontstaan voor de wijze waarop op dit punt door de gemeenteraden met de wet moet worden omgegaan. Mogelijkerwijs is het voor een deel een handreiking, maar uit een andere invalshoek, voor wat in de motie van mevrouw Meindertsma staat. Ik probeer ook een beetje een brug te slaan. Nogmaals, er ontstaat via de motiveringen van de minister vanzelf een soort beoordelingskader. Ik zou daar vrede mee kunnen hebben.

Ik ben in elk geval teleurgesteld in de horizonbepaling. Ik realiseer mij bijna elke dag dat wij hier geen recht van amendement hebben. Ik zou het wel weten, als ik dat recht had. Laat ik het scherp zeggen: niet ik of niet een van de collega's, maar minister Pechtold had dit zelf moeten inbrengen. Als je namelijk bezig bent met een wetsvoorstel met een wat experimenteel karakter, dat scheert langs de grenzen van vrijheidsrechten, ben je aan elkaar als wetgevende organen verplicht om na verloop van tijd serieus te overwegen of je ermee moet doorgaan. Ik neem dit voor mijn rekening.

De minister die verantwoordelijk is voor de constitutionele zaken in dit land had dus het initiatief moeten nemen om de horizonbepaling in de wet op te nemen. Het moet duidelijk zijn dat ik hiermee helemaal niet zeg dat er met de wet gestopt moet worden. Wel moeten beide organen op voet van gelijkheid de gelegenheid krijgen om opnieuw een afweging te maken.

Het is bekend dat ik namens twee fracties spreek. Wij als fracties zullen ons niet verzetten tegen dit wetsvoorstel. Zuiniger kan ik het niet zeggen.

*N

De heer **Engels** (D66): Mevrouw de voorzitter. De minister voor Bestuurlijke Vernieuwing heeft gezegd dat dit voorstel een goed voorbeeld is van bestuurlijke vernieuwing. Dat lijkt voor de fractie van D66 al bijna een doorslaggevend element om "ja" tegen het voorstel te zeggen.

Er is echter nog het punt van de grondrechten. Wij hebben aan de regering gevraagd of de erkende burgerlijke vrijheden toch niet op onaanvaardbare wijze op voorhand zouden worden ingeperkt bij de toepassing van dit voorstel. Beide ministers hebben er nogmaals op gewezen hoezeer zij in het wetsvoorstel hebben gepoogd om zo goed mogelijk waarborgen in te bouwen om die onaanvaardbare inbreuk op de grondrechten te voorkomen. De ministers hebben tevens aangegeven dat zij er ook voor staan om dat zo veel mogelijk te voorkomen.

Mede gelet op het tijdelijke karakter van deze wettelijke voorziening en het later te evalueren experimentele karakter daarvan, kan mijn fractie een positief eindoordeel geven. Met andere woorden: laat ons op weg gaan naar een verdere reshaping of our cities.

*N

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Voorzitter. Allereerst wil ik een reactie geven aan het adres van de heer Dölle. Kennelijk was hij er erg verheugd over dat er in andere partijen ook wel eens bonje was. Het was geen kwestie van het onderspit delven, maar misschien van elkaar kunnen overtuigen. De rest vertel ik graag bij de borrel.

Belangrijker is dat minister Pechtold mij er enigszins van beschuldigde dat ik zou hebben gezegd dat alle kansarmen nu helemaal geen kansen meer kregen. Dat spijt mij erg. Dat heb ik echter niet gezegd. Ik heb wel gezegd dat de kansen voor kansarmen met deze wet zouden verminderen. Daar blijf ik bij. Ik vind het evident dat, wanneer een bepaalde categorie mensen wordt uitgesloten van bewoning van huizen in juist de enige

delen van de stad waar zij werkelijk een kans maken, zonder dat er een garantie voor alternatieven is, omdat de andere minister ons die niet wil geven, dit een optelsom is. De kansen voor mensen in bepaalde steden die het toch al niet gemakkelijk hebben om een woning te vinden worden met de uitvoering van deze wet gewoon minder. Daar kun je voor kiezen, maar je kunt het niet ontkennen.

Verder is het mij opgevallen dat er nogal dramatisch werd gezegd dat de gemeenten voor de komst van deze wet met lege handen stonden. Dat vind ik ook een beetje overdreven. Hoezo lege handen? De heer Van Middelkoop wees er ook op dat er wetten zijn die mogelijkheden geven die niet voldoende zijn gebruikt. De heer Platvoet, mevrouw Meindertsma en ik hebben ook gewezen op andere mogelijkheden om problemen in wijken op te lossen dan door uitsluiting van mensen. Het woord "uitsluiting" mag ik ook kennelijk niet meer gebruiken, maar het lijkt mij tamelijk evident dat wij daarover spreken.

Ik ben dol op eufemismen, die ik echt verzamel. Ik heb er vandaag weer een paar heel mooie nieuwe gehoord. Mijn favoriete is het Engels voor gekkenhuis, een "home for the temporarily rather confused", ofwel een "opvang voor iets in de war zijnde mensen". Daaraan moest ik sterk denken toen ik hoorde dat het probleem eigenlijk gaat over iets minder instroom van mensen die iets moeilijker emanciperen. Dan ging het ook nog niet om hele wijken die zouden worden afgesloten voor een bepaalde categorie, maar om een paar straten of een woningblok, en dan ook nog tijdelijk. Mijn gedachte is: als dat alles is, begrijp ik niet waarover wij ons vandaag druk maken. Als het gaat om een straat of een woningblok, gaat het om tientallen mensen. En dan te bedenken welke mensen daar dan niet zouden mogen gaan wonen.

Een ander punt waarop ik heb geprobeerd minister Dekker door te zagen -- wat mij niet helemaal is gelukt -- is de vraag hoe het zit met de garantie dat mensen die in de ene wijk worden uitgesloten in een andere wijk wel echt kansen krijgen. Als het waar is wat minister Dekker zegt, dat ervoor zal worden gezorgd dat mensen elders in betere wijken wel woningen kunnen vinden, begrijp ik ook niet waarom wij ons druk maken. Ik ga er namelijk van uit dat er niet een hele bende vrijwillig nu juist in die wijken gaat zitten waar het zo moeilijk is als mensen meer alternatieven hebben. Dan is het probleem in feite opgelost, en hebben wij deze wet ook niet nodig.

Het punt waarop ik echt blijf haken, is wie de mensen zijn die maken dat het in sommige wijken moeilijker wordt. Nu ga ik iets zeggen wat volledig politiek incorrect is. Ik zou heel graag willen dat wij ons de vrijheid om de zaken bij de naam te noemen terugoveren. Over wie spreken wij? Over verslaafden? Laten wij hen dan "verslaafden" noemen. Over asociale, niet als brede categorie, maar gewoon als mensen die niet bereid zijn om zich aan gedragsregels te houden? Laten wij hen dan "asociale" noemen. Spreken wij over hang-Antillianen? Over moslimgezinnen die naar binnen leven, die zich niets aantrekken van wat er buiten gebeurt en die geen Nederlands willen leren? Laten wij toch spreken over de mensen om wie het werkelijk gaat en die problemen opleveren. Laten wij dan ook echt nadenken over de vraag wat voor die categorie mensen werkelijk oplossingen zijn.

Wat er nu gebeurt, is dat wij uit angst om te stigmatiseren een soort overkoepelende categorie scheppen, namelijk mensen zonder dienstverband, waarvan wij dan maar hopen dat die zo breed is dat wij daarin al die moeilijke mensen in één klap kunnen meenemen, zodat wij niet hoeven te zeggen waar de problemen werkelijk over gaan. Uiteindelijk moet ik de mensen die hier vandaag tijdens de lunchpauze demonstreerden gelijk geven dat het volstrekt beledigend, onterecht en wat mij betreft ook laf is tegenover de mensen die, om wat voor reden dan ook, geen dienstverband hebben en die nu te horen krijgen dat zij degenen zijn die de problemen zouden veroorzaken in bepaalde wijken, en dat zij daarom niet worden toegelaten. Ik vind dit laatste punt echt onacceptabel. Ik hoop werkelijk dat er nog iets aan zal worden gedaan om dit recht te zetten, want dit is niet een mededeling waarmee wij terug kunnen gaan naar onze achterban en kunnen zeggen: "Sorry jongens, mensen zonder dienstverband hebben pech." Dat kunnen wij niet maken.

*N

Minister **Pechtold**: Voorzitter. Ik dank de Kamer mede namens minister Dekker voor de openhartige en indringende wijze waarop wij vandaag dit wetsvoorstel van de regering hebben kunnen bespreken. Het is een wetsvoorstel waarover ook in de andere Kamer is gezegd dat het onorthodoxe maatregelen in zich heeft en ook vandaag is deze terminologie door het kabinet zelf gebruikt. Wij hebben vandaag ook uitgebreid besproken wat inmiddels het stadium is waarin sommige buurten en wijken verkeren en wat er allemaal aan vooraf is gegaan en wat er allemaal aan andere mogelijkheden bestaat om in die wijken aan het werk te gaan. Zelfs met al die ervaring uit het verleden en zelfs met al het instrumentarium dat wij vandaag de dag hebben, blijkt het in sommige delen van echt grote steden niet te werken.

Ik neem meteen een misverstand weg. Toen ik sprak over delen, heb ik in eerste termijn niet gesproken over een woonblok. Mocht ik de suggestie hebben gewekt dat het ging om straatje of een woonblok: nee, dat is niet het geval. Ik heb echter gezegd dat wij niet spreken over heel Rotterdam. Iedereen die daar doorheen rijdt, weet dat het daarover niet gaat. Toch kan men door Rotterdam of door zo'n stad lopen en zien dat opeens een gebied overgaat in een onderdeel van de stad waarvan men voelt dat de vitaliteit is vertrokken, niet voor een jaar, niet voor even, maar al een heel lange tijd. Er zit geen economie meer in, er zitten geen naambordjes op de deuren, als gemeente kan men er in de infrastructuur investeren wat men wil, maar het lukt daar niet de sociale component gezond te krijgen.

Wij spreken dan niet over een starterswijk, met mensen die misschien nog geen kinderen hebben die wel zullen doorstromen. Die suggestie is toch even door de fracties van SP en GroenLinks gewekt, namelijk dat het een normaal proces is van emancipatie van een wijk en dat zo'n wijk eigenlijk dient om een nieuwe middenklasse te laten ontstaan als men daar even op wacht. Er wordt stevig "nee" geschud, maar dat beeld is wel neergezet en dat beeld wil ik nu weer bestrijden. Als men met Rotterdamse bestuurders spreekt, maar ook met bestuurders van grote

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

steden -- en dat doet het kabinet vaak -- hoort men dat het gaat om wijken waarvan men ziet dat het langdurig en met langjarig proberen niet lukt met de maatregelen waarover wij nu beschikken en waarover wij in het verleden hebben beschikt.

Op het moment dat dan een stad als Rotterdam zelfverzekerd en na goede analyse, met feiten onderbouwd vraagt: "Rijk, help ons met een onorthodoxe maatregel en niet alleen om te zorgen dat een wijk een bepaalde grens kent voor wie erin komt, maar samengaand met maatregelen die zorgen dat een wijkeconomie weer kansen kan krijgen", dan vind ik het getuigen van de rol van het Rijk dat wij inderdaad in een snelle procedure, zoals ook mevrouw Meindertsma heeft aangegeven, moeten trachten vanaf idee tot nu Eerste Kamer zo snel mogelijk die steden te helpen. Dat zal wat mij betreft ook de inzet zijn voor een volgende periode grotestedenbeleid. De rollen worden omgedraaid. Laten wij leren van de steden en laten wij zien wat zij op het ogenblik aan het doen zijn met vele middelen. Wij hebben gesproken over het onderwijs, het welzijn en de veiligheid. Het betekent echter ook dat een wet als deze, die vandaag voorligt in de Eerste Kamer, daarvoor nodig is. Het kabinet staat daarachter.

Wij zijn niet doof geweest tijdens het proces. Wij hebben geluisterd: naar de Raad van State, naar het college, naar de Tweede Kamer en naar de Eerste Kamer. In dat hele traject hebben wij waardevolle zaken meegenomen en aanpassingen verricht waardoor ik vind dat er ook vandaag draagvlak moet zijn voor deze maatregelen omdat wij steden als Rotterdam de helpende hand moeten bieden.

Er zijn mij enkele specifieke vragen gesteld. Ik heb al gezegd dat ik niet spreek over bepaalde blokken of straten. Je moet zo nu en dan ook praten over kleinere eenheden die ervoor zorgen dat zaken veranderen.

De heer Dölle heeft gevraagd of de aanwijzingen in de ministerraad worden behandeld. Voor mij hoeft niet geformaliseerd te worden dat de minister met de portefeuille grondrecht en grote steden daarin een bevoegdheid heeft. Het feit dat de minister van VROM een en ander wil melden in de ministerraad en daarvoor argumenten geeft, moet de gemeenteraad, en ook op nationaal niveau, genoeg aanleiding geven om te controleren wat daar gebeurt.

De Kamer vindt dat rond de ozb-differentiatie meer mogelijk was geweest en dat er ongewenste zaken hadden kunnen worden uitgesloten. Ik heb in eerste termijn gezegd dat de steden genoeg ruimte hebben om ongewenste extra zaken zoals bordelen en callcentra te weren. Als ergens al jaren een bordeel is gevestigd, heb ik liever dat de gevel er goed uitziet dan dat het bijdraagt aan verdere verloedering.

De heer Platvoet bracht het punt openbare orde ter sprake. Ik doe een poging hem daarin mee te nemen. Ik wijs erop dat het begrip openbare orde moet worden gezien in een breder verband. Het gaat hier niet om de engere benadering in de zin van het voorkomen van wanordelijkheden en het bewaken van de rust op pleinen en straten. Deze maatregel ziet vooral toe op het verbeteren van het leefklimaat in een wijk of buurt. Om die leefbaarheid en het sociale klimaat een kans te geven in wijken die afglijden, moeten wij voorkomen dat er een

concentratie van kansarmen ontstaat. Het ontstaan van dergelijke concentraties is niet in het algemeen belang, omdat dit leidt tot leefbaarheidproblemen. Zij belemmeren de sociale integratie en zijn destructief voor herstel van de sociale cohesie in de buurt.

Openbare orde in bredere zin omvat ook de leefbaarheid van een stad of een wijk en daarom zijn deze maatregelen in het belang daarvan. De beperking van het recht op vrijheid van vestiging dient om die reden een legitiem doel. Mensen zullen daarvan soms individueel gevolgen ondervinden. Hun vestigingsvrijheid zal tijdelijk en voor een bepaald gebied worden beperkt. Zij worden daarmee niet als crimineel aangemerkt. De sociale menging is immers een voorwaarde voor het opbouwen en bevestigen van betrokkenheid en contacten. Dat komt communicatieparticipatie en de voorwaarden voor het ontstaan van een goed leefklimaat ten goede. Ik weet dat wij hier nog een punt te overbruggen hebben, maar ik hoop dat de heer Platvoet begrip heeft voor het standpunt van het kabinet.

De heer Van Middelkoop heeft gevraagd of de gemeenteraad de allochtonen als argument kan aanvoeren. Als dat het enige argument is, lijkt mij dat niet. Mijn collega kan straks ook haar toetsing daarop niet baseren. Niet voor niets hebben wij dat begrip uit het criterialijstje weggehaald. Een van de zaken die het kabinet heeft geleerd, is dat het niet de bedoeling is dat men zich daarop concentreert.

Mevrouw Meulenbelt was vrij scherp. Zij heeft gezegd dat zij graag in de wet ziet staan dat het om naar binnengekeerde moslimgemeenschappen gaat. Het moet vandaag maar eens worden benoemd. Dat vind ik weer het andere uiterste. Het is geen toetsingscriterium, maar het is inderdaad wel zo dat het vaak wijken zijn waar allochtonen wonen.

De heer **Van Middelkoop** (ChristenUnie): Ik heb kennelijk geen goed imago bij deze minister. Ik heb helemaal niet beoogd dit criterium erin te krijgen. Hij mag best rechts van mij denken, maar wel op een ander moment. De structuur van deze wet is alles economisch te definiëren, namelijk via kansarmen. Als het toch door de gemeenteraad zou worden opgevoerd en door de minister van VROM wordt geaccepteerd, verneem ik daarover graag een heldere uitspraak.

Minister **Pechtold**: Dan zijn de heer Van Middelkoop en ik het eens. Ik ben een gelukkig mens en hij hopelijk ook.

De heer Van Middelkoop zegt dat deze minister de horizonbepaling in het wetsvoorstel moet opnemen. Ik kan een eind met hem meedenken, maar ik vind dat de vijfjaarsevaluatie op een achtjarig traject, gezien de vorm van de evaluatie die wij nu al afspreken, een mogelijkheid biedt te bepalen of wij gelukkig zijn met deze wet of niet. Het kabinet heeft afgesproken dat het met de steden zal laten zien hoe het loopt. De collega zal ook elke keer moeten motiveren. Als blijkt en als u zegt dat de wet een eindigheid moet kennen, ben ik graag bereid om daarover met u in discussie te gaan, maar dan wel op basis van evaluatie en niet vooraf. Laten wij eerst kijken of de wet gaat werken. En daarvan is dit kabinet overtuigd.

*N

Minister **Dekker**: Mevrouw de voorzitter. Mijn collega heeft het al benadrukt, maar het feit dat wij vandaag dit wetsvoorstel behandelen, betekent dat wij in dit huis oog hebben voor de specifieke problematiek van het grotestedenbeleid. Wij hebben natuurlijk niet voor niets geaccentueerd dat het gaat om een problematiek die zich stapelt, om een problematiek waarbij de verloedering niet alleen fysiek aanwezig is maar ook sociaal en ook op veiligheidsterrein. Juist die combinatie en die stapeling van problemen geeft aan dat een buurt misschien op zichzelf een adempauze zou moeten hebben. Natuurlijk wordt het door mensen gemaakt en natuurlijk zijn er activiteiten, maar het gaat er vooral om dat wij met de maatregelen die dan mogelijk zijn, vooral op het terrein van de huisvesting en anderszins, de mensen meer in balans kunnen brengen en een perspectief kunnen bieden. Uiteindelijk zijn deze maatregelen niet anders bedoeld dan om de bevolking in een wijk, in een stad of in een buurt een perspectief te bieden op economische ontwikkeling, op mogelijkheden, op integratie, op sociale veiligheid en een fysiek betere ontwikkeling van de wijk. Voorzitter, dit wil ik nog gemeld hebben. Het is ongelooflijk belangrijk dat wij ons dat realiseren. Daarom heet deze wet inderdaad onorthodox.

Vervolgens kom ik op de vraag van mevrouw Meindertsma of de effecten wel juist beschreven zijn. Natuurlijk moeten wij dat nog nader onderzoeken. Nu al kijkend naar het experiment dat in Rotterdam gaande is, dat wij nauwgezet volgen, zien wij in ieder geval een verbetering juist door de toestroom van mensen met een inkomen waarmee zij ook iets te besteden hebben, waardoor de menging van de bevolking ook aanwezig is. Stap voor stap komt er verbetering in de wijkopbouw en de voorzieningen ervoor. Natuurlijk is het de vraag op welke wijze aan de vervangingsbehoefte moet worden voldaan. Dat is het punt dat wij hier stapsgewijs aanbieden. Het is ook niet voor niets dat mevrouw Meindertsma haar motie heeft ingediend. Wat betreft het bieden van een overzicht van de criteria, wat zij in feite in het debat al heeft aangegeven, heb ik steeds benadrukt dat dit vooral ook individueel beoordeeld moet worden aan de hand van de specifieke situatie. Tegelijkertijd heb ik benadrukt dat een aanvraag buitengewoon goed onderbouwd moet zijn en dat daarbij diverse juridische criteria aan de orde zijn.

Op voorhand kan ik niet specifiek aangeven wanneer de gemeenteraad voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat is voldaan aan de genoemde eisen en randvoorwaarden. Wel kan en wil ik hierover nog een aantal opmerkingen maken, waarbij ik in zekere zin ook het antwoord op de motie geef. Het moet volstrekt helder zijn dat een aanvraag die onvoldoende onderbouwd is, niet tot een aanwijzing van mijn kant kan leiden. Bij onvoldoende onderbouwing kan men denken aan aanvragen waarin geen aandacht is besteed aan de mate waarin voorzien is in een programma voor de sociale woningbouw, of aan de inzet van bestaande mogelijkheden uit de Huisvestingswet, of aan de vraag of sprake is van een integrale aanpak in de betreffende wijken, of aan de wijze waarop de gemeente de substantiële afname aan slaagkansen voor geweerde woningzoekenden zal of wenst

tegen te gaan, of aan de wijze waarop de gemeente tot afstemming is gekomen met andere gemeenten in de betreffende regio. Ik heb al expliciet aangegeven dat het laatste criterium automatisch grenzen stelt aan het aantal gebieden en aan de omvang van de gebieden die door de gemeenten worden voorgedragen.

Als het gaat om omvangrijke gebieden met bijvoorbeeld enige tienduizenden woningen waarop de maatregel van toepassing zou worden, dan moet de gemeente heel duidelijk maken hoe ervoor gezorgd is dat de slaagkansen in de overige delen van de regio niet substantieel zullen afnemen. Naarmate de omvang van de gebieden groter is, zal de bewijslast ook substantieel moeten toenemen. Dat is mijn uitgangspunt.

Vervolgens kijk ik naar de motie van mevrouw Meindertsma die geformuleerd is vanuit het niet, om het zo nog maar eens te benadrukken. Het gaat dan over het niet-substantieel afnemen. Ik wijs er daarbij op dat ik zonet heb verklaard en aangegeven wat ik kan overzien met de vijf thema's. Welnu, tegen deze achtergrond beschouw ik de motie als een ondersteuning van mijn beleid.

Mevrouw Meindertsma heeft gevraagd naar de mal en de contramal, vooral met het oog daarop de kansarmen te laten wonen in de wat rijkere buurten, waar een kansarme ook in een duurdere woning zou kunnen worden gehuisvest. Zij zegt dat het instrument van de huursubsidie daar heel mooi voor zou zijn. Nu, dat geldt uitsluitend daar waar het instrument van de huursubsidie ook van toepassing is en niet als het gaat om uitbreiding van de huursubsidie. Er is een aantal grenzen en er is een aantal voorwaarden aan de huursubsidie gesteld en die wil ik hanteren. Het zou, denk ik, ook niet juist zijn ten opzichte van anderen, als ik dat niet deed.

Ik kom bij de punten van de heer Dölle, die zegt dat de regering wat afhoudend is om een kader aan te geven. Ik meen in mijn vorige betoog de heer Dölle al ruimschoots te hebben aangegeven: als je nu eens redeneert waar niet aan voldaan wordt, dan ... Ik denk dat ik wat dat betreft ook een formulering heb gegeven.

De vraag van de heer Dölle was voorts hoe het nu precies zit met het beroep en bezwaar. Wie kan beroep instellen tegen het raadsbesluit om de aanwijzing te vragen? Zoals de heer Dölle al veronderstelde, is tegen dat raadsbesluit geen bezwaar of beroep mogelijk. Een dergelijk besluit is niet op rechtsgevolg gericht, zoals het zo mooi heet, en is daarom geen besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht en dus niet voor beroep of bezwaar vatbaar.

Verder heeft de heer Dölle gevraagd naar de ingrepen in de woonsfeer: is dat eenmaal of zou het herhaaldelijk moeten plaatsvinden? In het wetsvoorstel wordt gesproken van: een klaarblijkelijk gevaar van herhaling. Deze term is afgeleid uit de jurisprudentie van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Hiermee heeft de regering willen benadrukken dat het gaat om situaties waarin de herhaling nog niet heeft plaatsgevonden, maar waarin deze naar alle waarschijnlijkheid wel zal plaatsvinden als er niet wordt ingegrepen.

Mevrouw Bierman heeft een aanduiding gevraagd betreffende het blok, maar ik dacht dat de heer Pechtold daar voldoende op had geantwoord. Naar ik meen heb ik

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

ook voldoende omschreven hoe het zit met de bijdrage aan het leveren van een oplossing, daar waar het gaat over de adempauze. Ik denk dat wij daarmee hebben gemarkeerd waar het over gaat.

De heer **Platvoet** heeft gewezen op de clustervorming, waar het betreft de wijk en de aanwijzing. Ik denk dat wij daar voldoende over gesproken hebben. Als de heer **Platvoet** bedoelt dat het een samenhangend geheel moet zijn in zo'n buurt, dan is dat zeker een punt. Daarom hebben wij ook gesproken over het wijk- en het buurtniveau.

De heer **Platvoet** betoogt dat de middenklasse voortkomt uit de eigen bevolking en zich ontwikkelt vanuit een emancipatiegedachte. Hij zegt ook dat de mensen in een buurt niet tot een rust- of adempauze hoeven te komen. Ik ben daarop in mijn eerste termijn al ingegaan. Vervolgens vraagt hij of het gaat om dezelfde wijken bij kansenzones ozb en huisvesting. Er is inderdaad sprake van een samenspel van maatregelen. Ik kan op dit moment nog niet overzien welke gemeenten een beroep zullen doen op het huisvestingsregime. Ik zal moeten afwachten. Hier zal maatwerk worden toegepast. Zoals bekend zal ik motiveren aan welke gemeenten ik wel en aan welke gemeenten ik geen aanwijzing zal geven. Ik meen hiermee de vragen van de heer **Platvoet** voldoende te hebben beantwoord.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik wil nog steeds antwoord op die ene vraag die ik nu al in twee termijnen heb gesteld. Hoe zit het met de mensen die inkomen hebben uit vermogen? Als ik de wet goed heb gelezen, valt het op dat ook deze mensen geen huisvestingsvergunning kunnen krijgen. Dat is vreemd.

Minister **Dekker**: De heer **Platvoet** heeft hiermee wel een punt. Ik veronderstel dat hij doelt op vermogende woningzoekenden. Het vereiste kan echter alleen gelden tot een bepaalde prijs. Het lijkt mij vanzelfsprekend dat deze mensen een woning in de hogere prijsklassen zullen zoeken. Meestal vallen de woningen voor de meer welgestelden, zoals mensen met vermogen, niet onder het vergunningstelsel. Ik veronderstel dat wij dit gevoeglijk kunnen aannemen.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Misschien met vermogens als dat van types als Bill Gates, maar daar heb ik het helemaal niet over. Ik heb het over mensen die een bescheiden vermogen hebben en die daaruit voldoende inkomen weten te peuren om ervan te kunnen leven. Het valt mij op dat ook die categorie wordt uitgesloten van een woonvergunning.

Minister **Dekker**: Wij gaan er impliciet van uit dat deze mensen niet zoeken in de categorie woningen die onder dit regime valt.

De heer **Van Middelkoop** heeft een vraag gesteld over de rol van de gemeenteraad. Ik meen daarop voldoende te zijn ingegaan. De heer **Pechtold** is naar mijn mening voldoende ingegaan op de horizonbepaling. Ik dank de heer **Engels** voor zijn mooie terminologie "reshaping our cities". Ik beschouw dat als een fraaie oproep. Tot slot kom ik toe aan mijn reactie op de

opmerkingen die zijn gemaakt door mevrouw **Meulenbelt**. Eén ding staat voor mij voorop. Zij kan niet bedoeld hebben dat wij op enigerlei wijze maar enige vingerwijzing zouden hebben gehad dat mensen zonder dienstverbanden problemen zouden veroorzaken. Dat kan zij ons niet toerekenen. Ik zeg dat met zoveel nadruk omdat ik het van groot belang acht om hierover uitermate helder te zijn. Zij veroorzaken de problemen niet. Het gaat over de cumulatie van problemen zoals ik die heb geschetst. Het gaat over de stapeling van problemen die door een wijk of buurt niet meer kan worden gedragen. Daarvoor moet een oplossing worden gevonden. Dan moet je iets durven. Dan moet je niet bij de grenzen van de wijk blijven staan en zeggen dat het zo vreselijk is. Je moet iets durven! Dat is wat de regering heeft gedaan.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Ik ben niet degene die de categorie "mensen zonder dienstverband" heeft geïntroduceerd, maar u.

Minister **Dekker**: Zeker.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Als de minister echt dapper zou zijn en de problemen bij de naam zou noemen, zou zij ook de moed hebben om het echt te hebben over de mensen, die volgens haar de problemen veroorzaken. Zij kan niet volhouden dat de categorie "mensen zonder dienstverband" degenen zijn die de problemen veroorzaken. Ik heb dat niet verzonnen! De minister heeft het verzonnen.

Minister **Dekker**: Dat hebben wij niet op deze manier verzonnen. Wij hebben het benoemd als een aanvulling op wat in de bestaande wijken aan problematiek bestaat. Dat is iets anders dan verzinnen, om die terminologie maar te gebruiken. Dat hebben wij niet gedaan. Wij verschillen daarin van mening. Dat constateer ik dan maar. Wij hebben het aangedurfd om een onorthodoxe maatregel te nemen ter voorkoming van een voortschrijdende verloedering in de grote steden. Dat willen wij absoluut niet!

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Heb ik de minister goed begrepen dat zij de motie zoals deze door mij en anderen is ingediend, beschouwt als een ondersteuning van haar beleid?

Minister **Dekker**: Als mevrouw **Meindertsma** het duidt op de wijze waarop ik het heb geformuleerd, dan is dat het geval.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Ik meen dat de minister in haar beantwoording heeft aangegeven dat zij zowel zal oordelen op grond van een integrale en intensieve aanpak als op basis van concrete afspraken tussen regiogemeenten en sociale verhuurders over de beschikbaarheid van gebonden betaalbare huurwoningen en dat zij bovendien aantoonbare maatregelen zal vragen waardoor de slaagkansen op de woningmarkt niet substantieel veranderen ten opzichte van de huidige situatie.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Minister **Dekker**: Ik heb het ietsje anders geformuleerd, maar wel in die geest.

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Als het in die geest is, kan ik de motie hierbij intrekken.

De **voorzitter**: Aangezien de motie-Meindertsma c.s. (30091, F) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

**

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Wenst een van de leden stemming? Ik zie dat dit het geval is. Dan zal de stemming plaatsvinden na afhandeling van wetsvoorstel 30096 inzake de ozb.

**

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

*B

!Gebruikersdeel ozb!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de

Gemeentewet in verband met het afschaffen van het gebruikersdeel van de onroerendezaakbelasting (OZB) op woningen en het maximeren van de resterende OZB-tarieven (Afschaffing gebruikersdeel OZB op woningen) (30096).

De beraadslaging wordt heropend.

De **voorzitter**: Ik verwelkom minister Zalm in ons midden. Minister Remkes zal zich binnen enkele minuten bij ons voegen.

**

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. Ik dank de heer Van Driel dat hij ermee heeft ingestemd dat ik in deze tweede termijn als eerste het woord kan voeren. In eerste termijn heb ik niet zoveel vragen op de bewindslieden afgevuurd. Voor zover ik vragen had gesteld, zijn deze vooral beantwoord door de minister die thans tegenover ons zit. Het ligt dus voor de hand dat ik in tweede termijn niet opnieuw met vragen zal komen.

Ik heb in eerste termijn naar mijn mening wel helder te kennen gegeven dat veel bezwaren die hier vandaag tegen het wetsvoorstel zijn aangevoerd, door onze beide fracties niet worden gedeeld. Er zijn echter wel degelijk bezwaren. Deze hebben te maken met twee zaken die in dit debat voor ons van wezenlijk belang zijn. Deze twee zaken hebben een onderlinge samenhang. De eerste betreft de staatsrechtelijke en constitutioneel gewaarborgde gemeentelijke autonomie. In onze visie houdt dit een zekere mate van financiële autonomie in. Wij zullen hier geen strijd voeren of het 6%, 7%, 10% of 14% moet zijn. Onder de financiële autonomie verstaan wij niet alleen de bestedingsvrijheid ten aanzien van de Rijksuitkering, maar ook een bescheiden lokaal belastinggebied. Dat is de ene zaak. De tweede hangt daarmee samen. De wetgever

beschikt over mogelijkheden om het heffen van gemeentelijke belastingen te reguleren, dat wil zeggen te limiteren en eventueel te maximeren. Deze beide zaken zijn voor ons in dit debat van centraal belang. Ons probleem is gelegen in de ongelijktijdigheid tussen het voorstel om de ozb gedeeltelijk af te schaffen en de introductie van een alternatief. Alles afwegend, ontnemt deze ongelijktijdigheid ons per saldo de vrijheid om voor dit wetsvoorstel te stemmen.

De **voorzitter**: Aangezien het kennelijk nog een enkele minuut zal duren voordat de heer Remkes hier aanwezig zal zijn, schors ik toch de vergadering totdat ook deze minister aanwezig is. Ik schors de vergadering tot de komst van de heer Remkes. Ik hoop dat het niet lang zal duren.

**

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**: De heer Holdijk zal opnieuw het woord voeren nu ook minister Remkes aanwezig is, die overigens was gevraagd hier eerder te zijn dan om 23.00 uur, zoals de minister en ik weten.

**

De heer **Holdijk** (SGP): Voorzitter. Dank u voor deze reprise. Ik kan natuurlijk weinig anders zeggen dan ik de eerste keer heb gezegd. IK zal het bedankje aan de heer Van Driel nu maar achterwege laten. Ik heb gemeld dat ik in eerste termijn niet zo veel vragen had gesteld en dat de vragen die ik had gesteld, door minister Zalm zijn beantwoord. Ik zal daarom in tweede termijn geen nieuwe vragen stellen. In eerste termijn heb ik ook al te kennen gegeven dat veel bezwaren tegen het wetsvoorstel die vandaag bij de behandeling en eerder in de samenleving zijn geuit, door ons niet worden gedeeld. Wat onze beide fracties betreft, zijn in dit debat twee zaken in onderlinge samenhang van wezenlijk belang. In de eerste plaats betreft dit de staatsrechtelijk en constitutioneel gewaarborgde gemeentelijke autonomie. Voor ons betekent deze dat er een zekere mate van financiële autonomie voor de gemeenten dient te bestaan. Ik ga niet de discussie aan hoe groot deze precies moet zijn, hoeveel procent van de totale gemeentebegroting dit moet zijn. Onder de financiële autonomie verstaan wij meer dan alleen bestedingsvrijheid ten aanzien van de Rijksuitkering en heel nadrukkelijk ook een bescheiden lokaal belastinggebied. In de tweede plaats betreft dit, hiermee samenhangend, dat het Rijk c.q. de wetgever over mogelijkheden moet beschikken om het heffen van gemeentelijke belastingen te reguleren. Dat wil zeggen, te limiteren dan wel te maximeren. Ik veronderstel dat over dit punt geen verschil van mening bestaat. Ons bezwaar is gelegen in de ongelijktijdigheid tussen het voorstel dat ons wordt aangeboden om de ozb nu reeds gedeeltelijk af te schaffen en de introductie van een alternatief. Deze ongelijktijdigheid, zo meldde ik eerder en meld ik opnieuw, ontnemt ons de vrijheid om voor dit wetsvoorstel te stemmen.

*N

De heer **Van Driel** (PvdA): Voorzitter. Ik zal het later verschijnen van de minister maar niet als *dédain* opvatten, omdat ik begrijp dat hij pas om 23.00 uur was uitgenodigd.

De **voorzitter**: Dat heeft u dan verkeerd begrepen. Dat is niet het geval.

**

De heer **Van Driel** (PvdA): Niettemin zal ik het niet als *dédain* opvatten. De heftige reactie waartoe dit woord eerder heeft geleid, was ook een beetje mijn bedoeling. Ik neem aan dat sprake is geweest van een misverstand. Ik ben blij dat u even heeft gewacht. Nu kan ik de heer Remkes bedanken voor zijn uitgebreide antwoord. Hoewel hij het erg in staccato uitsprak, was zijn antwoord veel uitgebreider dan het antwoord dat hij eerder schriftelijk heeft gegeven. Er kwamen in zijn betoog nieuwe argumenten naar voren, bijvoorbeeld de vraag die hij opriep of wij wel belasting moeten heffen op primaire levensbehoeften. Ik weet niet of staatssecretaris Wijn eerder deze week in dezelfde termen over belastingheffing heeft gediscussieerd. Als ik de stukken goed heb begrepen, twijfel ik daar eerlijk gezegd aan. In ieder geval laat dit argument een heel nieuw licht schijnen op de discussie over de ozb. Een primaire levensbehoefte zou je niet moeten belasten. Dat opent perspectieven voor andere discussies.

Ik begrijp inmiddels ook waarom het voorstel ons zo laat heeft bereikt. De minister heeft verklaard dat het eind vorig jaar al klaar was. Op de laatste vergaderdag van dit jaar spreken wij er pas over. Ik begrijp van minister Zalm dat dit is ingegeven door het feit dat wij geen alternatief hebben en geen kant meer op kunnen wanneer wij nu "neen" zouden zeggen. Het Belastingplan is immers al aangenomen. Ik kan mij bijna niet voorstellen dat er zo is gehandeld. Ik kan mij bijna niet voorstellen dat zo ingewikkeld is gemanoeuvreed. Ik kom nog even terug op het woord "*dédain*". Ik heb dat wel bespeurd in de stukken. Dat herhaal ik nog maar een keer. Ik ben blij dat de minister het verre van zich werpt, maar ik zou hem toch vooral willen oproepen om dat met daden te tonen. Dat blijft naar mijn mening nog achterwege. Hij zegt het nu weliswaar met de nodige kracht, maar alleen in woorden vind ik het toch niet overtuigend genoeg. Naar mijn overtuiging zou hij toch minstens enige stappen in de richting van de VNG moeten zetten. Hij zou dat bijvoorbeeld kunnen doen door zich wat stelliger uit te spreken over de tijdelijkheid van de maximering. Ik heb hem dat eerder gevraagd, maar hij heeft er niet op gereageerd. Iedereen had honger, dus ik heb ervan afgezien om te interrumperen. Hij zou kunnen zeggen dat het kabinet het stellige voornemen heeft om deze regeling in 2009 te beëindigen omdat er dan iets anders voor in de plaats is gekomen, hoewel hij dan wel een beetje over zijn regeerperiode heen kijkt. Hij zou naar mijn mening meer gebaren moeten maken dan alleen maar zeggen dat hij zo veel van de andere overheid houdt.

Ik constateer voor de helderheid dat de argumenten zijn gewisseld, maar dat wij eigenlijk nauwelijks tot elkaar zijn gekomen. Dat kan. Maar ik stel

toch ook vast dat de betogen van de woordvoerders van CDA, D66, GroenLinks en de SP erg op elkaar lijken. Dezelfde argumenten werden aangevoerd. Zij hadden dezelfde inzet. Hoewel elk met hun eigen kleur, hadden zij dezelfde toon en dezelfde argumenten. Ik constateer dat de argumenten van al deze fracties nauwelijks indruk hebben gemaakt achter de tafel en dat zij op dezelfde wijze worden behandeld als de adviezen die over deze wet zijn uitgebracht. Het kabinet legt ook deze naast zich neer. Men redeneert in de trant dat men nu eenmaal een regeerakkoord en een meerderheid heeft, dat anderen ervan kunnen denken wat zij willen, maar dat het zo nu eenmaal gaat bij hen. Zo zit het een beetje in elkaar. Ik betreur dat. Het is een vorm van machtspolitiek. Het is niet fraai, maar ik moet direct toegeven dat het wel effectief is. Ook de argumenten van de Raad van Europa worden, als ik het zo mag zeggen, afgedaan. Er wordt gesuggereerd dat deze een beetje zijn ingestoken en gezegd dat deze argumenten niet zo sterk zijn.

Het argument van de armoedeval wordt nog eens van stal gehaald. Deze is echter veel minder groot dan vanachter de tafel vaak wordt gesuggereerd. Tot de 550.000 mensen die het betreft, behoren veel bejaarden. Ik heb zelf een bejaarde moeder met een heel klein pensioentje. Ik heb haar het begrip "armoedeval" wel eens geprobeerd uit te leggen, maar zij kan zich er met haar 93 jaar niet zo veel bij voorstellen. Misschien dat de minister mij in tweede termijn kan uitleggen hoe het precies zit met haar armoedeval als zij iets meer krijgt. Ik ben niet overtuigd.

De ministers zijn er niet zo erg op ingegaan. Daarom wil ik nog eens extra benadrukken dat het ons niet zo zeer gaat om de ozb, maar vooral om het lokale belastinggebied. Erken en herken de lokale autonomie. Als de ozb kan worden vervangen door een betere mogelijkheid voor de gemeenten om belasting te heffen, valt daarover met ons zeer serieus te praten. Het gaat er niet om dat wij de mensen het voordeel niet gunnen. Het gaat er ook niet om dat dit persé via de ozb moet. Het gaat er om dat wij vinden dat de gemeente met een betere mogelijkheid voor de eigen belastingheffing een volwaardiger bestuurslaag is dan het nu al is. Het gaat ons er ook om dat dit kabinet een goede band heeft met de gemeenten. Ondanks de woorden van de heer Remkes hierover, schort het daar naar onze mening aan. De minister vergelijkt het zelf met een huwelijk. Als een van de twee partners zegt dat zij ruzie hebben, dan hebben zij ook ruzie.

Wij hebben overwogen om een motie in te dienen en hadden deze ook voorbereid. Bij nader inzicht hebben wij echter besloten om dat niet te doen. Collega Engels zal dadelijk een motie indienen die eigenlijk alles zegt wat wij ook zouden hebben willen zeggen. De motie spreekt uit dat wij niets zien in inperken. De motie spreekt uit dat maatregelen moeten worden genomen voor het herstel van het belastinggebied. De motie spreekt uit dat wij de gemeentelijke autonomie willen handhaven en dat wij niets willen beperken. De motie spreekt uit dat wij maatregelen tot herstel verlangen. Beter dan gedaan is door deze regeringspartij, kunnen wij het als oppositie niet zeggen. Ik kan mij niet voorstellen dat het kabinet aan deze motie kan voorbijgaan.

*N

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. Om te beginnen dank ik beide ministers voor hun serieuze en zakelijke reactie op de inbreng namens de fractie van D66. Het antwoord van de regering zoals door beide ministers is gegeven, verdient een reactie op alle punten die zijn ingebracht. Mede gelet op het tijdstip is er echter alle reden om mijn inbreng in tweede termijn toe te spitsen op het voornaamste punt voor mijn fractie. De regering heeft gesteld dat de discussie over het belastingdomein van de gemeente moet worden gekoppeld aan de bestuurlijke verhouding. Daarbij is in het bijzonder gedacht aan het voorzieningenniveau in de verschillende gemeenten. De bewindslieden hebben gesteld dat dit een serieuze benadering en een verantwoorde besluitvorming vergt, vooral gelet op de complexiteit van de materie. Ten slotte hebben zij aangevoerd dat de zuiverheid verlangt dat de keuzen die op dit terrein moeten worden gemaakt, worden overgelaten aan het volgende kabinet. Gelet op de schriftelijke voorbereiding, was dat een helder en een serieus verhaal. Maar het was geen nieuw verhaal. Het zakelijke verschil van inzicht tussen de regering en mijn fractie over de betekenis en de implicaties van de lokale autonomie als rechtsbeginsel is blijven bestaan. Daarmee bestaat ook nog steeds het verschil in waardering van de noodzaak voor herstel van het door deze ozb-maatregel aangetaste belastinggebied.

In eerste termijn heb ik gepoogd duidelijk te maken hoe principieel deze kwestie voor mijn fractie ligt. D66 is van mening dat een blijvende inperking van het gemeentelijk belastingdomein in het licht van het constitutioneel en internationaal rechtelijk gewaarborgde beginsel van de lokale fiscale autonomie niet aanvaardbaar is. Om deze reden vragen wij een uitspraak van de Kamer om te markeren dat in deze kabinetsperiode een verdergaande stap moet worden gezet dan een technisch onderzoek naar mogelijke modaliteiten voor een vervangende gemeentelijke belasting. Ik heb daartoe in plezierige en vruchtbare samenwerking met mevrouw Bemelmans van de CDA-fractie een motie opgesteld die door alle fracties, met uitzondering van de VVD, is ondertekend. Ik bied u deze motie aan en sluit daarmee mijn termijn af.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Engels, Bemelmans-Videc, Van Driel, Van Raak, Holdijk, Hessing, Ten Hoeve en Platvoet wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat een eigen belastinggebied een integraal onderdeel vormt van de grondwettelijke autonomie van gemeenten;

overwegende dat ook het Europees Handvest inzake Lokale Autonomie bepaalt dat gemeenten over een substantieel eigen belastinggebied moeten kunnen beschikken;

vaststellend dat het voorliggende wetsvoorstel leidt tot een belangrijke inperking van het gemeentelijk belastinggebied;

spreekt uit dat, gelet op het huidige ook in Europees perspectief bezien, te beperkte belastinggebied, nog tijdens deze kabinetsperiode maatregelen tot herstel daarvan dienen te worden voorbereid zonder dat die bij daadwerkelijke uitvoering leiden tot verhoging van de collectieve lastendruk,

en gaan over tot de orde van de dag.

Zij krijgt nr. E (30096).

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik heb nog één vraag aan de heer Engels. Hij heeft uitstekende taal gesproken. Ik had het allemaal ook kunnen zeggen. Op mijn eigen manier heb ik het in eerste termijn ook gezegd. Hij heeft zelfs het woord "principieel" in de mond genomen. Dat is heel opmerkelijk voor een pragmatisch politicus. Hij heeft aangedrongen op herstel van het gemeentelijk belastinggebied. Hij weet echter ook hoe de regering hier tegenaan kijkt. Ik vraag hem daarom of hij het handig vindt om oude schoenen weg te gooien voor je nieuwe hebt. Met andere woorden: moet ik uit zijn opstelling afleiden, dat zijn fractie voor het wetsvoorstel zal stemmen? Als het wetsvoorstel wordt aangenomen, is het gat in het gemeentelijk belastinggebied immers geslagen en moeten wij maar afwachten of het ooit terugkomt.

De heer **Engels** (D66): Ik ben van mening dat het op zich heel eenvoudig is. Er moet nog worden gestemd over het wetsvoorstel. De motie houdt er rekening mee dat het wetsvoorstel zal worden aangenomen en dat de daarin voorgestelde maatregel dus in werking zal treden. De motie voorziet erin om, wanneer zal blijken dat dit het geval is, vervolgens een bepaald traject moet worden ingezet. Daarop wil mijn fractie de nadruk leggen. Ik voel aankomen dat de volgende vraag van de heer Platvoet zal zijn, of ik kan aangeven wat het oordeel van mijn fractie over het wetsvoorstel zal zijn. Mijn antwoord daarop is, dat ik eerst nog graag van de regering wil vernemen hoe zij denkt over de motie. Op basis daarvan zullen wij ons eindoordeel bepalen.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Als dit scenario zich zou voltrekken, dus als deze wet wordt aangenomen, is de heer Engels het dan met mij eens dat er een gat wordt geslagen, waarvan je je moet afvragen of het zal worden hersteld? Dat weet je niet. Het is een ongewisse zaak.

De heer **Engels** (D66): Met deze motie proberen wij deze zaak gewis te maken.

*N

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Voorzitter. Ik bedank beide ministers voor hun beantwoording. Ik heb met minister Zalm gestoeid over cijfers. Dat was ook enigszins het gevolg van de ongelukkige setting dat hij als eerste

antwoordde. Ik heb er verder alle begrip voor. Het komt er op neer dat het verschil is gelegen welk jaartal in het verleden je kiest om mee te vergelijken hoe de druk is gestegen. Ik had daarvoor 1985 genomen. Dan blijkt dat sprake is van een ongeveer gelijkmatige trend. Ik wil de discussie op dit moment echter niet verder voeren.

De armoedeval is een totem van dit kabinet en van vorige kabinetten, vooral van deze minister van Financiën. Er wordt daarmee aldoor gesuggereerd dat wanneer mensen in dit geval de ozb zouden moeten blijven betalen, dit voor hen een argument zou zijn om geen werk te aanvaarden en dat zij ervoor kiezen om in een bijstandssituatie te blijven om gebruik te kunnen blijven maken van de kwijtschelding. Ik geloof dat verhaal absoluut niet! Op talloze manieren, ook bij de algemene financiële beschouwingen, is dit punt in vele varianten door de minister naar voren gebracht. Ik ben ervan overtuigd dat het zo niet werkt. Niemand heeft ooit kunnen aantonen dat het wel zo werkt. Ik ben daarom van mening dat dit echt geen valide argument is. Een dergelijke calculatie wordt bij de afweging absoluut niet gemaakt. Dat weet ik wel heel zeker.

In eerste termijn heb ik geprobeerd duidelijk te maken dat het mij niet ten principale om de ozb gaat. Ik ben nog eens in mijn eigen geheugen gaan graven. Ik kan mij herinneren dat de ozb begin zeventiger jaren werd ingevoerd. Hij heette toen nog de onroerend goedbelasting. Als ik mij goed herinner, kwam deze in plaats van de straatbelasting die alleen door de eigenaren werd betaald. Ik was toentertijd actief in de gemeentepolitiek en heb mij er hevig tegen verzet. Ik meende dat dit een zeer onrechtvaardige belasting was, omdat hij door de huurders dubbel zou moeten worden betaald. Je kon er immers op rekenen dat de huisbaas deze lasten in zijn huur zou doorbereken. De huurders zouden die kosten dus via de huur betalen, en vervolgens ook nog eens via een aparte aanslag worden belast als gebruiker. Ik kan dus een heel eind meegaan in alle kritische noties over de ozb. Daarover gaat het debat echter vanavond niet. Het debat gaat over een voldoende groot eigen belastinggebied voor de gemeenten. Daarover is deze motie ingediend. Ik betreur het dat ik de heer Engels niet heb meegekregen in mijn overtuiging dat dit alleen een krachtig instrument is bij gelijktijdigheid. Voor mij betekent dit dat het wetsvoorstel vanavond moet worden afgestemd. Gezien de tekst van de motie weet het kabinet dan echter heel goed dat in deze Kamer best de bereidheid bestaat om het gebruikersdeel van de ozb af te schaffen, mits daar compensatie in het belastinggebied voor de gemeenten tegenover staat. Het zou dus een mooie opdracht voor dit kabinet zijn om te werken aan een wetsvoorstel dat beide doelen in zich verenigt. Ik acht het heel goed mogelijk om dit te realiseren. Het traject dat vooral D66 lijkt te willen ingaan, leidt er naar mijn mening toe dat het zeer ongewis zal zijn of er een adequate vervanging zal komen. Gezien de opvatting van het kabinet over het gemeentelijk belastinggebied heb ik daarin heel weinig vertrouwen.

Over de Raad van Europa is het nodige gezegd. Het lijkt wel of deze steeds belangrijker wordt. Hij speelde ook al een belangrijke rol bij het vorige onderwerp. Minister Remkes gaat ermee om alsof het verdrag dat ooit is gesloten, van elastiek is. Het gaat om de

bedoeling, de richting, de essentie van het verdrag. Dat zegt dat gemeenten voldoende eigen belastinggebied moeten hebben, waarvan de opbrengst vrij besteedbaar is. Je kunt eenvoudig constateren dat met deze maatregel het belastinggebied van de gemeenten wordt verkleind. Dat is duidelijk in strijd met de bedoeling van het verdrag. De regering zei in eerste termijn dat je het punt uit de burger of vanuit de gemeentelijke overheid kunt benaderen. Als burger moet je er blijkbaar voor zijn dat zoveel mogelijk belastingheffing wordt afgeschaft. Er wordt hiermee naar mijn mening echter een onjuiste tegenstelling gecreëerd. Het gaat er om dat het heel zinvol is om belasting te heffen wanneer de overheid duidelijk maakt welke goede dingen daarmee kunnen worden gedaan. Gelukkig vinden in dit land heel veel mensen dat ook. De gesuggereerde tegenstelling hoeft dus helemaal niet te bestaan. Voor zover ik kan overzien, is het grosso modo ook de manier waarop gemeenten hiermee omspringen.

*N

Mevrouw **Bemelmans-Vidéc** (CDA): Voorzitter. Ik wil minister nog eens een vraag voorleggen die ik in mijn eerste termijn heb gesteld maar waarop ik geen helder antwoord heb gekregen. Deze vraag behelst het voor onze fractie meest wezenlijke aspect van dit wetsvoorstel. Kan de regering het met ons eens zijn dat fiscale autonomie niet hetzelfde is als bestedingsvrijheid en dat de fiscale autonomie een integraal element vormt van de grondwettelijke autonomie van de gemeenten? In zijn beantwoording heeft minister Remkes een aantal lichtvoetige vaststellingen gedaan met betrekking tot de adviezen die hem hebben bereikt. Van de Raad voor Financiële Verhoudingen had hij niet anders verwacht dan dat deze negatief zou adviseren. Ten aanzien van het handvest inzake de lokale autonomie en de oproep van het congres, stelt de minister vast dat hij niet goed begrijpt waar deze uiteindelijk over gaat. Begin negentiger jaren kwam 7% van de gemeentelijke inkomsten uit het eigen belastinggebied, zo stelde hij. Wanneer dit wetsvoorstel wordt ingevoerd, zal dat percentage volgens hem hetzelfde zijn. Ergo, zo is zijn punt, waar hebben wij het eigenlijk over?

Wanneer een regering een handtekening zet onder een verdrag of onder een handvest, impliceert dat op zijn minst een inspanningsverplichting. Destijds werd vastgesteld dat het gemeentelijk belastinggebied te beperkt was. Nederland stond ergens onderaan de Europese ladder. Ook nu wordt vastgelegd dat Nederland een extreem lage plaats bekleedt in termen van percentages van het bruto nationaal product, internationaal vergeleken naar de maatstaf van de constitutionele structuur van de vergeleken landen. In 1999 heeft het congres ook al eens zijn teleurstelling uitgesproken over het lage niveau en gepleit voor uitbreiding van het fiscale gebied voor de gemeenten. Het is dus niet de eerste keer dat de regering dit hoort.

De minister stelde dat de discussie over de reikwijdte van het belastinggebied voor de gemeenten niet zou moeten worden gevoerd naar aanleiding van dit wetsvoorstel. Wij zijn van mening dat dit wetsvoorstel hiertoe bij uitstek een aanleiding biedt gezien de belangrijke inperking van het gemeentelijk belastinggebied

die dit wetsvoorstel behelst. In de motie pleiten wij samen met de andere indieners ervan voor het herstel van ten minste het huidige belastinggebied, zonder dat dit een verhoging van de collectieve lastendruk betekent. Dat is voor ons een wezenlijke zaak. Met deze motie zal de Kamer een zeer breed gedragen uitspraak doen. Wij zullen ons tegen de achtergrond daarvan niet tegen het wetsvoorstel verzetten.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Op de laatste zin na heeft mevrouw Bemelmans een betoog gehouden waarin ik mij helemaal kon herkennen. Het CDA geeft een goed blad uit. Het heet Bestuursforum. Ik lees het met belangstelling. In het novembernummer stond -- alsof het al een voldongen feit was -- "Afschaffen van ozb komt hard aan bij CDA-bestuurders" onder andere de zin dat dit voorstel niet past in de christen-democratische visie op de gemeente. Acht mevrouw Bemelmans het niet riskant om deze oude schoenen weg te gooien voordat zij nieuwe heeft? Zij heeft geen enkele garantie dat zal gebeuren wat in de motie wordt gevraagd. Zou het niet veel verstandiger zijn om de druk op de ketel te houden en de gelijktijdigheid van beide zaken overeind te houden? Geeft zij de zaken niet te eenvoudig weg? Als Eerste-Kamerfractie is het CDA in dit huis ten principale niet gebonden aan het regeerakkoord. Er is sprake van een grote druk vanuit haar achterban. Is dit alles bij elkaar niet voldoende reden om een andere koers te kiezen?

Mevrouw **Bemelmans-Vidéc** (CDA): Ik begrijp de vraag van de heer Platvoet. Het is voor ons geen eenvoudige afweging geweest. Nu er echter op een voor ons wezenlijk punt een heldere Kameruitspraak zal worden gedaan, is voor ons een belangrijke barrière weggenomen. Wat betreft het weggooien van oude schoenen voordat je nieuwe hebt, merk ik op dat de onroerendzaakbelasting wat ons betreft nog niet in zijn geheel zal verdwijnen. Het is alsof de veters uit de schoenen zijn gehaald. Het wordt moeilijk lopen voor de gemeenten. Wij zullen alert blijven en de regering bij de les houden om in deze kabinetsperiode met concrete voorstellen te komen voor het herstel van het gemeentelijk belastinggebied.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Ik bedank de beide ministers voor hun beantwoording. Uiteraard zaten daarin wel enkele punten waarover nog opmerkingen kunnen worden gemaakt. Ik zal dezelfde volgorde aanhouden als in mijn eerste termijn: eerst de praktische dingen en daarna het principiële. Een van de praktische zaken is, dat steeds wordt gesuggereerd dat het intrekken van de ozb voor gebruikers en vervanging ervan door een uitkering, zou leiden tot een miljard lastenverlichting. Er wordt gezegd dat deze de vorm kan krijgen van koopkrachtverbetering, of naar de werkgevers kan gaan. Daaruit blijkt dat het in wezen niet de ozb-maatregel is die tot lastenverlichting leidt. De ozb-maatregel wordt eenvoudigweg gecompenseerd door andere rijksmiddelen die in de uitkering worden opgenomen. De lastenverlichting wordt dus uiteindelijk uit de rijksmiddelen gerealiseerd. Daarin zit blijkbaar voldoende ruimte om een lastenverlichting te

bieden. Die komt niet uit de ozb. Het is een kwestie van doorschuiven. Vestzak, broekzak.

Zoals al wel uit verschillende andere inbrengen in tweede termijn is gebleken, heeft minister Remkes wel iets losgemaakt met zijn opmerking dat de ozb eigenlijk ook maar een rare belasting is. Hij heeft gesteld dat het een belasting is op een eerste levensbehoefte en daaraan de vraag gekoppeld of het wel nuttig is een dergelijke belasting te heffen. Dat is een aardige gedachte, die blijkbaar goed is aangeslagen. Iedereen is dus kennelijk wel bereid om de discussie aan te gaan over de vraag waaruit het gemeentelijk belastinggebied dan eigenlijk zou moeten bestaan. Niemand hangt uiteindelijk echt aan de ozb, hoewel daarvoor best positieve zaken naar voren kunnen worden gebracht. Dat wil ik toch ook nog wel even hebben vastgesteld. Bij de bereidheid om te spreken over het gemeentelijk belastinggebied, gaat het dan direct over de vervanging van de ozb door iets anders. Ik zeg het collega Platvoet graag na: waarom gooien wij dan eerst de oude schoenen weg, voordat er nieuwe zijn? Het is toch gek om een gemeentelijke belasting af te schaffen en tegelijk te constateren dat het gemeentelijk belastinggebied groter zou moeten zijn.

Er is uitgebreid gesproken over de compensatiesystematiek. Compensatie houdt in eerste instantie in dat je probeert om iedereen op hetzelfde niveau te houden. Vervolgens wordt echter een compensatiesystematiek toegepast die naar mijn gevoel inderdaad juist en eerlijk is vanuit het oogpunt van de uitkeringssystematiek. Dit houdt in dat gemeenten die eerst veel is afgenomen uit de uitkering omdat zij een grote eigen belastingcapaciteit hadden, nu ook veel terugkrijgen, en andersom. Daarmee kom je uiteindelijk weer uit op een eerlijk evenwicht. Maar het is een eerlijk evenwicht vanuit het oogpunt van de uitkering. Het evenwicht van: iedereen wordt gelijk behandeld. Het is Ausgleich. Iedereen kan evenveel voorzieningen realiseren. Dat is het uitgangspunt!

Daarmee kom ik ook gelijk op het principiële deel van mijn verhaal. Was dit immers nu wel de bedoeling van autonomie? Autonomie betekent immers, dat je zelf kunt kiezen voor een hoger of lager voorzieningenniveau en of je er zelf wel of niet iets voor over hebt. De compensatiesystematiek is wel eerlijk, maar doet tekort aan de idee van de autonomie van de gemeenten. Wij moeten niet alles willen terugvoeren op de uitkeringssystematiek.

Minister Remkes heeft gesteld dat hij best wel weer wil praten over het beter gestalte geven aan de gemeentelijke autonomie. Hij heeft dat zelfs betrekkelijk uitgebreid gedaan. Dan gaat het dus over het weer verkleinen van de uitkering uit het gemeentefonds en het daarvoor in de plaats instellen van nieuwe gemeentelijke belastingen. Hij zegt erbij dat het hem logisch lijkt om dan te komen tot een simpeler verdeling van de uitkering uit het gemeentefonds om daarvoor vervolgens belastingen in de plaats te stellen. Een simpeler verdeling betekent allereerst dat wij niet meer overgaan tot verevening van de gemeentelijke belastingcapaciteit. Het is eigenlijk ook vreemd dat je dat zou doen. Er wordt gevraagd om eigen belastingen. Waarom zou dan de verevening behouden moeten blijven? Dat betekent concreet dat arme gemeenten echt arm worden. Die hebben immers maar weinig

belasting te heffen. Rijke gemeenten hebben daarentegen de mogelijkheid om echt rijk te worden omdat zij meer belastingcapaciteit hebben. Het Rijk zou dat niet meer verevenen. Zo uitgedrukt lijkt dit, als ik het zo mag zeggen, toch wel een klein beetje op het chanteren van de gemeenten. Het lijkt alsof hen wordt voorgehouden: weet wel waar je aan begint, want meer belastinggebied zou kunnen betekenen dat sommigen er straks beter en anderen er slechter aan toe zijn. Er gaat het signaal van uit dat wij zouden gaan proberen te morrelen aan de onderlinge solidariteit. Op zich is ook dat natuurlijk een punt waarover best te praten valt. Maar het lijkt mij dat het gesprek niet moet plaatsvinden onder deze druk. Het is heel goed mogelijk om te kiezen voor de autonomie van een groter belastinggebied en tegelijkertijd voor de verevening, zodat wij de onderlinge solidariteit niet loslaten. De motie zorgt ervoor dat er nieuw belastinggebied zal komen, maar naar ons gevoel te laat.

*N

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Ik wil beginnen met het geven van een advies aan mevrouw Bemelmans. Eigenlijk wil ik haar vooral een hart onder de riem steken. Zij sprak erover dat de vetters uit de schoenen werden gehaald. Ik heb geleerd dat je op een schoen en een slof ook een heel eind kunt komen.

Ik dank de minister voor de beantwoording. Ik hoop dat door een aantal reacties in tweede termijn de tegenstanders wat meer besef van de realiteit zullen krijgen. De minister heeft gesteld dat de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb relatief gezien het meeste voordeel met zich meebrengt voor de lagere inkomensgroepen. Dat lijkt mij een heel belangrijk winstpunt. Een tweede punt dat heel helder is gememoreerd, is dat de afschaffing leidt tot een koopkrachtstijging van 0,5%. De minister heeft tevens gememoreerd dat de ozb eigenlijk een belasting is op een eerste levensbehoefte. Je moet in deze tijd van het jaar maar eens het dak van je huis afnemen en kijken hoe het voelt. Dan weet je wat een eerste levensbehoefte is. De minister heeft ook aangevoerd dat het investeren door een huurder wordt gestraft met een hogere ozb-aanslag. Ook dat komt mij voor als een heel waardevol aanvullend argument. Als het aan de leden van de VVD-fractie ligt, stellen zij de minister van Financiën vanavond echt teleur. Hij bespaart wat ons betreft in elk geval vanavond niet 1 miljard euro. Hij zal niet de geschiedenis ingaan als de minister die in vier dagen tijd 2 mld. wist binnen te harken.

Ik kom nu te spreken over de motie van de heer Engels. Wij zijn van mening dat de minister een helder onderzoek heeft toegezegd naar alle mogelijkheden, maar ook een onderzoek naar alle beperkingen, van alle opties die op dit moment op tafel liggen. Als je kijkt naar de kritiek op alle voorstellen die zijn gedaan, is deze behoorlijk fundamenteel. Dat geldt ook voor de kritiek van de commissie-Eenhoorn. Ik heb in mijn eerste termijn al gezegd dat het heel goed is dat deze minister een onderzoek zullen laten verrichten naar de vraag hoe degelijk de alternatieven zijn en naar de vraag of er mogelijk nog andere alternatieven zijn. Wij vinden het vreemd dat door het CDA, D66, de PvdA en een aantal

kleinere partijen al conclusies worden getrokken voordat dit onderzoek is afgerond. In wezen opteren de genoemde fracties nu al voor weer een nieuwe belasting. De kiezers zullen er de komende maanden erg blij mee zijn dat deze partijen pleiten voor een nieuwe belastingheffing. Ik neem aan dat zij dit vanaf morgen zullen laten blijken, maar zeker in januari en februari. Ik hoop dat deze fracties hun pleidooi even duidelijk zullen blijven laten horen als zij dat vandaag in deze Kamer hebben gedaan. Vandaag is getoond dat dit een bestuursdiscussie is die over de hoofden van de burgers heen gaat.

Namens de leden van de VVD-fractie spreek ik na de eerste termijn wederom de overtuiging uit dat wij vannacht in deze Kamer het besluit zullen nemen om het gebruikersdeel van de ozb af te schaffen, ondanks alle bezwaren die de oppositiepartijen maar ook het CDA en D66 vandaag naar voren hebben gebracht. Wij zullen dit jaar afsluiten met een lastenverlichting van 1 mld. voor onze burgers. Wie kan zich een mooier besluit van het jaar 2005 voorstellen?

De heer **Platvoet** (GroenLinks): Ik zal de peilingen volgende week nauwlettend in de gaten houden. Als ik de heer Biermans mag geloven, zal de VVD zich verdubbelen. Ik wil hem een vraag stellen. Hij is per slot ook politicus, niet alleen belastingadviseur en -- als ik het zo hoor -- lid van een anti-belastingpartij. Wat is zijn politieke inschatting dat dit kabinet zal doen met deze motie?

De heer **Biermans** (VVD): Allereerst accepteer ik graag de wens van de heer Platvoet dat de VVD het dubbele aantal zetels zal krijgen. Ik dank hem daarvoor hartelijk. Mijn tweede reactie is, dat ik hier niet sta als belastingadviseur. Dat mag de heer Platvoet in tweeënehalf jaar niet zijn ontgaan. Ik sta hier als Eerste-Kamerlid, net zoals alle collega's hier. Mijn derde reactie is, dat ik van harte hoop dat de ministers de motie naast zich neer zullen leggen en degenen die de motie hebben ingediend, in de praktijk alle gelegenheid geven om de motie in het voorjaar helder te vertalen voor de kiezers.

Welke partij zou tegen de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb willen zijn? Toch zeker geen enkele! Toch zeker niet de PvdA, waarvan de woordvoerder naar onze beleving af en toe toch wel erg op de persoon speelt. Hoezo tonen de ministers dédain als zij zo'n goed wetsvoorstel met vuur verdedigen? Vooral de bijdrage van de PvdA-fractie komt op ons over als nogal zuur. Als je de algemene financiële beschouwingen hebt beluisterd, is dat eigenlijk niets nieuws. Het is een doorzetting van dezelfde lijn.

De heer **Van Driel** (PvdA): Ik meen dat de heer Biermans weinig illustreert. Ik heb alleen maar gezegd dat er bij het kabinet weinig respect is voor de gemeenten. Dat blijkt uit al haar handelingen. De heer Biermans denkt daar anders over. Dat mag hij. Ik verwacht overigens niet dat het zetelaantal van de VVD op basis van dit standpunt zal verdubbelen. Ik zou er, als ik de heer Biermans was, maar niet op rekenen. Misschien in Venlo en omgeving, als al zijn klanten op de VVD zouden stemmen. Maar daarbij zal het wel blijven.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De heer **Biermans** (VVD): Wat mij betreft, verdubbelt de VVD in zetelaantal. Ik hoop dat uiteraard. Van één ding ben ik overtuigd. Als de PvdA met evenveel vuur als zij hier vandaag heeft gepleit voor handhaving van de ozb, dit in de verkiezingsstrijd doet, deze partij in ieder geval zal halveren. Ook dan ben ik blij.

De heer **Van Driel** (PvdA): Ik heb gepleit voor het lokale belastinggebied. Het spijt mij voor hem dat de heer Biermans kennelijk slecht luistert. Ik heb in tweede termijn nog eens herhaald dat er met ons te praten valt wanneer er een betere lokale belasting is, die het lokale belastinggebied op dezelfde orde van grootte handhaaft. De heer Biermans moet mij geen woorden in de mond leggen. Het mag dan half twaalf zijn geweest, ik blijf wakker. Ik blijf ook luisteren. Ik vind dat je dat van hem niet kunt zeggen.

De heer **Biermans** (VVD): Ik zal hierop nog één korte reactie geven. Ik constateer dat de genoemde fracties van CDA, PvdA, D66 en de kleine partijen een motie hebben ingediend voor een alternatieve belasting voor de gemeenten. Meer heb ik niet gezegd. Ik heb het woord "belastingverhoging" absoluut niet in de mond genomen. Bij deze constatering wil ik het graag laten, zodat dit zwart op wit in de Handelingen staat.

Ik wens tot slot allen, mede namens de overige leden van mijn fractie, geweldige kerstdagen, niet in de laatste plaats de burgers, die dit jaar voor de laatste maal het gebruikersdeel van de ozb hebben betaald.

*N

De heer **Van Raak** (SP): Of wij nu voor de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb stemmen of er tegen, ik verwacht in ieder geval dat mijn partij zich bij de volgende verkiezingen zal verdubbelen. Dat zal niet afhangen van ons stemgedrag vanavond. Het is merkwaardig dat de heer Biermans, lid van de Eerste Kamer, de regering oproept om een motie van een Kamermeerderheid naast zich neer te leggen. Dat is ongebruikelijk.

De heer **Biermans** (VVD): Naar mijn idee wordt het met de Socialistische Partij steeds erger.

De heer **Van Raak** (SP): Dat is ook zo. Wij worden steeds groter!

De heer **Biermans** (VVD): Blijkbaar zijn wij nu zo ver, dat als de Socialistische Partij iets vindt, de VVD-fractie dat ook moet vinden. Wij vinden deze motie helemaal niets. Dat heb ik net helder verwoord namens onze fractie. Het is volstrekt helder dat ik de regering dus oproept om met deze motie niets te doen. Naar mijn idee hebben wij ook dat recht, zeg ik tegen de mijnheer van de Socialistische Partij.

De heer **Van Raak** (SP): O ja, zeker. Ik zou de heer Biermans trouwens ook aanraden om het beleggingsadvies van de SP op te volgen. Dat zou hem ook nog wel eens wat geld kunnen opleveren.

Het gemiddeld koopkrachteffect van deze voorstellen is 0,5%. Dat zei de minister van Financiën. Dat is weinig! Zeker voor de huishoudens met een hoog inkomen die van deze voorstellen zullen profiteren. Het zou best veel kunnen zijn voor huishoudens met een relatief laag inkomen, die echter weinig of niet van de voorstellen profiteren. Arme geledingen gaan er niet op achteruit. Dat zegt de minister van Binnenlandse Zaken. De minister van Financiën zegt het anders. Hij zegt dat gemeenten boven het rekentarief op termijn zullen indalen naar het rekentarief.

Dat is al met al toch een achteruitgang. Niet voor Oss, dat volgens de minister de financiën goed op orde heeft, maar wel voor een voormalige artikel 12-gemeente. De minister van Binnenlandse Zaken zegt dat lokale belastingen alleen een bufferfunctie hebben. Dat vond ik niet zo'n wijze opmerking. Naar mijn mening zijn veel fracties in deze Kamer het daarmee niet eens. In ieder geval wij niet. De gemeenten hebben naar mijn overtuiging ook een allocatiefunctie.

In al zijn eerlijkheid zei de minister van Binnenlandse Zaken dat er natuurlijk politieke motieven zijn. Hij voegde er direct aan toe dat daarmee niets mis is. Dat is inderdaad zo. Maar wij zitten hier niet om de politieke motieven van de minister te beoordelen, maar de wetsvoorstellen. De heer Biermans was zeer tevreden over de argumenten van de minister. Mevrouw Bemelmans-Vidéc was al wat minder enthousiast. De heer Engels was ronduit kritisch. Hij sprak over onevenredige lastenverlichting, discrepantie tussen lokale taken en middelen en een substantiële inperking van de lokale autonomie. Dat is fundamentele kritiek op dit wetsvoorstel! Ook mijn fractie acht de kritiek overtuigender dan de argumenten van de minister. Dat geldt zeker voor de argumenten die worden gegeven in de memorie van toelichting. In het debat heeft hij wel een relevant argument aangevoerd dat er niet zo met de haren was bijgetrokken. Ik doel op zijn argument dat eerste levensbehoeften geen onderwerp van belastingheffing zouden moeten zijn. Dat was het eerste goede argument dat ik van de kant van het kabinet heb gehoord.

Wij constateren dat gemeenten onevenredig veel eigen belastinggebied moeten inleveren. Wij, die zijn gekozen en worden betaald om wetgeving te beoordelen op proportionaliteit, vinden dat de mogelijke politieke voordelen van deze voorstellen voor de VVD, in geen verhouding staan tot de kritiek die zij hebben losgemaakt in bestuurlijk Nederland, de vele regels en compensaties die de minister nodig heeft om hieraan tegemoet te komen en de scheve gezichten die blijven bestaan. De minister zal zelfs voor het gerecht worden gesleept. Wij hebben de motie ondersteund. De voorstellen worden daardoor niet beter, maar er wordt wel geprobeerd om tegemoet te komen aan één van de nadelen. Het beeld van mevrouw Bemelmans-Vidéc over de schoenen zonder veters sprak mij wel aan. Na vanavond laten wij de gemeenten voortlopen op schoenen zonder veters. Met de motie zeggen wij hen dat dit niet zo erg is, omdat er in de toekomst weer nieuwe veters in de schoenen zullen worden gedaan. Ik veronderstel dat de gemeenten zich hierbij zullen afvragen, waarom de veters er ooit werden uitgerukt.

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

Wij hebben vandaag te maken met een belastingverlichting die wordt betaald door de gemeenten en die vooral is bestemd voor mensen met hoge inkomens. Ik zei al dat wij niet graag rondjes geven op andermans kosten, zeker niet als deze bestemd zijn voor mensen in een ander café. Wij zien uit naar een door het kabinet zelf betaalde tegemoetkoming aan mensen die deze wèl nodig hebben. Wij zullen dit voorstel niet kunnen goedkeuren. Wij kennen de gevolgen. Die gunnen wij de minister van harte. Wij gunnen de minister van Financiën van harte zijn tweede miljard binnen een week. Hij zei dat hij niet precies wist wat hij met dit geld aan moest. Ik heb nog wel een suggestie. Hij kan bijvoorbeeld een fikse kersttoeslag geven aan de vele nieuwe armen in Nederland, zodat hun kerstdiner niet van de voedselbank hoeft te komen en ook zij dit jaar een piek zullen kunnen zetten op een jaar dat voor hen zo moeilijk is geweest.

*N

Minister **Remkes**: Voorzitter. Laat ik maar bij de laatste geachte afgevaardigde te beginnen. De heer Van Raak zei, dat de Kamer er niet is om de politieke motieven van het kabinet te beoordelen, maar om een wetsvoorstel te beoordelen. Beide is echter waar. Het is een ernstig misverstand dat aan een wetsvoorstel geen politieke motieven ten grondslag zouden liggen. Die zaken kunnen dus niet van elkaar worden gescheiden. Ik ben het niet van de SP gewend, dus de heer Van Raak verrast mij enigszins, dat wordt gedaan alsof het maken van politieke keuzen minderwaardig is. Er liggen aan dit voorstel politieke motieven ten grondslag. Zo simpel is het! Het is een politieke keuze! Lastenverlichting, lastenbeheersing en irritatiefactor. In eerste termijn heb ik hierbij een aantal vragen gesteld, die toch wel zijn ervaren als een beetje overtuigende argumentatie. Dat doet mij deugd. Trek daaruit dan ook de consequenties, zou ik zeggen!

De heer **Van Raak** (SP): Ik ben het eens met het enige argument dat de minister gaf, maar weer niet met zijn politieke motieven. Wij komen er vanavond dus toch niet uit.

Minister **Remkes**: Ik neem scherp afstand van de bewoordingen van mevrouw Bemelmans. Ik doe dat maar heel hard. Veters uit schoenen en gemeenten die dus moeilijk kunnen lopen. Dat zal niet de werkelijkheid zijn. Ik zeg ook maar in alle scherpste dat als zij dit beeld heeft, zij tegen dit wetsvoorstel moet stemmen. Dan moet zij er echt tegen stemmen! In haar opvatting is de consequentie van dit wetsvoorstel dan immers niet acceptabel. Als hoeder van de medeoverheden maak ik dan ook ernstig bezwaar tegen deze kwalificatie. Als ik die overtuiging zou zijn toegedaan, zou dit wetsvoorstel hier niet met mijn instemming hebben gelegen.

Mevrouw **Bemelmans-Vidéc** (CDA): Voorzitter. Het doet mij deugd dat de minister zo ernstig ingaat op mijn reactie op de kritiek van de heer Platvoet die mij een metafoor aanreikte. Ik heb die metafoor opgepakt. Er zijn veters verwijderd. Een onderdeel van de schoen is tijdelijk verwijderd. Wij streven ernaar om dat zo spoedig mogelijk

te vervangen. Zo wordt het in de motie geformuleerd. Voor ons is dat een belangrijke reden om het wetsvoorstel te kunnen steunen. Ik veronderstel daarom dat de scherpste die de minister kiest voor een groot deel onnodig is. Overigens waardeert ik de ernst waarmee hij erop ingaat. Dat doet ons deugd. Het doet ons hopen dat hij serieus aan de slag zal gaan met onze motie.

Minister **Remkes**: Voorzitter. Dat brengt mij direct op enkele opmerkingen over deze motie. De eerste overweging lijkt mij prima. De tweede overweging betreft het Europees Handvest. In eerste termijn heb ik daarover al iets gezegd. De regering heeft het verdrag ondertekend. Ten tijde van de ondertekening van dat verdrag was het aandeel van het eigen belastinggebied niet groter dan het zal zijn na aanvaarding van dit wetsvoorstel. Dat lijkt mij een relevante overweging. Ik ben ten principale van mening dat het principe van de subsidiariteit niet helemaal onbelangrijk is bij de invulling van het verdrag. Dat zou de kring van mevrouw Bemelmans toch moeten aanspreken. Wat wordt voorgesteld, is geen wiskunde. Dat heb ik ook in eerste termijn al geprobeerd duidelijk te maken en die kanttekening plaats ik nu opnieuw bij deze overweging.

Ik kan onderschrijven dat sprake is van een inperking van het gemeentelijk belastinggebied. Ik ben er echter niet van overtuigd dat wij een te beperkt belastinggebied hebben, zoals de motie uitspreekt. Dat kan dus niet door het kabinet worden onderschreven. In eerste termijn heb ik gezegd dat ik veel voel voor scenario-ontwikkeling. Er bestaat een relatie tussen de omvang van het belastinggebied en de bestuurlijke ruimte. Ik mis dat aspect in deze zin van de motie. In strikte zin zou ik op grond van deze constatering tot de conclusie moeten komen dat het aannemen van de motie moet worden ontraden. Tegelijkertijd zie ik ook de passage "dienen te worden voorbereid" in de motie staan. Het kabinet is daarmee in feite al bezig. Wij hebben het traject-Eenhoorn ingezet. Er liggen al zaken op tafel. Er zijn afspraken gemaakt en toezeggingen gedaan over de technische uitwerking. De vaststelling "te beperkt" lijkt mij ook voorbarig. Ik wil graag de discussie aangaan. Wij zullen alle mogelijke exercities doen en de zaken zodanig voorbereiden dat het volgende kabinet kan besluiten. Mijn suggestie zou zijn om in ieder geval deze kwalificatie uit de motie te halen. Als dat niet zou gebeuren, kunnen wij, mede op grond van de brief die het kabinet aan de Kamer heeft gestuurd over het rapport van de commissie-Eenhoorn, niets anders doen dan het aannemen van de motie ontraden. Als deze kwalificatie uit de motie wordt gehaald, laten wij het oordeel erover graag aan de Kamer.

De heer **Werner** (CDA): Ik wil even checken of ik het goed heb begrepen. Het bezwaar van de minister tegen deze motie staat of valt met de twee letters "te"?

Minister **Remkes**: Ja.

De heer **Werner** (CDA): Oké. Dank u.

Minister **Remkes**: Er is vrij omstandig gepercipieerd wat in VNG-kring aan de orde zou zijn. Ik wil daarover toch wel een opmerking kwijt. Ik ben bij de jongste vergadering

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

van de VNG geweest. Daar stond ook een aantal raadsleden op. Bijvoorbeeld raadsleden van lokale politieke groeperingen. Die gaven namens hun groepering een totaal andere opvatting te kennen. Dat was een niet onaanzienlijk deel van het ledenbestand dat door de VNG wordt vertegenwoordigd. Ik kwam onlangs een citaat uit december 2002 tegen van de heer Dales, de huidige burgemeester van Leeuwarden en destijds wethouder van Financiën in Amsterdam. Hij zei over het voorstel om de ozb toen in zijn totaliteit af te schaffen het volgende: "Gebruik je fantasie en staar je niet blind op de ozb." Deze opvatting wordt door de regering gedeeld.

De heer **Biermans** (VVD): Nu wil ik ook precies weten of twee letters nu echt het verschil uitmaken of deze motie wordt ontraden dan wel acceptabel is. Als ik deze twee letters wegstreep, staat er "spreekt uit dat, gelet op het huidige ook in Europees perspectief gezien beperkte belastinggebied". Ik meende dat het de minister er juist om ging dat in zijn visie het belastinggebied, bekeken vanuit Europees perspectief, juist niet te beperkt is. Dat heeft hij in ieder geval een aantal malen gezegd. Ik snap niet helemaal waarom het wegstrepen van dat ene woordje de motie opeens wel acceptabel zou maken.

Minister **Remkes**: Het gaat om de woorden "te beperkt". Er wordt in de motie bij voorbaat van uitgegaan dat het belastinggebied na aanvaarding van dit wetsvoorstel te beperkt is. Daartegen maak ik bezwaar, want ik zie het zo niet. Mijn suggestie is om dit uit te motie te schrappen. Wij kunnen de discussie dan vrijelijk met elkaar aangaan en beschouwen in de samenhang die bestaat tussen de omvang van het belastinggebied en de bestuurlijke constellatie, zoals ik in eerste termijn heb toegelicht. Hier wordt bij voorbaat uitgegaan van een situatie dat na aanvaarding van het wetsvoorstel het gemeentelijk belastinggebied te beperkt is. Daartegen maak ik bezwaar. Ik meen dat dit in het verlengde ligt van wat de heer Biermans heeft gezegd.

De heer **Biermans** (VVD): Kennelijk heeft de minister dat dan niet helemaal helder voor ogen. Of ik heb mij niet goed uitgedrukt. Ik veronderstel dat het laatste juist is. Ik heb gezegd dat wat ons betreft een onderzoek, zoals is aangekondigd in de stukken die tijdens de voorbereiding zijn overlegd, voldoende is. Wij kunnen met deze motie in ieder geval niet leven. Zij gaat veel te ver! In de motie wordt opgeroepen om zonder onderzoek, met misschien een te beperkt onderzoek, voorstellen voor een andere heffing te doen. Dat gaat te ver!

Minister **Remkes**: Ik wilde zo vriendelijk mogelijk naar de Kamer zijn. Mijn suggestie is om deze beide woorden te schrappen. Ik heb niet willen zeggen dat de motie dan ook overbodig zou zijn, omdat ik al heb toegezegd wat erin wordt gevraagd. Daar komt het materieel echter wel een beetje op neer. Maar als beide woorden erin blijven staan, moet ik het aannemen van de motie ontraden.

De heer **Werner** (CDA): Ik begrijp best dat de heer Biermans wil uitleggen waarom hij deze motie niet steunt, maar daartoe krijgt hij straks nog alle gelegenheid. Er mag

ook een andere opvatting worden vastgelegd. Hij mag nog tien keer zeggen dat hij deze motie niet goed vindt. Wij hebben haar echter ingediend. Wij hebben gehoord van de minister dat wij straks tijdens een schorsing zullen moeten nadenken over twee letters. Wij zullen daarover heel diep nadenken en er daarna op terugkomen. Wij hebben begrepen dat de VVD-fractie de motie niet steunt. Waarvan akte.

De heer **Biermans** (VVD): Mijn vraag was of ik het goed had begrepen. Het is duidelijk geworden dat ik het niet goed had begrepen. Ik meende dat één woord weggestreept moest worden. Nu blijken het er twee te zijn, maar dan loopt de zin niet meer. Ook dan schiet het dus niet echt op.

De heer **Schuyter** (D66): De minister heeft het over één woord gehad. Dan moet er nog een letter bij. Dan staat er "beperkt" en is het correct Nederlands. Ik heb hem niet horen zeggen dat twee woorden moeten worden geschrapt.

Minister **Remkes**: Jawel, twee woorden.

De heer **Schuyter** (D66): Dan zegt de minister dit nu, want eerder heeft hij dit niet gezegd. Dit is een heel principieel punt. De heer Biermans maakt wel een aardig nummer al hij zegt er de verkiezingen mee te willen gaan winnen. Hij vergeet echter consequent de laatste zin van de motie voor te lezen, waarin wordt gesteld dat het alternatief bij daadwerkelijke uitvoering niet mag leiden tot stijging van de collectieve lastendruk. Dat betekent dat je allerlei andere modellen hebt. De minister van Financiën heeft vorige week verteld dat hij werd geïnspireerd door een biografie van Johan de Witt. Ik raad hem aan om ook de biografie van Van Oldenbarnevelt erbij te pakken. Gaan wij naar een centrale lijn of niet. Dat centrale punt staat hier ter discussie. Het is helemaal niet aan de orde om dat even via de ozb te willen regelen. Er hoort een behoorlijke studie naar te worden verricht. De motie is bovendien buitengewoon zorgvuldig geformuleerd. Het wordt niet aan deze regering opgedragen om met wet- en regelgeving te komen, maar wel met een soort testament.

De heer **Biermans** (VVD): Ik ben van mening dat wij het meest zijn gediend met helderheid. Ik heb in mijn tweede termijn heel nadrukkelijk gesteld dat er geen belastingverhoging zou zijn, maar dat er een alternatieve belastingheffing zou moeten komen. Zo heb ik het zojuist geformuleerd, en zo herhaal ik het nu nog eens. Ook vanwege de duidelijkheid zou ik heel graag van de minister horen, waarmee hij het nu eens is. Intussen is blijkbaar "te beperkt" weggestreept. Ik meen dat de stelling van de minister steeds is geweest dat, in Europees perspectief gezien, het belastinggebied niet te beperkt is. Als de motie zo gaat luiden, moeten wij ons misschien ook nog eens gaan beraden.

De heer **Werner** (CDA): Ik ben blij om te horen dat de VVD bijna zo ver is om onze motie te steunen. Het gaat om het woordje "te"...

Minister **Remkes**: Neen...

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

De heer **Werner** (CDA): Ik ben nog niet uitgesproken. Het gaat om het woordje "te" en om het woordje "beperkte", dat dan zou moeten worden veranderd in "beperkt". Ik ben van mening dat ieder belastinggebied beperkt is. Ik kan mij niets anders voorstellen. Ik heb de minister van Financiën nooit anders horen zeggen dan dat een belastinggebied beperkt is. Het is zelfs genormeerd. Wij moeten onder een bepaalde grens blijven. Ik begrijp dus niet dat een open-einde belastinggebied wordt bepleit. Laten wij het simpel houden. Het is al laat. Wij willen allemaal een beetje opschieten want de apotheose komt langzamerhand in zicht op deze oliebollenavond. Als wij nu ieder een woordje inleveren. De minister laat "beperkt" staan, en wij schrappen "te". Volgens mij zijn wij dan een heel eind.

Minister **Remkes**: Wij proberen nu bruggen te slaan. Als je "beperkt" zegt, slaat dat terug op "in Europees perspectief".

De heer **Werner** (CDA): Neen, het slaat terug op het ongedaan maken van de korting die nu wordt aangebracht.

Minister **Remkes**: Neen, want je formuleert hier een referentiekader. Je zou dan ook het voorgaande moeten schrappen en alleen maar zeggen dat er vanuit de logica sprake is van een beperkt belastinggebied. Maar de Kamer heeft de toezegging van wat wordt gevraagd. De motie kan ook worden ingetrokken. De heer Engels heeft gevraagd om scenario-ontwikkeling. Wij zijn daartoe bereid. De Kamer heeft die toezegging, evenals de toezegging dat wij serieus zullen omspringen met het rapport van de commissie-Eenhoorn en de aanbevelingen die daarin worden gedaan. Volgens mij is dit inmiddels een beetje een discussie om des keizers baard geworden.

De heer **Werner** (CDA): Dat dacht ik eigenlijk ook. Dan begrijp ik dus niet waarom er nog zoveel fuzz moet worden gemaakt over deze motie. Ik ben van mening dat de standpunten nu heel dicht bij elkaar liggen. Wij zullen dat dadelijk in de schorsing nog eens even goed bekijken. Dat "beperkt" slaat naar de mening van mijn fractie op de "inperking" uit de voorgaande zin. Er staat "ook in Europees perspectief". Het is niet het dictum dat bepaalt dat het beperkt is. Ik meen dat wij wellicht tijdens de schorsing even de tijd kunnen nemen om dit buitengewoon belangrijke element van dit debat te evalueren.

Minister **Remkes**: Laat er dan geen enkel misverstand over bestaan, zeker na de laatste woorden van de heer Werner. Als hieruit moet worden gelezen dat los van de scenariodiscussie en dus los van de samenhang die ik in eerste termijn heb geschetst, de conclusie wordt getrokken dat er herstel moet plaatsvinden van de operatie die wij vanavond uitvoeren, kan ik het aannemen van de motie slechts ontraden. Ik wil daarover geen enkel misverstand laten bestaan.

De heer **Werner** (CDA): Dat vind ik toch echt jammer. De minister was een aardig eind op weg. Ik begrijp dan ook niet waarom zijn reactie zo moet luiden. Het gaat niet meer over deze kabinetsperiode. Het gaat over het voorbereiden van iets dat in de volgende kabinetsperiode zou kunnen

gebeuren. Dat is het enige wat in deze motie wordt gevraagd. Dat ligt heel dicht bij wat de minister zelf heeft gezegd over de onderzoeken van de VNG en andere organisaties. Onderzoeken bevatten vanzelfsprekend ook voorstellen tot maatregelen. De minister valt er zich echt geen buil aan om mee te gaan in deze motie.

Minister **Remkes**: Ik ben aan het slot even extra scherp, omdat hiervan de suggestie zou uitgaan dat degenen die voor dit wetsvoorstel stemmen, eigenlijk bezig zijn met een onverantwoorde operatie. Die indruk wil ik tegen elke prijs wegnemen. Om die reden heb ik in eerste termijn welbewust de relatie gelegd tussen de brede bestuurlijke insteek van de onderlinge verhoudingen in ons binnenlands bestuur en het lokale belastinggebied. Daar gaat het in de kern dan immers om.

De heer **Schuyter** (D66): Het is niet de bedoeling van de fractie van D66 om te zeggen dat het een onverantwoorde aangelegenheid is. Dat staat niet in de motie en wij hebben dat nooit gesteld. In de motie wordt wel gesteld dat er sprake is van een waterscheiding of je iets centraal regelt à la Frankrijk of dat je kiest voor een systeem waarin je de lokale overheden een eigen beleidsruimte geeft. Dat element kun je niet even regelen met een bepaalde maatregel over de ozb. Het hoort een heel principiële discussie te zijn. Het kabinet heeft een dergelijke discussie tot nu toe achterwege gelaten. Vandaar deze motie.

Minister **Remkes**: Maar de Kamer heeft van mij wel de toezegging gekregen.

De heer **Werner** (CDA): In dezelfde scherppte als waarmee de minister zojuist de woordvoerder van mijn fractie heeft toegesproken, zeg ik nu dat als wij het als CDA-fractie een onverantwoorde zaak zouden vinden, wij tegen zouden stemmen. Wij mogen best politiek een andere voorkeur en een andere kijk op de zaak hebben. Dat mag je elkaar in een coalitie gunnen.

*N

Minister **Zalm**: Voorzitter. Bovendien kan de Kamer een motie ook best wel aannemen als zij wordt afgeraden door de minister. Na een "onaanvaardbaar" wordt het een beetje link, maar "afraden" is toch weer wat anders dan neutraal... Gelet op het uur zal ik kort zijn. Ik complimenteer de heer Ten Hoeve met de faire wijze waarop hij heeft gereageerd. Er is een heel verhaal geweest, dat nogal is opgeblazen, dat de compensatie voor gemeenten oneerlijk zou zijn en tot allerlei wantoestanden zou leiden. Naar mijn mening heeft hij heel goed uiteen gezet dat de methodiek een eerlijke is. Hij zegt er ook "ten principale" bij. Verschillen tussen gemeenten in het voorzieningsniveau, dat men nu vrijwillig kan kiezen, worden kleiner omdat het eigen belastinggebied ook kleiner wordt. Ik ben van mening dat dit een heel faire manier is om de zaak te beschouwen. Er hebben veel indianenverhalen de ronde gedaan over de enorme nadelen die de gemeenten zouden ondervinden omdat de compensatie oneerlijk zou zijn. Ik ben daarom blij met zijn evenwichtige presentatie.

Ik wil een tweetal opmerkingen maken over de armoedeval. De heer Van Driel stelt dat deze niet zo erg speelt bij 93-jarigen. Ik ben dat helemaal met hem eens. Daarom hebben wij dan ook een zekere split aangebracht in de voorziening voor bejaarden en voor niet-bejaarden. Daarvoor is bijvoorbeeld de ouderenkorting geïntroduceerd. Inmiddels kennen wij ook een toeslag op de AOW onder het motto dat het arbeidsmarktelement voor hen niet speelt. Volgend jaar gaan juist degenen die alleen moeten leven van de AOW er ruim op vooruit, veel meer dan de koopkrachtstijging van 0,5% die de afschaffing van het gebruikersdeel van de ozb in zijn algemeenheid veroorzaakt.

De heer **Van Driel** (PvdA): Gelukkig zijn wij het eens dat het argument van de armoedeval voor een grote categorie niet op gaat.

Minister **Zalm**: Als de heer Van Driel zou stellen dat het alleen maar bejaarden zijn, hebben wij dat probleem ook opgelost. De bejaarden komen er volgend jaar allemaal goed uit. Maar er zijn ook anderen waarvoor het wel speelt. Mensen in de werkzame leeftijd die vanuit de bijstand kwijtschelding kregen voor de ozb, missen dat volgend jaar. Dat is de armoedevalproblematiek. Deze wordt door GroenLinks aan deze zijde nogal gerelativeerd, terwijl het instrumentarium van de earned income tax credits dat door GroenLinks aan de overzijde wordt geïntroduceerd, helemaal draait om het idee van de armoedeval. Ik geef toe dat dit geen dramatische verkleining van de armoedeval is, maar als je überhaupt ontkent dat dit een probleem op de arbeidsmarkt is, twijfel je ook sterk aan de vrije fundamentele voorstellen die door GroenLinks in de Tweede Kamer zijn gedaan om via de inkomensafhankelijke arbeidskorting de armoedevalproblematiek aan te pakken. De heer Van Raak beweert dat gemeenten deze lastenverlichting zelf betalen. Ik heb hem overigens enige malen Van de Raak genoemd. Mijn excuus daarvoor. Ik word ook wel eens Van der Zalm genoemd. Vooral op Scheveningen. Ik wil het bij anderen dus graag goed doen. Het is evident niet zo dat de gemeenten de lastenverlichting zelf betalen. Als de heer Van Raak hierin gelijk had, had ik de Rijksbegroting ruim 1 mld. kunnen besparen. Wat men aan heffingsmogelijkheid is kwijtgeraakt, wordt allemaal in de gemeentepot gestort. Het is in zijn algemeenheid evenmin juist dat de rijke gemeenten onder het gemiddelde ozb-tarief zitten en de arme gemeenten erboven. Oss is een evident voorbeeld van een niet-rijke gemeente. Wij zullen ook Amsterdam en Den Haag niet snel als rijke gemeenten kwalificeren, maar Blaricum wel. Die zit boven het gemiddelde ozb-tarief. Het ligt dus genuanceerder dan de heer Van Raak het doet voorkomen.

De **voorzitter**: Ik dank beide bewindspersonen voor hun reactie in tweede termijn. De CDA-fractie heeft verzocht om een schorsing van vijf minuten, voordat wordt overgegaan tot de stemming over de verschillende wetsvoorstellen. Voordat ik hiertoe overga, moet de beraadslaging nog worden gesloten en het wetsvoorstel worden afgehandeld. Wenst een van de leden stemming?
**

De heer **Schuyer** (D66): Laten wij eerst de schorsing even afwachten. Misschien wordt er nog wel een derde termijn gevraagd.

De **voorzitter**: Ik stel vast dat wij de beraadslaging nog niet sluiten.
**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Engels over de motie onder nr. 30096.
**

*N

De heer **Engels** (D66): Voorzitter. Er heeft enig overleg plaatsgevonden over de laatste overweging van de motie. Er is een dispuut gevoerd over de vraag hoeveel woorden zouden moeten worden geschrapt. Ik kan u meedelen dat wij er nog wat bij gaan doen. Ik hoop dat de regering daarop verheugd zal reageren. Ons voorstel is om niet alleen het woordje "te" of de combinatie "te beperkt" te schrappen, maar de zinsnede "gelet op het huidige ook in Europees perspectief bezien te beperkte belastinggebied" helemaal uit de motie te schrappen. Ik ben mij ervan bewust dat ik hiermee niet direct 1 mld. binnenhaal. Ik moet ook eerlijk bekennen dat het beeld dat er wellicht een nacht van Engels zou komen mij ook wel enige schrik aanjoeg. Dat was een reden om te proberen zo flexibel mogelijk aan de flexibele bewindslieden tegemoet te komen. Ik heb begrepen dat met het uitspreken van deze zinnen een gewijzigde motie in het verdere debat blijft staan.

De **voorzitter**: De motie-Engels c.s. (30096, E) is in die zin gewijzigd dat het dictum thans luidt:

sprekt uit dat nog tijdens deze kabinetsperiode maatregelen tot herstel daarvan dienen te worden voorbereid zonder dat die bij daadwerkelijke uitvoering leiden tot verhoging van de collectieve lastendruk.

*N

Minister **Remkes**: Voorzitter. Ik kan heel kort zijn. Nu de tekst van de motie is gewijzigd, laten wij het oordeel over aan de Kamer.

De heer **Kox** (SP): Omdat de toon nu geheel anders is, wat altijd fijn is zo kort voor Kerstmis, kunnen wij dus vaststellen dat de regering onderschrijft dat dit wetsvoorstel leidt tot een belangrijke inperking en dat de Kamer met steun van de regering uitspreekt dat maatregelen tot herstel van deze inperking moeten worden voorbereid. Daarover zijn wij het dan dus wel eens? Er staat dus niet, dat er eigenlijk niets hoeft te gebeuren.

Minister **Remkes**: Ik heb zojuist al gezegd dat feitelijk sprake is van een inperking. Ik heb er op dit ogenblik geen waardeoordeel over. Ik heb gezegd, in lijn met de

VOLLEDIG ONGECORRIGEERD STENOGRAM EERSTE KAMER, niet voor citaten en niet voor correcties. Aan deze tekst kan geen enkel recht ontleend worden.

fractievoorzitter van D66, dat in de verhouding tussen lokaal belastinggebied en bestuurlijke configuratie scenario's zullen worden ontwikkeld. Het rapport-Eenhoorn ligt daarvoor als meest concrete aanleiding op tafel. Daaraan zal een technische uitwerking worden gegeven, zodat een en ander bij de volgende kabinetsformatie op tafel ligt. Dat is concreet de actie die wordt ondernomen, niet meer en niet minder.

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Nu de minister en de ondertekenaars van de motie elkaar blijkbaar zo dicht zijn genaderd, heb ik nog één vraagje. Wat verstaat de minister onder "maatregelen tot herstel"?

Minister **Remkes**: Dat is precies wat ik net heb aangegeven.

De heer **Biermans** (VVD): Moet ik het dan zo begrijpen dat de minister een onderzoek, waarover wij overigens al een maand lang hebben gelezen en dat vandaag vaak is gememoreerd, naar de technische mogelijkheden en bestuurlijke mogelijkheden en onmogelijk zal laten verrichten en dat op basis daarvan vervolgens zal worden bekeken welke maatregelen adequaat zijn?

Minister **Remkes**: Er gebeuren wat mij betreft twee dingen. Het eerste stond al vast. Dit betreft de technische uitwerking van de aanbevelingen uit het rapport van de commissie-Eenhoorn. Dat hebben wij al aan de Tweede Kamer geschreven. Dat gebeurt, maar dat was voor dit debat ook al zo. Ik probeer vervolgens even te redeneren vanuit het perspectief van de Kamer. De winst van dit debat is, dat de Kamer de toezegging heeft dat er daarnaast en in verband daarmee, een beschouwing zal worden gegeven over scenario's over de omvang van het gemeentelijk belastinggebied en de bestuurlijke insteek. In eerste termijn heb ik hierover een meer theoretisch verhaal gehouden. Naar mijn mening is dit vanuit het perspectief van de Kamer de winst van dit debat.

De heer **Biermans** (VVD): Dat is helder. Als dit de interpretatie van de minister is, heb ik er verder geen moeite meer mee.

De heer **Platvoet** (GroenLinks): De heer Biermans staat als niet-ondertekenaar van de motie behendig mee te onderhandelen over de tekst van de motie. Dat is een opmerkelijk politiek fenomeen. Naar mijn mening moeten wij ophouden met tekstexegesese. Er staat wat er staat. Dat is de politieke uitdrukking van het debat dat wij nu al urenlang voeren. Er bestaat een verschil van mening tussen de VVD en de rest van de Kamer. Het staat overigens niet in een overweging, maar in de uitspraak van de motie. Tijdens deze kabinetsperiode moeten maatregelen tot herstel worden voorbereid. Dat gaat om herstel van het gemeentelijk belastinggebied dat verloren is gegaan door de aanneming van dit wetsvoorstel. Dat is waarover wij stemmen. Dat is klip en klaar. Daaraan moet worden niet worden getornd.

De heer **Werner** (CDA): Wij zouden deze avond bijna in vrede kunnen afsluiten. De heer Biermans was, als ik hem

goed heb begrepen, bijna zo ver dat hij de motie ging medeondertekenen, op een paar woordjes na. Ik meen dat nu het moment is aangebroken om deze discussie te beëindigen. Wij hebben elkaar heel goed begrepen. Ik stel de voorzitter voor om over te gaan tot de stemmingen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel vast dat stemming wordt verlangd over dit wetsvoorstel. De stemmingen over drie wetsvoorstellen en een motie zullen binnen een halve minuut plaatsvinden. Ik veronderstel dat iedereen aanwezig is.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 in verband met het stellen van een inburgeringsvereiste bij het toelaten van bepaalde categorieën vreemdelingen (Wet inburgering in het buitenland) (29700)**.

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Noten** (PvdA): Voorzitter. Ik verontschuldig allereerst collega Middel. Die kon het vanwege zijn knieën niet volhouden, dus die ligt nu in bed of doet oefeningen. Onze gedachten zijn bij hem. In beide gevallen.

Onze fractie heeft grote moeite gehad met dit wetsvoorstel. Collega Middel heeft wel tien keer gezegd dat wij het principieel eens zijn met het uitgangspunt van de gedachte dat inburgering in het buitenland dient aan te vangen. Onze bezwaren richten zich met name op de uitvoeringsvraagstukken. Naar onze mening dienen deze te worden meegewogen in de beoordeling omdat wij niet helder hadden wat de positie met betrekking tot de uitvoering was bij onze collega's aan de overzijde. De minister heeft duidelijk gemaakt dat de uitvoering van deze wet pas in gang wordt gezet nadat de Tweede Kamer groen licht heeft gegeven met betrekking tot de uitvoeringsvraagstukken. De collega's aan de overzijde geven het groene licht. Niet de minister, maar de Tweede Kamer. Deze democratische waarborg maakt het ons mogelijk onze overwegingen met betrekking tot het wetsvoorstel te beperken tot het principiële vraagstuk: het uitgangspunt aanvang van de inburgering in het land van herkomst. Dat betekent dat wij uiteindelijk voor deze wet zullen kunnen stemmen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GroenLinks en de SP tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn is de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Regels die een geconcentreerde aanpak van grootstedelijke problemen mogelijk maken (Wet bijzondere maatregelen grootstedelijke problematiek) (30091)**.

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

Mevrouw **Meindertsma** (PvdA): Voorzitter. In de vergadering heb ik vandaag kenbaar gemaakt wat onze worsteling was ten aanzien van dit wetsvoorstel. De afweging heeft in onze fractie uitgebreid en serieus plaatsgevonden, zoals dat altijd gebeurt. In dit geval was het buitengewoon moeilijk. Aan het begin van het debat stond het overgrote deel van mijn fractie vandaag zeer sceptisch tegenover aanvaarding van het voorstel. Dankzij het gevoerde debat, en vooral de rol van minister Dekker daarin, is de balans voor het overgrote deel van mijn fractie ten positieve gekeerd. Minister Dekker heeft uitdrukkelijk aangegeven hoe zorgvuldig zij wil omgaan met inhoud, procedure en aanwijzing. Zij heeft ten aanzien van de aanwijzing ook gesteld er achteraf verantwoording over te willen afleggen aan het parlement. Wij hebben daarvoor grote waardering.

Voor een minderheid van mijn fractie is de balans naar de andere kant doorgeslagen. Zij zijn van mening dat deze wet wel erg aanschuurt tegen internationale verdragen en nationale wetgeving. Zij zijn van mening dat mensen met het loutere kenmerk "inkomen zonder arbeid" niet alleen op die grond uitgesloten mogen worden van delen van de woningmarkt. Daarbij komt, dat deze leden ernstige twijfels hebben bij de effectiviteit van de voorgestelde maatregel.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van Groen Links en de SP en de leden Jurgens, Meindertsma, Van Thijn en Witteveen tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en de overige leden van de PvdA-fractie en van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de Gemeentewet in verband met het afschaffen van het gebruikersdeel van de onroerendezaakbelasting (OZB) op woningen en het maximeren van de resterende OZB-tarieven (Afschaffing gebruikersdeel OZB op woningen) (30096)**, en over:

- de motie-Engels c.s. (30096, E).

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Van Driel** (PvdA): Voorzitter. Het is laat. Ik zal het kort houden. Wij hebben uitgebreid gediscussieerd. Wij zijn verheugd dat er een motie ligt die, op één fractie na, door de hele Kamer wordt ondersteund en die door het schrappen van een zin nog wat krachtiger is geworden. Het is ons nooit om de ozb gegaan. Het is er steeds om gegaan dat er een lokaal belastinggebied moet zijn. Dat komt er, want er komen maatregelen tot herstel. Wij kunnen met deze wet verder wel leven.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de SP, GroenLinks, de ChristenUnie, de SGP en de OSF tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

In stemming komt de gewijzigde motie-Engels c.s. (30096, E).

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Ondanks het wegstrepen van een aantal woorden en wat ons betreft werden dat er steeds meer, en voor de ondertekenaars gelukkig ook, moet ik namens de leden van de fractie van de VVD echter toch nog steeds tot de conclusie komen dat deze motie niet acceptabel is. Dat komt omdat de ondertekenaars aan de woorden "maatregelen tot herstel" naar ons idee een andere uitleg geven dan de minister. Daarom zullen wij tegen deze motie stemmen.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fractie van de VVD tegen deze gewijzigde motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is aangenomen.

Ik wil de vergadering niet eerder sluiten dan nadat ik iedereen hier aanwezig een heel fijne kersttijd en een goed begin van het volgend jaar heb toegewenst.

**

Sluiting 00.30 uur